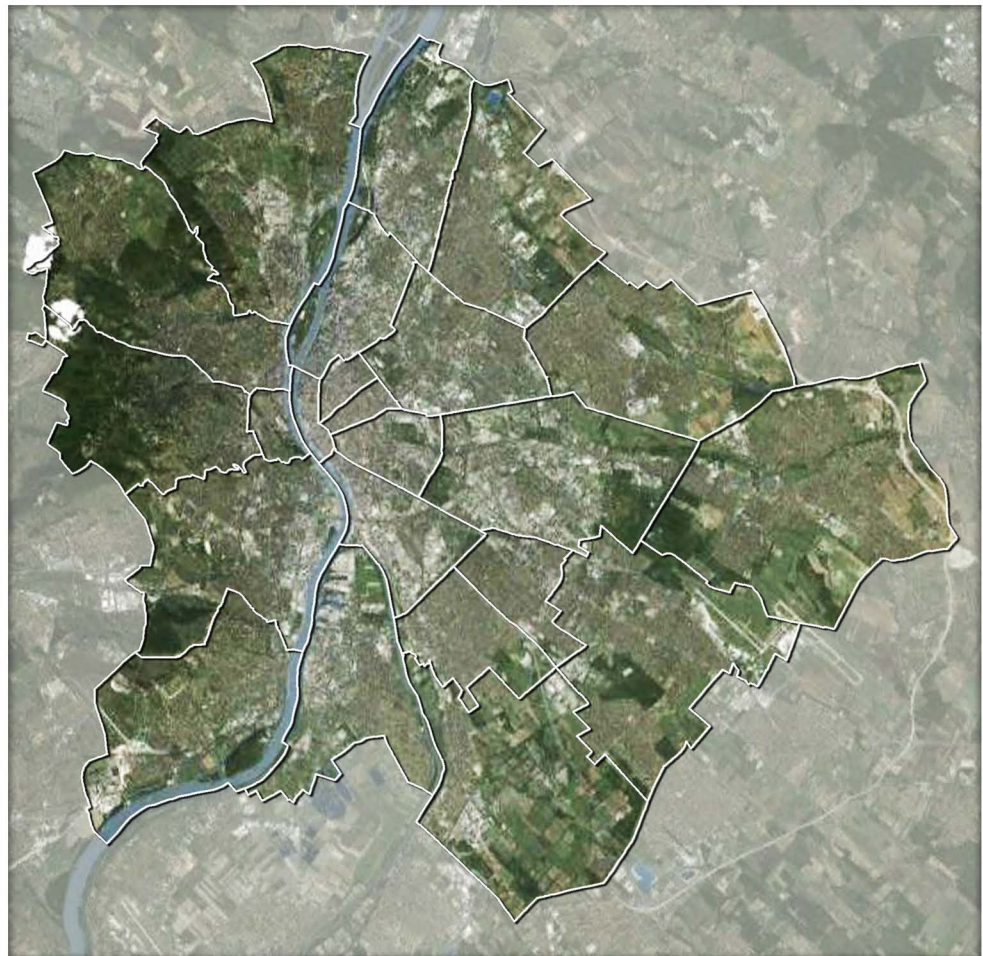

BUDAPEST

TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

JAVASLAT

BUDAPEST TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
JAVASLAT

Budapest, 2013. május

SZERZŐK

MEGBÍZÓ: BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZAT

**SZAKMAI IRÁNYÍTÓ: BUDAPEST FŐVÁROS
FŐPOLGÁRMESTERI HIVATAL
VÁROSÉPÍTÉSI FŐOSZTÁLY**

Finta Sándor főépítész
Maczák Johanna
Kovács Barbara
Lelkes Nóra
Mátrai Réka

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:

BFVT Kft.

Szerzők: Albrecht Ute
területrendező tervező – vezető településtervező – okl. építészmérnök

András István
területrendező tervező – vezető településtervező – okl. építészmérnök

Közreműködött: Balla Mariann
okl. építészmérnök

Horváth Ágnes
okl. településmérnök, okl. építészmérnök

Szűcs András
okl. településmérnök

Tóth Attila
okl. településmérnök

INFRASTRUKTÚRA:

BFVT Kft.

Szerzők: Pető Zoltán
okl. építőmérnök, közlekedéstervező

Román Péter
okl. építőmérnök

Pető László
energia szakági tervező

Közreműködött: Orosz István
okl. villamosmérnök, mérnök-közgazdász

Rubus Zoltán
okl. építőmérnök

TERMÉSZETI KÖRNYEZET:

BFVT Kft.

Szerzők: Tatai Zsombor
okl. tájépítészmérnök

Pogány Aurél
területrendező tervező – okl. tájépítészmérnök

Niedetzky Andrea
okl. tájépítészmérnök

Zétényi Dávid
okl. tájépítészmérnök

GAZDASÁG:

Szerző: Varga-Ötvös Béla
okl. közigazda

TÁRSADALOMTUDOMÁNY:

Szerzők: Dr. Rédei Mária
MTA Doktora, DSc.

Dr. Csizmady Adrienne
szociológus

TARTALOM

BEVEZETŐ

I. BUDAPEST JÖVŐKÉPE

II. BUDAPEST FEJLESZTÉSÉNEK ELVEI ÉS ÁTFOGÓ CÉLJAI

III. BUDAPEST FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIAI CÉLJAI (SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSEK)

1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS
2. TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG
3. PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN
4. A NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL
5. HATÉKONY VÁROSSZERKEZET – KOMPAKT VÁROS
6. A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE
7. BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE
8. BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM
9. RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA

IV. A TERÜLETFELHASZNÁLÁS ALAPELVEIT LEFEKTETŐ KONCEPCIÓ

V. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA

VI. A FEJLESZTÉS ESZKÖZ ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

VII. A TERVEZÉSI FOLYAMAT, A TÁRSADALMASÍTÁS ÉS LEGITIMÁCIÓ LEÍRÁSA

VIII. FOGALOMTÁR

BEVEZETŐ

Területfejlesztés és területfejlesztési koncepció fogalma

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló – módosított – 1996. évi XXI. Törvény szerint a **területfejlesztés**: „az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.”

A területfejlesztést megalapozó egyik fejlesztési dokumentum a **területfejlesztési koncepció**, amely „az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára”.

A területfejlesztés intézményrendszere

Az EU-csatlakozás kompatibilitási feltételeinek megteremtése érdekében a területfejlesztési tervek a NUTS-struktúra egymásra épülő, regionális és lokális szintű területi egységeire készültek az elmúlt időszakban. A korábban működő regionális fejlesztési tanácsok jogutódjai az adott NUTS II-es (regionális) szintet alkotó megyék lettek.

A területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvény alapján a megye vált a területfejlesztés legfontosabb területi szintjévé.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény Budapest számára az ellátandó feladatok terén is számos változást hozott.

Teljesen újszerű, hogy a korábbi településfejlesztési (városfejlesztési) feladatok mellett megjelent a megyei önkormányzatok feladatát képező **területfejlesztés** és -rendezés is.

A jogszabály rendelkezései alapján Budapest vonatkozásában a fővárosi önkormányzat ellátja mindazokat a terület- és településfejlesztési, valamint területrendezési, településrendezési és településüzemeltetési feladatokat, amelyek a főváros egészét érintik, vagy amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak.

A főváros településfejlesztési feladatai

Ennek alapja a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2011. évi módosítása, amely az ezzel kapcsolatos feladatok ellátását szabályozza a következők szerint:

„15/A. § (1) A főváros területén – a kerületi önkormányzatok hatáskörébe tartozó fejlesztési feladatok kivételével – a megyei önkormányzat e törvény szerinti feladatait Budapest Főváros Önkormányzata látja el.

(2) A főváros területét és a főváros vonzáskörzetét érintő fejlesztésekkel és programokkal kapcsolatban Budapest Főváros Önkormányzata együttműködik az érintett önkormányzatokkal.”

Az ország fővárosaként Budapest nehezen illeszthető a megyék terv-rendszerébe, hiszen a településfejlesztési és területfejlesztési koncepció is ugyanazon közigazgatási területre vonatkozóan készül. Budapest területfejlesztési koncepciója (továbbiakban BTFK) meg kell, hogy feleljen a 218/2009. (X. 6.) Korm. rend. szerinti tartalomnak, miközben a város sajátos helyzete miatt az egyes megyékhez képest mások a fókuszterületek. A területfejlesztési dokumentumok hierarchiája azonban nélkülözhetetlenné teszi a Budapestre vonatkozó területfejlesztési koncepció elkészítését.

A településfejlesztési koncepció és a területfejlesztési koncepció viszonya

A Fővárosi Közgyűlés 512/2011 (IV.6.) határozatával úgy döntött, hogy készüljön el Budapest Új Városfejlesztési Koncepciója (továbbiakban VFK), 1988/2011 (VI.22.) határozatával pedig jóváhagyta a dokumentum kidolgozásának munkamódszerét. A VFK javaslata (Budapest 2030 – hosszú távú városfejlesztési koncepció címmel) időközben elkészült, 2013. április 24-én a Fővárosi Közgyűlés a koncepciót elfogadta.

BUDAPEST TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA – JAVASLAT című, jelen dokumentum a VFK céljaival összhangban, a vonatkozó, a területfejlesztési koncepciók és területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 218/2009.(X.6.) Kormányrendelet szerinti tartalmi követelményeknek megfelelően kiegészítve, illetve az ott meghatározottakra fókuszálva került kidolgozásra. A városfejlesztést és a területfejlesztést Budapest esetén egymástól elválasztani nem lehet, területfejlesztési koncepció kizárólag a fővárosra vonatkozik. Ez az oka annak, hogy jelen dokumentumban is általában város- és területfejlesztésről kell beszélni.

A területfejlesztési tervezést befolyásoló országos szintű tervezés

A 2014–20-as fejlesztési ciklusra való tervezési felkészülés központi szinten is hasonlóan történik, mint a megyékben: a tervezés az Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció (a továbbiakban együttesen: OFTK) kialakításával indult el. Az OFTK lesz az alapja a 2014–20-as időszak hazai és uniós finanszírozású fejlesztéseinek, mivel ez alapján fog elkészülni az úgynevezett Partnerségi Szerződés (mely az uniós forrásfelhasználásunk központi tervdokumentuma) és ahhoz kapcsolódóan készülnek az Operatív Programok. 2013. június 30-ig kell az uniós dokumentumokat lezárni, és az EU Bizottsághoz egyeztetésre benyújtani.

A megyei területfejlesztési koncepció az OFTK megújításához kötődik. A megújított OFTK összefoglalja minden fontos hazai politikai és szakpolitikai dokumentum (különösen: a Növekedési Terv, az Új Széchenyi terv, a Nemzeti Reformprogram, a Geostratégia, a Vidékstratégia) releváns üzeneteit.

A megyei területfejlesztési koncepció kidolgozásához szükséges szakmai és módszertani iránymutatást a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Fejlesztési Koordinációs Főosztály és a Nemzeti Stratégiai Tervezési Hivatal biztosítja. A koordináció által az országban készülő területfejlesztési koncepciók tartalmi egységessége biztosított.

A területi tervek illeszkedése

A BTFK nem lehet ellentétes az OTK-ban, az Országos Területrendezési Tervben (a továbbiakban: OTRT-ben), a Budapesti Agglomeráció kiemelt térség területrendezési tervében (a továbbiakban: BATRT-ben) foglaltakkal, emiatt jóváhagyása csak a formálódó OFTK jóváhagyását követően lehetséges.

(forrás: OFTK)

Az OFTK és jelen koncepció párhuzamos tervezésének következményeként – és a vonatkozó kormányrendelet előírása alapján – az OFTK figyelembe veszi és beépíti a megyék (köztük Budapest) fejlesztési irányait is. Az alábbi Budapestre vonatkozó fejlesztési célok már beépültek a stratégiai vitaanyagba, amelyet a Nemzetgazdasági Minisztérium, illetve a Nemzetgazdasági Hivatal készített az országos koncepciók társadalmosításának megalapozására.

Az OFTK *Budapest területfejlesztési igényei és feladatai* című fejezetében a főváros pozicionálása mellett a következő fejlesztési irányok kerültek kijelölésre:

- A térségi pozíció erősítése a földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználásával.
- Az összmagyarország identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként.
- Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése.
- Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel.
- A népesség megtartása vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség megerősítésével és a rugalmas lakásstruktúra kialakításával.
- Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készségalapú gazdaságfejlesztés, zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása.
- A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása.
- A város és a Duna együttélésének megteremtése.
- Kiegyensúlyozott városi térszerkezet kialakítása differenciált központrendszerrel, a kompakt város elvének megvalósítása.
- A területhasználat és a közlekedés integrált fejlesztése, a városi közösségi közlekedés súlyának növelése.

A BTFK célrendszere kapcsolódik fentiek mellett az EU fejlesztési céljaihoz is, így az Európai Unió 10 éves stratégiáját képező Európa 2020-hoz is, amelyet az Európai Tanács 2010. június 17-i ülésén fogadtak el a tagállamok.

A területfejlesztési koncepció kidolgozásának szakaszai A területfejlesztési koncepció kidolgozása a tartalmi követelményeknek megfelelően két szakaszból, a helyzetelemzés és helyzetértékelés, valamint a koncepció javaslati munkarészeiből áll.

A területfejlesztési koncepció HELYZETELEMZÉSE BUDAPEST TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA (BTFK) – HELYZETELEMZÉS című dokumentum a VFK (Városfejlesztési Koncepció) helyzetelemzésére épült, a vonatkozó kormányrendelet szerinti tartalmi követelményeknek megfelelően kiegészítve. A területfejlesztési koncepció helyzetelemzésére vonatkozóan a **Fővárosi Közgyűlés 2012. november 28-án a 2617/2012. érdemi határozattal úgy döntött, hogy Budapest területfejlesztési koncepciójának helyzetelemzése megfelel a további tervezés alapjául.**

A területfejlesztés meghatározásából következően – összhangban a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 46. § (1) bekezdés e) pontja szerinti települési környezeti állapotértékeléssel – a területfejlesztés során végzett környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése a települési környezeti állapotértékelés adatainak figyelembevételével készült.

Jelen dokumentum Budapest területfejlesztési koncepciójának javaslati munkarésze, melyet a fent említett előkészítő fázis (helyzetelemzés, helyzetértékelés) alapozott meg.

A területfejlesztési koncepció javaslata megfogalmazza a térség 2030-ra elérni kívánt jövőképét, térstruktúráját, valamint a 2020-ra szóló átfogó és stratégiai célokban előirányzott célállapotot.

Ebben a munkarészben meghatározásra kerülnek a területfejlesztési koncepció fejlesztési irányai. A megvalósítás feltételeinek, várható környezeti, társadalmi, gazdasági hatásainak vizsgálata is ebben a fázisban történik.

218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerint a javaslattevő fázis részletes tartalmi követelményei a következők:

- a megye jövőképe;
- a megye fejlesztésének elvei;
- a megye fejlesztésének átfogó célja;
- helyzetértékelés;
- a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó cél kapcsolata;
- külső koherencia vizsgálata: a célrendszer kapcsolata más országos szintű tervdokumentumokkal;
- a fejlesztési célok értelmezése a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre (a részcélok és beavatkozás területi egységei);
- a területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció kidolgozása;
- a fejlesztés eszköz- és intézményrendszere.

I. BUDAPEST JÖVŐKÉPE

Budapest a történelem során kialakult európai fővárosként értékes és pótolhatatlan kulturális, társadalmi és gazdasági érték! Mint a tudás országos központja, és mint a gazdasági növekedés és az innováció elsődleges magyarországi forrása egyedülálló kulturális és építészeti sajátosságokkal, erős társadalmi integrációs erővel és megfelelő gazdasági fejlődési eséllyel rendelkezik. Az alábbi jövőképünket ezekre az értékekre építjük.

Budapest élhető és vonzó, egyedi karakterű főváros, az ország és a várostérség innovatív gazdasági és kulturális központjaként az európai városhálózat megbecsült tagja.

Budapest az európai nagyvárosok hálózatának meghatározó tagjaként potenciáljából eredően egyrészt a tágabb európai és globális térből kapott impulzusokat közvetíti az ország más területei felé, ezért szerepe és fejlődése az ország egészére kihat. Másrészt aktív szerepet vállal az ország fejlődése érdekében a nemzetközi térben, sikeresen kapcsolódik be a globális munkamegosztásba.

2030-ban Budapest a Kelet-Közép-Európai térség gazdasági vezető ereje, innovációs és kulturális központja, mely szerepeket elsősorban a gazdasági tevékenységek tudástartalma és kreatív alapú fejlesztése révén tölti be. Piacvezető az alacsony energiafelhasználású, de magas hozzáadott értékű termékek és szolgáltatások előállításában, az ilyen jellegű ágazatokba irányuló befektetések vonzásában. Európai viszonylatban élenjáró a fenntartható gazdasági modell megvalósításában, amelynek bázisa a hálózatba szerveződő kutató-fejlesztő, oktatási és üzleti (piaci) rendszer.

Budapest adottságait és helyzeti potenciálját tekintve hid szerepet tölt be a környező tájak, civilizációk között, különböző kultúrák, gazdaságok és emberek találkozóhelye. Környezetének fejlesztését megfontoltan, az értékeket és az érintettek érdekeit messzemenően figyelembe véve végzi. Budapest sokszínű, egyedi karakterű főváros, amely népességét megtartva magas életminőséget és esélyegyenlőséget biztosít lakóinak, akik erősen kötődnek lakhelyükhöz.

A város elsősorban az itt élő embereket szolgálja. Az ő érdekében Budapest élhető város, amely biztosítja

- ▶ a megfelelő lakáskörülményeket,
- ▶ a képzettségüknek megfelelő munkahelyet,
- ▶ az egészséges környezetet,
- ▶ a szociális- és közbiztonságot,
- ▶ az élet minden területén az esélyegyenlőséget.

A gazdaság szereplői számára Budapest

- ▶ biztosítja az innováció kereteit, ahol a kreativitás, a tudás és a kutatás a színvonalas nevelés, oktatás, képzés révén kimagasló eredményeket ér el,
- ▶ földrajzi pozíciója alapján a Kárpát-medence egyik legfontosabb gazdasági célpontja,
- ▶ a gazdasági szereplőket kedvező feltételekkel és alkalmas fejlesztési területekkel várja,
- ▶ rugalmas és szükség szerint alkalmazkodó

Az európai kultúra hagyományainak továbbélését biztosító városként Budapest

- ▶ a kultúra, a művészetek otthona,
- ▶ sajátos hagyományainak és identitásának őrzője és közvetítője,
- ▶ az egyedülálló gyógy- és termálvizeinek kifogyhatatlan bőségét és a fürdőkultúrák gazdag kínálatát kihasználó fürdők városa.

Azért, hogy a jövő nemzedékének átadhassa örökségét, Budapest

- ▶ a páratlan természeti és épített környezetét féltve vigyázó város,
- ▶ környezettudatos,
- ▶ az ésszerű közlekedés városa.

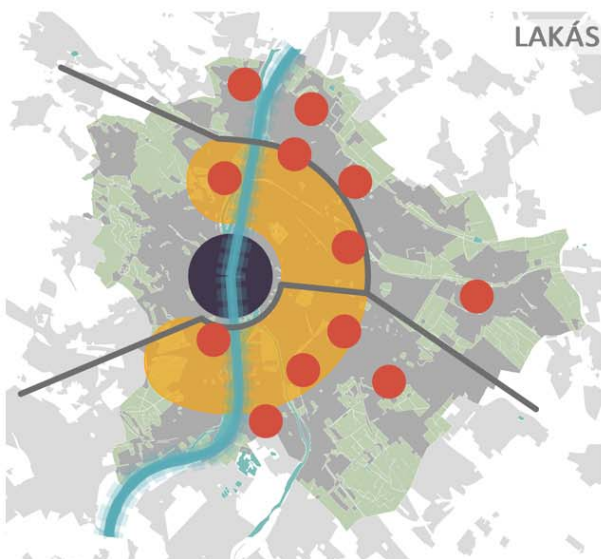
Az Európában elfoglalt helye alapján Budapest

- ▶ a kelet és a nyugat találkozó helye,
- ▶ befogadó és nyitott,
- ▶ értékeit a látogatókkal szívesen megosztó város.

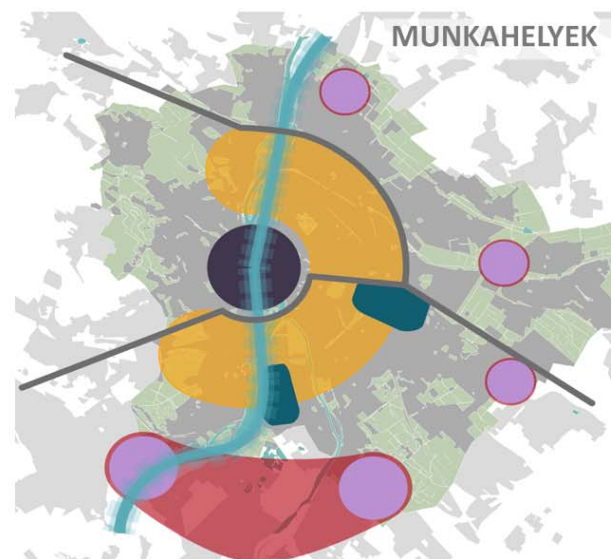
Mivel a főváros jövőképe csak a város kiegyensúlyozott térbeli fejlesztésének keretében válhat valóra, Budapest

- ▶ lakásstruktúrája differenciált és rugalmas,
- ▶ sokszínű munkahelyi térségei a gazdasági élet minden területét kiszolgálják,
- ▶ zöld rendszere jó minőségű és megfelelő összetételű az egészséges környezet és a klímavédelem biztosítására,
- ▶ kompakt város, jól kialakított és működtetett városszerkezettel és megfelelően differenciált központrendszerrel,
- ▶ az épített örökség és az innovatív új fejlesztések – értékvédelem és értékkeremtés – harmonikus együttélésének színtere.

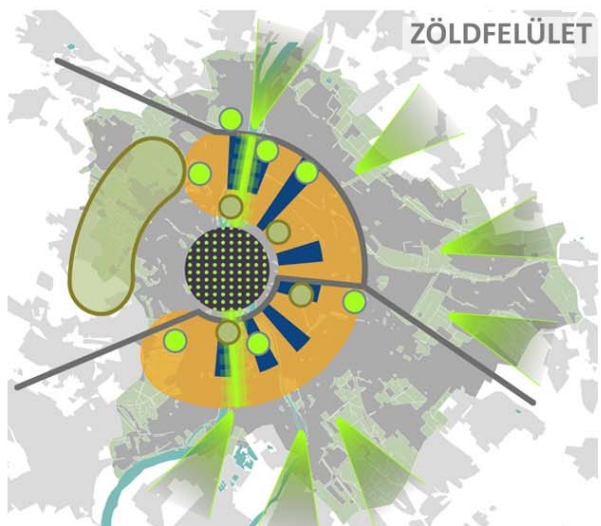
Budapest jövőképekének megvalósulása nem mentes a külső körülményektől, szorosan összefügg az országos szintű célkitűzések megvalósulásának ütemével is.

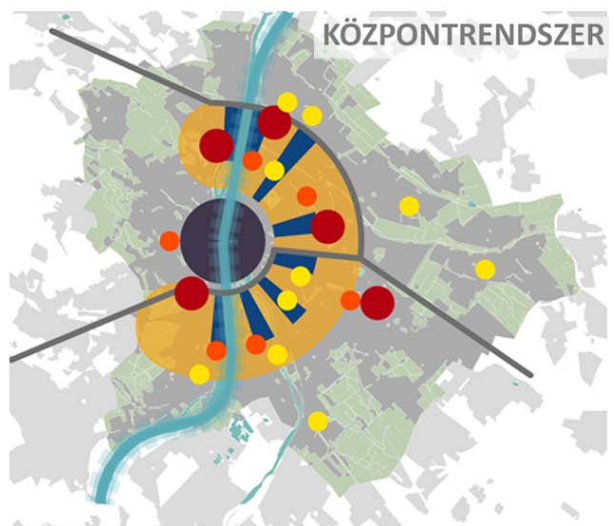
- belvárosi rehabilitáció
- új lakások építési térsége
- lakótelepi rehabilitáció
- városi-, elővárosi vasút
- fejlesztési tengely - Duna

- munkahelyi koncentráció
- új gazdasági területek fejlesztése
- munkahelyi területek fejlesztési térsége a barnamezők preferálásával
- gazdasági területek rehabilitációs fejlesztése
- városi-, elővárosi vasút
- fejlesztési tengely - Duna

- meglévő és védendő zöldfelület
- új városi parkok
- belvárosi zöldfelület fejlesztés
- vízparti zöldfelületek
- zöldfolyosók
- átmeneti zóna
- fejlesztési célterületek
- városi-, elővárosi vasút

- városközpont
- intermodális központok
- mellékközpont
- kiemelt jelentőségű helyi központok
- városi-, elővárosi vasút
- átmeneti zóna
- fejlesztési célterületek
- fejlesztési tengely - Duna

II. BUDAPEST FEJLESZTÉSÉNEK ELVEI ÉS ÁTFOGÓ CÉLJAI

Budapest területfejlesztése akkor lehet sikeres, ha élhető a város, ami szorosan összefügg működésének és környezetének fenntarthatóságával, egyben az esélyegyenlőség biztosításával. A koncepció célrendszerében ezek a **fejlesztési alapelvek** olyan szemléleti alapvetések, amelyeket a célrendszer minden egyes elemére vonatkozóan következetesen alkalmazni kell:

- Fejlesztési alapelvek**
- Az **Élhetőség** a környezet, a gazdaság, a társadalom eredményei szerint értékelhető kritérium, mely alapvető elvárás a városi lét szempontjából, egyben kifejezi, hogy a koncepció középpontjában alapvetően az ember áll.
  - A **Fenntarthatóság** olyan fejlődési folyamatot jelent, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét arra, hogy saját szükségleteiket kielégítsék. Az erőforrások optimálisabb használata kell, hogy meghatározó legyen, szakítva a korábbi pazarló felfogású szemlélettel.
  - Az **Esélyegyenlőség** mindenki számára biztosítani kívánja a város és környezete használatát, a gazdaság által nyújtott lehetőségeket, a társadalmi igények kielégítését biztosító humán szolgáltatásokat.

Az „Élhetőség – Fenntarthatóság – Esélyegyenlőség” fejlesztési alapelvek szerves ökonómiai egységet alkotnak. Együttes viszonyukban azt tekintjük pozitív jelzésnek, ha e hármas valamely tagja úgy javul, hogy a másik kettő nem romlik. Az optimális változás az, ha a három tartalom úgy javul, hogy szinergikus hatásuk még kedvezőbbé válik.

A XXI. sz. elejére világossá vált, hogy a társadalmi-gazdasági életet a fenntarthatósági elvek szerint szükséges tervezni. Budapest esetében nagy a kihívás, mivel jelenleg több erőforrást használ fel, mint ami a fenntarthatóságot elégségesen biztosítaná (ökológiai lábnyom). A gazdaságfejlesztés kiemelt célja ezért az energiatakarékosság és a helyi erőforrás-használat hatékonyságának javítása, a nemzetközi gazdasági rendszerekhez való szerves kapcsolódással – a fenntarthatósági elvek és kritériumok alapján.

A **fenntarthatóság** gazdasági forrásai közül az emberi tudástényező az egyetlen, kimeríthetetlennek tekinthető erőforrás. Társadalmi és gazdasági érdek, hogy minél több embernek, minél jobb lehetősége legyen képességei kibontakoztatására, ezért meg kell teremteni az esélyegyenlőséget a tudás megszerzésében és gazdasági érvényesítésében. A fenntarthatóság annál inkább biztosítható, minél szélesebb ebben a kreatív gazdasági és társadalmi részvétel, mely egyben az élhetőség javításának is alapfeltétele.

Az **élhetőség** - környezetünk megfelelő, egészséges alapfeltételeket biztosító állapota mellett - azoknak az emberi kapcsolatoknak az összességét jelenti, amelyek a város, vagy annak részeihez kötődnek, a közösségi térben való aktív részvétel hozzájárul az identitás növeléséhez. A népesedési folyamatok fenntarthatóak, ha a lakosság fennmaradása, növekedése természetes reprodukció útján valósul meg, ezzel harmonikus életkori összetétele tudja biztosítani az intézményi hasznosítás állandóságát, a munkaerő piacra belépők és kilépők számosságának megtartását, az eltartási hányadosok megfelelő arányosságát. -

Az **esélyegyenlőség** elvének teljesülése az EU kiemelt direktíváinak egyike. Célkitűzései érintik a lakosság összes rétegét. Cél, hogy a város által nyújtott szolgáltatások közül minden városhasználó elérje és igénybe vehesse azt, amelyre szüksége van. Ennek alapja az egyenlő bánásmód, amelynek az egyes szolgáltatási és városműködtetési területek céljainak meghatározásában érvényesülnie kell.

Új kihívások Budapest Európa más nagy városaihoz hasonlóan a közelmúltban bekövetkezett változások miatt **új kihívásokkal** kell, hogy szembenézzen:

- az Európai Unió csatlakozással az európai térben, az európai városokkal együttműködve, egyben azokkal versenyezve, a számára és Magyarország számára legelőnyösebb szerepköreit kell, hogy megtalálja;
- a globális gazdasági, pénzügyi, ingatlanpiaci és energiaválság elhúzódása drámai módon érzékelteti a gazdaság jelenlegi modelljének fenntarthatatlanságát;
- a globális klímaváltozás következményei a nagy városokban fokozottan érvényesülnek, mivel a városi mikroklímában tapasztalható változások egyértelműen az ember tevékenységéhez kapcsolhatók;
- Budapest népességének összetételét kedvezőtlenül befolyásolja a visszafordíthatatlan előregedés, mely a jövőben növekvő eltartási terhet jelent a társadalom egésze számára.

Fenti kihívásokra válasz kínálkozik a „Nemzeti Fejlesztés 2020” dokumentumban hosszú távra (2030-ra) megfogalmazott négy, **országos szintű célkitűzésen** keresztül:

1. Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés feltételeinek biztosítása.
2. Egészséges és megújuló társadalom elősegítése.
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, az értékek megőrzése.
4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet kialakítása.

Az országos fejlesztési elvek

Az OTK a főváros számára meghatározza azt a célt, hogy Budapest Közép-Európa vonzó központjává váljon:

„A hazai fejlődés endogén eredményei is Budapesten csúcsosodnak ki. A különleges jelentőségű hálózati szerep a hosszú távon fenntartható fejlődés legfontosabb alapja. Több téren is sikeresen tudott világvárosi szerepeket vállalni. Budapest társadalmi, gazdasági, térszerkezeti jelentőségéből fakadóan tehát megkülönböztetett fejlesztési intézkedéseket és sajátos eszközrendszert igényel. Budapest harmonikus fejlődéséhez a közelebbi és távolabbi környezetével, az agglomerációval való együttműködés megteremtése elengedhetetlen.”

Budapest számára a lehetséges kitörési pontok:

- a centrális szerepéből adódó kapu helyzetű nagyvárosias térség,
- a kulturális- és tudásipar központja,
- a gazdasági régió, az ideális üzleti környezet, valamint
- a környezeti adottságai révén az élhető nagyvárosi térség.

Budapest sajátosságai alapján fentiekkel összhangban a fejlesztés átfogó céljai az alábbiak:

- ▶ **BUDAPEST AZ EURÓPAI VÁROSHÁLÓZAT ERŐS TAGJA**
- ▶ **FENNTARTHATÓ, ÉRTÉK- ÉS TUDÁSALAPÚ GAZDASÁG**
- ▶ **EGÉSZSÉGES, HARMONIKUS, SOKSZÍNŰ VÁROSI KÖRNYEZET**
- ▶ **JAVULÓ ÉLETMINŐSÉG, HARMONIKUS EGYÜTTÉLÉS**

Az átfogó célok Budapest meglévő értékeire és sokszínűségére alapoznak, meghatározva azokat az irányokat, melyek az integrált fejlesztési elvek érvényesülése mellett Budapest jövőjének fejlesztési alapjait képezik.

EU 2020

Budapest átfogó céljai illeszkednek az Európai Unió által azonos időtávra megfogalmazott célokhoz. Az Európa 2020 - José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnökének megfogalmazása szerint - „a következő évtizedre szóló európai uniós növekedési stratégia. Célunk, hogy változó világunkban az EU gazdasága intelligens, fenntartható és inkluzív legyen. E három, egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt hivatott elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erősödjön a társadalmi kohézió.

Az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és az éghajlat/energiapolitika területén, melyeket 2020-ig kíván

megvalósítani. Mindegyik tagállam saját nemzeti célokat fogadott el az említett területeken. A stratégia megvalósítását konkrét uniós és tagállami intézkedések segítik.

BUDAPEST AZ EURÓPAI VÁROSHÁLÓZAT ERŐS TAGJA ◀

Budapest az európai kontinens egy minden irányból jól átjárható kereszteződésében helyezkedik el. Európán belüli földrajzi helyzete egyedülálló adottságokat hordoz, ami a város jövőbeni makroregionális szerepének meghatározó eleme lehet.

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK célja, hogy a térségi pozíciók kihasználásával vonzó találkozhelyé formálja a várost, amely emberek, kultúrák, tudományos, gazdasági és politikai tényezők együttműködésének színtere. Átfogó cél, hogy Budapest az európai városhálózat erős tagja legyen, melynek érdekében kiemelt fontosságú a város nemzetközi, elsősorban európai szerepköreinek erősítése. Erre kiváló lehetőséget biztosít a város és térsége sajátos földrajzi pozíciója Közép-Európa és Délkelet-Európa (a Balkán) határán.

Budapest csak akkor lehet sikeresen az európai városhálózat erős tagja, ha együttműködik minden lehetséges partnerrel a számára olyan komparatív előnyöket hordozó témákban, mint a humán tőke vagy a földrajzi elhelyezkedés adottságainak érvényesítése, és transzfer szerepet játszik Nyugat-Kelet és Észak-Dél relációjában a kultúra, az innováció, az áruk, a tőke, a képzett munkaerő és a szaktudás átadása és közvetítése terén.

FENNTARTHATÓ, ÉRTÉK- ÉS TUDÁSALAPÚ GAZDASÁG ◀

Budapesten az elmúlt húsz év alatt olyan átfogó gazdasági szerkezetváltás zajlott le, amelyet az anyag- és energiaigényes, környezetszennyező ágazatok leépülése és a hozzáadott értéket adó, képzett munkaerőt igénylő tevékenységek és szolgáltatások növekvő aránya jellemez. Budapest helyzete kedvező, mert a természeti és az épített környezeti értékek, illetve a humán erőforrások olyan jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek fejleszthetők, gazdagíthatók, és a fenntarthatóság „fundamentális” gazdasági tényezőinek tekinthetők.

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK célja, hogy Budapest és térségének gazdasága minőségi gazdaságfejlesztési pályára álljon és maradjon, amelynek kitüntetett jelentősége van, mivel Budapest gazdasági súlya túlnő közigazgatási határain: térségi, nemzeti és nemzetközi léptékben kiemelt jelentőségű település. Budapest történelmi szerepe, kulturális hagyományai, gazdasági és szellemi potenciálja meghatározó erejű, a térségi, országos és közép-európai léptékben mintaadó, vonzó és kisugárzó hatású, a gazdasági életben a motor és az innovátor szerepét tölti be.

A budapesti és térségi gazdaságélénkítés beindításának és a folyamat fenntartásának összhangban kell lennie a fenntarthatósági szempontokkal. Fenntartható gazdaság csak fenntartható módon rendelkezésre álló erőforrásokra építve alakítható ki. Mivel gazdasági érték az anyagi és a humán erőforrások egyesítése révén keletkezik, ezért a fenntartható gazdaságnak a természeti-környezeti értékek őrzésén, gazdagításán, és az azt hasznosító emberi tevékenység tudástartalmának növelésén kell alapulnia. Kedvező, hogy Budapesten megvannak ennek objektív feltételei. A rendelkezésre álló gazdasági és szellemi tőke adottságokkal csak olyan társadalom képes fenntartható módon gazdálkodni, amely a gazdaságot minél kisebb anyag- és energiahasználat mellett, kreatív (K+F+I) és gyakorlati tudásalapon működteti. Logikusan adódik a budapesti gazdaság átfogó céljának tömör megfogalmazása: fenntartható, érték- és tudásalapú gazdaság.

EGÉSZSÉGES, HARMONIKUS, SOKSZÍNŰ VÁROSI KÖRNYEZET ◀

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK célja az egészséges környezet megteremtése, értékeink megőrzése, a sokszínű területhasználat és a hatékony működésű városszerkezet kialakítása, mely megfelelő választ ad a várossal szembeni új kihívásokra és alapvető társadalmi elvárásokra.

Az élhetőség javítása és biztosítása érdekében olyan kiegyenlített városszerkezetre kell törekedni, mely képes a kompakt várossal szemben támasztott elvárásokat kielégíteni. Ennek érdekében ki kell jelölni a fejlesztési célterületeket, nem szabad felélni a jövőt jelentő klimatikus hatású szabadterületeket. Mindezek mellett Budapest szerves részeként kell kezelni a Dunát, megteremtve a várossal való szoros kapcsolatát. A hatékonyabb városszervezés érdekében a

városszerkezetet a városi infrastruktúrákkal (műszaki és humán infrastruktúra) összhangban kell fejleszteni.

Jól kidolgozott klímastratégia szükséges Budapest fenntartható fejlődéséhez és gazdasági, társadalmi versenyképességének megőrzéséhez, illetve fokozásához.

JAVULÓ ÉLETMINŐSÉG, HARMONIKUS EGYÜTTÉLÉS ◀

Budapest történeti adottságainál fogva sokszínű város, amelyet számos nemzeti, etnikai, vallási kisebbség, különböző korosztályhoz tartozó, különböző egészségi állapotban, élethelyzetben lévő egyének és csoportok laknak és használnak. A népesség térbeli, társadalmi megoszlása, iskolázottsága, preferenciái, háztartási szokásai visszahatnak arra, hogy hogyan használják, illetve működtetik a várost.

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK célja, hogy csökkentse a térbeli-társadalmi különbségeket, erősítse az ide érkező és már itt élő társadalmi kisebbségekkel szembeni befogadó attitűdöket, támogassa a beilleszkedést.

A társadalmi felelősségvállalás érdekében is fontos, hogy a főváros a támogatási- és ellátó intézményhálózati rendszer működtetésével gondoskodjon a különleges figyelmet igénylő, vagy hátrányos helyzetű csoportokról (gyermekek, időskorúak, fogyatékos vagy egészségkárosodott emberek, szegénységben élők, hajléktalanok stb.). A jól működő intézményrendszer mellett a helyi szintű problémák kezelésére – preventív célból is – pótolhatatlan a helyi szociális háló, továbbá a szomszédsági együttműködések, önkéntes mozgalmak, civil és egyházi szervezetek szerepe.

Budapest sokszínű kultúrája a város múltjának és társadalmi összetételének tükröje, ami e téren a térségének, illetve az ország egészének is kiszolgálója. A kulturális javak sokszínűsége, az épített és szellemi örökség együttesen jelentik a legsajátosabb helyi vonzerőt, melynek kihasználásával Budapest Kelet-Közép-Európa egyik vonzó kulturális központja lehet.

A hosszú távú demográfiai és a középtávon várható gazdasági folyamatok fényében a humán szolgáltató rendszereket – a színvonal tartása, illetve emelése mellett – a hatékonyság növelésére és a változó igények kielégítésére kell felkészíteni, a hozzáférés esélyegyenlőségének biztosítása mellett.

III. BUDAPEST FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIAI CÉLJAI (SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSEK*)

* Megjegyzés: A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által a megyei önkormányzatok számára készített Útmutató „A megyei területfejlesztési koncepciók kidolgozásához” című koordinációs leírásban a stratégiai cél kifejezés szerepel, de célrendszeri szinten, tartalmilag az OTFK specifikus céljainak megfelel meg. A megyei koncepciók közötti összhang érdekében az Útmutató által használt STRATÉGIAI CÉL megfogalmazás kerül alkalmazásra jelen koncepcióban.

Az OTK specifikus célkitűzései Az országos szintű átfogó célok elérése érdekében az OTK az alábbi **országos szintű specifikus célokat** tűzi ki:

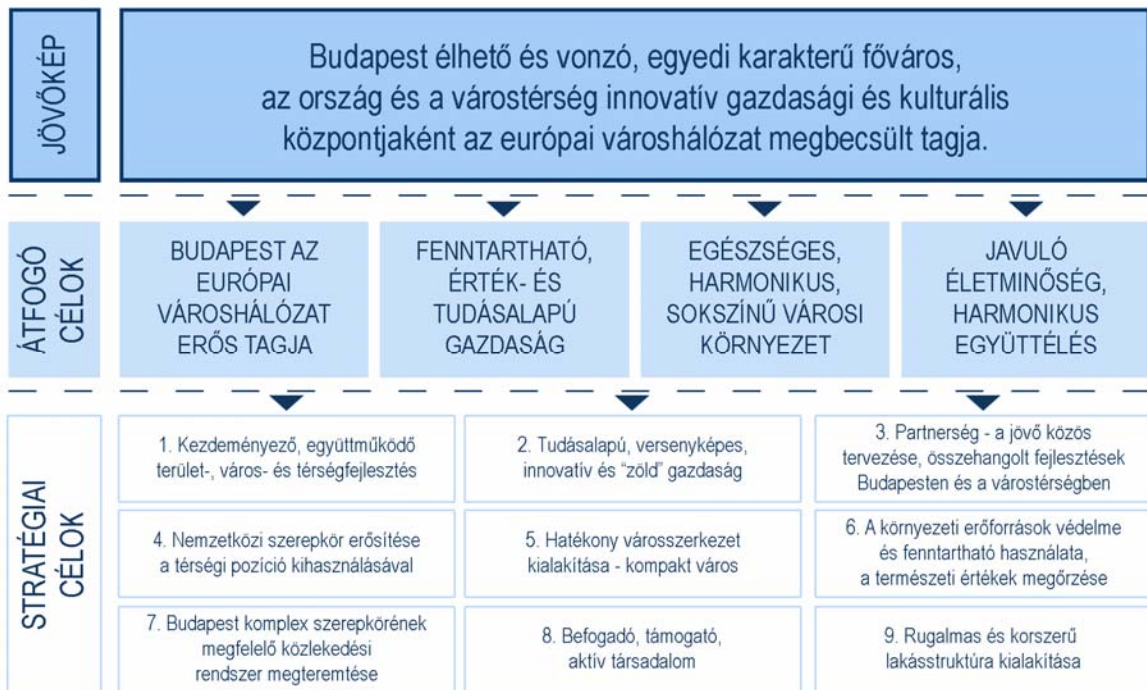
1. Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság
2. Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom
3. Öngondoskodó, élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás
4. Kreatív- és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I
5. Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom, roma integráció
6. Biztonság, korszerű és hatékony nemzeti közszolgáltatások, jó állam
7. Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata, környezetbiztonság
8. Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont
9. Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek
10. Vidéki térségek értékalapú felemelése
11. Egységes és integráló társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén
12. Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei.

Budapest sajátosságai alapján fentiekkel összhangban a fejlesztés stratégiai céljai az alábbiak:

- ▶ **KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ TERÜLET-, VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS**
- ▶ **TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG**
- ▶ **PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN**
- ▶ **NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL**
- ▶ **HATÉKONY VÁROSSZERKEZET KIALAKÍTÁSA - KOMPAKT VÁROS**
- ▶ **A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE**
- ▶ **BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE**
- ▶ **BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM**
- ▶ **RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA**

A területfejlesztés szempontjából Budapest helyzete a megyéktől eltér. Sajátossága, hogy a területfejlesztési koncepció csak egy település területére vonatkozik. Ebből kifolyólag a stratégiai célok tárgyalása tartalmazza a különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre vonatkozó meghatározásokat is.

Budapest területfejlesztési koncepciójának célrendszere:

Az egyes stratégiai célokhoz a cél elérését támogató prioritások a következők:

1. Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés	1.1. A város- és térségfejlesztés megvalósításához szükséges intézményrendszer kiépítése 1.2. A város- és térségfejlesztés forrásszerkezetének átalakítása 1.3. Onfenntartó városgazdálkodási rendszer létrehozása
2. Tudásalapú, versenyképes, innovatív és "zöld" gazdaság	2.1. Technológiai innováció és tudástranszfer hatékonyságának javítása 2.2. Felhasználóbarát városkormányzás kialakítása 2.3. Turizmus mint gazdasági húzóágazat
3. Partnerség - a jövő közös tervezése, összehangolt fejlesztések Budapesten és a várostérségben	3.1. Partnerség a budapesti gazdasági tér összehangolt fejlesztése érdekében 3.2. Partnerség Budapest és Pest megye között 3.3. A budapesti külső kerületek és a szomszédos agglomerációs települések közötti együttműködések elősegítése
4. Nemzetközi szerepkör erősítése a térségi pozíció kihasználásával	4.1. Együttműködések erősítése 4.2. Versenyképesség növelése
5. Hatékony városszerkezet kialakítása - kompakt város	5.1. Kompakt város - vegyes területhasználat kialakítása 5.2. Barnamezős területek funkcióváltása 5.3. Differenciált központrendszer létrehozása 5.4. A Dunával együtt élő város 5.5. Értékvédelem - értékteremtés
6. A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése	6.1. Zöld- és egyéb biológiailag aktív felületek megőrzése, növelése 6.2. Természeti- tájképi értékek megőrzése 6.3. Zaj- és légszennyezés csökkentése 6.4. Korszerű hulladékgazdálkodás és talajvédelem 6.5. Korszerű vízgazdálkodás 6.6. Energiahatékonyság és klímavédelem
7. Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése	7.1. Nemzetközi és országos közlekedési kapcsolatok fejlesztése 7.2. Térségi közlekedés fejlesztése 7.3. A fővárosi közösségi közlekedés fejlesztése 7.4. A fővárosi egyéni közlekedés fejlesztése
8. Befogadó, támogató, aktív társadalom	8.1. Befogadó és támogató társadalom 8.2. Az életformák és a társadalmi gazdasági környezet változásainak összehangolása 8.3. A humán szolgáltatások optimalizálása
9. Rugalmas és korszerű lakásstruktúra kialakítása	9.1. A lakásállomány optimalizálása 9.2. A térbeni-társadalmi szerkezet kiegyensúlyozása

1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ TERÜLET-, VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS ◀

Az elmúlt két évtized során a korábban alapvető, közvetlen állami finanszírozású városfejlesztési tevékenység csökkent, ezzel párhuzamosan egyre erősödött a lakosság és a piaci szereplők aktivitása, majd elindult az Európai Unió fejlesztési programjainak becsatornázása. Jelentős saját fejlesztési források híján a Fővárosi Önkormányzat követő magatartásra kényszerült, a kezdeményező, irányító szerep ellátása helyett. A hatékony, kiegyensúlyozott és fenntartható terület-, város- és térségfejlesztés megvalósításának szükséges feltétele, hogy Budapest kezébe vegye a kezdeményezést.

Cél, hogy a lakosság, a gazdasági szereplők és a különböző intézmények magas minőségű otthonra találjanak a városban, kiváló infrastrukturális, fenntartható természeti és épített környezet, valamint megfelelő szervezeti és jogi feltételrendszer biztosításával. Az érdekeltek bevonásával szinergikus, ugyanakkor forráskímélő és forrásfeltáró együttműködésre van szükség. A Fővárosi Önkormányzatnak olyan gazdaságpolitikát kell folytatnia, hogy a város lakói, vállalkozói és az ide látogatók minél jobban élhessenek Budapest adottságaival, lehetőségeivel, kiaknázhassák értékeit, és ennek hatásaként még pezsgőbbé tegye a város közösségi és szellemi-kulturális életét. Ehhez olyan gazdasági alap létrehozása szükséges, amely a várost képessé teszi az aktív kezdeményezésre.

Budapest gazdasági fejlettségére jellemző a nyugat-keleti megosztottság, Buda és Pest viszonylatában Buda javára. Ezt mutatják a kerületi szintű számítások, az ellátottsági mutatók, az ingatlan ár/érték arányok és társadalmi-gazdasági adatok vizsgálatai. Térségi összefüggéseket elemezve kitűnik, hogy Budapest és agglomerációja között számos, évtizedek óta fennálló konfliktus, egyensúlyhiány létezik, mely gyengíti a lehetőségek kihasználását. Ilyenek a műszaki- és humán infrastruktúra ellátottságban, a munkalehetőségekben fennálló szerkezeti problémák, amelyek a rendszerváltást követő gyors agglomerációs népességnövekedéssel még hangsúlyosabbá váltak (pl. a közlekedés, oktatás, egészségügy és kultúra területe), mivel a kiköltözők döntően Budapestre járnak dolgozni, tanulni, művelődni. Közös megoldást kell találni annak az egyenlőtlenségnek a rendezésére, hogy a bejárók a főváros infrastruktúráját használják, de adóikkal, vásárlásaikkal elsősorban lakóhelyüket erősítik.

Ebből következik, hogy a város- és gazdaságfejlesztésébe bevonható források nagyságrendjének hosszú távra kivetített tendenciája – , az elmúlt évek adatai és az elkövetkező néhány évre vonatkozó becslések alapján – rendkívül kedvezőtlen. A források túlnyomó többsége az uniótól érkezik, de jóval kisebb mértékben, mint az előző uniós költségvetési ciklusban. A legnagyobb potenciális fejlesztő erőt a beruházásokat és ingatlanfejlesztéseket megvalósító külföldi és hazai magántőke jelenti, azonban az elhúzódó gazdasági krízis miatt kiszámíthatatlan az üzleti szféra aktivizálódásának kezdete és mérete. Nemzetgazdasági, város- és térségfejlesztési érdek az önálló gazdasági kormányzás kiterjesztése annak érdekében, hogy a Fővárosi Önkormányzat minél erőteljesebben legyen képes térségi hatásokkal is bíró budapesti gazdasági életet szervezni.

A kezdeményező és együttműködő város- és térségfejlesztés lényege az önkormányzati irányító szerep felvállalása, a koordináló szerepkör erősítése, amely gazdaságélénkítő kormányzást, a gazdasági szereplők orientálását jelenti, megteremtve a lakosság és a gazdasági szereplők számára az ideális intézményi és infrastrukturális feltételeket. A külső források szűkülésének megállítása mellett a belső források bővülő újratemelésébe irányába kell elmozdulnia úgy, hogy az itt keletkező hozzáadott érték minél nagyobb hányada kerüljön visszaforgatásra, alapot képezve a város- és térségfejlesztés újratemelő forrásainak biztosításához. Ez a fejlesztési forráskészlet fenntarthatóságának, egyben a foglalkoztatás növelésének is feltétele.

1.1 A VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES INTÉZMÉNYRENDSZER KIÉPÍTÉSE

Szervezeti rendszer kialakítása
(városfejlesztő,
ingatlangazdálkodó gazdasági
társaságok)

A kezdeményező város- és térségfejlesztés megvalósítása elválaszthatatlan a változó hazai és nemzetközi gazdasági körülményekre eredményesen reagálni képes szervezeti és pénzügyi rendszer kiépítésétől. E komplex rendszernek egyrészt összhangban kell lennie az ország és a budapesti agglomeráció teljesítőképességével, másrészt pedig biztosítani szükséges az önálló gazdasági potenciált kiépítő és kihasználó városgazdálkodási mozgásteret. A következő években a város- és területfejlesztésre fordítható források nagyobb része uniós támogatásokból adódik, ezért ebben az időszakban kell létrehozni azt a gazdasági alépítményt, ami biztosítja a város gazdasági kormányzását a vonzó gazdasági környezet kialakítása céljából. Fő kezdeményező szerepek:

- *Elősegítő szerep:* hatékony területhasználat, infrastruktúra-fejlesztés és működtetés, város- és területfejlesztési intézményrendszer és jogi környezet kialakítása, kommunikáció.
- *Koordinátor szerep:* gazdasági tervezés, egyeztetés, közvetítés, hálózatok létrehozása.
- *„Képessé tevő” szerep:* szakértői és technikai segítségnyújtás, információ- és tanácsadás, üzleti tréningek, továbbképzési programok szervezése, üzleti inkubáció.
- *Serkentő szerep:* kedvező hitelek, adókedvezmények, alacsony bérleti díjak, marketing.

A város- és területfejlesztési feladatok megvalósításához azzal adekvát **stratégiai város- és területfejlesztő szervezetre** van szükség. A stratégiai szervezet alapfeladata Budapest és térségére vonatkozó stratégiai fejlesztési döntések előkészítése és egyeztetése. Tagjainak a következő körből szükséges kikerülnie: az állam, a Fővárosi Önkormányzat és a kerületek képviselői. Munkájában részt vesznek társadalmi és szakmai szervezetek delegáltjai. Az operatív feladatokat szakértőkből álló munkacsoportnak kell ellátnia, az alábbiak szerint:

- források feltárása, optimális felhasználása, fejlesztési pénzalap működtetése,
- partnerek bevonása, érdekegyeztetés az érintett szervezetekkel,
- projektek tervezése, szervezése, helyzetbe hozása, koordinációja,
- rugalmas alkalmazkodás biztosítása a piaci helyzethez,
- a stratégia megvalósulásának, a projektek végrehajtásának ellenőrzése, monitoringja,
- kommunikáció, marketing stb.

Az egyes kiemelt projektek szintjén, illetve egyes adminisztratív egységekhez kapcsolódóan további város-, vagy ingatlanfejlesztő társaságok működtetésére is szükség van. A kisebb, helyhez, kerülethez köthető fejlesztő gazdasági társaságok a stratégiai szervezet szakmai hatáskörébe tartoznak. Ilyen (taktikai jellegű) társaságok részben már jelenleg is működnek a kerületi önkormányzatok városfejlesztő, ingatlangazdálkodó és projektmenedzsment cégeiként.

Pénzügyi rendszer kialakítása
(város- és területfejlesztési
alapok, külföldi és magánforrások
bevonása)

A stratégiai szervezet akkor képes betölteni szerepét, ha a konkrét források felhasználását képes befolyásolni. A város- és területfejlesztés szempontjából kiemelt fontosságú, hogy létezzenek olyan pénzügyi alapok, amelyek a fejlesztést szolgálják, annak speciális ágazataira (bérletelés felújítás, közterület megújítás stb.) fókuszálnak, illetve terület- (városrész-) specifikusan működnek. A stratégiai intézmény gazdasági mozgásterének biztosításához hosszú távon rendelkezésre álló forrásokra van szükség, melyek formailag pénzügyi alapban koncentrálnak. A létrehozandó budapesti városfejlesztési alap működésének célja, hogy a főváros gazdasági ereje közvetlenül kötődjön a budapesti gazdasághoz, úgy, hogy annak alakulására a stratégiai fejlesztő szervezet révén képes legyen hatást gyakorolni.

A város- és területfejlesztési alap a következő bevételi szerkezeti sémára épül:

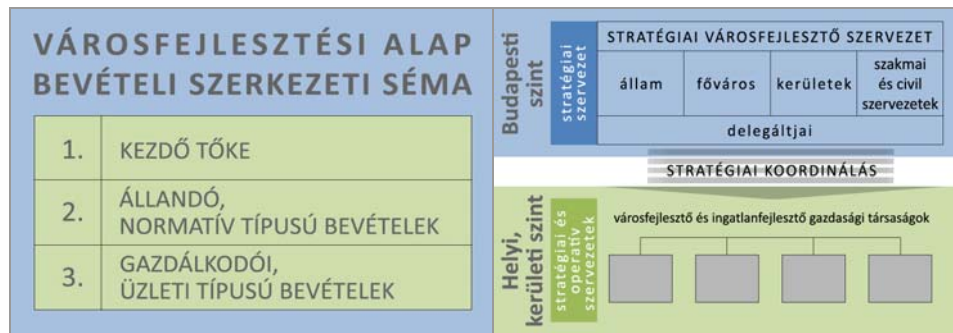
1. *Kezdő tőke létrehozása:* az intézményrendszer felállítása, mozgásterének kialakítása céljából.
Indok: a stratégiai időtáv, a feladatok nagysága megfelelő méretű induló alaptőkét igényel.
Források: állami, fővárosi, kerületi, egyéb (pl. kötvény, vagyoneértékesítés, gyűjtés).
2. *Állandó, normatív típusú bevételek:* a stratégiai folyamat fenntartása stabil forrásellátást kíván.
Indok: A fejlesztési forrásképzés igazodjon az ország és Budapest teljesítőképességéhez.
Források: 1) a közsféra költségvetéseinek vagy adóbevételek meghatározott százaléka (állam, főváros, kerületek önkormányzatai, egyes közintézmények), , pl. ingatlan-, iparüzési, idegenforgalmi adók hányada, 2) építési jogok, különböző díjak arányos részei, 3) egyéb.

3. *Gazdálkodói, „üzleti” típusú bevételek:* a stratégia megvalósítása együttélést követel a piaci körülmények változásával, amihez üzleti jellegű magatartásra is szükség van.

Indok: a létrehozandó stratégiai szervezet piacalakító erő, egyben a gazdasági lehetőségek megteremtője is. A - koncepció alapján történő fejlesztések megvalósítása felértékelődéssel jár egy-egy területen, emiatt a stratégiai szervezetnek részesednie kell a keletkező gazdasági hasznokból, pénzügyi visszacsatolás formájában. Stagnálás, csökkenés esetén pedig a szervezet jelzést kap tevékenysége hatékonyságáról, következményeiről.

Források: ingatlanértékesítés, hasznosítási díjak (pl. bérlet, területhasználat, reklám, parkolás), osztalék, részesedés, a magánberuházások normatív jellegű város-, vagy infrastruktúra-fejlesztési hozzájárulásai, közberuházások területfelértékelő hatásából származó részesedés, a köztulajdonú üzletek, vendéglátóhelyek bevételeinek meghatározott hányada, kiadványok és rendezvények bevételei, üzletrész hozamok stb.

A kiadások lehetséges szerkezete:

- ingatlangazdálkodás (vásárlás, kisajátítás, fejlesztés, felújítás),
- városrendezés ingatlanfejlesztéshez, zöld-, és közterület-rendezéshez kapcsolódóan,
- projektszervezés, projektben való részvétel,
- saját beruházások végzése,
- kedvezmények nyújtása,
- bonyolítás, ügyintézés,
- helyi akciók és csoportok munkájának támogatása,
- kommunikáció, marketing,
- információs rendszer kiépítése, naprakészen tartása,
- egyéb, pl. távmunka, távoktatás szervezési költségei, stb.

1.2 A VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS FORRÁSSZERKEZETÉNEK ÁTALAKÍTÁSA

Fenntartható forrásteremtés, értéktöbblet visszaforgatás

A külső források apadásával párhuzamosan Budapest város- és térségfejlesztésének, ill. üzemeltetésének egyre inkább a belső források visszaforgatására kell támaszkodnia. Az EU támogatásokkal létrejövő új infrastruktúra és eszközpark magasabb minőségű és ezzel együtt sok esetben többlet ráfordítást és kisebb mértékű foglalkoztatást igényel. A fejlesztések hozadéka akkor jelentkezik, ha energiatakarékosabb, zéró károsanyag-kibocsátású technológiák kerülnek alkalmazásra – ami feltétel a megújuló energia használatát támogató projekteknél –, ezért lényeges az EU források maximalizált kihasználása.

Az EU fejlesztési források hatékony kihasználása – hosszú távú multiplikátor- hatás biztosítása

A Budapestet is magában foglaló Közép-Magyarország régió a forrásstruktúrát és nagyságrendet meghatározó három régiótípuson belül a legfejlettebb régiók kategóriájába fog tartozni a 2014–2020 közötti költségvetési időszakban. A forrásstruktúra vonatkozásában ennek legfontosabb következménye, hogy a Strukturális Alapokon belül az Európai Szociális Alap (ESZA) források lesznek meghatározóak (52%), míg az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) források fedik le a további 48%-ot. Előtérbe helyeződnek a tartalomfejlesztési célú projektek, és nagy hangsúlyt kap a szociális kirekesztés és a szegénység elleni küzdelem (ESZA). Az infrastrukturális beavatkozásokat is lehetővé tevő ERFA forrásokon belül 5% jut a fenntartható városfejlesztésre. További források megújuló energia projektekre és a KKV-k fejlesztésére jutnak, az utóbbira jóval jelentősebb arányban. A csökkenő tendenciájú uniós támogatások felhasználásának a

fenntartható és multiplikátor-hatású, saját forrásokra építő városfejlesztés megalapozását kell szolgálnia.

**Fejlesztési célterületek definiálása
Gazdasági vezérprojektek
megfogalmazása (klaszter-
hálózattal)**

A Fővárosi Önkormányzat kezdeményező, illetve koordinációs szerepét a területhasználat vonatkozásában is érvényesíteni szükséges, hogy a terület-, város- és térségfejlesztő erőket a legjobb helyzeti energiával és sajátosságokkal rendelkező területekre összpontosítsa, akkor is, ha ott tulajdonnal nem, vagy csak korlátozott mértékben rendelkezik. A célterületekre történő forráskoncentráció az utóbbi esetekben a kerületekkel, tulajdonosokkal történő partneri együttműködéssel, szervezéssel, marketinggel, városrendezési eszközökkel, anyagi hozzájárulással (pl. a város- és területfejlesztési alap révén) érhető el. A fejlesztési célterületek sok feladat végrehajtására alkalmasak, és szükségszerűen nem csak a bank-, az iroda-, a szolgáltató, illetve a lakásszektor számára szükséges területek előkészítésére. Kijelölendők olyan területek is, ahol a tömegesebb, ugyanakkor minőségi munkahelyteremtésre nyílik lehetőség. Célkitűzés a gazdasági hasznosítású fejlesztési célterületek tematikus megfeleltetése, ami a gazdaságfejlesztés fő irányának megfelelő, hozzáadott értéket képző tudás-intenzív ágazatok (K+F+I, ITK, fejlesztő és kutató szervezetek, egészséggazdaság, stb.) klaszterekbe szerveződő megjelenését jelenti. Szükség van ugyanakkor termelő tevékenységet folytató termelő ágazatok jelenlétére is, amelyek a „zöld” gazdasághoz köthető környezetbarát technológiákat, eszközöket, berendezéseket állítanak elő, és nagyszámú szakképzett munkaerőt foglalkoztatnak. Meg kell határozni továbbá a hagyományos kereskedelmi és logisztikai funkciók területeit is, kötelezően előírt paraméterek szerinti, magas szintű környezeti kultúra kialakításával.

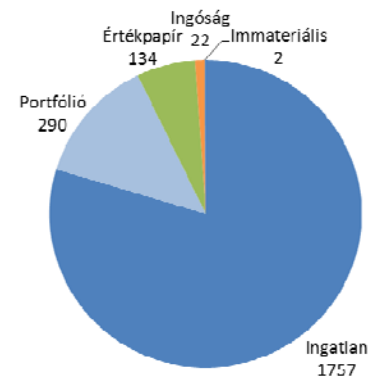
**Beruházás-ösztönzés, vállalkozási
kultúra fejlesztése, az innovatív
mikro- és kkv-k támogatása**

A gazdaságfejlesztési célokban megjelölt tudás-intenzív ágazatok KKV-inak erősítését a Fővárosi Önkormányzat csak indirekt módszerekkel – szervezéssel, szakmai rendezvényekkel, népszerűsítéssel, információhoz, mintákhoz juttatással, stb. – képes megalapozni. Kiemelt eszköz a meghatározott profilú KKV-k fejlődéséhez a piacteremtés, a helyzetbe hozás elősegítése. A közintézményeknek és a közszférának lehetősége van hazai cégek preferálására. A KKV-kat helyzetbe hozó lépés, ha a Fővárosi Önkormányzat mindezek mellett a beszerzéseit fokozatosan a régióban, illetve a szűkebb várostérségben működő termelő és szolgáltató vállalkozásokra összpontosítja, hogy a beszerzéseknél ezeket a cégeket részesítse előnyben.

1.3 ÖNFENNTARTÓ VÁROSGAZDÁLKODÁSI RENDSZER LÉTREHOZÁSA

**Egységes, menedzsment
szemléletű fővárosi
vagyongazdálkodás**

Az önkormányzati rendszer kiépülésének első húsz évében, a Fővárosi Önkormányzat városgazdálkodási rendszerén belül nem alakult ki az egységes vagyongazdálkodási rendszer módszertana. A rendszerváltás óta az önkormányzati ingatlanvagyon folyamatosan csökkent és szétforgácsolódott, a saját tulajdonú ingatlanhasznosításra alapuló, átfogó fejlesztések nem valósultak meg. Pozitív változások az utóbbi években kezdődtek el. A korszerű vagyongazdálkodásban a gazdasági és gazdálkodói cél a vagyon megtartása és fejlesztése, használati, illetőleg forgalmi értékének növelése, gazdasági folyamatok generálása. Az önkormányzati vagyon egy része kihasználatlan, más része fejlesztést, átstrukturálást igényel, mások pedig jövedelemtermelő működtetés alapján hasznosíthatók. A Főváros vagyongazdálkodása szervesen összefügg a budapesti és azon keresztül az ország gazdasági (piaci) viszonyaival. A hatékony vagyongazdálkodás megvalósítása ezért igényli a vagyon pontos gazdasági (piaci) értékének ismeretét. A vagyongazdálkodás hatékonysága érdekében megbízható, többretegű, „multifunkcionális” adatbázisra van szükség, aminek fő rendezőelve az értékalapúság.

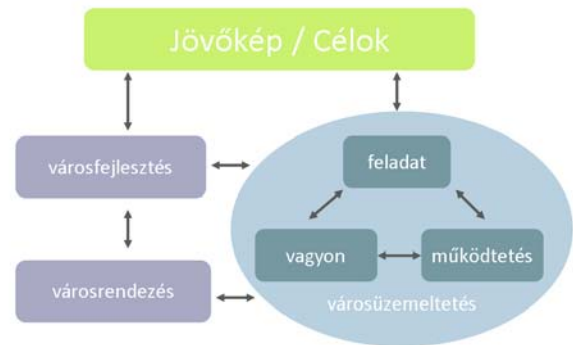

A Főváros vagyonának könyv szerinti értéke vagyontípusok szerint (mrd Ft)

A városüzemeltetés területén is a vagyongazdálkodáshoz hasonló fordulatra volt szükség, mivel az 1990-es önkormányzati alapok lefektetését követő húsz évben nem érvényesült a hatékonysági követelményeket magában foglaló városüzemeltetési stratégia. A megoldás a kortárs szakmai álláspontot követi. E szerint a városüzemeltetés holding-rendszerben működtethető hatékonyan, amely zártkörűen működő részvénytársaság, és hatáskörébe a fővárosi tulajdonú közmű- és közszolgáltató gazdasági társaságok kerülnek. A

Meglévő vagyon koncentrációja, fejlesztése, bevételnövelés

kezdeményezésre, tudásra, „zöld” gazdaságra alapozott város- és területfejlesztés, melynek szerves része az önfenntartás felé tartó városgazdálkodási rendszer, csak városon belüli és városhatárt átlépő térségi (agglomerációs) szerveződésben lehet gazdaságilag hatékony. Kiváló módszer erre a klaszter-építés, amely összefogja az egyes tevékenységeket mind vertikális, mind horizontális struktúrákban.

Energiahatékony technológiák alkalmazása a városüzemeltetésben

A városgazdálkodás intézményeiben cél a megújuló energiaforrások és energiatakarékos technológiák alkalmazása. Ennek megvalósításában meghatározó igazodási pont az Európai Unió gazdasági növekedési stratégiája, az „Európa 2020”, amelynek fő célkitűzései között szerepel az alacsony szén-dioxid-kibocsátás, környezetvédelem, új, környezetbarát technológiák alkalmazása, hatékony villamosenergia-hálózatok.

Normatív városfejlesztési finanszírozás

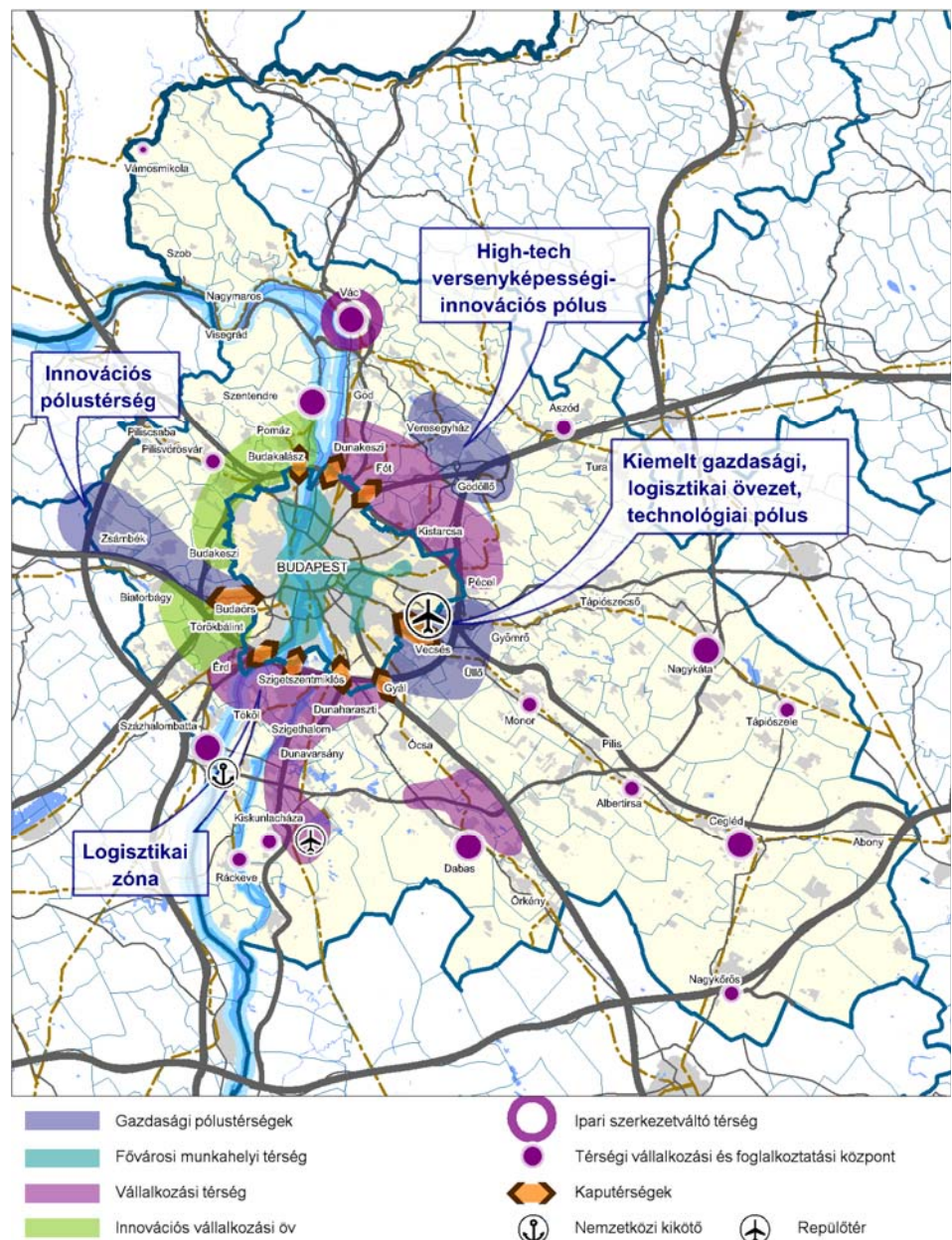
A közsféra és a magántőke a város- és térségfejlesztés megvalósításának két pillére. Ki kell dolgozni olyan normatív szabályrendszert, amely átlátható és kiszámítható módon orientálja a fejlesztő erőket úgy, hogy a kapcsolódó közösségi fejlesztési igények is megvalósuljanak. A finanszírozás elve, hogy normatív szabályok szerint a fejlesztő a beruházási összeg nagyságához, vagy a terület értékváltozásához viszonyított díjat fizet városfejlesztési, és/vagy terület-, illetve infrastruktúra-fejlesztési alapba.

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

- ▶ stratégiai városfejlesztő szervezet döntéshozói és operatív munkacsoportjának létrehozása;
- ▶ városfejlesztő és ingatlangazdálkodó gazdasági társaságok – mint a stratégiai szervezeti struktúra hálózati elemei – létrehozása és működtetése;
- ▶ város- és infrastruktúra-fejlesztési alapok létrehozása;
- ▶ ösztönzés a befektetői/vállalkozói profit visszaforgatására;
- ▶ az adómegosztás állam és Főváros közötti arányának utóbbi javára történő módosítása;
- ▶ üzleti inkubációs, szolgáltató és információs központok létrehozása;
- ▶ fejlesztési célterületek kijelölése különböző ágazati fejlesztési célok mentén;
- ▶ a szétaprózott köztulajdoni elemek koncentrációja;
- ▶ a közszolgáltatásban résztvevő vagyonelemek mellett bevételt teremtő gazdálkodás kialakítása, bővítése;
- ▶ pontos és piaci alapú vagyonnyilvántartás;
- ▶ professzionális menedzsment;
- ▶ erőforrások optimalizálása, energiatakarékos megoldások alkalmazása;
- ▶ adókedvezmények, támogatások nyújtása a megújuló energiát használók, technológiát fejlesztők számára;
- ▶ energia-klaszterek szervezése;
- ▶ normatív településfejlesztési megállapodás kidolgozása;
- ▶ helyi gazdaságfejlesztést és klímabarát megoldások közbeszerzési preferenciája

2. TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG ◀

Budapest gazdasági helyzete, fejlődésének minősége és dinamikája az ország és a közép-magyarországi régió versenyképessége szempontjából kiemelt jelentőségű, alapvetően befolyásolja az ország teljesítőképességét. A főváros és térsége gazdasági szerkezetéről megállapítható, hogy a rendszerváltás óta a szolgáltató szektor aránya nagymértékben, a hozzáadott érték tartalmú tevékenységek részesedése folyamatosan nőtt, párhuzamosan az ipari, építőipari szektor háttérbe szorulásával. Az alapvető gazdaságpolitikai cél: stabil, erős, versenyképes gazdaság megalapozása, amely a meglévő munkahelyek megtartása mellett újakat hoz létre, és amely a városlakók és -használók számára képzettségüknek és készségeiknek megfelelő kiteljesedési lehetőséget és létbiztonságot nyújtó jövedelemszerzést kínál, a továbbképzés, ill. új technológiai és innovációs ismeretek folyamatos elérhetőségének biztosításával.

Budapest és Pest Megye Területfejlesztési Koncepciójának közös javaslata

Budapest és térsége gazdaságfejlesztési célja, összhangban a nemzetgazdasági célokkal, hogy export-orientált ágazatok fejlődjenek, minél kisebb mértékű import-, anyag- és energia tartalommal, ami jórészt a hatékonyság és a piacképesség javításával érhető el, a fenntarthatósági követelmények betartása mellett. Elengedhetetlen Budapest gazdasági szerkezetének versenyképes, térségi és nemzetközi együttműködésekre épülő, hazai erőforrásokra és nemzetközi befektetői tőkére egyaránt alapozó átstrukturálása. Hiányosságok tapasztalhatók a tudástranszfer biztosító szereplők egymás közötti és a piac, illetve a képzést és kutatás-fejlesztést végző helyek közötti információáramlásban, továbbá a kapcsolati háló erősítésében. Ez hátráltatja a hatékony reagáló képességet, lassítja az innováció (K+F+I) gazdasági transzformációjának sebességét. Alapvető cél tehát a gazdaság innovatív, energiahatékony, „zöld” jellegének biztosítása és ehhez a befektetőbarát üzleti klíma, vonzó gazdasági környezet megteremtése.

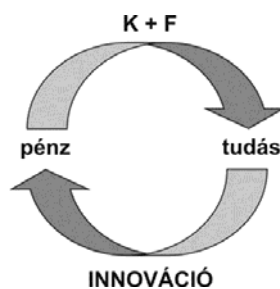
Előnyben szükséges részesíteni a gazdasági környezethez alkalmazkodni képes, magas hozzáadott értékű létrehozó ágazatokat, egyúttal erősíteni kell Budapest egyetemvárosi, K+F+I és vállalkozásbarát jellegét. Térségi jelentőségű úgy olyan gazdaságfejlesztési tengelyek, vállalkozási térségek, high-tech technológiai övezetek, innovációs pólusok kialakítása, ahol nagyszámú, hozzáadott értékű termelő, tudás-intenzív ágazatok és klaszterek telepednek meg, környezetbarát, de egyben versenyképes technológiát és szakképzett munkaerőt alkalmazva.

Magyarország a gazdaságélénkítésének forrásai közül a hagyományos energiafajták szempontjából sebezhető a legjobban. Kevés van belőlük, a felhasználásuk is pazarló, és gyengül a humán erőforrás-bázis is (csökkenő születésszám, elvándorlás, képzettségi hiányosságok stb.). Rendelkezünk viszont megújuló-megújítható forrásokkal (pl. termál, hulladék, szél-, napenergia), óriási tartalék rejlik az energiahatékonyság javításában, és bőven adott a „kifogyhatatlan” humán erőforrás.

Az energiatakarékosság, a megújuló energiaforrások növelése hatékonyságra, innovációra készíti a gazdasági szereplőket, fokozatosan átrendezve ezzel a gazdaság-szerkezetet. A „zöld” gazdaság átfogja a teljes urbanisztikai rendszert (ld. gazdaság, tudomány, oktatás, energia, infrastruktúra, lakhatás, üzleti klíma, közterület-használat, rekreáció, turizmus stb.). Ez lehet a megújuló Budapest és az agglomeráció gazdaságának egyik fő „versenyképes” prémium hozzáadott értéke, mert helyi, megújuló, egyensúlyi, azaz fenntartható.

2.1 TECHNOLÓGIAI INNOVÁCIÓ ÉS TUDÁSTRANSZFER HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSA

Kapcsolatháló létrehozása, működtetése az önkormányzat, a gazdaság szereplői, valamint a képző- és kutatóhelyek között

(forrás: <http://matud.iif.hu>)

Rugalmas, a kereslethez alkalmazkodó munkaerő-képzés közép- és felsőfokon

A kutatás-fejlesztés területe szorosan kapcsolódik az ún. zöld gazdaság összes ágazatához. Az innovációnak köszönhetően már ma is elérhető az anyag-, víz- és energiatakarékos, a hulladékszegény vagy hulladékmentes technológiák. A városi és térségi együttműködési rendszerek szervezése, ahol az innovációs intézmények koncentrálnak, segítheti a kis- és középvállalkozások (KKV-k) bekapcsolódását az öko-innovációs folyamatokba, olyan vertikális és horizontális együttműködési formákat létrehozva, amelyek keretében valós feltételek mellett lehet tesztelni a technológiákat és folyamatokat.

A város és térsége gazdasági versenyképességének egyik kulcsa – a sokszínűség mellett –, a strukturált specializáció, melynek szervezeti megjelenési formái a klaszterek, az egyes gazdasági ágazatokhoz tartozó cégek egymást erősítő hálózatai. A jól működő klaszterek pozitívan hatnak a foglalkoztatásra és a gazdaság teljesítőképességére. Mivel a gazdaságélénkítés főként a magas hozzáadott értékű termelő, kreatív gazdasági ágazatokon múlik, ezért célkitűzés az együttműködés a K+F+I és az üzleti szféra kapcsolatrendszerével.

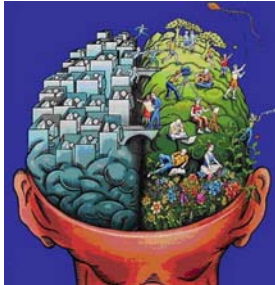
Kiemelt feladat a tudásgazdaság szereplői közötti kooperáció ösztönzése a minél több innovatív tartalmú termék létrehozása és minél több, magasan képzett munkaerő lekötése érdekében, növelve a város gazdasági versenyképességét.

A város és térsége gazdaságára ható tényezők közül a munkaerőpiac alakulása az egyik leghangsúlyosabb. Célkitűzés a képzés, az átképzés és a továbbképzés feltételeinek, intézményrendszerének erősítése, együttműködés a munkáltatókkal és képzési helyekkel.

A képzési kínálat erősítése és piaci igényekhez igazítása egyúttal az innovációs kapcsolatháló és a tudástranszfer klaszterek szervezésének eredménye és részfeladata. Az önkormányzat

számára elsősorban az információáramlás javítása, amely jelentős beruházási igény nélkül segíti a magasabb hozzáadott érték előállítását, a gazdasági hatékonyság fokozását.

A kutatás, fejlesztés és innováció
potenciálnövelése

(forrás: terpszichologia.hu)

A gazdasági tevékenységek szerkezetének – a hatékony és versenyképes működés érdekében – olyan irányba kell eltolódnia, ami minél magasabb hozzáadott értéket termel, korszerű eljárásokat alkalmaz. Cél a kutatási és fejlesztési potenciál növelése úgy, hogy a kereslet, a felhasználó lakosság és az üzleti szféra minél inkább képes legyen kapcsolódni az innovációhoz.

A versenyképesség-növelés részét képezi az is, hogy relatíve csökkenő anyag- és energia bevétel mellett, minél nagyobb új szellemi többlet jelenjen meg a piaci termékekben, szolgáltatásokban. A folyamat közvetítésében az üzleti szolgáltatások kulcsszerepet játszanak. Az áthatások, az igények felkeltésének fontos eleme a földrajzi közelség, így például ipari parkokban, egyetemhez közel, ahol ún. inkubálással piaci forgalmazásra alkalmassá lehet tenni az innovációs eredményt.

Budapest foglalkoztatási lehetőségei az országos átlagot meghaladóak, a munkanélküliség mértéke is alacsonyabb. Összefüggésben a fenntartható, érték- és tudásalapú gazdaságfejlesztéssel, Budapest általános foglalkoztatási céljai a következők:

1. monitoring az oktatás és a munkaerő piaci igények összhangjáért,
2. rugalmas támogatási formák terjesztése a munkaerőpiacon, mint atipikus formák terjedése, részmunkaidős, alkalmazott és megbízásos formák, feladat és időorientált, térbeli mobilitás elősegítése, önkéntes- és távmunka,
3. a végzettségek mellett a készségek, képességek életen át tartó frissítése,
4. az időskorú foglalkoztatás legalább megtartása, a gyakornoki munka és a fiatalok pályakezdésének elősegítése,
5. infokommunikációs- és „zöld” technológiákhoz való hozzáférés biztosítása a felhasználói képesség és készség fejlesztésével együtt.

A foglalkoztatás az életminőség biztosításának alapvető célja, mind az egyes embereknek, mind az önkormányzatoknak. Az egyéni és a közjó egyensúlya (Nemzeti fenntartható Keretstratégia, az Új Széchenyi terv) a fenntarthatóság elvének egyik kritériuma. A lakosság gazdasági aktivitásának fokozása, a hozzáadott értéktermelés, a vállalkozások piaci fennmaradásának, a gazdaság fejlődésének és a szociális elosztásnak döntő tényezője. A foglalkoztatás növelésében és egyensúlyban tartásában azonban alapvetően meghatározó a gazdaság helyzete, nevezetesen, hogy a munkaadók milyen piaci lehetőségekkel rendelkeznek. A gazdasági állapotokra pedig az önkormányzatnak elsősorban közvetett – elősegítő, orientáló, koordináló, serkentő, hatósági, stb. – eszközei vannak, az öngondoskodásra készítés szellemében.

2.2 FELHASZNÁLÓBARÁT VÁROSKORMÁNYZÁS KIALAKÍTÁSA

Komplex, minőségi üzleti
infrastruktúra- és szolgáltatás-
kínálat, információk,
kommunikáció és ügyintézés „egy
kattintásra”

Nemzetközi szinten ma a helyi gazdaság fejlesztése során a lokális kezdeményezések felkarolására, a mikro- és KKV szektor szereplőinek elindulását, megerősödését, a gazdaság tágabb környezetébe való integrációját segítő akciókra, programokra van szükség. A helyi és a nemzetközi nagyvállalatoknak és a KKV szektor szereplőinek egyaránt kulcsfontosságú kérdés a jól képzett munkaerő megléte, az infrastrukturális környezet és a város által nyújtott komfort (közbiztonság, az egészségügyi és szociális szolgáltatások, oktatás, kultúra, sport és szabadidő eltöltésének minősége, stb.). Ez Budapest kiegyensúlyozott és fenntartható gazdasági fejlődésének egyik fő talapzata.

Cél, hogy a Főváros létrehozza és működtesse a vállalkozások letelepedését, alapítását és az üzletek bonyolítását megkönnyítő szervezeti háttérét. Ez a feladat a hazai és a külföldi vállalkozásokra egyaránt vonatkozik, és szervezési ügyekre, technikai segítségnyújtásra, tanácsadásra, információnyújtásra, ismeretterjesztésre terjed ki.

„Zöld” gazdaság
meggyökereztetése

A tudás-intenzív gazdaság és különösen a K+F+I területe szorosan kapcsolódik a „zöld” gazdaság ágazataihoz. Kiemelt célkitűzés annak elérése, hogy az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások használata hatékonyságra, innovációra készítse a gazdasági szereplőket, fokozatosan átrendezve ezzel a gazdaság-szerkezetet. A környezettudatosság és a fenntartható gazdálkodás ismérveit terjesztő képzések, szakmai

(forrás: <http://zold-jovof.hu>)

gyakorlatok nem csak piacképes termékekről kell szólni, hanem a felelősségteljes életmódról, üzletvitelről is. Ezek közül fontos kiemelni az információk és jó gyakorlatok terjesztését. Mivel a környezeti terhelés csökkentése alapvető cél, ezért fő feladat a technológiákat a környezetvédelmi és a gazdaságossági hasznosság együttesében értékelni, annak érdekében, hogy mérhető, reális kép alakuljon ki a zöldgazdaság hatékonyságát illetően.

(forrás: <http://zola-jovof.hu>)

A mérhetőség rendkívüli jelentőségű, mivel az emisszió-csökkentés érdek, elterjesztéséhez szükség van adócsökkentésre, kedvezmények nyújtására, esetleg különadók bevezetésére érzékeny területeken, ágazatokban. Prioritásként kell kezelni az ún. klímabiztonság kialakítását, amelynek fő célja a kibocsátás-csökkentés: tiszta technológiák bevezetése, szállítási igények csökkentése, klímakomfortosítás, klímakutatás és előrejelzés, szemléletformálás, fenntartható közszolgáltatások és hulladékgazdálkodás. A potenciális klíma-partnerek: ingatlanulajdonosok, lakossági közösségek, termelő-üzemek, kereskedelmi, szolgáltató cégek, K+F+I és oktatási intézmények, közintézmények, városi közszolgáltatási szervezetek, energiagazdálkodók, stb. A megfelelő partnerség kialakítása érdekében kiemelt feladat az agglomerációs térség településeinek működő szereplők bevonása is.

2.3 TURIZMUS MINT GAZDASÁGI HÚZÓÁGAZAT

Fogadási feltételek javítása

A budapesti turizmus közvetlen (pl. szálláshelybevételek, adók, költség, stb.) és közvetett (pl. munkahelyteremtés, multiplikátor-hatás, interszekcionális jelleg, stb.) hatásai révén a budapesti és az agglomerációs gazdaság egyik húzóágazata, így fejlesztése kiemelt prioritást kell, hogy élvezzen az elkövetkező évtizedekben.

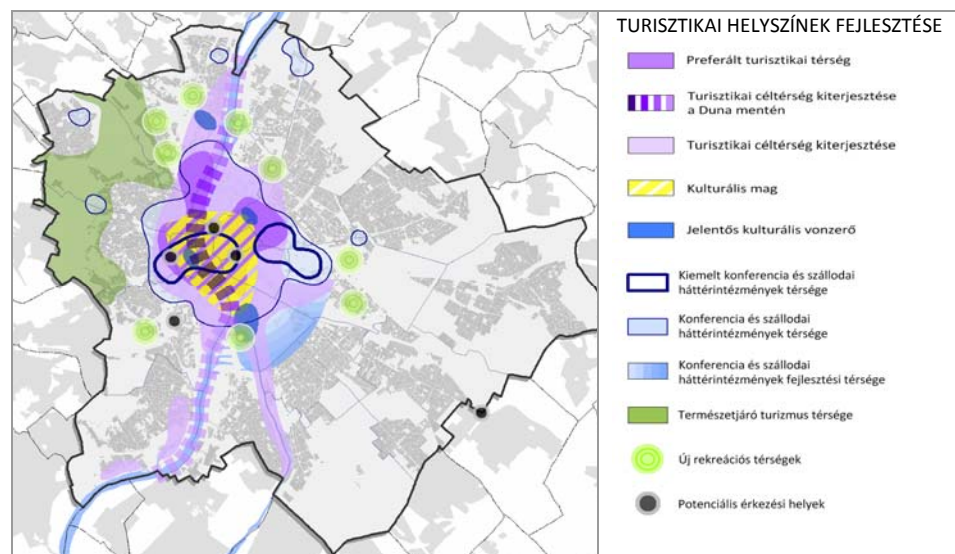
(forrás: <http://commons.wikimedia.org>)

Budapest Magyarország legjelentősebb turisztikai desztinációja. Kiemelkedő turisztikai adottságokkal rendelkezik: fekvése, építészeti értékei, fürdőkultúrája, kulturális rendezvényei, természeti adottságai és gasztronómiaja révén nemzetközi viszonylatban is különleges és egyedi élményeket nyújt az ide látogatók számára.

Budapest és térsége fogadási feltételeinek színvonalasabbá tétele elsősorban a repülőtéri összeköttetés fejlesztésén, a turisztikai-információ ellátottságon (tájékoztatás), a műszaki és a humán, ill. a hivatásturisztikai infrastruktúra fejlesztésén, valamint a parkolási és közlekedési helyzet javításán keresztül valósítandó meg.

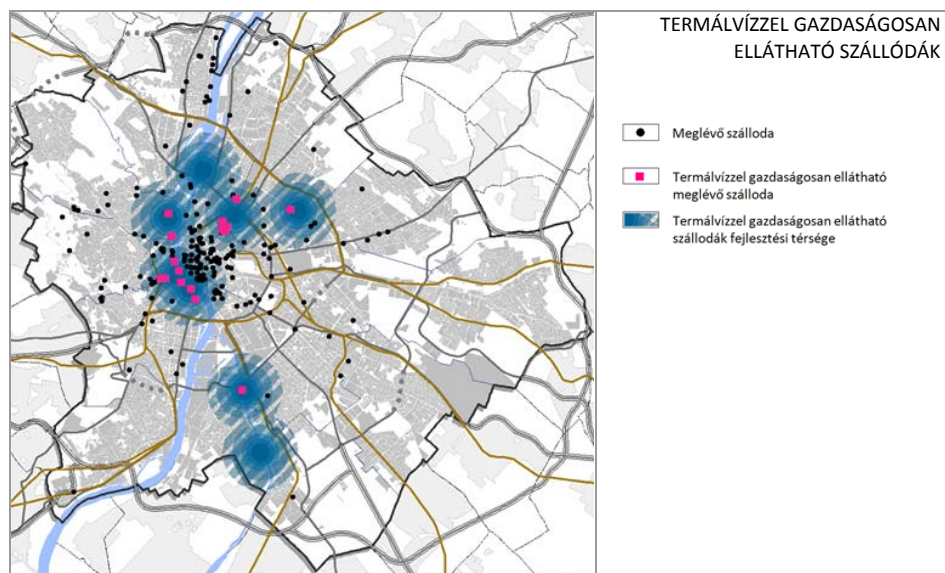
Vonzóerők fejlesztése, a mai korszak nyelvében történő megfogalmazása

Budapest meglévő turisztikai kínálatának továbbfejlesztése a múzeumok választékának szélesítése, a Duna-part és a vízfelület turisztikai és közösségi használatának növelése, a budapesti fürdők kínálatának és szolgáltatási színvonalának fejlesztése, látogatóbarát és nemzetközi szintű kiállítások rendezése, a múzeumok választékának szélesítése, az egészségturizmusban rejlő lehetőségek feltárása az aktív kikapcsolódási lehetőségek és a családi élményturizmus bővítése, az ökoturisztikai kínálat jelenleginél jobb kihasználása, egészségturizmusban rejlő lehetőségek feltárása, a rendezvény- és programkínálat bővítése, valamint a bor- és gasztronómiai kínálat fejlesztése révén, átfogóan pedig a turisztikai szolgáltatóipar fejlesztésével, a turisták mozgásterének meghatározásával, tájékoztató rendszer kiépítésével, folyamatos képzéssel valósítandó meg. A turisztikai látványosságok környezeti túlterhelésének elkerülése érdekében indikátorok kidolgozása és használata szükséges.

Budapest turisztikai adottságai közül kiemelt jelentőségű az egyedülálló termálvíz-kincs, ami a gazdaság fenntarthatóságának fő tényezője, egyik megújuló forrása. A termálvíz gazdasági hasznosítási lehetőségei széleskörűek, mert

- 1) az összes turisztikai és számos gazdasági szektort érint,
- 2) kevésbé érzékeny a szezonális és konjunkturális hatásokra,
- 3) erőforrásként is hasznosítható,
- 4) egyre nagyobb szerepet kap az egészséggazdaságban.

Budapest arculati deficitjének ledolgozása a turizmus marketing eszköztáráján keresztül

Budapest nemzetközi piacokon megfigyelhető arculati deficitjének „letörlesztése” a marketing-kommunikációs tevékenységek fejlesztése és erősítése, illetve a marketingre fordítható költségvetés többszörözése révén.

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

- ▶ klaszterek, vezérprojektek és területi integráció szervezése;
- ▶ magvető pénzforrások és kezdő üzleti környezet kialakítása;
- ▶ befektetés-ösztönző és gazdasági kapcsolatok kialakítását célzó szervezet létrehozása;
- ▶ K+F+I tevékenység kedvezményezése, támogatása, fórumok, konferenciák szervezése;
- ▶ helyi beszállítói hálózatok szervezése, innovatív KKV-k piacra jutásának támogatása, kapcsolódás a nemzetközi innovációs hálózatokhoz;
- ▶ oktatás, képzés, inkubációs programok és üzleti élet kapcsolatának erősítése;
- ▶ zöldgazdaság hatékonyságának javítása kedvezmények, ösztönzők, hitelek segítségével;
- ▶ zöldgazdaság tudásháttérének felmérése, egyetemi, kutatói bázisainak, érintett ágazatok, vállalatok és KKV-k klaszter-hálózatának, nemzetközi kapcsolatrendszerének kiépítése;
- ▶ klímapartnerség létrehozása;
- ▶ „zöld” elvek érvényesítése a közbeszerzésekben;
- ▶ a „zöldkultúra” megismertetése, oktatása, gyakorlati bevezetése, művelése;
- ▶ erős Budapest márka felépítése, turizmus marketing, piaci megjelenés és fenntartása, partnerségi kapcsolatok erősítése;
- ▶ a Duna-part hozzáférhetőségének javítása, vízparti szabadidős zónák kialakítása, úszó szabadidős- és vendéglátó egységek számának és szolgáltatási színvonalának emelése;
- ▶ egészségturizmus és aktív kikapcsolódás feltételeinek fejlesztése, fürdők gyógyászati szolgáltatásainak fejlesztése;
- ▶ Budapest rendezvény- és programkínálatának bővítése a meglévők továbbfejlesztésével, új rendezvényekkel, nagy befogadóképességű, korszerű konferencia központ kialakítása.

3. PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN ◀

Budapest és várostérsége csak együtt lehet sikeres az európai városok növekvő versenyében. A közös sikerhez a terület- és településfejlesztés valamennyi állami, önkormányzati, gazdasági és civil szereplőjének közös érdekek alapján közös célokat megfogalmazó és összehangolt fejlesztési eszközöket alkalmazó, sokoldalú együttműködése szükséges.

Az együttműködés kulcsa az összehangoltság kell, hogy legyen, ennek alapja pedig a jogi, intézményi feltételek kialakítása. Közös érdek e nagyvárosi tér munkamegosztáson alapuló erős kohéziós egységgé formálása.

Mivel Budapest térségi funkciói – eltérő intenzitással – eltérő hatásterületeken érvényesülnek, ezért a város és térsége közötti partnerséget, együttműködésüket és a jövő tervezését is (eltérő tartalommal) három szinten indokolt értelmezni és megszervezni:

- Budapest és a budapesti gazdasági térhez tartozó városok (Tatabánya, Székesfehérvár, Dunaújváros, Kecskemét, Szolnok, Hatvan-Gyöngyös) között – egy európai szinten pozicionálható egységes budapesti gazdasági tér kialakítása érdekében;
- Budapest és Pest megye között – a térségi szinten összehangolt fejlesztés megvalósítása és az agglomerációs problémák hatékony kezelés érdekében;
- A budapesti külső kerületek és a szomszédos agglomerációs települések között – a terület- és településközi fejlesztési és rendezési feladatok megoldására, közös integrált fejlesztési programok kezdeményezésére.

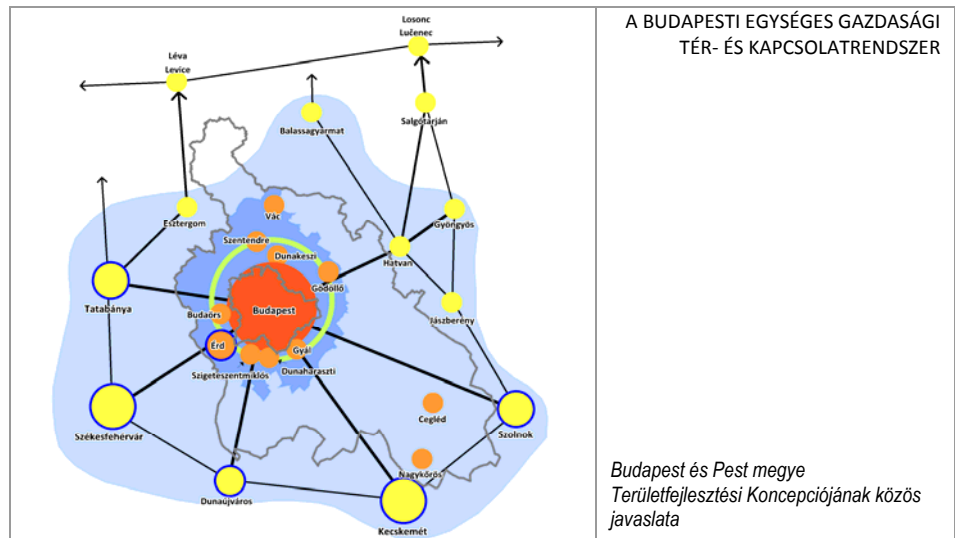
Az együttműködést és a közös tervezést ki kell terjeszteni a terület- és településfejlesztési célok valamint az alkalmazásra kerülő fejlesztési- és rendezési eszközök összehangolására, ezeken belül kiemelten: a térszerkezet közös érdekű fejlesztésének tervezésére, a térségi gazdaság fejlesztésére, a térségi zöldövezet kialakítására és a közlekedés térségileg összehangolt fejlesztésének tervezésére.

3.1. PARTNERSÉG A BUDAPESTI GAZDASÁGI TÉR ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSÉNEK ÉRDEKÉBEN

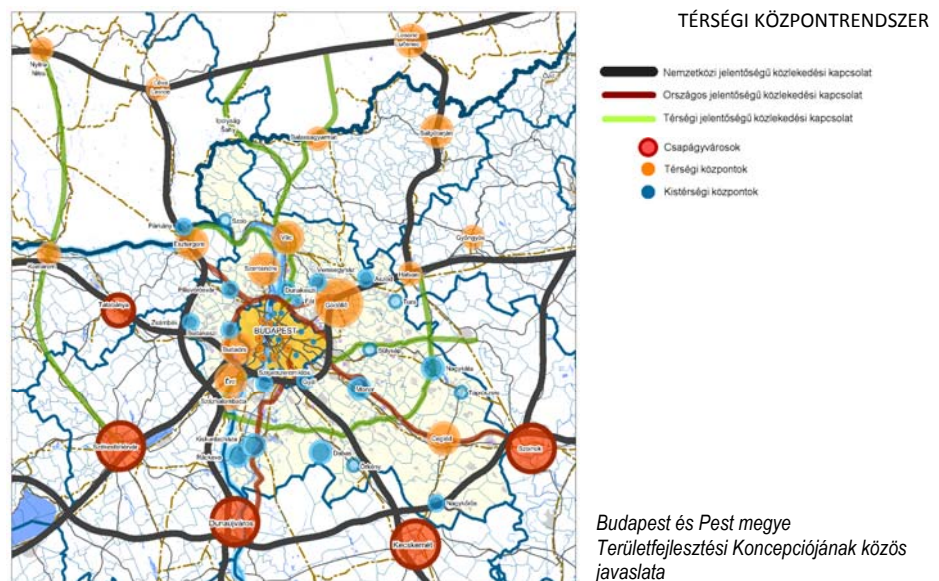
A főváros és térsége együttműködésének, összehangolt gazdasági fejlesztésének legtágabb köre a megújuló Országos Területfejlesztési Konceptióban meghatározott Budapesti gazdasági térség lehet. Budapest európai és Kárpát-medencei térben történő újradefiniálása érdekében indokolt egy – a mai agglomerációnál és a mai Közép-Magyarország régiójánál nagyobb, több mint három milliós fő népességű – nagyvárosi funkcionális várostérség meghatározása, és e mentén – önkéntes társulások formájában – a partnerségi hálózatok kiépítése.

A lehatárolást a mai megyehatároktól függetlenül, az új közigazgatási rendszerben létrejövő új járáshatárok figyelembevételével, a településhálózatra vonatkozó korábbi térségi kutatások eredményeinek felhasználásával kell elvégezni. E kör határán ott vannak azok a már önálló térségekkel rendelkező ún. „csapágyvárosok”, amelyeknek az európai és az országos térszerkezetben való definiálása nem függetleníthető a fővárosétól.

Az összehangolt térségfejlesztés célja, hogy Budapest és nagyvárosi térsége Közép-Európa egyik legversenyképesebb, intelligensen fejlődő, urbanizálódó, élhető központjává váljon.

E térségre indokolt kidolgozni azt a stratégiai térség- és gazdaságfejlesztési tervet, amely megalapozhatja majd a nagyterületi szintű stratégiai döntéseket. Ennek érdekében a közös érdekek azonosítása szükséges a térségi gazdaságfejlesztési stratégia megfogalmazása és a felek érdekeit figyelembe vevő térségi együttműködés tartalmának kimunkálása során, továbbá elengedhetetlen az egységes gazdasági tér pozicionálása a Közép-európai, európai térben. Ez az elfogadott Európai Duna Régió Stratégia mentén formálódó – szűkebb és tágabb térségi – együttműködési formákban rejlő lehetőségek kihasználását is megkívánja.

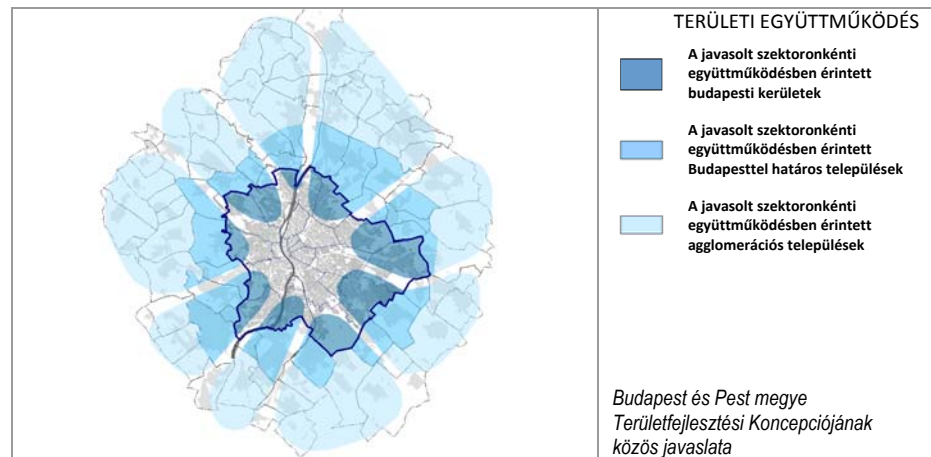
3.2. PARTNERSÉG BUDAPEST ÉS PEST MEGYE KÖZÖTT

Budapest és Pest megye közösségeinek fejlődése, anyagi gyarapodása és jóléte szerves módon és szorosan kapcsolódik össze, ezért csak együtt lehetnek sikeresek. Budapest és a térségi városközpontok, valamint a vidéki térségek a gazdasági teljesítmény és az értékteremtés egyedi, megkülönböztető erővel bíró hálózatát alkotják, biztosítva a nagy létszámú és képzett munkavállalók, valamint a vállalkozások tömegét, a növekedés alapját képező regionális innovációs rendszert, az infrastruktúrát és a térség jelentette perspektíva elérhetőségét a társadalom széles rétegei számára.

Ebben az erős, többközpontú kapcsolati térben város és vidék, illetve Budapest és Pest megye nem elszigetelten, hanem munkamegosztásban kell, hogy működjenek, létrehozva az értékteremtő képesség és gazdasági aktivitás agglomerációját, klasztereit, kiemelten a tudásgazdaság, a K+F+I, a csúcstechnológiát képező feldolgozóipar, a kreatív iparágak, valamint általában a szolgáltatások területén.

A korábbi időszakokra jellemző partikuláris, a versengő döntéshozás eredményeként – többnyire egymással összehangolatlanul – megvalósult projektek nem voltak képesek új pályára állítani és megfelelő pozícióba juttatni a térséget. Ezért szükséges, hogy az elszigetelt, egyedi projektek megvalósítására irányuló tervezést (és megvalósítást) felváltsa egy összehangolt, koordinált fejlesztéspolitika.

A Budapest és Pest megye alkotta térség csak akkor lehet versenyképes más európai fővárosi térségekkel, ha hosszú távú, közösen kialakított, a társadalmi-gazdasági szempontokra kiemelten fókuszáló területfejlesztési irányítási- és eszközrendszerrel dolgoznak ki és alkalmaznak. Ezért Budapest és Pest megye a kialakítandó partnerség keretei között közösen kell, hogy törekedjen a térség széles társadalmi-gazdasági bázison nyugvó, összehangolt stratégiájának meghatározására és kialakítására.

Budapest és Pest megye együttműködésének részét kell, hogy képezze a sajátos agglomerációs kérdések kezelése is.

E vonatkozásban kiemelt feladat a közlekedés összehangolt fejlesztése és a város határain átnyúló, településeket tagoló-elválasztó zöldfelületi elemek és ökológiai hálózatok összehangolt védelme és értékalapú fejlesztése, az indokolatlan zöldmezős beruházások visszaszorítása. Ennek érdekében közös szakmai tanácsadói csoport létrehozása és működtetése szükséges a térségi folyamatok monitorozására, a változások értékelésére, közös döntések előkészítésére. Emellett a beavatkozások szakmai megalapozására, a területi folyamatok befolyásolására alkalmas, összehangolt (fejlesztési és rendezési, szabályozási) eszközrendszer kidolgozására, továbbá közös stratégiai programok és tervek előkészítésére, kidolgozására is szükség van. Tekintettel arra, hogy az agglomeráción belüli kérdések sajátosan szektor-specifikusak, a térségi együttműködések és együtt tervezések kialakításánál is figyelemmel kell lenni e térségi sajátosságokra, a valós térségi-, településközi kapcsolatokra.

Közös fellépés szükséges a fejlesztéspolitika országos irányítói felé annak érdekében, hogy a térség fejlesztése országos jelentőségének megfelelő figyelmet kapjon, illetve kialakuljanak a térség sajátos helyzetének és problémáinak kezelésére alkalmas differenciált eszközök.

Ennek érdekében folyamatos fejlesztéspolitikai és szakmai egyeztetés, koordináció és kooperáció szükséges, aminek célja, hogy összehangolt – szakmai és társadalmi konszenzuson alapuló – megoldások szülessenek a térség problémáira.

3.3. A BUDAPESTI KÜLSŐ KERÜLETEK ÉS A SZOMSZÉDOS AGGLOMERÁCIÓS TELEPÜLÉSEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ELŐSEGÍTÉSE

2011-ben megújultak azok az önkéntes önkormányzati szövetségek, társulások, amelyekhez kapcsolódóan lehetőség van a főváros külső kerületei és a szomszédos agglomerációs települések közötti érdemi együttműködés kialakítására. A megszűnt Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács koordinációs feladatait szektorálisan szerveződő új önkéntes formák vehetik át.

Budapest és várostérsége tervezésének összehangolása érdekében tervegyeztető és koordinációs fórumok rendszerének kialakítása és hatékony működtetése szükséges

szektoronként (településcsoportonként) az érintett külső kerületek és a belső agglomerációs települések között. Ezek a terület- illetve településfejlesztésért és településrendezésért felelős önkormányzati bizottságok és a főépítészek részvételével a kerületi (települési) szintű fejlesztési koncepciók és tervek, valamint a területek felhasználását befolyásoló településrendezési tervek kölcsönös megismertetésére és egyeztetésére szolgálnak, közös platformként.

A fentiek mellett összehangolt tervezés szükséges a Duna mentén, északi és déli irányban, a tervezett fejlesztések funkcionális egymáshoz kapcsolódásának előzetes elemzésével és a lehetséges szinergia, illetve multiplikátor-hatások kimutatásával. Ez elősegíti a tervezett fejlesztések előzetes hatásvizsgálatát, elsősorban a város működtetésére gyakorolt hatások szempontjából. Ennek eredményeképpen az elemzésekből új fejlesztési lehetőségek meghatározása is lehetővé válik a vállalkozói szféra számára.

eszközrendszer **A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:**

PARTNERSÉG A BUDAPESTI GAZDASÁGI TÉR ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

- ▶ Nagytérégi együttműködés kezdeményezése az országos szintű területfejlesztési és gazdaságfejlesztési döntésekért felelős kormányzati szervek, az érintett megyék, valamint Tatabánya, Esztergom Székesfehérvár, Dunaújváros, Kecskemét, Szolnok, Hatvan, Gyöngyös és Salgótarján önkormányzatai, illetve várostárségeik gazdasági szereplőinek részvételével;
- ▶ Az egységes gazdasági tér működési feltételeinek megteremtése, az ehhez szükséges sokoldalú területi kínálat nyújtása;
- ▶ Közös térségi marketing, valamint összehangolt lobbizási tevékenység a kormánnyal együttműködve;
- ▶ Befektetési társulás kialakítása Budapest és a budapesti gazdasági térhez tartozó városok részvételével egy európai szinten pozícionálható egységes budapesti gazdasági tér kialakítása érdekében.

PARTNERSÉG BUDAPEST ÉS PEST MEGYE KÖZÖTT

- ▶ Budapest és Pest megye közötti együttműködés intézményesítése, illetve ennek során közös tervezési, fejlesztési- és működtető platform (társaságok, tanácsok stb.) létrehozása és működtetése a közös és folyamatos koordináló, ösztönző tevékenység elősegítésére a piaci befektetők és a közszféra fejlesztéseinek területén;
- ▶ Együttműködés a lakosság ellátását szolgáló intézményhálózat fejlesztésében;
- ▶ A szuburbanizáció befolyásolására alkalmas, térségileg differenciált eszközök kidolgozása és alkalmazása;
- ▶ Térségi beruházások összehangolt tervezése, támogatása (pl. a logisztika terén);
- ▶ A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló törvény felülvizsgálata és módosítása a területfejlesztés és a városfejlesztés megváltozó célkitűzéseinek figyelembevételével, ennek célkitűzéseit szolgáló – a fejlesztés és a rendezés elemeit összehangoltan alkalmazó, differenciált térségi szabályozás kidolgozása.
- ▶ Budapest és Pest megye alkotta Közép-Magyarországi Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum.

A BUDAPESTI KÜLSŐ KERÜLETEK ÉS A SZOMSZÉDOS AGGLOMERÁCIÓS TELEPÜLÉSEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ELŐSEGÍTÉSE

- ▶ Közös metodika szerint összehangolt tervek előkészítése és kidolgozása mindazon tématerületekre, amelyek vonatkozásában az együttműködés keretében a felek azt szükségesnek tartják és vállalják a közös tervezést és a közös fellépést;
- ▶ Több kerületet és több agglomerációs települést érintő térségi integrált fejlesztési programok kezdeményezése, előkészítése és megvalósulásuk elősegítése;
- ▶ Megállapodás kialakítása a térség kerületei és települései önkormányzataival a területfelhasználás koordinálására a zöldövezet létrehozása érdekében;
- ▶ Közös mintaprojektek kezdeményezése a legerőteljesebb fejlesztési potenciállal rendelkező térségekben; ennek részeként a megkezdett együtt-tervezési folyamat folytatása a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és környezete projektterületében.

4. NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL ◀

Az országos törekvések szerint fontos cél Magyarország Európán belüli központi fekvéséből adódó fejlesztési potenciál kibontakoztatása, makroregionális csomóponti funkcióinak erősítése a fenntarthatóság figyelembevételével. Az ország fővárosaként Budapestnek kiemelt szerep jut ennek megvalósításában. Nemzetközi szerepkörét akkor tudja erősíteni, ha az európai városhálózat erős tagjaként

- együttműködik minden lehetséges partnerrel a számára komparatív előnyöket hordozó témákban, mint a humán tőke vagy a földrajzi elhelyezkedés adottságainak érvényesítése;
- ha transzfer szerepet játszik Nyugat-Kelet és Észak-Dél relációjában a kultúra, az innováció, az áruk, a tőke, a képzett munkaerő és szaktudás átadása/közvetítése terén.

Ehhez Budapestnek találkozhelyé kell válnia a nemzetközi döntéshozatal, a kereskedelem és a kultúra meghatározó szereplői számára, meg kell őrizni Budapest nemzetközi városhálózaton belül megnyilvánuló egyedülálló sajátosságait, egyedi karakterét.

Budapesten ehhez a magasabb hozzáadott értéket képviselő ágazatok letelepedését kell ösztönözni, ami megköveteli a biztonságos „környezet” kialakítását a közszolgáltatások, a környezetminőség, a közlekedési és kommunikációs kapcsolatok, valamint a befektetések tekintetében.

Ennek érdekében a hosszú távú társadalompolitikai jövőképpel rendelkező, fejlesztéseiben aktív és ösztönző, kezdeményező budapesti városvezetés az egész ország számára lehetőségeket hordozó fejlesztési elképzeléseket kell, hogy megfogalmazzon, elsősorban a meglévő humán, kulturális, és kapcsolati tőkére támaszkodó célok és azok - erőforrásokat koncentráló - megvalósítása érdekében. A térben „elszórt” fejlesztések helyett erősen specializált és egymást erősítő, egymáshoz kapcsolódó, alrendszereket alkotó tevékenységek, mint: zöld gazdaság, vállalkozásfejlesztés, közlekedés, innováció, egészség szolgáltatások és a felsőoktatás fejlesztése lehetnek az irányadók. Városterületi szinten az összehangolt fejlesztési elképzelések és szolgáltatások nyújtása terén meghatározó kell, hogy legyen az együttműködés az adottságokra és kapcsolatokra építő erős Budapest és városterületi térryerésében.

Budapest kiemelt referencia szerepet játszik a nemzetközi gazdaság terjedésében. A globális üzletmenet térbeli terjedésével ennek folyamatos fenntartása az alkalmazkodás próbáját jelenti. Nemcsak a nemzetközi elvárások, de a termelés strukturális változása is fokozottan érint, hogy a munka-intenzív (alacsony hozzáadott értékű és kisebb képzettségű munkaerőt alkalmazó) folyamat helyett, a tudás-intenzív folyamatok (magas képzettségű és nagy hozzáadott értéket termelő késztermék, szolgáltatás) meghatározóak. Jellemzően emelendő ki:

- a termelés strukturális változása a késztermékekben a szellemi hozzáadott érték hányadát növelte;
- az alkalmazásra kerülő technológia, az emberi erőforrásokkal szemben fokozott keresleti igényvel jelenik meg, és az üzletmenet – különösen a nemzetközi –, új elvárásokkal keresi a munkaerőt;
- a tudásgazdaság elvárása a termékek gyors elterjedése és felhasználása, ami formálja a foglalkoztatás minőségi elvárásait és magasabb szintű fogyasztást jelent;
- a népesség iskolázottsága úgy nő, hogy több időt tölt formális oktatással, amely fokozott válogatást idéz elő.

Annak érdekében, hogy a Budapesten minél nagyobb arányban történjen magas hozzáadott értékű termelést folytató foglalkoztatás, a kiemelt tevékenységek támogatása szükséges, ami szétterülő hatásával lehetővé teszi a hozzákapcsolódó munkavégzés fejlődését. Ezzel összefüggésben szükséges a tudáspólusok (technológiai transzferhelyek, kiválósági központok, tudás-parkok, inkubátor házak stb.) kialakítása, fejlesztése, működtetése és a vállalkozások üzleti infrastruktúrájának bővítése.

4.1. EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ERŐSÍTÉSE

A nagyvárosok közötti együttműködés, városdiplomácia

Annak érdekében, hogy Budapest az európai városhálózat elismert, erős, a térségi versenyképességét növelő tagja legyen, aktív és kezdeményező várospolitikát kell folytatnia, amelynek része a városdiplomácia, valamint a két- és többoldalú, érdemi együttműködések erősítése. A főváros jelenleg az Eurocities és a Visegrádi Négyek együttműködés aktív tagja, valamint a Budapest Közlekedési Központ (BKK) a UITP (Nemzetközi Tömegközlekedési Szövetség), az EMTA (Európai Nagyvárosi Közlekedési Hatóságok) és a CATCH MR. („A közlekedés kihívásainak kooperatív megközelítései a nagyvárosi régiókban” projekt) résztvevője. Az együttműködések célterületeit – a jelenleg meglévő testvérvárosi kapcsolatok (Forth Worth, NY, Tel-Aviv, Bécs, Szarajevó, Frankfurt am Main, Lisszabon, Peking, Zágráb) mellett – nemzetközi szinten elsősorban Nyugat-Európa, Kelet-Európa és Kelet-Ázsia nagyvárosai jelentik, míg makroregionális szinten a Kárpát-medencei és balkáni fővárosok és nagyvárosok (Graz, Pozsony, Ungvár, Kolozsvár, Brassó, Újvidék, Zágráb, Ljubljana, és Belgrád, valamint Tirana és Isztambul).

E tevékenység alapja a rendszeres kapcsolattartásért felelős szervezet létrehozása az együttműködő városok oktatási és kulturális intézményei, vállalkozásai és civilszervezetei közötti kapcsolatok fejlesztése érdekében.

Az európai Duna Makro Regionális Stratégia

Az európai Duna Makro Regionális Stratégia (DMRS) célja, hogy lendületet adjon a legkülönbözőbb helyi problémák kezelését, a gazdasági fejlődés ösztönzését, a közlekedés és szállítás, valamint az energiahálózatok javítását, a környezet védelmét és a biztonság növelését célzó hosszú távú együttműködésnek. A Duna Stratégia első prioritása a Duna régió összekapcsolása a többi régióval. Ennek elemei:

- A mobilitás fokozása a belvízi, közúti vasúti közlekedés és áruszállítás fejlesztésével.
- A fenntartható energia használatának előmozdítása.
- Az emberek közötti kapcsolatteremtés előmozdítása a kultúra és a turizmus eszközeinek a segítségével.

A stratégia pillérei: a környezet védelme, jólét teremtése a régióban, a régió megerősítése.

Az uniós támogatások hatékony felhasználására született meg 2006-ban az Európai Területi Társulások intézménye (ETT), angol nevén EGTC, az Európai Unió első olyan jogi eszköze, mely jogi személyiséget és -keretet nyújt az európai önkormányzatok és régiók együttműködésére.

A DMRS által is javasolt területi együttműködési forma, az ETT rugalmasabb kereteket biztosító jogi eszköznél bevezetése sok új, korábban nehezen megvalósítható kooperáció létrejöttét tette lehetővé. Magyarország volt az első európai tagállam, mely saját jogszabályi rendszerébe illesztette az ETT rendeletet 2007-ben. Jelenleg majdnem a teljes magyar Duna szakasz le van már fedve ETT típusú együttműködésekkel.

Az ETT-k nyilvántartásba vétele Magyarországon két fázisú folyamat:

A jóváhagyásnál eljáró hatóság: Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Területi Közigazgatásért és Választásokért Felelős Államtitkárság, Határon Átnyúló Területi Közigazgatási Kapcsolatok Főosztálya. A nyilvántartásba vételnél eljáró hatóság: a Fővárosi Törvényszék.

A DMRS 11 prioritás területet tartalmaz, melyeknél a prioritáshoz tartozóan a stratégiai együttműködési fórumokon (Steering Group) keresztül valósul meg a kooperáció, amely a szervezetekbe minden érintett állam delegál küldöttet, mivel a stratégia éppen a határokon átnyúló programokat kívánja támogatni.

Budapest az országos közigazgatás központja

Budapest az európai városhálózatban belül elfoglalt szerepét és jelentőségét – népességsúlyán, gazdasági teljesítményén túl – a magyar településhálózatban betöltött kiemelt szerepének, fővárosi funkciójának köszönheti.

Budapest Magyarország közigazgatási központja, a központi és középfokú igazgatási szervezetek székhelye. A fővárosban dolgozik a kormány- és tisztviselői kar döntő része, és itt folyik a felsőfokú igazgatási képzés is. A közigazgatás tekintélyét egyedi funkciójú épületek (pl. Parlament) és kiemelkedő értékű fizikai környezet (belváros) emeli.

Budapest fővárosként fontos államigazgatási, illetve közigazgatási szerepet tölt be a településhálózat hierarchikus rendszerében. Budapestnek az országos városhálózat hierarchiájában betöltött vezető szerepe ma megkérdőjelezhetetlen, de ennek hosszú távú fenntartása érdekében hangsúlyt és figyelmet kell fordítani az országos szintű igazgatás XXI. századi feltételeinek (humán és műszaki) biztosítására, a felsőoktatásban, kutatás-fejlesztésben és a kultúra területén betöltött országos vezető szerep megőrzésére, a „híd” szerep erősítésére.

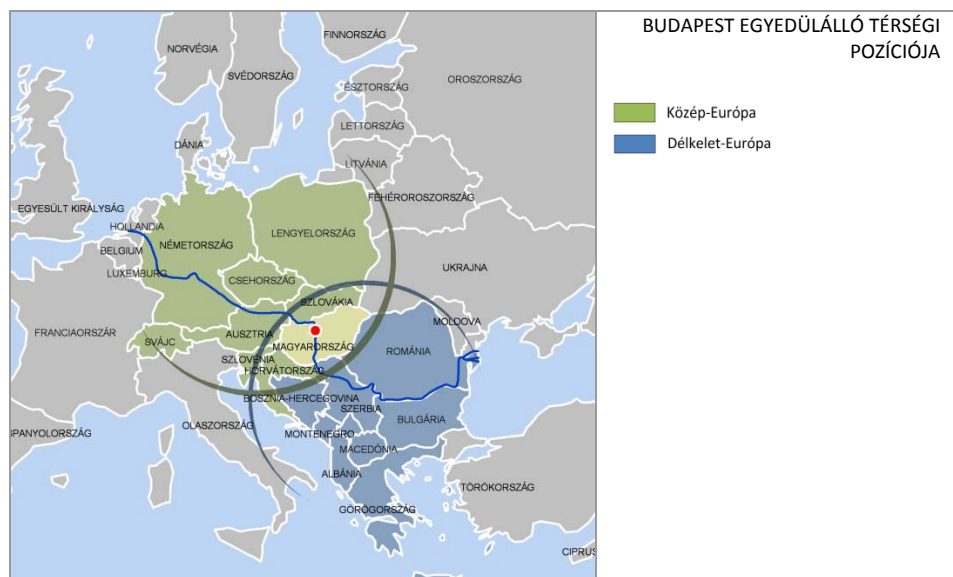
4.2. VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉSE

Nemzetközi szervezetek letelepedésének ösztönzése

A nagyvárosok rangját és a befektetésekért folytatott versenyben elért pozícióját jelentős mértékben befolyásolja az adott városról kialakított kép, illetve annak megjelenése a nemzetközi szintű döntéshozatal szereplőinek tudatában. Nemzetközi szervezetnek vagy regionális kirendeltségének székhelyet biztosítani elismertséget, valamint közvetlen és közvetett gazdasági hasznot jelent. Ennek érdekében olyan vonzó városképet, találkozóhelyeket és befogadó nyelvi- és kulturális közeget kell létrehozni, ahol a nemzetközi szereplők otthonosan érzik magukat. A beavatkozási terület elsődlegesen a belváros, illetve kiépítésük idején az átmeneti zóna peremén létrejövő új mellékközpontok gyűréje..

A cél elérésének alapja a nemzetközi szervezetek letelepedését ösztönző, elősegítő, valamint igényeiket és beilleszkedésüket folyamatosan figyelő szervezet létrehozása, illetve a Külügyminisztériummal való együttműködés az információk rendszeres cseréjéről és a szolgáltatáskínálat biztosításáról.

Természetesen továbbra is szükséges a már letelepült nemzetközi szervezetek és oktatási-kutatási intézmények közötti kapcsolatok erősítése az igényeik folyamatos figyelésével.

A nemzetközi K+F+I kapcsolatok erősítése

A nemzetközi szintű eredmények elérése döntően a jól megválasztott, - hagyományosan eredményes képzési háttérrel rendelkező - kutatási területek közvetlen és közvetett támogatásával érhető el. Budapest humán tőkéje és kutatás-fejlesztési potenciálja birtokában elsősorban a jövőben hasznot hozó, akár új iparágakat is megalapozó kutatások-fejlesztések helyszíne lehet. Ilyen tématerület az ún. „zöld gazdaság”, ami horizontális jellegénél fogva a termelési technológiák, a közlekedés és a fogyasztás energiahatékonyabb formáit keresi és a meglévő környezeti értékek védelmét helyezi a középpontba. Ide tartoznak a klímaváltozással kapcsolatos kutatások és alkalmazkodási stratégiák, illetve ezek eszközeiknek a kidolgozása is. A tématerület részei továbbá a megújuló energiák, mezőgazdasági bioenergia, környezetipar-hulladékkipar, aminek foglalkoztatási hatásai is jelentősek.

Az összmagyarság identitásának erősítése

Budapest különleges integráló szerepet tölt be a magyarság életében nemcsak a Kárpát-medencében, de világszerte. A főváros, mint kormányzati és kulturális központ állapota, gazdaságának fejlődése a nemzeti büszkeség forrása. E tekintetben különleges szerepet kapnak Magyarország társadalmi-gazdasági fejlődésének mérföldköveihez köthető emlékpontok (helyszínek, emlékművek, stb.), amelyek a látogatók számára különleges vonzerőt és lelki feltöltődést jelentenek, ugyanakkor gazdasági hasznum sem elhanyagolható. Ennek alapja elsődlegesen a kapcsolatok felvétele és a folyamatos kapcsolattartás a külhoni magyarság szervezeteivel.

A történelmi emlékpont fogalom az országos jelentőség mellett a helyi várostörténeti, ipar- és gazdaságtörténeti, természetföldrajzi stb. tartalommal feltöltve jelenik meg, amihez kapcsolódóan kulturális programok szervezése is társulhat.

- Kulturális központ szerep betöltése** Budapest a Kárpát-medence kulturális központjává, a Közép- és Délkelet-európai kultúrák találkozhelyévé válik, ha képes a főváros környezeti és szolgáltatási adottságai révén világszínvonalú művészeti események és kulturális programoknak számára helyszínt biztosítani. Olyan kulturális események befogadása, illetve megrendezése a cél és feladat, ami az érdeklődőket Délkelet-, Kelet- és Közép-Európa országaiból Budapestre csábítja, ami miatt megéri Bécs helyett (mellett) Budapestre jönni, akár 800 km távolságból is. Mindezek mellett Budapest fel kell, hogy vállaljon egy olyan sajátos küldetést a Kárpát-medencei kulturális jellemzők és események bemutatására, melyből fakadóan a Budapest központú térség a magyar, a balkáni, a szláv és a német kultúra találkozhelyévé válik.
- Nemzetközi sportesemények** Magyarország kiemelkedő sportteljesítményei okán egyre több sportesemény rendezője, melyek első számú helyszíne Budapest lehet. Egy-egy európai vagy nemzetközi sportesemény megrendezése jelentős közvetlen és még jelentősebb közvetett gazdasági haszonnal jár. A rendezés jogának elnyerése azonban több évi előkészítő-szervező munkát igényel, amelyhez egyeztető fórum létrehozása szükséges a sportszövetségekkel az európai és nemzetközi szintű sportesemények budapesti rendezése érdekében.
- Kereskedelmi közvetítő szerep** Budapest földrajzi fekvése és nemzetközi közlekedési csomóponti helyzete okán a Balkán és a Kelet-Európa, illetve Nyugat-Európa között vezető termék- és energiakereskedelmi útvonalak központi helye. A budapesti gazdasági térség kontinentális szinten Kína és Németország termékeinek, nagytérségi szinten a Baltikumtól a Balkánig terjedő térség, illetve a Kárpát-medencei kereskedelem elosztó központja. Ahhoz, hogy Budapest kereskedelmi közvetítő szerepe erősödjön, szükséges a nemzetközi üzleti élet működési feltételrendszerének további javítása.
- Turisztikai potenciál** Budapest turizmusa a város nemzetközi ismertségének és elismertségének fontos tényezője. Budapesten és szűkebb vonzáskörzetében jelenik meg a hazai turisztikai teljesítmény legnagyobb hányada, ami ösztönzőleg hat a nagyvárosi szolgáltatások fejlődésére is. A főváros turisztikai kínálatának bővítése és minőségi fejlesztése elsősorban a kulturális örökség turizmus és gyógyturizmus terén meghatározó. A vonzerők minőségi fejlesztése mellett az igénybevétel intenzitásának szezonális kiegyenlítése is lényeges szempont.

eszközrendszer **A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:**

A NAGYVÁROSOK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS, VÁROSDIPLOMÁCIA

- ▶ További testvérvárosi kapcsolatok kiépítése;
- ▶ Az európai szervezetekben, illetve a két- és többoldalú együttműködésekben való jelenlét erősítése és új együttműködési formák kezdeményezése;
- ▶ A „Duna Stratégia” jelentette együttműködési formák és keretek kihasználása;
- ▶ A városvezetések közötti együttműködési megállapodások létrehozása és aktualizálása, konkrét együttműködési területek megfogalmazásával (pl. közösségi közlekedés, nagyvárosi klíma- és környezetállapot, agglomerációs problémák, társadalmi befogadás stb.), a jó gyakorlatok cseréje érdekében;
- ▶ A térségbeli versenytársak folyamatos figyelése, és az eredményekre alapozó kapcsolatépítés különböző formáinak keretét adó központ kialakítása;
- ▶ Erőteljes városmarketing a főváros és várostérsége sokrétű, gazdag és egyedi értékeinek, potenciáljainak és fejlesztési lehetőségeinek széles körben történő (célirányos) megismertetése, befektetési és ingatlanfejlesztési lehetőségek bemutatása;
- ▶ A kormányzati közigazgatás megújításához kapcsolódó fizikai fejlesztések elősegítése;
- ▶ A közigazgatás és oktatása feltételrendszerének elősegítése.

A NEMZETKÖZI K+F+I KAPCSOLATOK ERŐSÍTÉSE

- ▶ Nemzetközi együttműködés kezdeményezése és partnerség kialakítása a térség egyetemeivel, kutatóközpontjaival;
- ▶ A felsőoktatás fejlesztése, a kutatás-fejlesztés és az innováció térségi összehangolása, nemzetközi pozicionálása az együttműködésben és a koordinációban rejlő lehetőségek kihasználása érdekében;
- ▶ A zöld gazdasághoz kapcsolódó hazai és külföldi oktatási és kutatási intézmények, vállalkozások és megvalósult vagy folyamatban lévő projektek feltérképezése, szakmai kapcsolatok kialakítása és folyamatosan fenntartása;
- ▶ Az egyetemek és kutatóintézetek közötti kapcsolatok, tapasztalatcserék, közös projektek és közös K+F+I beruházások budapesti létrehozásának ösztönzése információk és előkészített potenciális telephelyek biztosításával.

KULTURÁLIS KÖZPONT SZEREP ÉS AZ ÖSSZMAGYARSÁG IDENTITÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE

- ▶ A fővárosi rendezvény helyszínek és fizikai környezetük, megközelíthetőségük fejlesztése, további rendezvény helyszínek létrejöttének ösztönzése;
- ▶ Egyeztető fórum a rendezvényszervező vállalkozásokkal a nagyobb szinergiák eléréséért;
- ▶ A Budapesten jelen lévő különböző nemzeti kulturális hagyományok támogatása;
- ▶ A fővárosi – és várostérségi – helyszíneken lévő, a történelmi eseményekhez kapcsolódó emlékpontok kataszterének elkészítése a hozzájuk kapcsolódó állagmegőrzési, felújítási, illetve hasznosítási tervekkel együtt;
- ▶ Fialatok csereprogramjainak szervezése a látogatások ösztönzésére;
- ▶ A turisztikai szolgáltatások kínálata bővítésének, színvonal emelésének ösztönzése;
- ▶ A gyógyfürdők műszaki és szolgáltatásfejlesztéseinek elősegítése, a fürdőkultúra erősítése;
- ▶ Történelmi emlékpontok és tematikus útvonalak turisztikai marketing stratégiájának kidolgozása;
- ▶ Nemzetközi sportesemények rendezésére is alkalmas fejlesztések elősegítése.

KERESKEDELMI KÖZVETÍTŐ SZEREP FEJLESZTÉSE GLOBÁLIS ÉS MAKROREGIONÁLIS SZINTEN

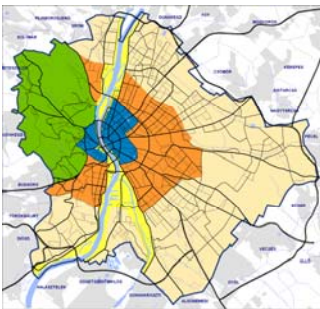
- ▶ Budapesttel és Magyarországgal szimpatizáló vállalkozások, külhoni és hazai szerveződések és személyek kapcsolati tőkéjének megismerése és közös érdekek, illetve gazdasági kezdeményezések megfogalmazása;
- ▶ Gazdasági ösztönzés kereskedőházak és kereskedelmi kirendeltségek nyitásához;
- ▶ Kereskedelmi fórumok, vásárok, kiállítások szervezése;
- ▶ Meglévő kereskedelmi funkciójú területek fizikai állapotának és megközelíthetőségének javítása;
- ▶ Pénzügyi és kereskedelmi oktatást folytató felsőfokú intézmények szakmai és nyelvi képzési programjainak összehangolása.

5. HATÉKONY VÁROSSZERKEZET KIALAKÍTÁSA - KOMPAKT VÁROS ◀

A kompakt város a fenntarthatóság záloga

A fenntartható város hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezettel rendelkezik, kompakt és vegyes használatú, ahol előnyben részesül a közösségi, a gyalogos és kerékpáros közlekedés. Bár a kompakt város elvét a rendszerváltást követően megszületett fejlesztési koncepciók, stratégiák és tervek is hangsúlyozzák, a demográfiai változások, a klímaváltozás, valamint a globális gazdasági és pénzügyi válság miatt végképpen rá kell ébredni, hogy a kompakt város az, ami a rendelkezésre álló források ésszerű felhasználását teszi lehetővé. Fókuszálni kell a meglévő értékek megmentésére, megfelelő hasznosítására, minőségének javításra. Az ökológiai szempontból értékes, pótolhatatlan földterületek beépítése helyett a város belső tartalékterületei kell, hogy képezzék a fejlesztések elsődleges célterületeit lakó-, gazdasági és zöldterületi fejlesztés számára egyaránt.

A főváros térbeli rendszerét a különböző használatú területek, az azokat kiszolgáló infrastruktúra hálózat, továbbá a funkcionális és hálózati sűrűsödést képező központok rendszerének összessége alkotja. E térbeli rendszer szerkezeti fejlődése határozza meg a város mindennapjait, a hálózatokon keresztül a várostérségre is hatással van, ahogy annak alakulása is visszahat a főváros kapcsolódó térségeire. Budapest területhasználata folyamatos változáson megy keresztül, nagymértékben befolyásolva a város élhetőségét, lakói életminőségét, meghatározva a gazdasági élet szintereit, egyben a város működésére, környezeti viszonyaira is jelentős hatást fejt ki. A nem megfelelő használat, a kedvezőtlen szerkezeti tagolás működési zavarokhoz vezet, és a város szerkezetének hatékonysága megkérdőjelezhetővé válik.

Budapest sokszínűsége területhasználati értelemben olyan érték, melyet meg kell őrizni. A város öt, eltérő adottságokkal rendelkező zónája (belső, átmeneti, elővárosi, hegyvidéki és Duna menti) ezért differenciált fejlesztést igényel. Az értékek és problémák figyelembevételével összhangot kell teremteni a területhasznosítás és a területek kiszolgálását biztosító különböző (humán és műszaki) infrastruktúrák között. A távlati fenntarthatóság érdekében egy-egy terület környezeti hatása és működtetésének költsége (létrehozás és ellátórendszerek üzemeltetése) az elvárható leggazdaságosabb kell, hogy legyen.

Vegyes funkciójú, kompakt városi területhasználatot és hálózati rendszert kell kialakítani, tiszteletben tartva a megőrzésre érdemes természeti és épített környezetet, az egyedi városkaraktert. Csökkenteni kell a közlekedési kényszereket, amelynek következtében kisebb terhelés éri a város zsúfolt területeit. Olyan jól működő, kompakt városi területhasználati rendszer létrehozása szükséges, melyben a sokrétű, különféle tevékenységek jól megférnek egymás mellett, csökken a konfliktusokkal járó területi igénybevétel, a vegyesebb használat – legalább a lakóterületeken belül – a gyors elérést, a „kis távolságok városát” eredményezi és a lakó-, vagy munkahelyi környezetben is a szomszédsági egységek felértékelődéséhez vezet. A megfelelő intenzitás és a vegyes területhasználat segíti a „kis távolságok elvének” megvalósítását: ha a mindennapok helyszínei közel vannak, elérésükhöz nem kell motorizált közlekedés, a kerékpározás, gyaloglás esélye is javul.

Cél tehát, hogy a területhasználat és az infrastruktúrák fejlesztése takarékosabb formát öltjön, az új területek igénybevétele helyett a már infrastruktúrával ellátott területek váljanak a fejlesztések célterületeivé. Ennek érdekében a barnamezős területek „újrahasznosítása” válik a város elsőrendű fejlesztési érdekévé.

Mindezt ki kell, hogy egészítse a közlekedési- és a területek sajátosságaihoz alkalmazkodó, differenciált központrendszer – egymást figyelembe vevő és erősítő – fejlesztése.

A kiegyenlített, kompaktságra törekvő városszerkezet, a természeti környezettel harmonizáló területhasználat, a közlekedési és közmű-infrastruktúra, valamint a zöldfelületi hálózat integrált, egymás eredményességét fokozó fejlesztésével, területtakarékos módon érhető el. A kompaktságra való törekvés nem a sűrűség növelését, hanem az adott területhez illő, optimális sűrűség meghatározását jelenti, a területek megfelelő tagoltsága és a kiszolgáló hálózatok gazdaságosan fenntartható kialakítása mellett.

Az eltérő jellegű, funkciójú, sűrűségű urbánus zónákban eltérő típusú – mindig a zóna jellegéhez illő – közlekedési formákat kell alkalmazni, zökkenőmentes, integrált rendszerként működtetve. Egyfelől a közlekedési megoldások alkalmazkodjanak egy-egy adott térség környezeti jellegéhez, másfelől az adott térségek fejlesztéseinek szabjon korlátot, hogy az okozott forgalomvonzás

növekménye legyen arányban a térség környezeti eltartó-képességével. Meghatározó elem a gyors és megbízható kötőtpályás közösségi közlekedés, kiemelt tér- és hálózatszerkezeti pozícióval. Ezekre az urbánus tengelyekre kell a város- és területfejlesztés célterületeit szervezni annak érdekében, hogy a nagyobb távolságú és időigényű utazások - a napi tevékenységek közé beilleszthető módon -, a használók idő-, komfort- és biztonsági igénye szerint, idővesztés nélkül történhessenek.

A központi helyek fejlesztésénél a funkcionális vegyesség és környezeti minőség ki kell, hogy egészítse a kedvező elérhetőséget. Vonzó és marasztaló központokra van szükség a társadalmi találkozások élettel teli színterein – beleértve ebbe az épített környezet minden elemét, a közterületekkel együtt –, hiszen csak ekkor lesznek jól működőek és gazdaságilag is eredményesek. A beavatkozásoknál a környezeti sajátosságokra, karakterre kell alapozni és a város meghatározó elemét, a Dunát is a főközpont szerves részévé kell tenni.

5.1 KOMPAKT VÁROS – VEGYES TERÜLETHASZNÁLAT KIALAKÍTÁSA

Kiegyensúlyozott városi térszerkezet

Budapest szerkezetét a fenntartható környezet alapelveinek megfelelően és a zavaró egymásmellettiiségek, konfliktusforrások kiiktatásával, de legalább azok mérséklésével kell alakítani.

A kiegyensúlyozott térszerkezet egyben azt is jelenti, hogy egyes területek indokolatlan használati túlterhelése oldódik, a keletkező közlekedési igény a városi térben nagyjából kiegyenlítetté és kiszámíthatóvá válik. Mindezt a funkcionális összhang megteremtésével, a sűrűség differenciált alakításával és az egyes területrészek közötti kapcsolatok megteremtésével, illetve fejlesztésével lehet elérni.

Az eltérő használatú, beépített vagy fejlesztésre szánt területek egymástól való elhatárolódási igénye jelentősen csökkent, hiszen az eltérő területi funkciók - az erősödő környezetvédelmi kritériumok, a megváltozott technológiák, a tercier szektor felé való elmozdulás miatt - jobban összehangolhatók. A városi területeken a vegyesebb használatot kell megkövetelni, ami a helyváltoztatási igény csökkenésével is jár, így a környezetterhelés mérséklődéséhez vezet.

A településrészek beépítési sűrűségének növelése sok esetben a gazdaságos fenntarthatóság feltétele, a túlzott sűrűség miatt keletkező konfliktusok azonban problémákhoz vezethetnek, ezért differenciált kezelésük szükséges. A differenciálás alapját a kialakult településszerkezet, az adott terület várostörténeti értékei, működésének kialakult problémái, szerkezeti hiányosságai, valamint az infrastrukturális fejleszthetőség képezik.

A kapcsolatjavítás érdekében a vasúti hálózat területeket elválasztó hatását oldani kell, zökkenőmentes kapcsolatot kell létesíteni az egyes területek között. Ennek módja a város gyűrűs szerkezetének ésszerű bővítése, a hálózati elemek szerepének kiegyensúlyozott kialakítása, az előkészített, illetve a megkezdett infrastruktúra fejlesztések megvalósítása.

Javítani kell a meglévő kapcsolatok minőségének színvonalán is, a megfelelő kapcsolatokkal biztosíthatóvá válik az átjárhatóság, a felesleges kerülők miatti utazások kiiktathatók, ami szintén a közlekedési terhelés csökkenéséhez vezet.

A legfontosabb szerkezetfejlesztő tényező a Duna-hidak megépítése, (Aquincumi-híd, Albertfalvai híd, Galvani híd), ami lehetővé teszi Buda és Pest kedvezőbb kapcsolatát, egyben egy új, haránt irányú urbánus közlekedési elem létrehozását. Ezen a nyomvonalon keresztül Pest és Buda a belső városrészek kikerülésével tudja kapcsolatát erősíteni. A szerkezeti elem egyben az elővárosi városrészeket is összefűzi, új dimenziót adva fejlesztéseiknek. A körvasútsor és a belső gyűrű közötti barnamezős területek fejlesztésének is ez lehet a záloga.

(lásd: 7.3 A fővárosi közösségi közlekedés és 7.4 A fővárosi egyéni közlekedés)

A kötőtpályás közösségi közlekedés elemei fejlesztési tengelyként történő figyelembevétele

A város kötőtpályás közösségi közlekedési hálózata, azon belül elsősorban a gyorsvasúti hálózat elemei (metró hálózat, regionális gyorsvasúttá fejlesztett HÉV vonalak) igen magas építési, járműbeszerzési és üzemeltetési költséget jelentenek a város számára.

A gyorsvasúti hálózat ugyanakkor rendkívül nagy utazási kapacitást biztosít, magas (a városi közösségi közlekedésen belül a legmagasabb) szolgáltatási színvonalal párosulva. Ennek következtében e nyomvonalas létesítmények a legalkalmasabbak a meglévő, intenzív beépítéssel rendelkező városi területek környezetbarát kiszolgálására, valamint a forgalomvonzó ingatlanfejlesztésekkel érintett területek ellátása számára. A szakaszosan eltérő szerepkörrel rendelkező, meglévő és tervezett gyorsvasúti vonalak fejlesztési tengelyként funkcionálva - az építési lehetőségek szabályozásán keresztül - hosszú távon, a településszerkezetet jelentősen befolyásolva képesek hatni a városra.

A villamos vonalak és a városi-elővárosi közlekedést biztosító vasútvonalak - a közlekedésben betöltött jelentőségüknek megfelelő arányban - hasonló város- és területfejlesztési potenciált jelentenek.

A kötőpályás infrastruktúra fejlesztésével az érintett térségek szorosabban kapcsolódnak a városi közösségi közlekedés rendszeréhez. A jobb elérhetőség vonzóbbá teszi a területet a fenntartható vegyes területhasználat szempontjából is. Az infrastruktúra fejlesztése jó közlekedési kapcsolatokat eredményez a potenciális fejlesztési területek számára, amelyek – funkciójuk alapján – a városszerkezet kívánatos kiegyensúlyozását, vegyességét tudják biztosítani. (lásd: 7.3 A fővárosi közösségi közlekedés)

Fenntartható város

A nagy kiterjedésű, alacsony intenzitású területek egyre nagyobb mértékben nehezítik a város gazdaságos kiszolgálását, távlati fenntarthatóságát. Mivel a népesség alacsony sűrűsége csökkenti a környezet fenntarthatóságát, növeli a közpénzekből fenntartott közlekedési-, közműüzemeltetési és fenntartási költségeket – miközben fajlagosan több természeti erőforrást, több területet vesz igénybe hatékonyabb társainál –, ezért új fejlesztések esetén hathatósabb intenzításra kell törekedni, természetesen lakóterületek esetén az élhetőség, magas életminőség biztosítása mellett.

A környezet minőségi alakításának feltétele a népesség koncentrációjának racionalizálása, az extenzív városszerkezeti egységek kiterjedésének indokolható szintre csökkentése.

A város sűrűségének spontán alakulása helyett a gazdaságos és hatékony ellátás tervezhetősége érdekében a sűrűség maximalizálása mellett – az új beépítésű területeken – a fenntarthatósághoz szükséges legkisebb mértéket is meg kell határozni.

Szabadterületekkel megfelelően tagolt város

A kompakt településszerkezet magában hordozza a szabadterületekkel tagolt városszerkezet szükségességét. A szabad területek kiválóan alkalmasak arra, hogy az urbánus beépítés egybefüggő hőszigetei közé ékelődve, azok kedvezőtlen klimatikus hatását megtöriék, biztosítsák a tagolást a felesleges szétterülés és a pazarló területhasználat ellenében.

A megfelelő átszellőzési viszonyok, az ökológiai kapcsolatok biztosítása, a hősziget-hatás mérséklése érdekében meg kell őrizni és fejleszteni kell a külső kerületeket tagoló, a városba ékszerűen benyúló szabadterületeket, a zöldsávok, zöldterületek és erdők, valamint a vízfolyások és mezőgazdasági területek rendszerét, a városi szövetbe ékelődő zöldterületekhez (közparkok, közkertek) és a temetőkhöz hasonlóan. Mindezek együtt alkotják a város zöldfelületi rendszerét, ami olyan érték, melynek megőrzése kiemelten fontos. (lásd 6.1 Zöld- és egyéb biológiailag aktív felületek)

A város ilyen, védettség alatt nem álló szabadtereit csak a legindokoltabb, kifejezetten helyhez kötött esetekben szabad felhasználni beépítésre szánt területként, mivel a város jelentős, infrastruktúrával jól ellátott területi tartalékkal rendelkezik, amelyek elhelyezkedése ideálisabb a fejlesztések és a településszerkezet szempontjából. Az átmeneti zóna barnamezős területeinek felszabadításával a belső zóna határán húzódó, jelenleg szigetszerűen elhelyezkedő városi parkokat be kell kapcsolni a zöldfelületi rendszerbe.

A felújított Fővám tér (forrás: <http://www.alterra.hu/>)

Margitsziget

Városi parkok rendszerének fejlesztése

A Margitsziget–Városliget–Népliget közparkjai közötti zöldfelületi kapcsolatot erősíteni kell, illetve a távlati fejlesztésektől függően ezt a városi parkgyűrűt meg kell hosszabbítani Dél-Buda irányában (potenciális városi parkterület Észak-Csepelen és a Dobogó-dombnál van). Hasonlóan fontos, fejlesztendő zöldfelületi kapcsolat a Kopaszi gáttól induló, Duna parton keresztül észak felé húzódó, a Gellérthegy, Tabán, Horváth-kert, Vérmező, Városmajor parkjait felfűző, Hűvösvölgyön keresztül a Zugligetig tartó zöldfelületekben gazdag tengely, amely erősítendő, és jobb kihasználást érdemel.

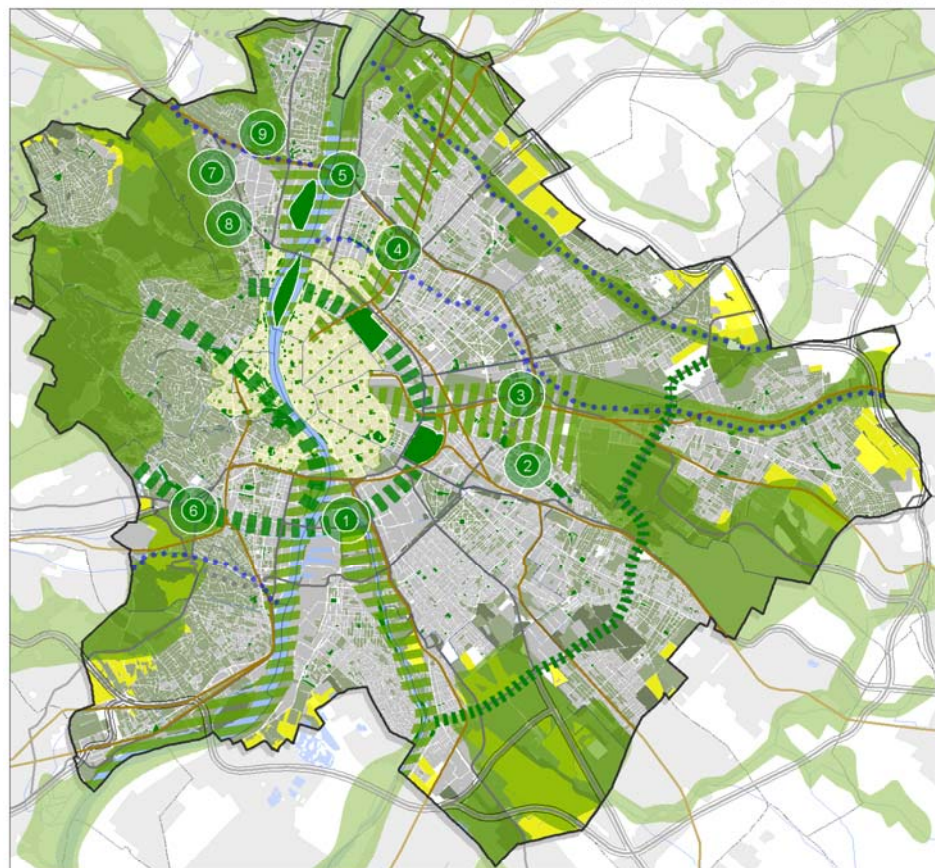
Zöldfelületi kapcsolatok erősítése

A városi parkok közötti, illetve a külső, jelentős ökológiai potenciállal rendelkező szabadterületek felé irányuló zöldfelületi kapcsolatok biztosítására, a beépítésre szánt területeken magasabb zöldfelületi intenzitás, a közterületeken kisebb zöldterületi fejlesztések (pl. fasorok telepítése) indokoltak (lásd: 6.2 Természeti értékek). További összekötő zöldfelületi elemek szükségesek a külső-pesti erdő- és a mezőgazdasági területek között, amelyek amellet, hogy a rekreáció színterei is lehetnek, elsősorban ökológiai jelentőséggel bírnak.

A zöldfelületi kapcsolatok fejlesztésénél különösen fontosak a felszabaduló vasúti területek, amelyek kapcsolódnak a térségi szabadterületekhez is. Hasonló szerkezeti tagoló elemek a vízfolyások, ahol a part menti sávon kívül a patakok melletti szabadterületeket is meg kell őrizni, a tagoló hatás elérése céljából. A tagolt városszerkezet kialakításában az erdőterületek meghatározó szerepet töltenek be, ennél fogva az erdősisítésre szánt területeken az erdőtelepítéseket meg kell kezdeni.

A városszéleken meg kell állítani a város indokolatlan terjeszkedését, a szabadterületeket a zöldfelületi fejlesztés célterületeiként kell tartalekolni. Hasonlóképpen lényeges a városszéli beépített területek agglomerációs településekkel való további összenövésének megakadályozása.

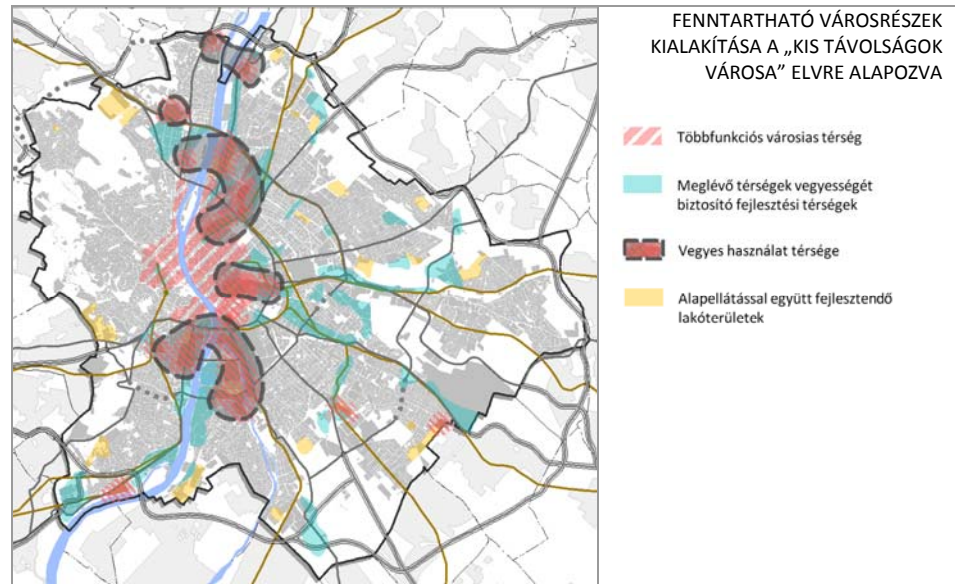
ZÖLDFELÜLETI RENDSZER FEJLESZTÉSE

Mezőgazdasági terület	Városi parkgyűrű, -tengely	Potenciális városi parkok
Meglévő erdőterület	Kis léptékű zöldterületi fejlesztések alternatív megoldásokkal	1. Észak-Csepel
Magas zöldfelületi arányú terület	Jelentős ökológiai potenciállal rendelkező szabadterület	2. Gergely utcai hulladéklerakó
Meglévő városi park	Zöldfelületi kapcsolat fejlesztése	3. Éles sárok
Külső-pesti zöldgyűrű kialakítása a távlati közlekedési infrastruktúra mellett	Kisvízfolyás revitalizációja	4. Rákosszentézs
		5. Népsziget
		6. Dobogó domb
		7. Testvér-hegy
		8. Tábor-hegy
		9. Mocsáros-dűlő

„Kis távolságok városa” elv

A fenntarthatóság az ökológiai fenntarthatóság mellett a közgazdasági értelemben vett fenntarthatóságot is jelenti. A kompakt városrészek kialakítását elősegíti a város területhasználatának vegyessége.

Egy adott városrész helyzetéhez, infrastruktúrájához igazított optimalizált intenzitást kell kialakítani, amelyet a településrendezési tervekben meg kell határozni. Ugyanezen terveknek számolniuk kell a már méretezhető nagyságú terület alapfokú intézményi ellátásával is, mivel azok lakóhelyhez való közelsége is csökkenti a felesleges utazási igényt, vagyis kis távolságon belül legyen minden alapellátás elérhető, ami gyaloglási, kerékpározási távolságot, esetleg egy-két buszmegállónyi utazást jelent.

Ehhez természetesen hozzátartozik a közterületi állapotok rendezése, minőségi szintjének emelése is. Különösen a kiemelt urbánus helyszíneken kell a városközponti, a forgalomcsillapított és a rekreációs zónákban a közterületeket igényes, vegyes használatú közterekké alakítani, hogy a városi tereket a továbbiakban ne a közlekedés uralja, hanem a helyhez illően biztosítsa a gyalogos közlekedés, a kerékpáros közlekedés és a közösségi közlekedés – sok esetben azonos térfelületen való – együttélését.

Az alacsony intenzitású kertvárosias lakóterületeket a sajátosságaiknak megfelelően kell fenntarthatóvá tenni. A lakó és munkahelyi vegyesség lehetősége – a megfelelő környezeti előírások mellett – értelemszerűen szintén csökkentett közlekedési igényt hoz magával.

Mindennek társadalmi és gazdasági előnye van, hiszen az emberek, a családok kevésbé a munkahely, oktatási intézmény, bevásárlás stb. miatti utazással töltik az időt, hanem azt magukra, családjukra, szabadidőre, rekreációra fordíthatják, egyben üzemanyag megtakarítással is jár.

A területhasználat és a közlekedési rendszer térbeli összehangolása

A mindennapok közlekedési igényeit meghatározó, domináns területhasználatot a lakófunkció és a gazdasági funkció (munkahelyi és kereskedelmi funkciójú területek együttese) testesíti meg. A térségi és településszerkezeti adottságokból, valamint a területfelhasználás területi tagolódásából fakadóan jelenleg Budapesten a sugárirányú közlekedési igények dominálnak, időben változó, aszimmetrikus forgalomterheléssel (a reggeli időszakban a városközpont felé tartó utazások a meghatározóak, ami a délutáni időszakban megfordul, amikor a városhatár felé irányuló közlekedési igények válnak uralkodóvá).

Egy a mainál vegyesebb területhasználat következtében egyfelől a motorizált mobilitási igények jelentősen csökkenthetők, másfelől a kialakuló, irányait tekintve kiegyenlítettebb utasáramlás a közlekedési rendszer elemeit (a jelenlegi helyzetre jellemző aszimmetria hiányában) kisebb mértékben terheli, alacsonyabb kapacitást igényel, és gazdaságosabb üzemeltetést eredményez.

Átjárhatatlan területek átstrukturálása

A város nagyobb térségei közötti kapcsolatteremtés mellett a mikrostrukturális átjárhatóság javítására, az egyes elhanyagolt területek funkcionális és tömbszintű átrendezésére is szükség

van. Ez különösen igaz a barnamezők területi megújulására, amelyek számára a mikrostruktúra átalakítása kifejezett előnyöket hordoz.

El kell érni, hogy a fejlesztések az egyes területeken ne csak saját érdekeiken belül, zárt egységben valósuljanak meg, hanem város- és területfejlesztési többlettel párosulva visszahassanak a szomszédos egységekre, azokkal és a fő szerkezeti, hálózati elemekkel kontaktust teremtve.

Kivételes lehetőség, hogy a nagyobb egybefüggő területek fejlesztése esetében a zöldfelülettel való tagoltság kialakításával a belső területek hősziget hatása mérsékelhető, ezzel a vegyesebb területhasználatú városrészek kialakulásának kedvezőbb életfeltételei teremthetők meg.

Az átalakuló területek esetében biztosítani kell a zöldfelületi arány növekedését, felkészítve a várost a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklésére.

A város indokolatlan terjeszkedésének megakadályozása

A szétterülő városszerkezet nehezen működtethető, így a kifelé vonzó fejlesztések a város hatékonyabb működésének ellenében hatnak. Tekintettel arra, hogy a város számos olyan területtel rendelkezik, mely jelenleg kihasználatlan (1250 ha), vagy jelentősen alulhasznosított (2750 ha), továbbá a városra vonatkozó demográfiai előrejelzés nem számol népességnövekedéssel, így indokolatlan a város további növekedése a szabadterületek rovására. Új beépítésre szánt területek kijelölése csak akkor lehetséges, ha a fejlesztés számára a városon belül a tervezett területhasználatra alkalmas, a hatályos tervekben korábban kijelölt terület már nem áll rendelkezésre.

A kizárólag piaci (tulajdonosi érdek szerinti) megfontolások szerinti fejlesztések sok esetben olyan többlet infrastruktúra kiépítését és hosszútávon történő működtetését igénylik, amely jelentős forrásokat von el más, a város működésének szempontjából fontosabb területektől. Területileg differenciáltan racionalizálni kell a településrendezési tervekben rögzített fejlesztési lehetőségek irreálisan magas kínálatát.

Sokrétű gazdasági területi kínálat

Budapest gazdasági versenyképességének növelése érdekében a gazdasági funkciók széles skálájához illeszkedő, megfelelően irányított területi kínálatot és infrastruktúrát kell biztosítani.

A racionális, kompakt város ismérveit figyelembevevő területhasználat a gazdasági tevékenységek térbeli szerkezetére is kihat, és a gazdasági szereplők hatékony működésének feltétele (pl. helyi gazdaság, helyi piacok erősödése).

A város számottevő belső tartalékterületeinek (egykor beépített, ma használaton kívüli és alulhasznosított területek) fejleszthetősége számára a lehetséges irányokat azok a környezetükben lévő kialakult területek határozzák meg, ahol sem a funkció, sem a karakter megváltoztatása nem cél. Egy-egy gazdasági tevékenység számára így az alkalmasság szempontjából a legmegfelelőbb tulajdonságokkal bíró területek kerültek meghatározásra:

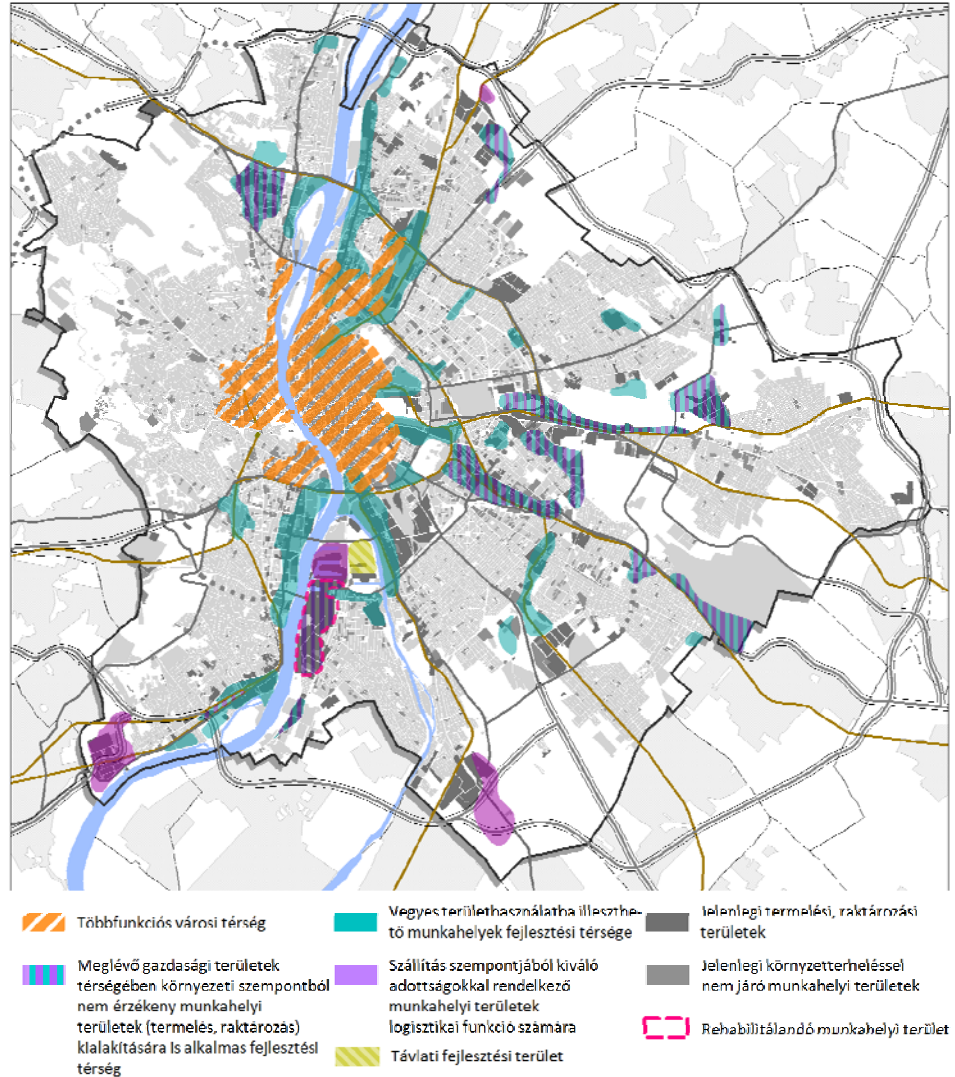
- Vegyes területhasználatba illeszthető munkahelyi területek (kereskedelem, szolgáltatás, irodák, K+F+I, turizmus)
- Meglévő gazdasági területek térségében környezeti szempontból nem érzékeny munkahelyi területek (termelés, raktározás)
- Szállítás szempontjából kiváló adottságokkal rendelkező munkahelyi területek logisztikai funkció számára.

A hagyományos iparterületek egy része ipartörténeti és építészeti vonatkozásában értékes épületállománnyal rendelkezik, amit a területek megújításánál figyelembe kell venni.

Elismert a Budapesten koncentrált szellemi potenciál nagysága és értéke. Annak érdekében, hogy a városban termelődött tudás itt kerüljön felhasználásra, olyan munkahelyek létrehozására van szükség, amelyek ezt a tudást felhasználják és hozzájárulnak a nemzetközi piacba való bekapcsolódásba. A fejlesztési területeken komplex, minőségi üzleti infrastruktúra- és szolgáltatás-kínálat fejlesztése szükséges.

A belső és az átmeneti zónába nem telepíthető a meglévő területhasználatot zavaró, környezeti terheléssel járó gazdasági funkció.

MUNKAHELYEK FEJLESZTÉSI TÉRSÉGEI

A belvárosi többfunkciós területen a munkahelyi és lakóterületek vegyességnek, sokszínűségének megtartása fontos feladat. A térbeliség szempontjából a jelenleg kihasználatlan lehetőségek (pl. foghíjtelkek, alulhasznosított területek) pontszerűen, de a fejlesztés szempontjából megfelelő mennyiségben található a térségben.

A főváros pesti oldalán, az átmeneti zónában találhatóak azok a nagy kiterjedésű barnamezős területek, amelyek kiválóan alkalmasak a magas hozzáadott értéket termelő tevékenységek letelepedéséhez. Jól kihasználható a meglévő infrastruktúra közlekedés és közmű szempontjából is. A legjelentősebb területek a Váci út menté, a Nyugati pályaudvar – Rákospuszta térsége, a Stadionok környezete, a volt Józsefvárosi pályaudvar és a tőle keletre húzódó vasútvonal melletti, valamint a Ráckevei–Soroksári-Duna mentén fekvő, jelenleg használaton kívüli területek. A zavaró hatással nem járó gazdasági területek számára elsősorban az átmeneti zóna felszabadult, infrastruktúrával ellátott, ma hasznosítatlan, vagy alulhasznosított területei kell, hogy kínálatot nyújtsanak, és a városnak településszerkezeti szempontú érdeke, hogy a fejlesztéseket elsősorban ebbe a térségbe terelje. Észak-Csepel területén távlati fejlesztési lehetőség kínálkozik olyan területen is, amely bár zöldmezős fejlesztésnek minősül, de a város központjához való közelsége miatt különleges szerkezeti helyzetben van. Mivel a terület csak jelentős infrastruktúra megépítése esetén fejleszthető, a terület igénybevétele csak összvárosi érdek szempontjából előnyös beruházás esetén támogatott.

Pest külső területein – elsősorban meglévő gazdasági területek térségében – vannak a környezeti terheléssel is járó funkciók befogadására alkalmas térségek, itt találhatóak a kifejezetten logisztikai és szállítmányozásra hasznosítható területek (az M0 menti területeken).

Buda legdélebbi részén, Érd szomszédságában az autópálya, a vasút és a Duna által kínált lehetőségek szintén logisztikai funkcióra predesztinálják a térséget.

Budán, a hegyvidéki területeken munkahelyeket a vegyes területhasználat tud biztosítani, nem cél a koncentrált fejlesztés.

A Dunához közel, vagy a vasúti csomópontokhoz kapcsolódóan (Déli pályaudvarnál, Kelenföldön) azonban a budai oldalon is kiegyenlített munkahelyi kínálatot kell megteremteni, mely oldani képes a két városrész közötti jelentős hivatásforgalmat.

Kiemelten fontos a várostérséggel történő együttműködés, területi koordinálás.

Társadalmi igényeknek megfelelő lakáskínálat

A demográfiai előrejelzések szerint 2030-ig Budapest lakossága legfeljebb kismértékben nő, de még a lakosságszám stagnálása mellett is szükség van új lakások építésére. Egyrészt a minőségi igények változása, másrészt az egyszemélyes háztartások növekvő száma miatt nő az egy főre jutó alapterületi igény is.

A differenciált élethelyzetben lévő társadalmi rétegek differenciált lakáskínálatot igényelnek.

Budapest sokszínűsége a jelenlegi lakóterületek vonatkozásában is igaz, mivel a város kialakulásának köszönhetően a sűrű urbánus lakóterületektől a vidéki jellegű családi házas lakástípusig széles spektrum áll rendelkezésre.

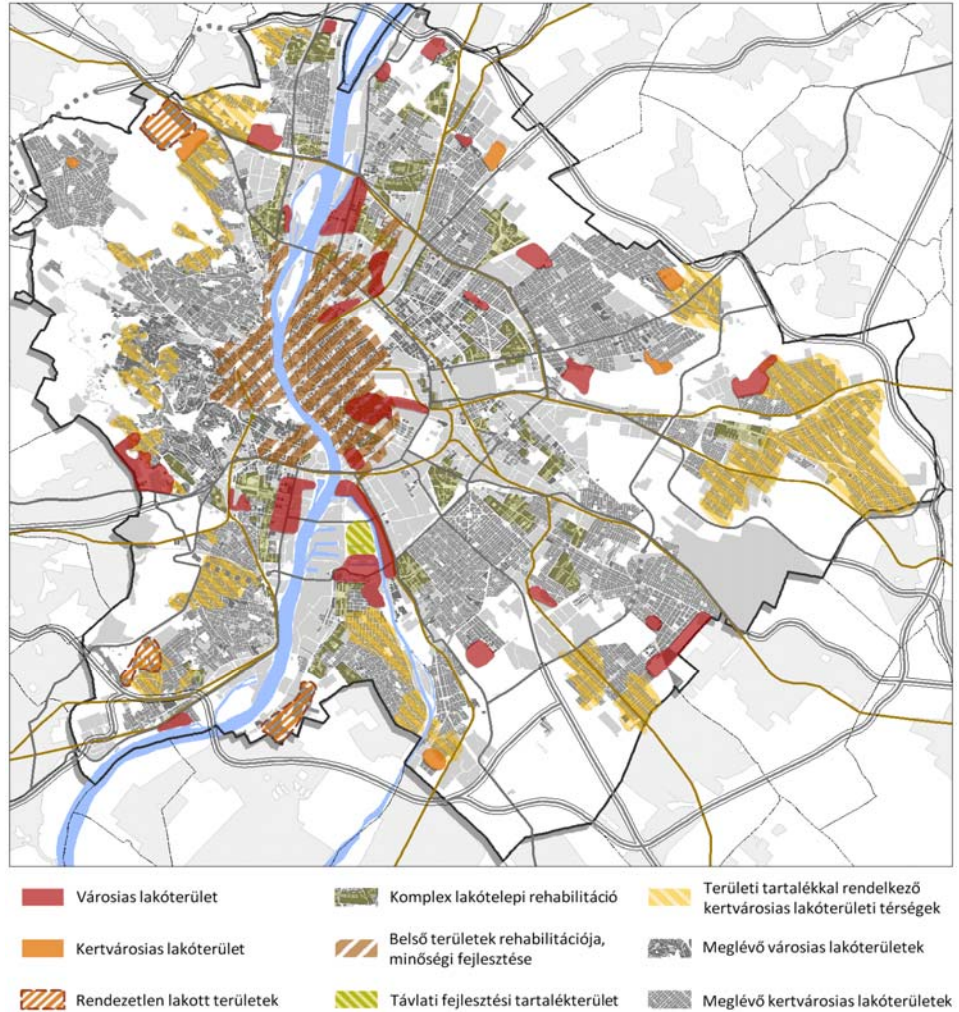
A differenciált igényeket megfelelő területi kínálattal kell kielégíteni. A fenntarthatóság érdekében elsősorban a meglévő lakóterületi térségek tartalékainak kihasználása feladat a belső és az elővárosi zóna területén egyaránt. Míg a belső területeken az átfogó városrehabilitáció során a területeket új zöldfelületekkel, forgalomcsillapítással vonzóvá kell tenni, az elővárosi zóna területén a helyi ellátás javítása szükséges. Urbánus, élhető új lakóterületek építésére az átmeneti zóna területén található barnamezős és alulhasznosított térségeket kell előnyben részesíteni. Észak-Csepel területén lakásépítésre távlati fejlesztési lehetőség kínálkozik olyan területen is, amely bár zöldmezős fejlesztésnek minősül, de a város központjához való közelsége miatt különleges szerkezeti helyzetben van. A fentebb leírtakkal megegyezően a terület igénybevétele csak összvárosi érdek szempontjából előnyös beruházás esetén támogatott. Kiváló színtere lehet újszerű, energiahatékony, zöld lakásépítésnek.

A szuburbanizációs folyamatot kiváltó, a zöld és csendes környezetben lévő családi ház utáni vágy töretlen, mivel a város belső területein az elmúlt évek erőfeszítései ellenére az életminőség még nem megfelelő: kevés a zöldterület, nagy a zajterhelés és a levegőszennyezettség mértéke. Családi házas területek számára is rendelkezésre áll az erre a célra kijelölt, de még be nem épített területek sora. Feladat, hogy ezek a területek ésszerű ütemezés mellett csak a megfelelő alapellátás biztosítása (műszaki és humán infrastruktúra) esetén kerüljenek hasznosításra.

Új lakások építése mellett fontos feladat az üresen álló – elrendezésben, műszakilag vagy funkcionálisan nem megfelelő – lakások bevonása az ingatlanpiacra, ami szorosan összefügg a bérlakásépítéssel és a leromló lakóterületek megújításával.

Különleges lehetőséget kínálnak az értékes épületállománnyal rendelkező barnamezős területek, ahol funkcióváltás esetén egyedi megoldások születhetnek (pl. loft-lakások).

LAKÓTERÜLETI FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

Élhető és fenntartható lakóterületek

Mivel a lakás mérete és minősége mellett a lakókörnyezet minősége is döntően befolyásolja az életminőséget, új lakóterületek építésénél, illetve meglévő lakóterületek megújításánál biztosítani kell a rekreációhoz szükséges zöldfelületeket és közcélú zöldterületeket oly módon, hogy a magántulajdonú és köztulajdonban lévő területek funkcionális sokszínűsége tükröződjön.

A zajterhelt lakóterületeken a közlekedésből származó terhelés csökkentése fontos feladat, amelyhez a közösségi közlekedés megfelelő elérhetőségét biztosítani kell. Az alapfokú ellátás lehetőleg gyalogosan legyen elérhető ugyanúgy, mint a szociális ellátás és a közösséget alkotó kommunikációs lehetőségek színterei.

Nagyobb figyelmet kell fordítani a lakókörnyezetbe illeszthető munkahelyek létesítésére, mivel ezzel csökkenhet az utazási igény, mellyel jelentősen növelhető a lakóterületek élhetősége és fenntarthatósága. Ezzel a területhez való kötődés is erősebbé válik, ami visszahat magának a lakókörnyezetnek a fenntartására, megbecsülésére.

Biztosítani kell azt az urbánus sokszínűséget, amelynek létrejöttével a területek vonzóbbá válnak a lakóhely választása során (szabad területek, közösségi találkozóhelyek, lakás és munkahely közelsége, sport és rekreációs területek elérhetősége, eltérő tulajdoni formák vegyessége stb.).

5.2. BARNAMEZŐS TERÜLETEK FUNKCIÓVÁLTÁSA

Budapest térségi fejlesztésében is a fenntarthatóság szempontrendszerét kell követni. Ez azt jelenti, hogy területtakarékos, a meglévő konszolidált területhasználathoz és a rendelkezésre álló infrastruktúrához igazodó, kiegyensúlyozott vegyes használatot eredményező fejlesztésekre kell törekedni.

Új zöldmezős fejlesztések ugyanis kizárólag új infrastruktúra építésével és ennek üzemeltetésével valósíthatók meg – a rendelkezésre álló közmű- és közlekedési tartalékok

hatékony kihasználása helyett – felemészítve a levegőminőség és klíma szempontjából egyre értékesebb szabadterületeket.

Fentiek alapján a város- és területfejlesztés célterületeinek magját a barnamezős területek kell, hogy képezzék. A város fenntartható fejlesztési pályára állításának és kompaktságának megtartására elengedhetetlen feltétel ezen területek átstrukturálása és újrahasznosítása. A nagy összefüggő térségekben szerkezeti szempontból szükséges, hiányzó funkciók a városszövetbe integrálhatók a meglévő infrastruktúra felhasználásával. A város számára szükséges, változatos területhasználat lehetősége így adott. A célterületek nem egzaktul lehatárolt területek, hanem hatásukban önmagukon túlmutatnak.

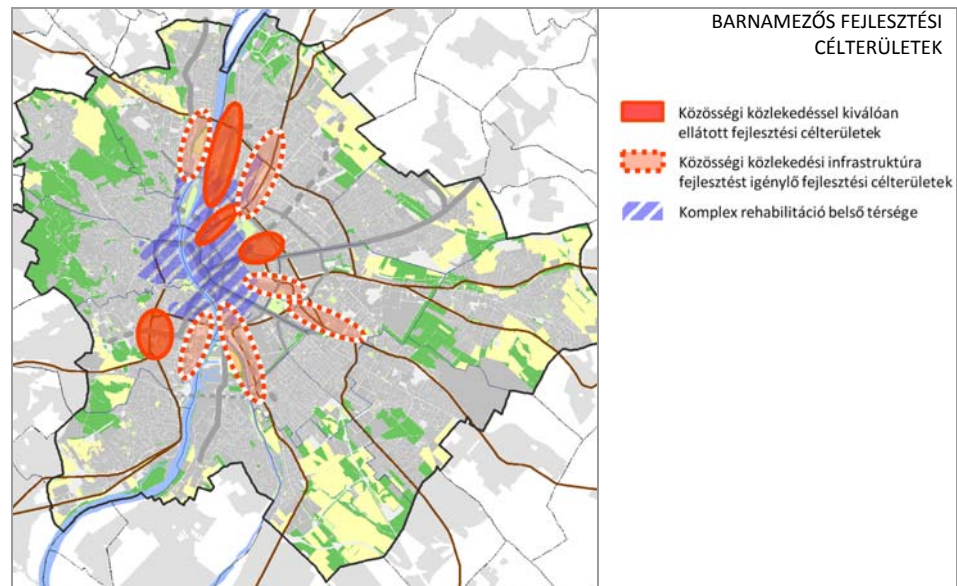
Mivel prioritások nélkül az eddigi gyakorlathoz hasonlóan fennáll a veszély, hogy továbbra is szétforgácsolódnak az egyre szűkebb fejlesztési források, ki kell jelölni azokat a területeket, ahol a kiegyensúlyozott város- és területfejlesztés érdekében a Fővárosi Önkormányzatnak a területekben rejlő fejlesztési lehetőségek kihasználása, vagy az ott található problémák megoldása érdekében kiemelt – kezdeményező, koordináló – szerepet kell vállalnia.

Forráskoncentráció a prioritások mentén

Az eddigi gyakorlattal szemben a szűkülő forrásokat nem elszórt projektekre, hanem jelentős szerkezetalkító, komplex fejlesztésekre kell fókuszálni. Prioritással kell azoknak a térségeknek rendelkezniük, amelyek egyrészt integrált módon képesek komplex problémamegoldásra, másrészt fenntartható értéket teremtenek.

Kiemelten kell figyelembe venni azokat a területeket, amelyek:

- használaton kívüli barnamezős területek,
- alulhasznosítottak, és területi tartalékkal rendelkeznek,
- veszélyben lévő épített örökséggel rendelkeznek,
- köztulajdonban vannak,
- jó közlekedési és közmű infrastruktúrával rendelkeznek.

Funkcióváltás

Az átmeneti zónában elhelyezkedő barnamezős területek megfelelő átstrukturálása, hasznosítása kulcskérdés a kompakt város elvén történő városfejlesztés szempontjából. A zóna heterogén volta miatt nem cél a környezetterhelő termelőtevékenységek megtelepedése. A jelentősebb szállítási tevékenységet vonzó raktározási funkció létesítése csak néhány, jól kiválasztott helyen elfogadható. Az intenzívebb hasznosítás érdekében az ebben a zónában jelenleg csak elszórtan jelen lévő funkciók megtelepedésének ösztönzése szükséges. Ez egyrészt a gazdaságfejlesztés fő irányának megfelelő, jelentős hozzáadott értéket termelő tudás-intenzív ágazatok nagyszámú és klaszterekben szerveződő megjelenését jelenti, másrészt viszont olyan termelő ágazatok jelenlétét is, amelyek környezetbarát technológiát alkalmazva, de mégis termelő tevékenységet folytatnak. Ezen túl a lakófunkció megjelenését kell a környezeti szempontból megfeleltethető területeken szorgalmazni, a szükséges ellátó rendszerekkel együtt. A meglévő épületállomány felhasználása esetén különleges lakáskínálat is létrejöhethet.

A fejlesztési folyamat részét kell, hogy képezze a zöldterületi hálózat fejlesztése annak érdekében, hogy az intenzíven beépített belváros mellett az átmeneti zóna lakóterületeinek is

javuljon a zöldfelületi ellátottsága. A funkciógazdagság vonzóvá teheti a térséget, pl. a szabadidős funkciók – beleértve a szabadidős sportokat révén, ezért számukra elegendő helyet kell biztosítani.

A középtávú stratégiák kidolgozásánál fontos feladat annak felmérése, hogy Budapest hosszú távú fejlesztési céljainak eléréséhez milyen típusú területekből, milyen arányban van szükség. Csak ezek tudatában tehetők meg a hasznosítás előkészítésére vonatkozó további lépések, aminek célja az értékteremtés. Fontos tehát a fejlesztési célterületek tematikus megfeleltetése.

A feladat komplex jellege miatt a közszféra szerepvállalása alapvető, a Fővárosi Önkormányzatnak kell kezdeményezően fellépnie.

Területmanagement

A barnamezős területeken történő fejlesztések a területi potenciál kihasználása mellett egyszerre a területeken lévő környezeti problémák megoldását is jelentik. A területek tényleges fejlesztésére csak az érintettek (kerületek, fejlesztők, lakosság, tulajdonosok) közös akarata esetén van esély. Az egyes területekre testreszabott programot és differenciált eszközrendszert kell kidolgozni, a végrehajtáshoz pedig megfelelő szervezeti egységet kell létrehozni.

Alapvető elvárásként kell megfogalmazni az önfinanszírozó és öfenntartó gazdálkodási módot. Ennek indikátorait a gazdasági teljesítményekhez, a fenntarthatóság biztosításához és a keletkeztetett pozitív gazdasági hatásokhoz (újabb vállalkozások alakulása, foglalkoztatás bővülése, befizetett adóbevételek növekedése stb.) szükséges alakítani.

A rendelkezésre álló óriási területkínálat miatt hangsúlyosan törekedni kell a területek átmeneti hasznosítására is. Az épületállománnyal nem rendelkező területek zöldfelületként javíthatják a főváros környezetállapotát, és egyben segíthetik a kármentesítés folyamatát, de más célú hasznosításukat is lehetővé kell tenni. Az értékes épületállománnyal rendelkező területeken – ez sok esetben védett épületeket is jelent – az értékmentéshez akár átmeneti hasznosítás is párosulhat, pl. kulturális vagy szabadidős célra.

Meglévő infrastruktúra kihasználása

A barnamezős területeken – elsősorban iparterületként történő egykori működésük miatt – a korábban kialakított közlekedési- és közmű infrastruktúrák nagy értéket képviselnek, kihasználásuk gazdasági érdek.

A szerves városfejlődés csak az infrastruktúra hálózatokkal együtt lehetséges, ellenkező esetben a kialakult területhasználatot az infrastruktúra kénytelen követni, ami az önkormányzatokat sok esetben indokolatlanul, és nem a fejlesztési prioritások sorrendjében terheli.

A felhagyott és alulhasznosított területeken az összességében nagy kapacitások biztosítására kiépült közmű infrastruktúra lehetőségei kihasználatlanul rendelkezésre állnak, így a város külső részén újabb és újabb építési területek kijelölése, és a hozzájuk tartozó hálózatok fejlesztése nem ésszerű.

Ki kell használni az átmeneti zónában található barnamezős térségek kedvező közlekedési adottságait. A zóna területét átmetszi az összes – országos és térségi kapcsolatot nyújtó – sugárirányú közúti elem. A városon belüli közlekedés szempontjából meghatározó jelentőségű körutak közül a zóna belső határát Budapest legfontosabb közúti eleme, a Hungária-gyűrű alkotja. A városszerkezeti hiányok pótlása jegyében a zóna külső határán kell majd megvalósítani a városközpont területét tehermentesíteni hivatott új közúti gyűrűt, északi és déli szakaszán egy-egy Duna-híddal.

A zóna területét átszeli az összes metró és HÉV vonal, továbbá valamennyi tervezett gyorsvasúti elem nyomvonala, és itt található a gyorsvasúti hálózathoz funkcionálisan kapcsolódó intermodális központok. A fővárosi vasúthálózat leghosszabb szakasza, és a teherpályaudvari funkciók döntő része is itt helyezkedik el. A vasút nem csak közlekedési infrastruktúrát, hanem mára feleslegessé vált területei révén barnamezős fejlesztési területeket is jelent.

A következő évtizedek során a főváros város- és területfejlesztési tevékenységét a barnamezős területek kiaknázatlan lehetőségei felé kell terelni, szemben a zöldmezős igényekkel.

5.3. DIFFERENCIÁLT KÖZPONTRENDSZER LÉTREHOZÁSA

A központrendszer a kompakt város eszköze

A város kompakt jellemzőihez hozzá tartozik központjainak racionális térbeli rendje és funkcionális komplexitása. A ma jellemző, sok esetben igénytelenül kialakított közlekedési átszállópontok helyét egy tudatosan tervezett, a maihoz képest kiegyensúlyozottabb térbeli rendszerbe illesztett központok rendje kell, hogy felváltsa. A központképző funkciók ad hoc telepítése helyett a városszerkezeti meghatározó helyszíneken kell azokat fejleszteni, ott, ahol a megközelítés, az elérési idő, a központrendszer helyértékének legmegfelelőbb funkcionális

szolgáltatást és minőséget tudja biztosítani, mely így a vonzaskörzet elláthatóságának a legkielégítőbb eredményét adja.

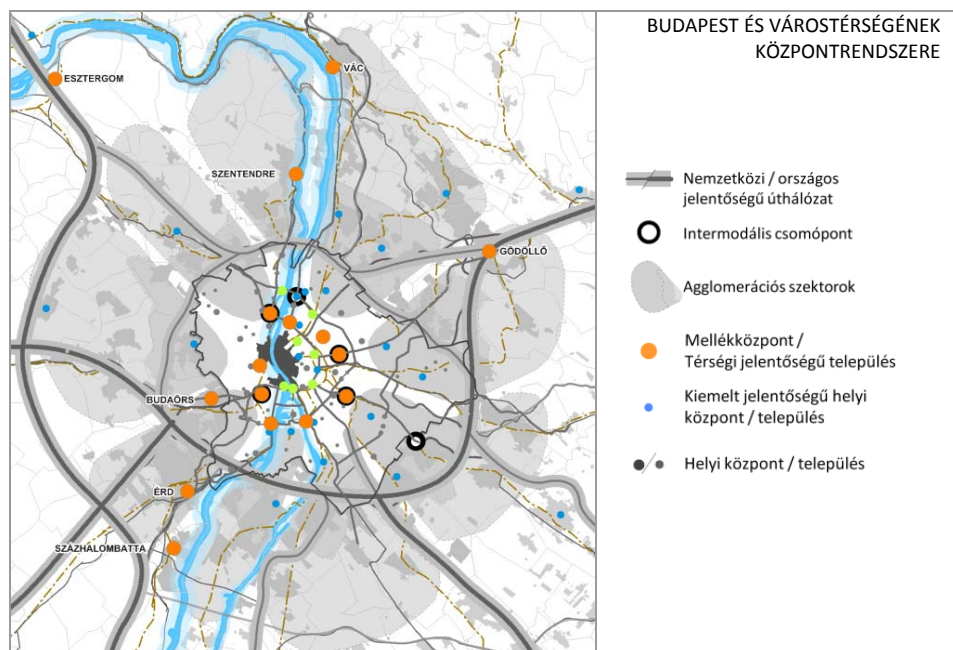
A differenciált központrendszer akkor tudja beteljesíteni feladatát és hatékonyan segíteni a város kompaktságra való törekvését, ha a városszerkezet és az érintett központ funkcionális összetettsége harmonizál egymással. A kiszorgálni kívánt vonzaskörzettelől függően kell meghatározni a városszerkezetben való elhelyezkedést, és ebből fakadó igényként kell biztosítani a megfelelő közlekedési kapacitást és kapcsolatokat.

A pesti oldalon a főközpont határát jelentő Nagykörút és a Hungária körút nem azonos távolságban helyezkedik el egymástól. A két északi mellékközpont Budán és Pesten – Flórián tér és Angyalföld mellékközpontja – még a Hungária körút vonalán alakul ki. Keleti irányába haladva fokozatosan távolodnak a javasolt mellékközpontok a körvasúti gyűrű irányába – ahogy a város térbelisége is kiterjedtebb kelet felé –, így a Bosnyák tér és Őrs vezér tere már a Nagy Lajos király útja vonalát követi. A szerkezetileg nem a legkedvezőbb helyen létrehozott KÖKI pedig már túl van a körvasúti gyűrű vonalán is. Erre a tengelyre délen, a Gubacsi dűlőnél és Albertfalvánál tér vissza két új mellékközpont. A két gyűrű elvi meghosszabbítása között kerül kiépítésre az Etele téri mellékközpont és záródik vissza Budán a MOM Park mellékközpontja.

Különösen fontos a mellékközpontok közösségi közlekedéssel való kiemelt kiszolgálása. Az intermodalitás az intelligens közlekedési mobilitás egyik legfontosabb eszközévé válik jelen koncepció céljai szerint. Az adottságok figyelembevételével intermodális központként kell kialakítani a Flórián téri mellékközpontot az 5-ös metró kiépítése során, továbbá az Őrs vezér tér, a KÖKI és az Etele tér mellékközpontjait, és ezeken a helyszíneken az átszállást minden eszközzel előnyben kell részesíteni. Funkcionálisan ugyan nem válik mellékközponttá Újpest-városkapu, de intermodális szerepe meghatározó lesz, így megkülönböztetett figyelmet kap a kiemelt jelentőségű helyi központok között.

A központrendszer nem csak a városon belül, hanem a várostérségre is kifejti hatását. A szerkezeti megfontolásokon túl, a központok a városban élők, a várost használók identitásának fontos helyszínei, város imázs szempontjából meghatározóak, így az itt élők és dolgozók mindennapjait, hangulatát, gazdasági cselekvéseit, találkozásait nagymértékben befolyásolják. Hatásuk jelentősebb egyszerű találkozópontnál, gazdaságilag kiemelt „cserehelyszínnél”.

Mivel Budapest városközpontja egyben a térség főközpontja, a tehermentesítésére szolgáló mellékközpontok jelentős agglomerációs forgalmat is kell, hogy bonyolítsanak, figyelemmel kell lenni a fordított irányú vonzásra, illetve a környező településeken kialakítható központok rendjére is. Az elővárosi gyorsvasúti hálózat és a bevezető autópályák révén a mellékközpontok funkcionális hatásait kiegészítik a városkörnyék településeinek hasonlóan differenciált központi elemei. Meghatározó e szempontból Budaörs, Érd, Gödöllő, Vác és Szentendre.

A központrendszer fejlesztése

A meglévő tradicionális központok fejlesztése, az új központok létrehozása – helyzetüktől, környezetüktől, méretüktől és szerepüktől függetlenül – az adott városrész karakteres arculati változásával jár. Minden esetben találkozásra alkalmas, marasztaló környezet kialakítására van szükség, mely erős vonzásával megfelelő gazdasági fenntarthatóságot is biztosít. Kiemelt figyelmet kell ezért fordítani e központi helyek épített környezeti megtervezésére és kialakítására, minőségére és emberközpontúságára.

Budapest főközpontja a hagyományos pesti és budai belváros, valamint - napjainkra - Újbuda Dunához közeli részeit jelenti, mindezek mellett idetartozik a Budai vár térsége. Budapest főközpontja, a történeti értéket hordozó kiemelt városközponti térség minőségének fejlesztése és értékeinek megőrzése a város identitástudatának fontos tényezője.

A Duna Budapest meghatározó városképi eleme, a városközpont szerves részévé és egyik jelképévé tud válni, tovább erősítve a főközpont funkciógazdagságát. A főközpont területének fokozatos bővülése a Duna menti sávban kívánatos, ami tovább tudja erősíteni a város és a Duna kapcsolatát. Emellett a budai és a pesti oldalon a meghatározó városi útvonalak és tematikus területek irányába várható e központi minőség, funkciógazdagság terjeszkedése, amit elő kell segíteni.

A főközpont pesti oldalán már évtizedek óta elindult a belváros magas színvonalú, minőségi fejlesztése, amelynek köszönhetően a közterek és utcák folyamatosan megújulnak, a forgalomcsillapítás és gyalogos preferencia egyre nagyobb területre terjed ki. Ennek hatására a megújult közterületek melletti funkciók is kedvező, minőségi irányba változnak, esetenként a luxus igények kielégítésére jönnek létre. Mindez kedvező hatással van a turisztikában rejlő gazdasági lehetőségekre és ezért is fontos feladat ezek folytatása. A város önkormányzatai a közterületek emberközeli átalakításával, a gyalogosok preferenciáit támogató tudnak aktív és kezdeményező szerepet vállalni a területek minőségi átalakításában.

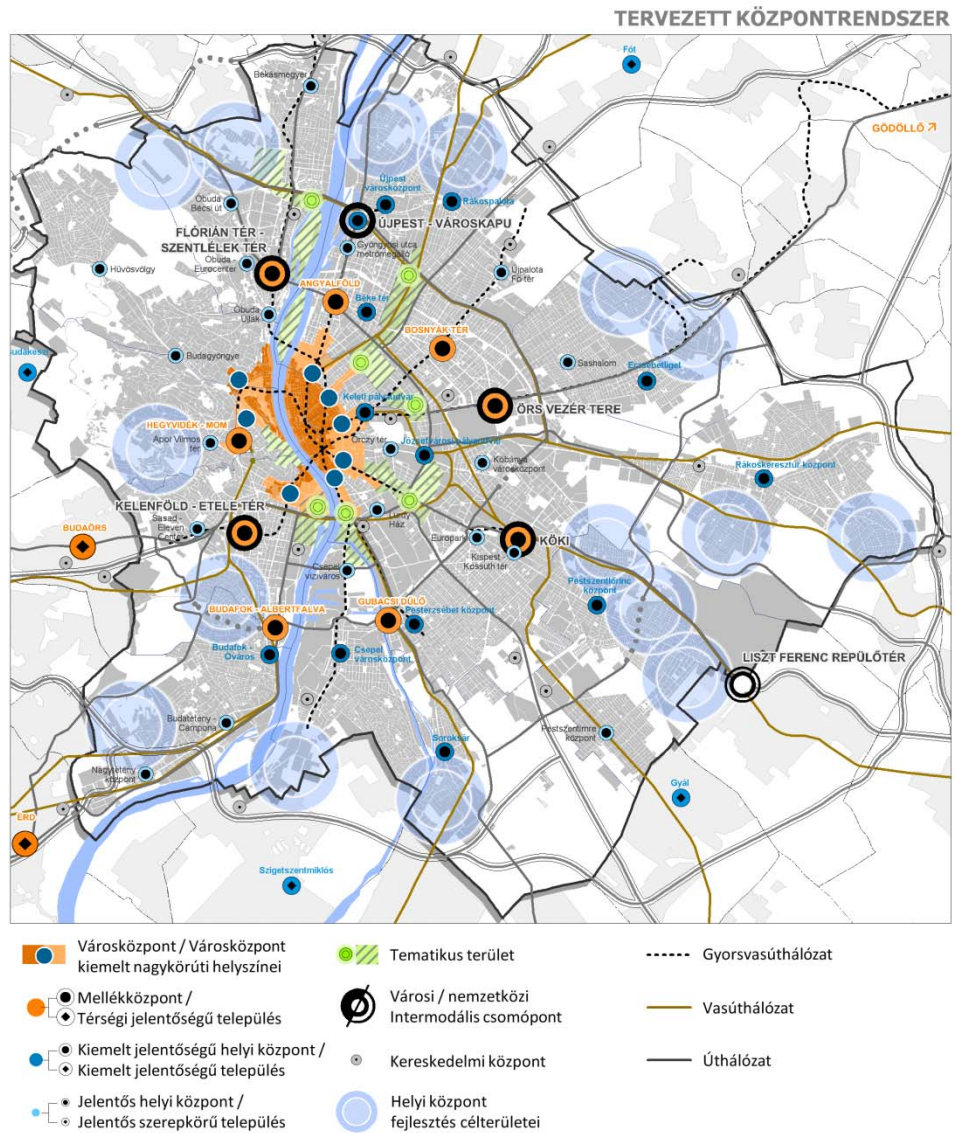
A főközpont minél nagyobb területére kell kiterjeszteni az ütemezett közterületi fejlesztést, a rehabilitációs megújulást, épület felújítást. A közterek fejlesztésének és a rehabilitációknak eredménye az érintett kerület és Budapest egészének megítélését is pozitívabb irányba tereli, így a város élhetősége is kedvezőbbé válik, a főváros nemzetközi városstátusza emelkedni tud.

A város alapvető érdeke, hogy megtartsa turisztikai erejét, de ezért jelentős áldozatokat kell hozni. A közterek további rendbetétele mellett, az egyes, már veszélyben lévő épületek műemléki helyreállítása is a kiemelt feladatok közé tartozik. Különösen igaz ez mára a Budai vár és környezete tekintetében, hiszen ott a legkirívóbbak az elmaradások. Ezek a lépések – a kiemelt elhelyezkedés, illetve a nagyságrend függvényében –, olyan húzóerővel bírnak, hogy utána a turisztikai szolgáltatások szerves fejlődését indíthatják meg.

Az értékes városrészeket érintő fejlesztések során elsődleges kell, hogy legyen a városrész karakterének tisztelete, a kialakult város-imázs építészeti háttérét nem szabad megtörni, ugyanakkor a műemléki szemléletet is igazítani kell a kortárs, és élhető város jövőbeli igényeihez. A „zöldszemlélet” elvét itt is meg kell teremteni, mely nem strukturális átalakításokat, hanem a közparkok, terek, utcák zöld- és vízfelületeinek kertépítészeti részletgazdagságát jelenti. Ezt kell erősíteni a Dunával való intenzívebb kapcsolat kialakításával is.

A főközponti térségen kívüli területek hagyományos központjai tekintetében is igaz a történeti karakter bizonyos fokú tisztelete, de emellett a kortárs, mai hangvételű közterek és építészeti arculat befogadása ugyanúgy a város fontos központképző eszköze, mint maga a funkcionalitás sokszínűségére való törekvés.

Különösen fontossá válnak a központrendszer kiemelt elemei, az új mellékközpontok, melyek csak akkor töltik be szerepüket, ha a már említett igények mellett vonzó épített környezettel rendelkeznek, XXI. századi arculattal és technikákkal. Óvni kell ezeket a területeket a jelentéktelen, harmadrangú megoldások csapdájától, ezért tervpályázati előkészítést igényel a beépítésük, közlekedési rendszerük, gyalogospreferenciáik, szabadtereik, zöld- és vízfelületeik kialakítása. Fontos még, hogy megfelelő közlekedési kapcsolatokkal (közösségi közlekedés, gyalogos, kerékpáros, egyéni közúti) és igényes átszállási lehetőségekkel rendelkezzenek, különben nem tudják betölteni a főközpontot tehermentesítő funkciójukat.

Elérhetőség javítása A főváros átmeneti és elővárosi zónájában fontos a hierarchikusan tagolt központrendszer kialakítása, amelynek elemei a közlekedési hálózathoz viszonyított elhelyezkedésük, valamint funkció-gazdagságuk folytán a környező városrészek lakossága számára nélkülözhetővé teszik Budapest városközpontjának rendszeres igénybevételét.

A tehermentesítő hatás kifejtéséhez elengedhetetlen a környező városrészek (vagy kisebb területek) és központjaik közötti kedvező kapcsolatot biztosító – elsősorban környezetbarát – közlekedési lehetőségek megteremtése, illetve a meglévő közlekedési elemek fejlesztése (színterminált közösségi közlekedés, kerékpáros közlekedés, gyalogos közlekedés). A főváros külső területein a közösségi közlekedésben továbbra is jelentős szerep hárul majd az extenzív beépítésű lakóterületeket feltáró és a gyorsvasúti hálózat megállóhoz, illetve a központhálózat elemeihez kapcsolódó autóbussz hálózatra.

A főváros hagyományos központjaiból a funkciók egy részét „elszívták” az új kereskedelmi létesítmények, plázák. Ugyanakkor a nagy forgalmi áramlatok a koncentrált vásárlóerő miatt vonzóak a kereskedelmi fejlesztések számára. A központrendszer, a kereskedelmi-szolgáltatási potenciálok és a nagy közlekedési csomópontok egymáshoz való területi közelsége növeli a közösségi közlekedés vonzerejét és csökkenti a szükséges utazások számát, különös tekintettel az egyéni közúti közlekedés igénybevételére.

Az intermodális csomópont fejlesztéseket ezért telepítési helyük és kialakítási formájuk helyes megválasztásával fel kell használni arra, hogy a kereskedelmi potenciálok a mainál jobban egybeessenek a központrendszer tervezett helyszíneivel, létrehozva a speciális adottságokkal rendelkező intermodális jellegű központokat.

Az *intermodális központ* a következők szerint definiálható: a főváros átmeneti zónájának területén elhelyezkedő, a városközpont tehermentesítésében jelentős szerepet játszó olyan városi intermodális csomópont, mely egyben a város központrendszerének is fontos eleme. A közösségi közlekedési kapcsolatrendszer tekintetében a városközpont irányában metró vagy regionális gyorsvasúti, a várostérséggel vasúti vagy regionális gyorsvasúti (HÉV) kapcsolattal, továbbá a környező városrészek (vagy kisebb területek) kapcsolatának biztosítására haránt irányú villamos és/vagy jelentős autóbusz elérési lehetőségekkel rendelkezik. A központ ugyanakkor megfelelő főúthálózati kapcsolatokkal is bír. Városszerkezeti elhelyezkedésük és a közlekedési rendszerhez való kapcsolódásuk alapján ilyen intermodális központ szerepet töltenek be, vagy tölthetnek be a jövőben a Flórián tér, az Őrs vezér tere, a KÖKI és az Etele tér mellékközpontjai, valamint az Újpest-Városkapu kiemelt jelentőségű helyi központja.

(lásd: 7.3 A fővárosi közösségi közlekedés és 7.4 A fővárosi egyéni közlekedés).

5.4. A DUNÁVAL EGYÜTT ÉLŐ VÁROS

A Duna alapvetően meghatározza a város szerkezetét, belső kapcsolatait, azok fejleszthetőségét és a vízpart közelében fekvő területek használatát. A Duna vízfelülete jelenleg mind közlekedési, mind turisztikai szempontból alulhasznosított, a kikötési kapacitások szűkek, a vízparti hozzáférés - a rakpartok jelenlegi kialakítása miatt - nehézkes, rendezetlen, meg sem közelíti egy európai fővárostól elvárható színvonalat.

A folyó és az ember közvetlen kapcsolata a városfejlődés során megszakadt, ezért a jelenleginél szorosabb integrálásra van szükség, az ember és a víz, illetve a folyam és a város szempontjából. A Dunát szigeteivel és partjaival a mindennapi élet különleges, ugyanakkor szerves részévé kell tenni, közösségi használatának növelése és erősítése stratégiai jelentőségű.

A Duna legyen egész Budapest! Természetközeli partjai váljanak a természetjáró, barnamezős partjai pedig a tágabban értelmezett rekreáció közösségi tereivé, a kultúra, a szórakozás speciális budapesti lehetőségeinek színterévé, vagy - ahol az elfogadható - álljon a vízkapcsolatot igénylő gazdasági élet szolgálatába. A világörökségi területek minőségének javítása, a parthasználat kiterjesztése és humanizálása, valamint az értékmegőrzés elsődleges feladatok. A Duna mellett jelentős méretű kihasználatlan területek kiemelt potenciállal rendelkeznek a város más területeihez képest, ezért a városszerkezetben elfoglalt helyi értékük miatt fejlesztésük komplex cél.

A város és a Duna minél erőteljesebb, élő kapcsolatára azért van szükség, hogy az itt lévő, eszmei értékkel is rendelkező terület minél eredményesebb, színvonalasabb és szervezettebb részévé váljon Budapestnek. Ez egyben az ország fővárosának nemzetközi jelentőségét is emelni tudja, a Duna európai országokat összekapcsoló, szimbolikusan is tekinthető szerepével.

Funkcióbővítés a barnamezős területek hasznosításával

A Duna menti térségek felértékelődése már a rendszerváltozás után megkezdődött, számos korábbi barnamezős terület azóta új képet mutat. Mivel a korábbi iparterületek általában jól megközelíthetők, infrastrukturális ellátásuk jellemzően megoldott, vagy megoldható, ezek ma a város frekventált, potenciális fejlesztési területei.

A város és a Duna kiegyensúlyozott kapcsolatának megteremtése a part közeli funkcióváltások révén kell, hogy megtörténjen, ami kiváló alkalom a városszerkezet fontos tengelyének, a Dunának további felértékelésére.

Kedvezményezni kell azokat a területeket, melyek a barnamezős területi funkcióváltás lehetőségét hordozzák magukban, elsősorban a kiemelt fejlesztési célterületeken.

A Duna menti zónába tartozó területek fejlesztését úgy kell megvalósítani, hogy az újrahhasznosítással, funkcióváltással egy időben a Duna parti területek a városi szövet szerves részévé váljanak, és egyben a parthasználatra is pozitívan kiható változások valósuljanak meg.

A még rendezetlen, sőt környezeti állapotában a vízminőséget is veszélyeztető korábbi iparterületek átalakulását a város- és területfejlesztés mozgatóerőként kell integrálja saját szándékai közé.

A Budapest számos területén aktiválható fejlesztési célterületek közül kiemelkednek a Duna mentiek.

Funkcionálisan cél, hogy a piaci befektetések mellett a Duna menti területek – mint presztízsterületek – továbbra is helyet adjanak a felsőfokú közösségi intézményeknek, így a kulturális, a felsőoktatási, a sport- és rekreációs létesítményeknek, a gyógyturizmusnak, mindamelllett, hogy megfelelő vegyes arány létrehozása indokolt az egyéb intézmények és lakóterületi fejlesztések között.

Természeti adottságok kihasználása

A zöldfelületi intenzitás 2005 óta a legjelentősebben a Duna menti zónában csökkent (2,8%-kal). Ennek a folyamatnak (a természeti környezet és a zöldfelületek területi csökkenésének) a megállítása, illetve a Duna ökológiai folyosó szerepének erősítése a város egyik meghatározó célkitűzése (lásd: 6.2 Természeti értékek). Emellett a Duna rekreációs potenciáljának fejlesztésére kell helyezni a hangsúlyt.

A Duna menti zöldterületek és közterek, illetve erdőterületek minőségi és mennyiség fejlesztésén túl kiemelten fontos az azokat összekötő kapcsolati elemek fejlesztése, és ezáltal egy jelentősebb vonzerővel, magasabb rekreációs potenciállal rendelkező zöldfelületi hálózat kialakítása.

A Duna partjaival és természeti környezetével egyre nagyobb értéket képvisel, nem csak a környezetvédelmi és a zöld szemlélet erősödése miatt, de a városlakók használati igényeinek szempontjából is. Nemzetközi téren is tapasztalható a folyópartok felértékelődése, melynek egyik lehetséges eszköze a természeti környezetük megtartása, vagy újraélesztése.

A már „kőbe öntött” városias szakaszokon ez csak kis léptékben, kisebb zöldfelületi elemekkel, fasorokkal valósítható meg, de a Duna menti zóna északi és déli térségében, valamint a szigeteken még potenciális természetközeli területek állnak e célból rendelkezésre. A zöldebb és élhetőbb Budapest lehetséges jövőjének záloga ezekben a területekben is rejlik.

A Budapesten élők szempontjából a Duna kiemelkedő feladata a város vízellátásának biztosítása. A vízbázis tekintetében nagykapacitású parti szűrésű kutak rendszere, korszerű víztisztítási-technológia biztosítja a hálózati betáplálást. A vízminőség védelme elsőrendű feladat.

A Duna-partok közcélú hasznosítása

A Duna menti zónában, a vízhez közeli parti sávban a legtöbb esetben nem városi közfunkciók telepednek meg. A város és lakói el vannak zárva a víz közvetlen közelétől, ezért el kell érni, hogy az átalakuló területek átjárhatósága a Duna vízparti részei felé biztosítható legyen, elháruljanak a vízpartot megközelítő területi akadályok.

A város teljes Duna szakaszán törekedni kell arra, hogy – ahol különleges városüzemeltetési és logisztikai tevékenység vagy természetvédelem azt nem korlátozza – a vízpart elérhetősége fizikailag megteremthető legyen. Ki kell dolgozni annak jogi biztosítékát, hogy a vízparti átjárás lehetősége ne épüljön el, és távlatban a közvetlen vízkapcsolat létrejöhesse.

A Duna menti zóna vízparttól távolabbi háttérterületeire is figyelemmel, olyan parthasználati kínálatot kell megteremteni, mely a Duna szakaszok eltérő sajátosságaiból adódó lehetőségeket maximálisan kihasználják.

Az ember és a víz kapcsolatát a területhasználatban is érvényesíteni kell a fejlesztéseknél. A környezetre, a természeti kapcsolatra minél nyitottabb beruházásokat kell megnyerni a part menti területek hasznosítása során. Értelmszerűen ezt eltérő módon, területileg differenciáltan kell megteremteni, hol a rekreációs és sportlehetőségekre, hol a sétára, vendéglátásra, vagy az egyedi új „waterfront” fejlesztésekre koncentrálni.

Az északi és déli partszakaszokon, valamint a szigeteken – a városüzemeltetési és gazdasági célból nem igénybevett területeken – egyedülálló rekreációs, sportolási, evezési – majd a vízminőség későbbi javulása esetén – fürdési lehetőségek megteremtése (pl. „kosaras-strandok”) tud ténylegesen vízparti rekreációs kapcsolatot eredményezni.

Az átmeneti térségben a barnamezős fejlesztések egyedülálló új lehetőséget teremthetnek a partkapcsolat kialakításában. A tervezett hidak és az új, vagy fejlesztendő mellékközpontok környezetében ennek különösen nagy jelentősége van.

A barnamezős területeken a leromlott állapotú, sérült partszakaszokat rehabilitálni kell, a talajszennyezett területek kármentesítését el kell végezni. A dunai szigetek roncsolt területeinek rekreációs hasznosítására csak a terület komplex rehabilitációja után kerülhet sor.

A területhasználat mellett a ma jelentős elválasztó szereppel bíró vonalas létesítmények (forgalmas rakparti utak, vasúti és HÉV vonalak) kedvezőtlen hatását mérsékelni kell, melynek érdekében a Duna partját igénybevevő közlekedési hálózat átgondolása szükséges a legjobban zavart területszakaszok forgalomcsillapítása érdekében.

Általánosan célkitűzés a Duna-part gyalogos, illetve kerékpáros bejárhatóságának biztosítása a természetvédelmi szempontok miatt elzárt partszakaszok (pl. Háros-sziget) és bizonyos funkcionális egységek (pl. kikötők és kapcsolódó logisztikai területek, városüzemeltetési területek) menti szakaszok kivételével. Összességében a nem megfelelően megközelíthető (kiépítetlen, gyalogosan nehezen bejárható) Duna-partok hosszát jelen koncepció időtávjában legalább a felére, azaz 19 km-re kell csökkenteni. Mivel a Duna-part egy jelentős része nincs köztulajdonban, ezért a gyalogos kapcsolatok folytonosságának érdekében közterületek kialakításával kell biztosítani a város és a vízpart kapcsolatát.

A vízparti területek kapcsolatait erősíteni kell a szigetekkel is, elsősorban a gyalogos és kerékpáros összeköttetés megteremtése érdekében.

Az egyes partszakaszok eltérő kialakítást igényelnek, ezért különböző karakterű kapcsolati elemeket kell megvalósítani. A külső városrészek irányába az épített elemeket fokozatosan háttérbe kell szorítani, és inkább természetes vagy éppen természetközeli partszakaszok kialakítását kell ösztönözni az ott lévő természeti elemek fokozottabb védelme mellett.

A belvárosban a sétához, korzóhoz tartozó vendéglátás, pihenő-sétaparkok nyújthatják a lakosság és a turisták számára a legmaradandóbb élményt a vízpart közelében.

**Turizmus és rekreációs
területek fejlesztése**

A turizmus jelenlegi elsőrendű célterülete a belső városrészekre korlátozódik, a pesti korzó, a belváros, a Budai vár és a nem kielégítő minőségű parti sétányra. A turisták által látogatott helyszínek többsége távolabb van a parttól, a vízparti használat elsősorban a látvány és a hajózás tekintetében meghatározó. Ez utóbbi városnéző- és szállodahajók formájában jelenik meg a vízen és a partvonal mentén.

A partok, a kikötők megközelítéséhez szolgáló területek viszont minőségükben jelentősen alulértékelték, nem méltóak sem a Dunához, sem a világörökséghez, de különösen nem felelnek meg az ide látogatók elvárásainak. Mindezen tényezők indokolják, hogy a belső idegenforgalmi térség minőségi szintjét a városközponttól elvárható szintre kell emelni.

A látogatott partszakaszok hosszának további növekedését kell elérni, ennek érdekében a vonzó helyszíneket népszerűsíteni, a kedvezőtlen adottságú partszakaszokat fejleszteni kell. Új tematikus (táji és épített értékek bemutatását, gasztronómiai élményt, szórakozást kínáló) turisztikai útvonalakat kell kialakítani.

A városban hosszabb időt töltő turisták számára számtalan, ma még nem megfelelően hasznosított, és a Duna mentén sorakozó látványosság kihasználásával kell többletkínálatot nyújtani. A történeti városnézés, a belső városrészek látványa, a kulturális sokszínűség megismerése mellett a funkcióváltó területek igényes városépítészeti és építészeti kialakítása, a rekreációs, vagy speciális közfunkciós területek part menti térnyerése, a turisztikai célterület észak–déli irányú kiterjesztése szükséges, a városközpont Duna mentén javasolt terjeszkedésének céljával is egyezően.

A hajózás fejlesztése révén további különleges, egyedi adottságú és hangulatú városrészek, valamint egyedi értékek víz feletti megközelítésének lehetőségét is meg kell teremteni.

A funkciószegény, vagy a turisztikai használatra fizikailag nem alkalmas partszakaszok vonzerejének növelése érdekében a kulturális és szabadidős kínálatot bővítő úszóművek elhelyezése kínálkozik lehetőségként a városkép- és természetvédelem, valamint hajózási, infrastrukturális, és biztonsági szempontok figyelembe vétele mellett.

A Duna-szigeteken a szabadidő és sport jellegű hasznosításában is vannak tartalékok, amelyek jobb gyalogos kapcsolatok megteremtésével kiaknázzhatók, így a szigetek új gyalogoshidakkal való megközelítését meg kell oldani.

A vízi sport fellendítése ugyancsak kiemelkedő feladat, az ehhez kapcsolódó infrastrukturális létesítmények megteremtése, illetve fejlesztése előmozdítja a folyóparti városi élet felélénkülését.

**Közlekedési elemek
elválasztó hatásának
csökkentése**

A város fejlődése során a folyó melletti területeket alapvetően hajózási, kereskedelmi, gazdasági és kiszolgáló közlekedési területként hasznosították.

A korábbi évtizedekben a belső zóna jól kiépített alsó rakpartjai elsősorban észak–déli irányú, gépjármű közlekedésre szolgáló útvonalként funkcionáltak. A feladatnak megfelelő műszaki kialakítás a vízpart és a part menti beépítések elkülönülését eredményezte.

Az elmúlt időszakban felértékelődött a városok és vízpartjaik közötti kapcsolat igénye, megnövekedett a környezethasználat módja iránti érzékenység. A Duna-part és a kapcsolódó vízfelület közösségi, turisztikai hasznosítása mindinkább előtérbe kerül. Ennek részeként a közlekedés tekintetében a gyalogos és kerékpáros forgalom növelésével párhuzamosan a közúti gépjármű forgalom csillapítása szükséges. A folyó mindkét oldalán csökkenteni kell a gépjármű forgalom nagyságát, továbbá a pesti oldalon az átmenő forgalom arányát. Növelni kell a gyalogos és kerékpáros célú felületeket, valamint lehetővé tenni a gyakori és biztonságos keresztezési lehetőségek megteremtésével a közvetlen vízpart, és a hajózási létesítmények elérését.

Az átmeneti és az elővárosi zónák mentén szintén jelentős elválasztó hatást fejtenek ki a vasúti és HÉV vonalszakaszok. A vízpartok jobb megközelítésének biztosítására, illetve a vízfelület jobb kihasználásához szükséges elérhetőség legkésőbb a HÉV vonalak regionális gyorsvasúttá fejlesztésének részeként, illetve a vasútvonalak elővárosi közlekedéssel kapcsolatos általános felújítása kapcsán valósítandó meg. (lásd: 7.3 A fővárosi közösségi közlekedés és 7.4 A fővárosi egyéni közlekedés).

**Gyalogos és kerékpáros
kapcsolatok a Duna
szigeteivel**

A Duna-partok használatánál a szabadidős és turisztikai szempontok előtérbe kerülése, az ökológiai szempontok érvényesítése a gyalogosforgalomra és a kerékpáros forgalomra épülhet (a fővárosi Duna partok az országos kerékpár úthálózat, az EuroVelo részét képezik). A kerülő utakra különösen érzékeny gyalogos forgalom, és a kerékpáros forgalom számára a partok és a szigetek (Népsziget, Molnár-sziget, Óbudai-sziget, Margit-sziget) között a gépjármű forgalomtól mentes hídkapcsolatok létesítése szükséges. A város működőképességét javító, szerkezeti jelentőségű hiányokat megszüntető haránt irányú közúti kapcsolatok kulcs elemeit jelentő

hidaknál is nagyvonalú gyalogos-, és kerékpáros felületeket kell biztosítani, lehetővé téve az érintett szigetek elérését (Csepel-sziget).

5.5. ÉRTÉKVÉDELME – ÉRTÉKTEREMTÉS

Az egyedi városkarakter, a megőrzött történetiség egyre jobban felértékelődő adottságai az európai településeknek. Az egyedi arculat kedvezően befolyásolja a város és térségének megítélését, közvetve erősíti annak gazdasági pozíciót, javítja a lakosság életminőségét.

Budapest legnagyobb értékeinek elismertségét ékesen bizonyítja többek között a kijelölt UNESCO Világörökségi védettség és a turisták tömegeinek folyamatos jelenléte.

A város egyedülálló természeti és táji (lásd: 6.2 Természeti értékek), valamint ezzel harmóniában lévő épített örökséggel rendelkezik, amelynek megőrzése révén tartható csak fenn a város értékei iránt megmutatkozó kiemelkedő érdeklődés.

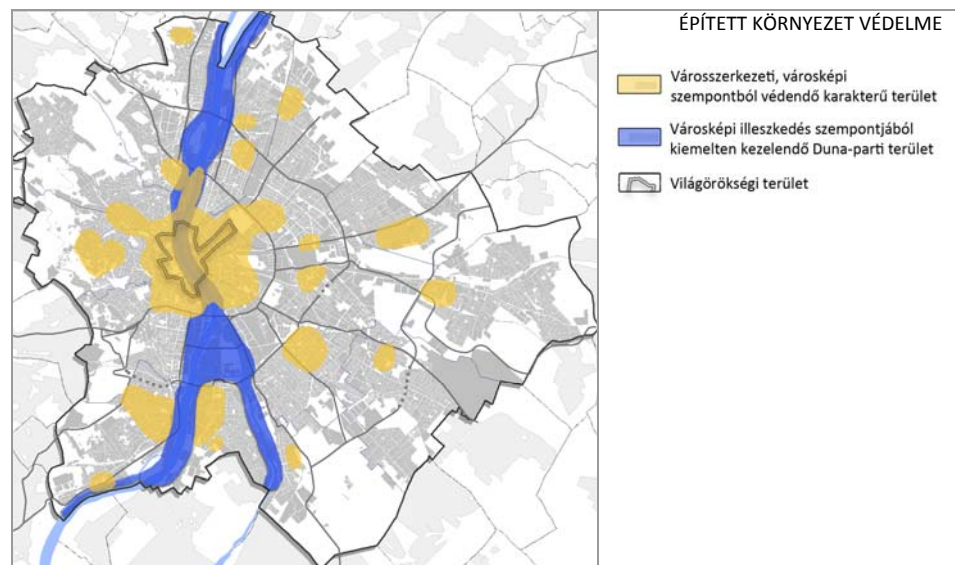
A települési örökség – a történeti táj védelme

A települési örökség az egyedi értékektől, a műemlékektől és az épületektől megkülönböztetendő fogalom. Az egyedi védett értékekkel megtörténhet, hogy környezetükből kiragadva kezelik őket, ekkor magukra maradnak, és fokozott veszélybe kerülnek, mert úgymond a fejlődés útjába állnak. A települési örökség az épített környezet történeti települési értékeinek összessége, azok összefüggései – a településszerkezet, telekrendszerek, utcavonalak, településkép stb. – értékrendszere. Az összefüggések tág értelemben, az emberi- és társadalmi tényezőket figyelembe véve, az idődimenzióval együtt értelmezendők. Ez a *történeti városi táj*, amely egységes, amelyből az egyedi értékek külön nem ragadhatóak ki.

Mára megnőtt az egyedi történeti környezet és a hangulat egységének értéke, ezért fontossá vált ezek integrált védelme. Az UNESCO Világörökségi Bizottsága a védett területeken az egyetemes érték mellett a hitelességet és az egységes összetartozást (integritást) állítja követelményként.

A *történeti városi tájon* alapuló megközelítés túlmutat a "történelmi központ" és "együttes" fogalmán, a települési örökségvédelem és a társadalmi, gazdasági fejlődés célkitűzéseit integrálja.

Történeti városi tájban történő beavatkozásoknál kiemelt szempont kell, hogy legyen az identitás megőrzése, az integrált szemlélet, a fenntartható használat. Itt a változás önmagában nem érték, a harmonikus illeszkedésre kell törekedni. Ezért nem építhető például új gyalogos híd, kötélpálya vagy egyéb, a hidak ritmusát és a partok összképét megbontó átkelő a Duna világörökségi területre eső szakaszán.

Budapesten célszerű újra meghatározni, pontosítani a területi védettségeket. A kijelölt területekre kedvező beépítési sűrűséget meghatározó, a meglévő egyedi karaktert erősítő és a léptékek megőrzését elősegítő szakszerű szabályozás készítenőd.

Budapest belvárosában – mint történeti városi tájban – az épülethomlokzatok a városképi látvány kiemelkedő fontosságú elemei. Sokszor a védett értékek közvetlen szomszédságában lévő megkopott, omladozó homlokzatok állagmegóvása, illetve felújítása is sürgető feladat.

A hasonlóan fontos, meghatározó elemeknek, a közterületeknek a felújítása évek óta sikeresen zajlik a belvárosban és több városrészközpontban. A közterület jó minősége tágabb környezetére is kihat, hozzájárul a városrész általános felértékelődéséhez, ezért a felújításokat folytatni kell. Közterület-felújítások során is törekedni kell a helyi, területi karakterelemek megtartására és hangsúlyozására.

Az egyedi értékek hatékonyabb védelme

A városkarakter megőrzése érdekében a helyi egyedi értékek védelme kiemelkedő fontosságú feladat. Az intézményesített védelem hatékonyságát növelni kell. A védelmi feladatok ellátására szervező munkára és további támogatásra van szükség. A cél érdekében megfelelő intézményrendszert kell működtetni és megfelelő pénzügyi alapot kell biztosítani. Alapvető követelmény a védett értékek pontosabb számbavétele, szakszerű szabályozás kidolgozása, a védelmet hatékonyan ellátó intézmények megszervezése. Az értékek közvetett védelmét szolgálja a belvárosban alacsonyabb beépítési sűrűséget, jobb életfeltételek kialakítását elősegítő szabályozás alkalmazása új beépítések esetén.

A feladat ellátására a jelenlegi gazdasági környezetben azonban nincs elegendő pénz, az EU-s források is kevesek, ezért új forrásokat kell bevonni. Megoldás lehet más országok gyakorlatának adaptálása – az adórendszeren belüli, a védett értékek felújításához kapcsolódó kedvezmények rendszerének kidolgozása, támogatások helyett az elvonások mérséklésének alkalmazása, aki felújítja, lakja, használja, kedvezményben részesüljön.

Az értékvédelmi célzatú támogatási rendszerekkel jelentős sikereket lehet elérni. Mind a fővárosi, mind az országos támogatási rendszerek tapasztalatai azt mutatják, hogy szinte jelképes összegek is nagy energiákat és forrásokat szabadítanak fel, és az ingatlantulajdonosokat valóban az értékvédelem céljaihoz illeszkedő feladatok elvégzésére ösztönzik.

Jó lenne, ha közösségek életvitelszerűen szerveződnenek a műemléki városrészekre, utcákra, tömbökre. Ehhez kapcsolódó feladat a közösségek ösztönzése, az értékek megismertetése, népszerűsítése a lakosság körében.

A leghatékonyabb védelmet akkor lehet biztosítani, ha az emberek elfogadják és magukénak érzik az értéket, ezért a védelem hatékonyságát növelendő, az értékeket érintő felújítási és fejlesztési folyamatok során az emberek számára váljék lehetővé, hogy aktívabban és nyíltabban részt vegyenek környezetük minőségét befolyásoló döntések meghozatalában.

Az értékek népszerűsítésére további számos alkalom kínálkozik. Budapest és a szomszédos települések értékeinek koordinált bemutatása a dunai hajózás fejlesztésével összehangoltan jelentős lehetőséget hordoz magában. Az értékek látogatottsága jelentősen javítható, ha vízi úton is megközelíthetővé válnak. A feladat szorosan összefügg az elhanyagolt városi és agglomerációs dunai hajózás fejlesztésével.

A védett érték erőforrása

A főváros számos nagyszerű adottsága, régi és újabb értékei révén válik vonzóvá lakosai és a látogatói számára. A védett értékek a város legattraktívabb erőforrásai. Az erőforrások fokozottabb védeltséget, folyamatos megújítást igényelnek, Budapest gazdasági fejlődéséhez ki kell aknázni az épített örökségben rejlő erőforrásokat, szorgalmazni szükséges azok érték alapú rekonstrukcióját (magas élőlétszám igény), fejlesztését, bemutathatóvá tételét, a turizmusba való bekapcsolását, ezzel közvetlen és közvetett gazdaságfejlesztést idézve elő.

Budapest világviszonylatban egyedülálló értékei közül kiemelkedőek a nagyszámban található, többségükben védelem alatt álló fürdők, ezért megfelelő fejlesztésük kiemelten fontos feladat. A termálvíz Budapest legnagyobb természeti kincse, a fürdőturizmus fejlesztése a gazdasági kitörés egyik esélye.

A számos épített érték rehabilitációja, felújítása óriási volumenű feladat elé állítja a társadalmat, az építőiparnak és számos más gazdasági ágazatnak is hosszú távon munkát biztosít.

Komplex városrehabilitáció

A területek rehabilitációjára eddig eltérő gyakorlatok alakultak ki, a piaci rehabilitációtól az értékmegőrző rehabilitáción keresztül a szociális városrehabilitációig. Hatékonyabb problémamegoldás azonban a *komplex városrehabilitáció* alkalmazása esetén várható, amelynek során a gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi, infrastrukturális és városépítészeti szempontokat átfogóan és összehangoltan kezelik.

A *belső városrészek* helyzete annak ellenére, hogy az elmúlt időszakban a szuburbanizáció magasabb státuszú lakosságot elszívó folyamata erőteljes volt, és ennek ellensúlyozására nem történtek átfogó rehabilitációs beavatkozások, összességében nem mondható rossznak. Vannak azonban olyan részei, melyek esetében a beavatkozás nem halogatható sokáig. Ahhoz, hogy ezek hatása fenntartható legyen, illetve a környezet leromlását meg lehessen állítani, tovább kell folytatni

a terület rossz állapotú részeinek megújítását úgy, hogy a történelmi városkép megmaradjon, és a munkálatok ne járjanak jelentős lakosságcserével. A városrész megtartó erejét levegősebb és zöldebb környezet kialakításával kell növelni, a meglévő értékes épületállomány figyelembevételével.

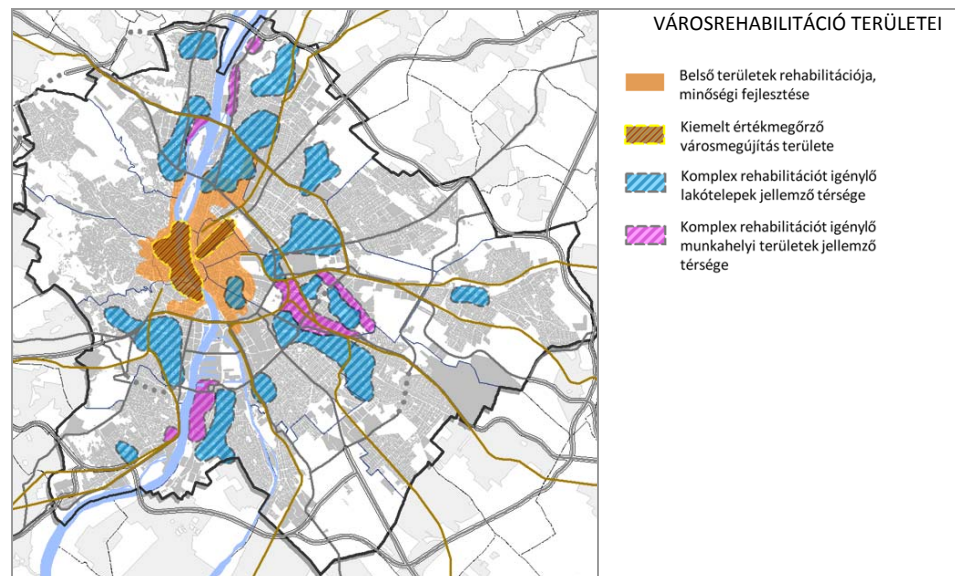
A történelmi városrészek fokozatos és folyamatos megújulása a budapesti városfejlődés egyik kulcskérdése. Meg kell találni a közszereplők és a város- és területfejlesztésben érdekeltté tehető magánszereplők együttműködésének lehetőségét.

A *paneles lakótelepek* egy részén már történtek beavatkozások, de nagy részükön az elengedhetetlenül szükséges rehabilitáció még várat magára. A budapesti paneles lakásállomány közel 60%-ánál már meg kellett volna kezdeni a felújítást, de csak néhány lakótelepen folynak – jellemzően nem az egész területre kiterjedő – átfogónak nem tekinthető munkálatok. Így a következő években a leromlott lakótelepek életében nem várható látványosan pozitív változás, de lakások tömeges kiürülésével, elnéptelenedésével sem kell számolni. A lakókat szociális helyzetük és a magántulajdonú, az ingatlanpiacon nehezen értékesíthető lakásuk tartja a jelenlegi lakhelyükön. A fizikai megújítás mellett a lakótelepek egy részénél társadalmi programokra is szükség van. A felújítások legnagyobb gátját a magántulajdon magas aránya jelenti. A különböző státuszú lakótelepek esetében ezért programokat kell kidolgozni – melyek az egyedi lehetőségek figyelembevételével rugalmasan alakíthatóak – és amelyek nemcsak az anyagi támogatási konstrukciójukat, hanem az ott élő lakók bevonását tekintve is differenciáltak.

A *krízisterületek* a pesti oldalon, főleg a belső kerületekben koncentrálnak. A főváros huszonhárom kerülete közül a VII., VIII., IX., XIII. és a X., XVII., és XXI. kerületek olyanok, ahol legalább két krízisterület van, a III., XVIII. és XIX. kerületek pedig olyanok, ahol egy. A főváros által az elmúlt években folytatott – a legszegényebb területek kezelési módjainak kikísérletezésére szolgáló – minta-projektek tapasztalatainak felhasználásával kell a szociális városrehabilitáció aktuális irányait felvázolni.

A *barnamezős területek* részben értékes épületállománnyal rendelkeznek, ezeknek a megtartása identitást kölcsönöz az új funkcióknak, és vonzóvá teszi a területeket (lásd volt Gázgyár). Más esetekben az egykori funkció felszámolásakor a leromlott, illetve nem értékes épületállomány bontásra került, új funkciókkal és épületállománnyal a városrész felértékeléséhez vezetett (Millenniumi városrész). A barnamezős területek komplex rehabilitációja egyrészt feladatot, másrészt lehetőséget is jelent a város megújulásában.

A rehabilitáció biztosíthatja a rászoruló városrészek fenntartható fejlődését. A beavatkozás az épített örökség értékeinek megőrzése mellett a kedvezőbb városszerkezet kialakítását, és a pozitív társadalmi folyamatok alakítását is szolgálja.

Látványvédelem

Budapest tájképi és épített értékeinek látványvédelme a város karakterének megőrzése szempontjából alapvetően fontos. A város településrendezési eszközei jelenleg is többrétű szabályozást tartalmaznak erre vonatkozóan, de ezek hatékonysága – a nem megfelelő részletesség és a szükséges intézményrendszer (ellenőrzés) hiányában – alacsony, nem

minden esetben kérhető számon. Pontosabb szabályozás kidolgozása szükséges. A tájlepi és épített értékek látványa egymástól elválaszthatatlanul, együtt érvényesül, ezért védelmük is összehangolt, egységes szemléletet igényel.

A főváros – a világ számos globalizálódó nagyvárosával ellentétben – máig őrzi történeti városrészeinek páratlan sziluettjét, hangulatát. Itt az épített környezet minőségének szerepe kiemelkedő, ezért fokozott védelmet igényel, úgy a meglévő, mint a tervezett elemek vonatkozásában. Budapest egységes tervezése során az utcák tengelye kiemelkedő elemekre volt komponálva (kupolára, toronyra, kiemelkedő épületrészekre), ezt a továbbiakban is figyelembe kell venni és ki kell emelni.

A város épített és tájképi értékeinek látványát egyaránt befolyásolja, ezért továbbra is szükséges a város területén létesíthető magasépítmények elhelyezésének szabályozása. Ennek feladata, az egyes városrészek adottságainak figyelembevételével meghatározott, illeszkedő magassági változatosság biztosítása. A harmonikus városképben kerülni kell az esetlegesen megjelenő magasépítmények létesítést. Azok megbontják a város sziluettjét, ha nem illeszkednek szervesen a kialakult városi struktúrákhoz. Ugyanakkor célszerű a magassági változatosság kialakítása azokon a területeken, amelyek nem közvetlenül tartoznak az építészeti és táji örökség védendő területeihez.

A természeti értékek megőrzése

Az épített értékek mellett egyedülálló természeti örökséggel is rendelkezik Budapest. Ennek védelme meghatározó a város vonzerejének megőrzése érdekében *(lásd 6. A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése)*.

Az épített és természeti értékek határterületének egy sajátos részét a történeti kertek. Ezen kultúrtörténeti jelentőségű természeti értékek védelmét szolgálja a történeti kertté nyilvánítás, amelyben a természet-, városkép- és egyben az örökségvédelmi szempontok is érvényre jutnak. A kerttörténeti, kertépítészeti értékek megőrzése szempontjából különösen fontos, hogy a kerteket, parkokat egységként kezelje, így lehetővé teszi nem csak az egyes különálló értékek, hanem a teljes kertépítészeti szerkezet védelmét, a karakteres parkrészek megőrzését.

Új innovatív, fenntartható megoldások

A városvezetés kiállása a környezeti minőség mellett a közösségi beruházások példaértékűen jó építészeti–kertépítészeti minőségét vonhatja maga után. Az elvárások közérthető szakmai megfogalmazása fontos követelmény.

A fejlesztések jó minőségű megvalósulása érdekében a közcélú városi beruházások esetében kötelező tervpályázat alkalmazását kell előírni. A tervpályázatok elbírálást szaktekintélyekből álló, igényes bírálóbizottság értékelje. Ez egyben példát mutat a magánberuházások számára is, hogy a tervpályázat magától értetődő színvonal-emelő, szelektáló eszközzé váljék.

Egy szakmai szempontból élenjáró követelményrendszer érvényesítése révén a beruházások fenntarthatóvá, gazdaságosan üzemeltethetővé válhatnak, ami hosszú távon előnyt jelent a fejlesztő, a használó és a város számára.

A romlás és színvonalcsökkenés megállításának szükséges eszköze a környezeti nevelés, amelynek átfogó célja, hogy elősegítse minden korosztály biztos értékítéletének, környezettudatos szemléletének, magatartásának, életvitelének kialakulását. A nevelésnek fontos feladata a közösség iránti felelősség erősítése, a város- és építészettörténet oktatása, a vizuális kultúra fejlesztése.

Hasznos a jó példák népszerűsítése nemzetközi, országos és helyi kiállításokon, valamint a médiákon keresztül.

eszközrendszer **A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:**

KOMPAKT VÁROS – VEGYES TERÜLETHASZNÁLAT KIALAKÍTÁSA

- ▶ Kiegyensúlyozott térszerkezet összehangolt funkcionalitás, differenciált sűrűség és megfelelő kapcsolati rendszer biztosításával;
- ▶ A Duna hidak és hídfők, az új kapcsolati elemek helybiztosítása a településrendezési tervekben;
- ▶ A közlekedéshálózati hiányok megszüntetése;
- ▶ A szerkezeti fejlesztésekkel érintett területek értéknövekedésének érvényesítése, visszaáramoltatása a város gazdálkodásába, és jogi szabályozásának kidolgozása;
- ▶ A vegyes területhasználat korszerű kereteinek megteremtéséhez megfelelő szabályozás megalkotása;
- ▶ A barnamezős területek hasznosításakor a tagoló szabadterületek biztosítása, zöldfelületi kialakítása;
- ▶ A zöldfejlesztéseket szolgáló kutatások, a klímaváltozás hatásait ellensúlyozó városi stratégiák kidolgozása;
- ▶ Vegyes használat nagyobb arányú megkövetelése a környezetvédelmi kölcsönhatások figyelembevételével;
- ▶ Az alapfokú intézményi ellátás normatív előírásrendszerének kidolgozása;
- ▶ A beépített területek indokolatlan terjeszkedésének, és a kiváló termőhelyi adottságú területek beépítésének megakadályozása;
- ▶ K+F+I vállalkozások letelepedésének elősegítése;
- ▶ Lakásépítési és -felújítási támogatási rendszer a város belső területein és az átmeneti zónában;
- ▶ Kísérleti lakásépítési projektek támogatása, szükség esetén jogszabályi környezet módosításának kezdeményezése.

BARNAMEZŐS TERÜLETEK FUNKCIÓVÁLTÁSA

- ▶ Megalapozott, megvalósítható stratégiai programok, forráskoncentráció;
- ▶ Partnerségi viszonyok kialakítása közös projektek megvalósítására;
- ▶ A fejlesztések barnamezők felé terelése bónus/malus szabályozási eszközökkel;
- ▶ Támogatott funkciók ösztönzése;
- ▶ Területmanagement rendszerének működtetése;
- ▶ Átmeneti hasznosítások ösztönzése;
- ▶ Kármentesítés, értékvédelem támogatása;
- ▶ A barnamezős területek térségében meglévő műszaki infrastruktúra használatának ösztönzése;
- ▶ Zöldfelületek növelésének ösztönzése;
- ▶ A terület strukturális átalakítását célzó beruházások támogatása.

DIFFERENCIÁLT KÖZPONTRENDSZER LÉTREHOZÁSA

- ▶ A központokba települő kedvezményezett közösségi funkciók támogatása;
- ▶ A helyi identitástudat erősítése érdekében a szomszédsági egységek kezdeményezéseinek támogatása, a lokális központok fejlesztése;
- ▶ A városi identitást erősítő kulturális létesítmények, programok és fejlesztések ösztönzése a központok funkciógazdagsága érdekében;
- ▶ A központok fejlesztésére vonatkozó részletes stratégiák kidolgoztatása, melyhez a kötőpályás fejlesztések tervei kapcsolhatók;
- ▶ Nemzetközi tervpályázatok lebonyolítása a Duna hidak és hídfők, az új központi helyszínek összvárosi érdekű szabályozása előtt, a XXI. századi építészeti karakter megfogalmazása érdekében;
- ▶ Közterület megújítás komplex rehabilitációs programok részeként;
- ▶ Egységes, esztétikus, közterületi információs rendszer létrehozása;
- ▶ Város- és területfejlesztési, ingatlanfejlesztési és közlekedésfejlesztési harmonizáció;
- ▶ A városi intermodális csomópontok kereskedelemmel, szolgáltatásokkal való ellátása, minőségének javítása.

A DUNÁVAL EGYÜTT ÉLŐ VÁROS

- ▶ Duna menti területek funkcióbővítése a preferált területhasznosítás ösztönzésével;
- ▶ Tulajdonjog rendezése a parton és közvetlen környezetében;
- ▶ A partra vezető keresztirányú megközelítések közterületeinek kialakítása;
- ▶ Átmeneti hasznosítások ösztönzése;
- ▶ Kármentesítés, értékvédelem támogatása;
- ▶ Megalapozott, megvalósítható stratégiai programok;
- ▶ Partnerségi viszonyok kialakítása közös projektek megvalósítására;
- ▶ A zöldfelületi intenzitás megőrzése, illetve javítása a beépítésre szánt területeken;
- ▶ Erdőtelepítés a városszéli partszakaszoknál;
- ▶ Zöldterületek (közparkok, közkertek) megújítása;
- ▶ Part menti sávok szabályozása közhasználat biztosítására;
- ▶ Duna menti parthasználatok rendezése (hajózás, parkolás, vendéglátás, egyéb fizetős vállalkozások részesedésével);
- ▶ Forgalmcsillapítás az elválasztó hatás csökkentése érdekében;
- ▶ A hajózás fejlesztése révén a város területeinek szélesebb skálájú vízről való elérhetősége;
- ▶ Úszóművek egységesebb megjelenésének ösztönzése.

ÉRTÉKVÉDELEM – ÉRTÉKTEREMTÉS

- ▶ Körültekintő értékvizsgálat, a védendő területek pontos meghatározása;
- ▶ A védelmet ellátó intézményrendszer kialakítása;
- ▶ Magas színvonalú közterület-felújítási projektek megvalósítása;
- ▶ Az épített örökség népszerűsítése a nemzeti önbecsülés forrásaként;
- ▶ Az érintett szomszédos településekkel együttműködve „agglomerációs örökséggyűűrű” létrehozása és bemutatása;
- ▶ A védett értékek felújítására fordítható pénzalapok növelése;
- ▶ Az értékmegőrzésben részt vállaló magánszektor támogatása, ösztönzése;
- ▶ A védett értékek gazdaságos hasznosítása;
- ▶ A fenntartható üzemeltetés feltételének megteremtése végrehajtott korszerűsítések révén;
- ▶ A közösségi részvétel erősítése az értéket érintő beavatkozások esetében.
- ▶ Kilátás- és sziluettvédelem; a város értékes elemeinek látványvédelme.

A BEAVATKOZÁSOK
TERÜLETEI

A cél megvalósításának területspecifikus eszközei, beavatkozások:

BELSŐ ZÓNA

- ▶ A történeti városszerkezet megőrzése, komplex rehabilitáció;
- ▶ Forgalmcsillapítással, a környezeti terhelés csökkentésével élhetőbb területek kialakítása;
- ▶ A települési értékeken alapuló fejlesztési irányok ösztönzése;
- ▶ A használati intenzitás megfelelő keretek között tartása;
- ▶ A települési környezet és a funkciók minőségi fejlesztése;
- ▶ A Duna-partok kiemelt kezelése;
- ▶ Zöldfelületi bővítéssel járó fejlesztés támogatása mellett kis léptékű zöldterületi és zöldfelületi fejlesztések alternatív megoldásokkal (pl. zöldtetők);
- ▶ Az elavult épületállományú intézményrendszer korszerűsítésének ösztönzése;
- ▶ A hagyományos üzletek helyben maradásának támogatása;
- ▶ A horizontális és vertikális vegyes területhasználat megtartása;
- ▶ Lakásépítési és -felújítási támogatási rendszer kialakítása.

ÁTMENETI ZÓNA

- ▶ A város kiemelt fejlesztési célterületeként kijelölt térség számára jelentős kedvezmények kidolgozása a leromlott és használaton kívüli területek átstrukturálásának érdekében;
- ▶ A legkorszerűbb, a megújuló energiát is hasznosító, ilyen célú kísérleti beépítési formák megvalósításának elősegítése;
- ▶ A központrendszer meghatározó mellékközponti elemeinek minőségi fejlesztése;
- ▶ Kedvezmények kidolgozása a megfelelő fejlesztőerő ezen térségbe terelése céljából;
- ▶ Az intermodális központok létrejöttének támogatása;
- ▶ P+R, P+B rendszer kiépítése;
- ▶ Új típusú, korszerű szemléletű munkahelyi fejlesztések elősegítése;
- ▶ Értékes épületállomány megtartásával környezettudatos funkcióváltás;

- ▶ Urbánus, gazdaságosan fenntartható lakóterületek építése, lakókörnyezetbe illeszthető munkahelyek kialakításával párhuzamosan;
- ▶ Kiemelt lakásépítési és -felújítási támogatási rendszer;
- ▶ Komplex rehabilitációs program kidolgozása a lakótelepi problémák megoldására;

ELŐVÁROSI ZÓNA

- ▶ Új beépítés elsősorban a mára kezelhetetlenné vált zártkertek területén;
- ▶ A „szétterülés” megakadályozása az építési szabályozás eszközrendszerével;
- ▶ Jogi vizsgálat az erdőterületek vad beépülésével kapcsolatban;
- ▶ Szigorú infrastrukturális előírások foganatosítása;
- ▶ Területi növelés helyett a már beépült területek sűrűségének lehetséges emelése;
- ▶ A lokális központok létrejöttének ösztönzése a „rövid utak városa” kialakulása érdekében;
- ▶ Munkahelyi területek rehabilitációja, az értékes épületállomány megtartása;
- ▶ A megfelelő infrastrukturális adottságokkal rendelkező területeken a logisztika, szállítmányozás ágazat letelepedési lehetőségének biztosítása;
- ▶ A környezetre nem érzékeny munkahelyi funkciókkal együtt „fehérgalléros munkahelyek” létesítése;
- ▶ Meglévő lakóterületi térségek tartalékainak kihasználása;
- ▶ Új területek esetében az alapintézményi ellátás kialakításának biztosítása;
- ▶ A meglévő lakóterületeken a helyi ellátás színvonalának javítása;
- ▶ Komplex rehabilitációs program kidolgozása a lakótelepi problémák megoldására;
- ▶ Nem lakás céljára kijelölt területen lévő lakott ingatlanok problematikájának rendezése.

DUNA MENTI ZÓNA

- ▶ A Duna-part elérhetősége és a háttérterületekkel való kapcsolatának megteremtésének támogatása.
- ▶ K+F+I gazdasági ágak bővülésének, megtelepedésének elősegítése;
- ▶ Logisztika minőségi bővítése Dél-Budán és Csepelen.
- ▶ Új lakóterületek építése esetén a Duna megfelelő megközelíthetőségének biztosítása;

HEGYVIDÉKI ZÓNA

- ▶ Az erdőterületek vad beépülésének megakadályozása;
- ▶ Magas zöldfelületi arány megőrzése, a zóna sűrűségének növelése nem kívánatos;
- ▶ A lokális központok létrejöttének ösztönzése a „rövid utak városa” kialakulása érdekében;
- ▶ Irodai, kereskedelmi, szolgáltató és intézményi típusú funkciók létesítése;
- ▶ A területi tartalékkal rendelkező meglévő lakóterületek kapacitásának kihasználása magas zöldfelületi arány biztosítása mellett;
- ▶ Alapellátás minőségének javítása.

6. A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE ◀

A város megítélésében és ezen keresztül versenyképességének megőrzésében kiemelt szerepe van az itt lakók és dolgozók életminőségének. Ennek egyik meghatározó tényezője a minket körülvevő környezeti elemek állapota, amely döntően befolyásolja az egészségi, pszichés és mentális állapotunkat. Ennél fogva jelentős hatással van a városlakók fizikális és szellemi teljesítőképességére, összességében pedig a város versenyképességének egyik fő meghatározója. A környezet állapota meghatározó szerepet játszik a város és térségének megítélésében, ezenkívül javítja a lakosság életminőségét.

Zöldfelületek, természeti értékek

A környezeti elemek védelme és az élıhetőség szempontjából kiemelten fontos, hogy elegendő zöldfelület és egyéb biológiai zöldfelület álljon rendelkezésre környezetünkben. A biológiailag aktív felületek (a növényzettel borított felületek, vagyis a zöldfelületek és az élővíz felületek) életfolyamataik révén jelentős kondicionáló hatást fejtenek ki, mérséklik a városi hősziget-hatást, javítják a levegő páratartalmát és mozgását, illetve megkötik a légszennyező anyagokat. Emellett ugyancsak kiemelkedő jelentőséggel bír a meglévő egyedülálló természeti és táji értékek megóvása. A fővárosi élőhelyek a nagyvárosi terjeszkedés ellenére is fajgazdagok maradtak, biodiverzitásuk magas, emellett a tájképi adottságok és értékek is egyedülálló vonzerőt adnak a városnak. Mindezek védelme és fejlesztése a város fenntartható fejlődésének záloga.

Zaj- és légszennyezés

A város lakóinak egészségügyi állapotát jelentős mértékben meghatározza a környezeti elemek állapota, különösen a zajterheltség és a levegőminőség. Ezek a környezeti tényezők egészségügyi és pszichés értelemben is hatással vannak az emberi szervezetre, ezáltal befolyásolják az ember munkavégző képességét, a város élıhetőségét.

Hulladékgazdálkodás, talajvédelem

A város fenntartható fejlődésének egyik alapvető feltétele a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás. E tekintetben különösen fontos a különböző földtani elemek, a talaj (különösen a termőtalaj) és a talajvizek állapota. Az urbanizációs folyamatok egyre jobban veszélyeztetik ezeket az erőforrásokat is. A szennyező-források felszámolása, a kármentesítés, további szennyezések megakadályozása, a termelő hulladékok megfelelő ártalmatlanítása kiemelten fontos az élıhető városi környezet megteremtéséhez. A Budapesten keletkező tetemes mennyiségű hulladék begyűjtése és ártalmatlanítása nagy teherként jelentkezik a város működtetésében.

Vízgazdálkodás

Meghatározó jelentőségű természeti erőforrások a különböző vízkészletek is, amelyekkel mind minőségi, mind mennyiségi értelemben is felelősen kell bánni. Mindenki, de különösen a lakosság számára, fontos a mindenkor elérhető, jó minőségű ivóvíz, melyet az ivóvízhálózaton keresztül szerezhetnek be. A környezet és az élővizek védelme ma már megköveteli a keletkező szennyvizek teljes mértékben történő megtisztítását. A vízkészletekkel való tudatos gazdálkodás részben az ivóvízfogyasztás csökkentését, részben a csapadékvíz elvezetésének mérséklését és a hálózat tehermentesítését eredményezheti. Az egyre szélsőségesebb időjárási események miatt az árvízi védekezés is egyre fontosabb feladattá válik.

Energiahatékonyság és klímavédelem

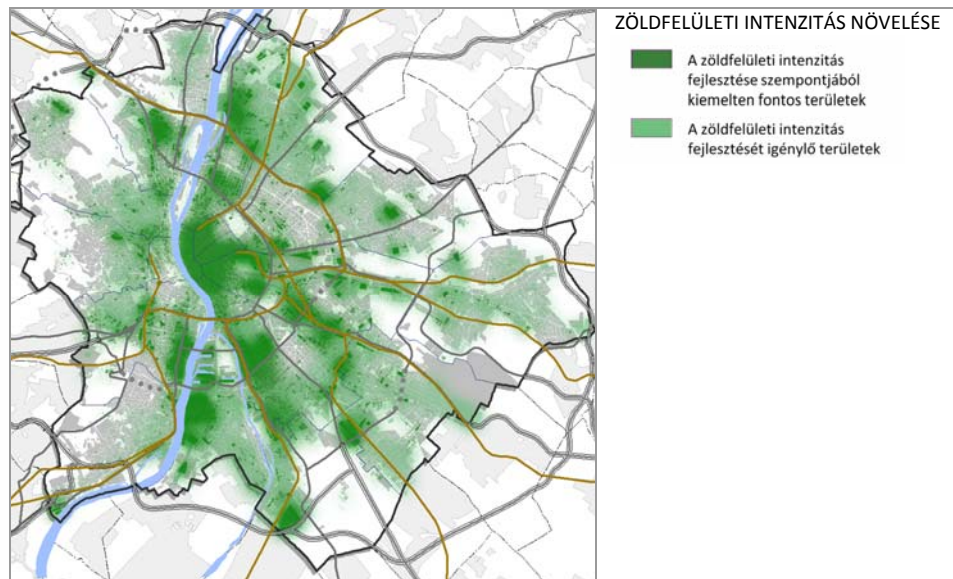
A klímaváltozás hatásainak enyhítése korunk egyik legnagyobb kihívása. A globális klímaváltozás és a városi klímában megfigyelhető változások káros hatásai fokozottan érvényesülnek a nagyvárosokban, így Budapesten is. A klímaváltozásért felelős üvegházhatású gázok kibocsátása az energiafogyasztással hozható összefüggésbe. Az energiafogyasztás csökkentése és a klímavédelem a nemzetközi elvárásokkal összhangban kell megtörténnie.

A jelenlegi koncepció figyelembe veszi, illetve kiegészíti Budapest 2011-ben elfogadott Fenntartható Energia Akciótervét (SEAP), melyben kiemelten fontos szerepet kap az épületek energiahatékonysági programja, és kapcsolódik a Budapest Főváros Környezeti Programja (FKP) a 2011–2016 időszakra című dokumentumhoz, de ezeken túlmutatóan egy hosszabb távú klímastratégia megalapozása a cél.

6.1 ZÖLD- ÉS EGYÉB BIOLÓGIAILAG AKTÍV FELÜLETEK MEGŐRZÉSE, NÖVELÉSE

Biológiailag aktív felületek növelése

A biológiailag aktív felületek növelése Budapest teljes területén cél. Egyrészt a zöldfelületek és más biológiailag aktív felületek (pl. vízfelületek) arányát kell emelni, ezért a zöldfelületekkel – akárcsak a termőföldekkel – racionálisan kell gazdálkodni. A fejlesztéseknél a zöldmezős beruházások helyett az alulhasznosított vagy hasznosítatlan barnamezős területeket kell előnyben részesíteni, a barnamezős területek funkcióváltásakor pedig elengedhetetlen az új zöldfelületek létrehozása. Ezekben a területeken a célzott területfelhasználás kialakulásáig ösztönözni kell az átmenti, ideiglenes hasznosítási módokat, amelyek javítják a biológiai aktivitást, a zöldfelületi intenzitást (pl. rekreációs célú zöldfelületek, élelmiszer- vagy energianövények termesztése).

Az alacsony zöldfelület-fejlesztési potenciállal bíró belvárosi területeken alternatív megoldásokkal – tetőkertekkel, zödtetőkkel – pótolhatóak a hiányzó zöldfelületek, amelyek jelentősen javítják környezetük hő- és vízháztartását, ezért hosszú távon energiahatékony és így költségcsökkentő megoldások.

A tervbe vett erdőtelepítésekkel jelentős mértékben javítható a zöldfelületi intenzitás, ami közvetve hatással lehet az egész város hőháztartási viszonyaira is, ezért 2030-ig a főváros erdőssűrűségét 5%-kal (300 hektárral) kell növelni.

Új zöldterületek létesítése az ellátatlan területeken

A zöldfelületi intenzitás fejlesztése mellett kiemelten fontos, hogy közhasználatú rekreációs zöldfelületből is megfelelő mennyiségű és minőségű terület álljon rendelkezésre. A zöldterületi szempontból ellátatlan területeken és a zöldfelület-hiányos belvárosban új, közcélú zöldterületeket (városi parkokat, közparkokat, közkerteket) kell kialakítani. Ezeknél a zöldterületi fejlesztéseknél figyelembe kell venni, hogy a különböző rekreációs igények (az egész napostól a pár órás szabadidő eltöltéséig) mindenki számára egyaránt kielégíthetőek legyenek. Az egész napos rekreáció biztosításához új városi nagyparkokat, illetve rekreációs erdőterületeket kell létesíteni elsősorban a pesti oldalon, a Budai-hegyvidék távolsága miatt.

A belvárosban elsősorban a gyalogos közterek és sétáló utcák hálózatának további fejlesztése a cél, zöld- és vízfelületek alkalmazásával. Emellett alternatív megoldásokkal, korlátozottan közhasználatú zöldfelületek létesítésével pótolhatóak a hiányzó zöldfelületek.

A megfelelő mennyiségű, területi eloszlású és minőségi zöldterületek kialakításához új finanszírozási módokat kell keresni a zöldterületeken jelentkező bevételek és a zöldterületi externáliák figyelembevételével. A közterületeken (zöldterületeken) keletkező bevételeket vissza kell forgatni ezekre a területekre. A kedvező externáliákat kihasználva pedig a magántőkét kell bevonni a zöldterületi fejlesztésekbe, a környező területek ingatlanfejlesztéséhez kapcsolva.

A meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációja

Az elégtelen zöldfelületi ellátottság nem csak a zöldfelületek hiányából, hanem azok leromlott állapotából és kihasználatlanságából is fakad. Az alulhasznosított parkok (pl. Népliget)

funkciókínálatát a kor rekreációs igényeinek megfelelően kell kialakítani, amelyeknél figyelembe kell venni az új rekreációs igényeket, szokásokat. A parkok, városi terek átalakításakor az esélyegyenlőség jegyében figyelembe kell venni a hátrányos helyzetűek igényeit is. Így a felújításokkor biztosítani kell az akadálymentességet, illetve a speciális funkciókat, mint például a vakoknak tervezett kertek. A zöldterületek rehabilitációja, felújítása mellett ugyanannyira fontos a fenntartás és karbantartás. A lakossági megkérdezések is a színvonal emelését jelölték meg elsődleges feladatként, ezért az új zöldfelületek kialakításánál mérlegelni kell azok fenntarthatóságát is.

6.2 TERMÉSZETI – TÁJKÉPI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE

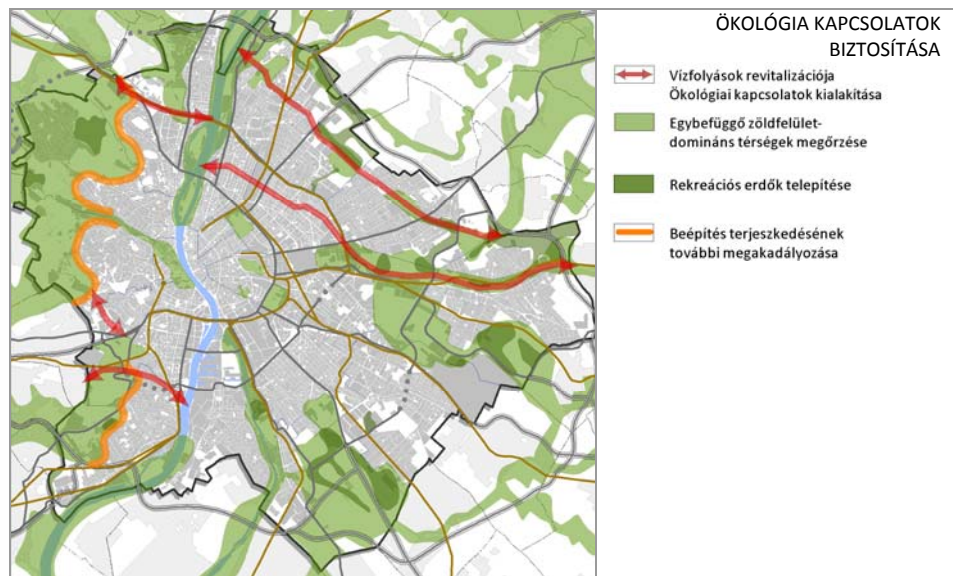
Természeti értékek megőrzése

A természeti értékek, a biodiverzitás megőrzéséhez szükséges a jelenleg érvényes védelmek megerősítése. A természetvédelmi kezelés finanszírozási alapjainak újragondolásán túl a szabályozási háttér rendezése, a környezeti nevelés támogatása is kiemelkedő cél. A természeti és tájképi értékek megőrzésében, veszélyeztetettségük csökkentésében szerepet kell, hogy kapjon a velük határos lakóterületi fejlesztések koordinálása. Kiemelten fontos ez a budai országos jelentőségű védett természeti területek és értékek esetében.

Mivel a természeti területek sok esetben a rekreáció színterei is egyben, megőrzésük szempontjából további lényeges célkitűzés azok tehermentesítése. A rekreációs igényeket kielégítő zöldfelületek biztosításával (új zöldfelületek létesítésével, meglévő zöldfelületek fejlesztésével, valamint funkciókínálatuk bővítésével) a természeti területeken tapasztalható jelenlegi intenzív területhasználat mérsékelhető.

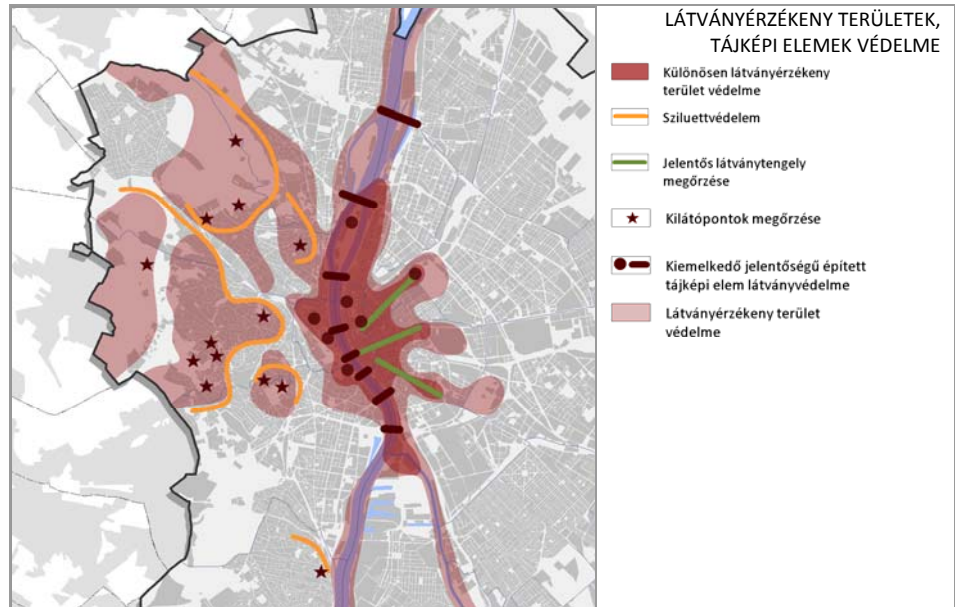
Ökológiai kapcsolatok biztosítása

Az ökológiai hálózat mind térségi, mind belső kapcsolati rendszerében egyaránt szükséges a meglévő kapcsolatok erősítése, a sugárirányú egybefüggő, még beépítetlen „zöld zónák” védelme, valamint a hiányzó haránt irányú kapcsolatok kialakítása. A terveken kijelölt, de még nem erdősített területeken erdőtelepítés megvalósítása, természetes folyamatokat követő erdőkezelés és erdőgazdálkodás elterjesztése szükséges. Különösen fontos a vízpartok ökológiai funkciójának javítása (vizes élőhelyek revitalizációja, fajmegőrzése), a vízfolyások menti területek összehangolt ökológiai és rekreációs fejlesztése, a dunai szigetek rekreációs szerepének megőrzése és fejlesztése a természetvédelmi szempontok tiszteletben tartásával.

Tájképi értékek védelme

A város különleges tájképi értéke a földrajzi fekvése, az eltérő tájak találkozásának következtében látható komplex domborzati képe (hegyvidék–folyóvölgy–síkidék), a hegyvidék-szillett, a budai hegyvidék erdőterületei, a településképi látványértékek (pl. a Duna partja és szigetei), és a mindezeket feltáró kilátópontok. A hegyvidéki térség lakóterületeinek terjeszkedése potenciális veszélyként jelentkezik e tájképi értékek fennmaradása szempontjából., ezért különösen fontos a kilátás- és sziluettvédelem, illetve a kilátópontok feltárása az egyéb környezeti (pl. természetvédelmi) szempontok figyelembevételével.

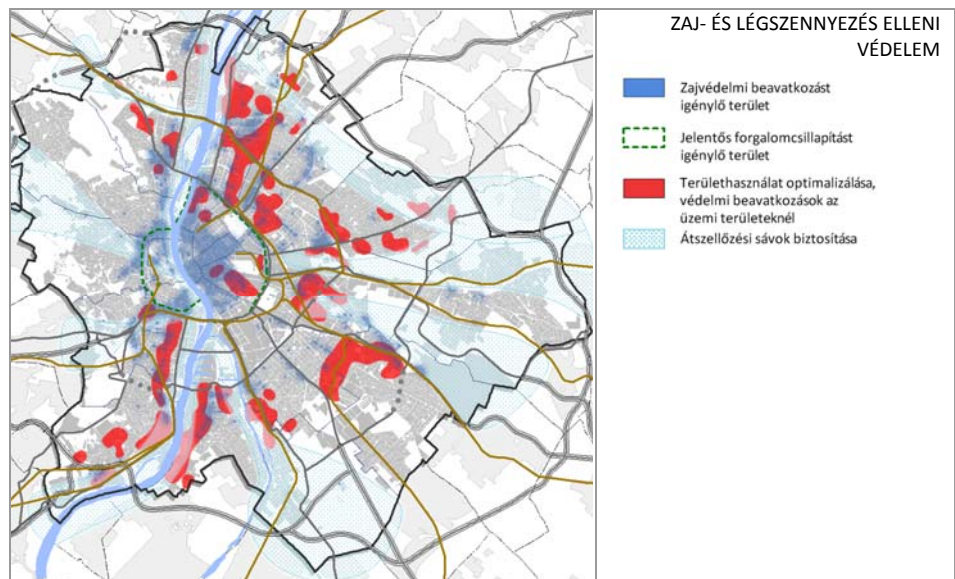

6.3 ZAJ- ÉS LÉGSZENNYEZÉS CSÖKKENTÉSE

A kibocsátások (emisszió) csökkentése

Általánosságban az egyéni gépjármű használat mértékét kell csökkenteni, amely a modal-split arány növelésével, valamint környezetbarát közlekedési módok (pl. vasút, kerékpár) előnyben részesítésével érhető el. A káros zaj- és légszennyezőanyag-kibocsátásokat alacsony motorzajú és kis károsanyag-kibocsátású gépjármű-technológiák előtérbe helyezésével kell mérsékelni. A sűrűn lakott területeken forgalmkorlátozás és csillapítás, ezzel párhuzamosan az alternatív, elkerülő útvonalak fejlesztése szükséges. A belváros tehermentesítésével párhuzamosan kell fejleszteni a közösségi közlekedést, és ki kell építeni az átszállási csomópontok P+R rendszerét.

A zajcsökkentés érdekében korszerűsíteni kell a vasúti és közúti pályákat is: zajszegény útburkolatok, valamint rezgés- és zajcsökkentett kötött pályák alkalmazásával. Az üzemi létesítmények kibocsátásának csökkentésére környezetkímélő technológiákat, zaj- és levegőtisztaság-védelmi beruházásokat kell szorgalmazni (pl. zajgátló szigetelés, porleválasztók).

A lakossági érintettség csökkentése

Minimális célkitűzés, hogy a lakosság terheltsége ne növekedjék, hosszabb távon pedig az folyamatosan csökkenjen. Új létesítmények esetén elengedhetetlen a hangszigetelt építéstechnológia alkalmazása, meglévő épületeknél szükség esetén utólagosan biztosítható a helyiségek zajvédelme.

A kibocsátási és a teherrelő oldal között szennyezést mérséklő objektumok létesítendők, amelyek a helyi adottságoknak megfelelően zajárnyékoló fal, töltés, vagy az elsősorban levegőszennyezettséget mérséklő erdősáv, fasor létesítése, valamint mindezek kombinációi lehetnek.

Hosszútávon a területhasználat optimalizálása a cél: az érzékeny vagy zavaró funkciók áthelyezésével csökkenthetők a környezeti konfliktusok. Az átszellőzési sávok beépítését korlátozni kell a város légcseréjének érdekében.

Budapest 2011–2016 időszakra szóló környezeti programja (továbbiakban: FKP) az alábbi célok megvalósulását tűzte ki, a kedvezőbb környezetállapot érdekében:

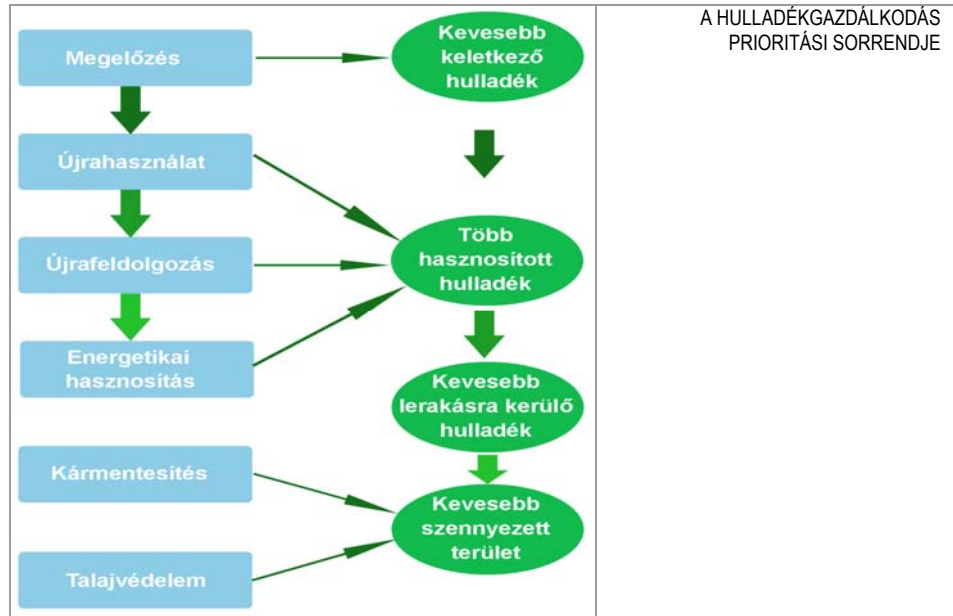
- A 70 dB feletti éjszakai zajterhelés lakossági érintettségének megszüntetése.
- A kis szemcseméretű szálló por (PM10) esetében a napi határérték-túllépések száma évente kevesebb legyen, mint 35.
- A nitrogén-dioxid szennyezettség tekintetében az egy órát meghaladó határérték-túllépések száma évente kevesebb legyen, mint 18.
- Allergizáló pollen koncentráció csökkentése: az új FKP 6 éves időtartama alatt legalább 50%-kal csökkenjen a 30 pollenszem/m³ koncentrációt meghaladó napok száma évenként.

6.4 KORSZERŰ HULLADÉKGAZDÁLKODÁS ÉS TALAJVÉDELEM

A keletkező hulladékmennyiség csökkentése

Összhangban az Európai Bizottság által elfogadott stratégia célkitűzéseivel a hulladékok keletkezésének megelőzése élvez prioritást. Az életciklus-szemléletnek megfelelően kell alakítani a hulladékgazdálkodási politikát, ide értve az ösztönző erővel bíró hulladék- és termékdíjak mértékének meghatározását is. A keletkező települési hulladék mennyisége leginkább a fogyasztói magatartástól függ, ezért a lakosság szemlélet-formálásában kell előrelépéseket tenni. Fel kell kutatni azokat a további eszközöket, melyekkel a gazdasági szereplőket a hulladékszegény technológiák alkalmazásában érdekeltté lehet tenni.

Az FKP 2011–2016 célkitűzése, hogy a Program 6 éve alatt tovább mérséklődjön az egy főre jutó hulladék mennyisége, és 2016-ra a lerakóra kerülő biológiailag lebomló szerves anyag tömegét 35%-ra kell csökkenteni.

A hulladék újrahasznosítási arányának növelése

A keletkezett hulladékok minél nagyobb arányát kell visszavezetni a használatba: újrahasználat révén, vagy feldolgozás után hasznosítva, más lehetőség hiányában energetikailag hasznosítva. A cél, hogy a hulladéklerakókba a lehető legkevesebb hulladék kerüljön, különösen a szerves és egyéb, jól hasznosítható anyagok tekintetében. Ugyanakkor az égetésből visszamaradó salakanyag és a kommunális hulladék egy részének lerakása gazdasági és technikai okokból elkerülhetetlen, ezért a jövőben is szükség lesz a várost kiszolgáló hulladéklerakó létesítményekre.

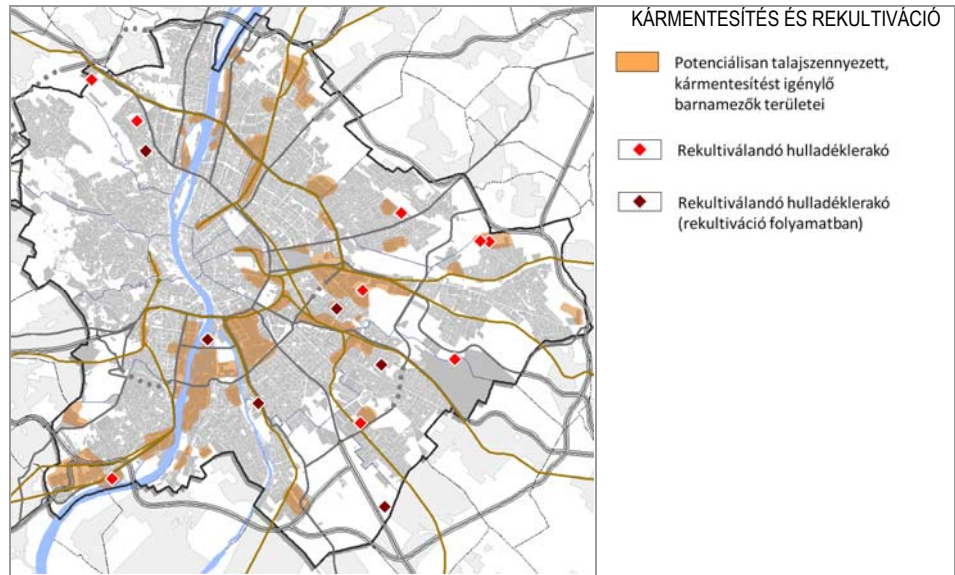
Alapvető fontosságú az újrahasznosítási ágazat fejlesztése, támogatása. A szelektív gyűjtőszigetes rendszer mellett alternatívák felkutatása vált szükségessé a lakossági hulladék minél nagyobb arányú újrahasznosíthatóságának érdekében. Jelenleg folyamatban van a háznál történő szelektív gyűjtési rendszer kiterjesztése, mely 2014-ig a főváros egész területére ki fog épülni. Az FKP célkitűzése, hogy az így újrahasznosított hulladék mennyisége érje el a keletkező hulladék legalább 40%-át.

A lerakásra kerülő hulladékmennyiség egy új hulladékégető mű létesítésével jelentősen csökkenthető, melyhez kapcsolódó válogatóművek létesítése is szükségessé válik. E fejlesztések előkészületei már folynak, illetve egyes hulladékválogató és kezelő telepek létesítésére KEOP pályázatot nyújtott be a Fővárosi Önkormányzat. Az égetőmű megvalósításának előkészítése során a beruházási és megtérülési költségek vizsgálata folyamatban van, így vizsgálják a szennyvíziszappal együtt, illetve egy telephelyen történő hasznosítást is. A hulladékégető mű létesítése (100 tonna/nap kapacitás felett) a 314/2005. (XII. 25.) korm. rendelet értelmében környezeti hatásvizsgálat köteles tevékenység.

A begyűjtésre kerülő lakossági hulladék szerves anyag tartalma, egyrészt a zöldhulladékok már működő rendszeres külön gyűjtési formájával és komposztálásával, valamint a házi komposztálási program fejlesztésével csökkentendő. A hához menő hulladékgyűjtéssel párhuzamosan egyes kertvárosi területeken 2014 márciusától kötelező lesz a kerti biohulladékok külön gyűjtése is. Az átvételi pontok (hulladékudvarok) számának növelése mellett az építési- és

bontási hulladékok másodnyersanyagként történő felhasználásának támogatása szükséges a megfelelő jogszabályi környezet biztosításával és az építésügyi, illetve a szakhatósági rendszer átalakításával.

Potenciális szennyezőforrások felszámolása

Budapest területén a korábbi ipari tevékenységekből eredően számos olyan létesítmény, potenciális szennyezőforrás található, melyek térségében beavatkozást igénylő talaj-, és talajvíz szennyezettséggel kell számolni. A főváros területén rekultivációra szorul számos felhagyott hulladéklerakó, melyek mentesítését szintén részletes tényfeltárásnak kell megelőznie, hogy megállapítható legyen a szükséges beavatkozások nagyságrendje.

Termőföldek védelme

A főváros területén lévő értékes termőterületek megtartása szintén fontos célkitűzés, mert a város élelmiszerellátásán túl ökológiai, városklimatológiai hatásuk is jelentős. A racionális termőföld-gazdálkodás értelmében a különböző (területhasználati) funkciók területi igényeinek harmonikus összehangolásával érhető el a minél kisebb termőfelület-kiesés. A kiváló adottságú földeket csak különösen indokolt esetben lehet más célra felhasználni. A mennyiségi védelem mellett gondoskodni kell a talajok minőségének, termőképességének megóvásáról is, a különböző degradációs és szennyező folyamatok megelőzése, illetve mérséklése révén.

A köztisztaság javítása

További problémát jelent a köztisztaság helyzete. A közterületek állapotát a használók magatartása tudja a legjobban befolyásolni, a cél érdekében társadalmi szemléletformálás, valamint szigorú ellenőrzés és szankcionálás szükséges. Az FKP célkitűzése, hogy a 2011-2016-os időszakban csökkenjen felére a budapesti közterületi illegális hulladék-lerakóhelyek száma, valamint, hogy a budapestiek megtétele Budapest köztisztaságára vonatkozóan ötfokú skálán mérve legalább egy fokozatot javuljon.

A hulladékgazdálkodás és köztisztaság megszervezése területi vonatkozás nélkül, az egész városra vonatkozóan jelent városüzemeltetési feladatokat. A talajvédelmi feladatok jellemzően az átmeneti és Duna menti zónában jelentkeznek a nagyszámú barnamezős terület, a rekultiválatlan hulladéklerakók és bányaudvarok következtében.

6.5 KORSZERŰ VÍZGAZDÁLKODÁS

Mindenki számára elérhető, jó minőségű ivóvíz biztosítása

A vízbázis védelme érdekében a tisztítási technológia fejlesztése mellett, a vízelosztó hálózat korszerűsítése (vízminőség biztosítása, csőtörések számának csökkentése, elszívárgás minimalizálása) és tudatos vízgazdálkodás szükséges. A korszerű vízhálózat az ütemezett hálózatrekonstrukciókkal érhető el, így a már koros, közel 100 éves, vízminőséget rontó lerakódásokat tartalmazó vezetékek kiváltása a fő célkitűzés.

A vízhálózat a fogyasztásnak megfelelően kiépült, ellátatlan területek nincsenek. Egyes területeken a nyomásingadozás, valamint az alacsony nyomás miatt bekövetkező korlátozott

vízvételi lehetőség jelent problémát. Ezen terhelt nyomászónák esetén a kapacitás felülvizsgálatát és a kiértékelését követően, azok felbővítésével kell számolni.

A keletkező szennyvizek 100%-ban történő megtisztítása

Budapest szennyvíztisztítói hosszútávon kellő kapacitással és korszerű tisztítás technológiával bírnak, amelyek közül legnagyobb tartálékkal a Csepel-szigeti Központi Szennyvíztisztító Telep rendelkezik.

A keletkező szennyvíz teljes körű megtisztításához hiányzik egyes városszéli területek csatornázottsága. Az újonnan megvalósuló csatornaszakaszokat azonban már csak elválasztott rendszerben szabad megvalósítani, a csapadékvizek minél nagyobb arányú helyben tartása érdekében.

Csapadékvíz hasznosítás (forrás: Kontakt-R Kft.)

Patakrevitalizáció a veszprémi Séd-patak völgyében

Csapadékvizek hasznosítása

Az egyéni vízgazdálkodás egyre fontosabb szerepet kap majd a jövőben. Az ivóvíz pazarlásának megszüntetése mellett a csapadékvizek tudatos kezelése jelentősen csökkentheti a vízfelhasználást. Az „ingyen” érkező vízmennyiség tározással, a célnak megfelelően (pl.: locsolás, gépjárműmosás, WC öblítés) felhasználható. További előnyként említhető, hogy a vízmennyiség ugyanakkor nem jelenik meg az elvezető – jellemzően egyesített rendszerű – csatorna-hálózatban, melynek terhelése így jelentősen csökkenne. A visszatartott csapadékvizek, melyek locsolásra vagy szikkasztásra kerülnek, a talaj vízháztartását javítják, továbbá mivel természetes lágyvizekről van szó, a növényzet számára is kedvezőbb, mint a vegyszerrel kezelt, tisztított ivóvizek. Az ilyen jellegű berendezések alkalmazását, illetve elterjedését elősegítő támogatási rendszert kell kidolgozni, mely például a csatornadíj kedvezményben, vagy az építési költség támogatásában jelenhet meg.

Előrejelzések szerint az elkövetkező években egyre nagyobb intenzitású csapadékhullásra kell felkészülni, így a meglévő hálózatot is alkalmassá kell tenni ezek fogadására, szükség esetén csapadékvíz-tározókat kell kiépíteni.

Kisvízfolyások rendezése

Budapesten, főként a budai oldalon számos vízfolyás található, melyek egyrészt a felszíni vizek (csapadékvizek) természetes vízelvezető hálózatait, ugyanakkor környezetformáló elemként és ökológiai kapocsként is megjelennek. A vízfolyásokra történő illegális szenny-, illetve csapadékvíz rákötések megszüntetésével a vízminőség és a kapacitás, azaz a vízszállító képesség jelentősen javítható. A hirtelen összegyűlő intenzív csapadékhullás vizeit közbenső tározókkal, tavakkal kell visszatartani, amivel a vízszállítás kiegyenlítetté tehető. A meder és a környezet rendezésével a kikapcsolódás és a szabadidő eltöltésének lehet megteremteni az alapjait.

Árvízvédelmi megújulás

Jelenleg a meglévő budapesti árvízvédelmi védművek fenntartására minimális a ráfordítás, ezek állaga így fokozatosan romlik. Ugyanakkor a város egyes területeinek beépülését utólagos bevédés követi, amelyekhez a szükséges megfelelő védművek helybiztosítása elmarad, ezért költségesebb megoldásokkal kell ezen területek árvízvédelmét biztosítani. A fővédvonal állapotának részletes felmérése és folyamatos állagmegóvása mellett annak nyomvonalát geodéziailag és jogilag is rendezni szükséges.

Az elmúlt évtizedben újabb és újabb Duna menti területek kerültek beépülésre, melyek közül számos helyen – az árvíz elleni védekezés céljából – feltöltés vagy földmű építés történt. A kialakult jogi helyzet miatt, mely szerint a védekezési munkálatokat csak a fővédvonalon, illetve a mögöttes területeken kell a fővárosnak ellátnia, a Duna menti sáv (hullámtér) esetleges védelme a tulajdonosok feladata, illetve azok költségére történne.

6.6. ENERGIAHATÉKONYSÁG ÉS KLÍMAVÉDELEM

Hősziget-hatás enyhítése a városrendezés eszközeivel

A városi hősziget-hatás enyhítésére számos feladattal kell a városnak szembenéznie. Ezek közül sokat már a településszerkezet és a településrendezési tervezés során el kell végezni, így a beépítési mód megválasztása, zöldfelületi előírások szigorítása, burkolt felületek csökkentése, zöldtetők alkalmazásának előírása, és általánosan a „zöldebb szemlélet” és gondolkodás meggyökeresedésének ösztönzése. (lásd: 6.1 Zöld- és egyéb biológiailag aktív felületek)

Meg kell oldani többek között, hogy a hősziget-hatást elősegítő és fokozó magas hőelnyelésű, mesterséges, burkolt felületek aránya csökkenjen, növekedjen a városi szellő hatás és a jól átszellőztetett területek aránya.

Ezen célok közé tartozik az is, hogy a koncepciót követő településrendezés a továbbiakban nem támogathatja a zöldmezős beruházásokat, inkább a város jelentős méretű, jelenleg nem hasznosított barnamezős területeire kell, hogy terelje az építési és fejlesztési szándékokat. (lásd: 5. Hatékony városszerkezet kialakítása - kompakt város)

A Városliget és környéke hőmérséklete egy nyári Budapesti zöld irodaház terve (forrás: www.iroda.hu) hónapban (forrás: Seprődi-Egeressy-Zöld)

Energia-hatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása

Az energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása érdekében az energiahatékony és környezetbarát építést, felújítást.

Az energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása érdekében az energiahatékony és környezetbarát építést, felújítást. Az FKP-ban szereplő célkitűzéseknek megfelelően a fővárosi közintézmények fajlagos energiaigényét 2005-höz viszonyítva 2016-ig legalább 15%-kal kell csökkenteni. A különböző típusú épületek más-más eszközökkel újíthatók fel hatékonyan, ezért a budapesti épületállomány célzott felújítási programjához elengedhetetlen a meglévő épületállomány részletes feltérképezése, adatbázisának létrehozása. A pályázaton elnyerhető források mellett helyi adókedvezményekkel kell vonzóbbá tenni a fejlesztők számára az energiahatékony és környezetbarát építést, felújítást.

Az új építésű épületek esetén el kell érni, hogy azok a teljes életciklusra vonatkozóan a leghatékonyabb energiafelhasználással rendelkezzenek. A környezetbarát építőanyagok alkalmazása révén az épület teljes életciklusára vetítve alacsonyabb az összes beépített energia mennyisége, illetve kisebb az épület ökológiai lábnyoma.

A kedvező épületenergetikai hatásuknak köszönhetően a zöldtetők és zöldhomlokzatok alkalmazása révén az egyes épületek energiafelhasználása csökkenhet, ezzel a városi épületállomány energiamérlege is javul, ezáltal a zöldtetők és zöldhomlokzatok kedvezően befolyásolják a lakókörnyezet minőségét. A pszichológiai hatásokon túlmenően az épületenergetika és a városklíma szempontjából is fontos az eredményességük.

Az önkormányzati beruházások esetén kötelezővé kell tenni környezettudatos épületminősítő rendszerek használatát.

Városi megújuló energiaforrások alkalmazásának elősegítése

A város külső energiafelhasználását enyhíteni tudják a megújuló energiaforrások, melyek alkalmazására a felhasználás helyén, a városi épületek energiaellátásában is lehetőség van. Budapest területének jelentős része kertvárosias lakóterület, mely kiválóan alkalmas az egyedi megújuló energiaforrások alkalmazására, de ki kell dolgozni annak lehetőségét is, hogy az egyéb városias területeken milyen módon alkalmazhatók a megújuló energiaforrások.

Hazánkban jelenleg a használati melegvíz-ellátáshoz kapcsolt, illetve fűtésrészegítésben alkalmazott napkollektoros rendszerek alkalmazása a legelterjedtebb, de földrajzi adottságaink a szoláris elektromos energia megtermelésére is kedvezőek.

Helyi szinten nem légszennyező, karbon-szegény megújuló energiaforrások a nap, víz, szél és földenergia, de fontos megújulók a biomassza, biogáz is, miután alkalmazásuk költséghatékony módon integrálható már meglévő, fosszilis energiahordozók alkalmazására tervezett rendszerekben, azok kisebb mértékű átalakításával.

Beépített energia megőrzése a városrehabilitáció és barnamezős beruházások révén

A közvetett energia-megtakarítás kapcsán az egyes épületek felújításán túl a városszerkezet megőrzése és revitalizációja is fontos kérdés. A barnamezős beruházások támogatásával, a városszövetbe ékelődött használaton kívüli ipari területek hasznosításával – a teljes életciklusra vetítve – jelentős energia-megtakarítás érhető el. Az ilyen területek rehabilitációja a város kompakt fejlődése szempontjából is hasznos, miután segítségével új érték teremthető egy-egy használaton kívüli területen, mellyel lakókat, funkciókat, életet lehet egy korábban értéktelen területre vonzani. A város- és területfejlesztési törekvések kapcsán a vegyes funkciójú, többközpontú városszerkezet kialakítása is cél, amelynek révén a mai túlságosan centralizált funkciók lazíthatók, és az energiaigényes közlekedési terhelés csökkenthető.

A klímavédelmi program akkor kaphat megfelelő hangsúlyt, ha a döntéshozók kellőképp elkötelezettek a program megvalósításában. Kiemelten fontos tehát a klíma- és energia-tudatosítás általános formái mellett a teljes lakosság, ezen belül természetesen a döntéshozók szemléletformálása, melyhez elsősorban a tapasztalatcsere adhatja a legjobb alapot.

A klímavédelem szempontjából az integrált tervezési szemlélet megvalósulása nagy jelentőségű. Az egyes szakmák elszigetelt működése helyett az együttműködés megvalósítására kell törekedni.

Intelligens energiaellátó és elosztó hálózat létrehozása

A megújuló energiaforrások helyi használatának várható elterjedésével a teljes energia-ellátó hálózat reformjára van szükség. A rendszer átalakításához a nagy erőművek mellé a kis energiatermelőket úgy lehet hatékonyan bekapcsolni, ha a visszatáplálás és a fogyasztók közötti elosztás rugalmas rendszere biztosított. A strukturális átalakításhoz a fogyasztók 24-órás, folyamatos monitorozására és adatrögzítésére van szükség (smart metering). A „smart grid”-ben a helyben megtermelt elektromos áram is visszatáplálható a rendszerbe, így a nagyobb napelemparkok, szélerőművek is bekapcsolhatók a hálózatba.

A smart grid működéséhez elengedhetetlen az informatikai hálózat megfelelő kiépítettsége, az intelligens technológiák alkalmazása, mely a város lakossági és közületi fogyasztóit, valamint a közlekedés energiaelosztó hálózatát is a rendszerbe kapcsolja.

Megújuló energiaforrások, szennyvíz- és hulladék hasznosítása az energiatermelésben

Hosszú távon, a jelenleg fosszilis alapú energiaellátás teljes mértékben megújuló energiaforrásokra történő átállása szükséges. Rövid és közép-távon el kell érni a megújuló energiaforrások (pl. geotermikus, szoláris energia) részarányának növelését, mind a város elektromos energiaellátásban, mind a távhőhálózatokban, hogy hosszú távon a karbonsemlegesség, és a fosszilis energiaforrásoktól való teljes függetlenség megvalósulhasson. Ehhez határozott stratégia kidolgozása szükséges, melyhez a döntéshozók elkötelezettségére, a vállalatok együttműködő részvételére és aktív lakossági programra van szükség.

Budapesten a hulladékégetés csak részben kiaknázott lehetőség, az elégethető szilárd hulladék valamivel több, mint 50%-a kerül csak hasznosításra a város kogenerációs hulladékégető művében. Egy új hulladékégető mű létesítése gazdasági és környezeti hatástanulmányok alapján dönthető el. A telepítési helyszín kijelölésénél fontos szempont, hogy működése révén jelenleg ellátatlan területek távhőszolgáltatásba kapcsolhatók legyenek. Hulladéklerakók üzemeltetésére továbbra is szükség van, az itt keletkező depóniagázt energetikai célra kell hasznosítani.

A szennyvíz kezelése során keletkező biogáz kiaknázatlan energiaforrás, melyet hasznosítani kell, jelenleg csak a tisztító telepek energiaellátásában kerül felhasználásra. A biogáz termelés fokozandó a leválasztott zsiradékkal történő szennyvíziszap dúsításával.

Távvíztó gerincvezeték (forrás: estar)

Biogáztermelés az Észak-Pesti Szennyvíztisztítóban (forrás: MTI)

Meglévő távhálózat felújítása és a kiépítettség növelése

A távhőszolgáltatás vonzóbbá tétele, átfogó reformja szükséges ahhoz, hogy a hálózatról való leválások tendenciája megváltozzon.

A meglévő hálózat energetikai reformja révén a távhőszolgáltatás olcsóbbá tehető. Ehhez a rendszer hatékonyságát az erőművek, a hálózat és a fogyasztók oldalán egyaránt javítani kell.

Budapesten a jelenlegi hálózat és a felhasználói szokások, adottságok mellett is érdemes megvizsgálni az alacsonyabb hőmérsékletű távhőszolgáltatás lehetőségeit, mely kisebb veszteségeket, alacsonyabb bekerülési költségeket eredményez.

Távhűtő-rendszer integrálása

Budapesten a nyári hónapokban egyre nagyobb gondot okoz a megnövekedett hűtési igény, a „split klímák” alkalmazásával tovább növekszik az emberi tevékenységből származó nyári hőtermelés, hisz utcáinkat fűtik a klímaberendezések.

A távhűtésnek a távfűtő rendszerbe való integrálásával egy komfortos és hatékony megoldás jön létre a hűtési igények kielégítésére, ami a légkondicionáló berendezésekre kínál környezetbarát alternatívát, hozzájárulva a CO₂-kibocsátás mérsékléséhez.

A távhűtés integrálásával javul a távhőrendszer kihasználtsága (jelenleg cca. 10%), így csökken az üzemeltetés fajlagos költsége, ezáltal kedvezőbb árú szolgáltatás érhető el. A rendszer megvalósulásától 3-4%-os energiafelhasználás-csökkenés várható (SEAP 2011).

Integrált várostervezéssel a környezetszennyezés mérséklése

A közlekedési rendszer, a felszíni úthálózat fejlesztése vonatkozásában fontos hangsúlyozni az integrált várostervezés fontosságát. A közlekedésből származó károsanyag-kibocsátás jelentősen csökkenthető a városi ellátó és szolgáltató szektor decentralizálásával. A vonzó, zöldterületekkel, köztterekkel megfelelően ellátott városi lakókörnyezet jó alternatívája tud lenni az agglomerációs életformának, hisz a közlekedésre fordított jelentős idő és energia takarítható meg azzal, ha a lakás, oktatási intézmények és munkahely a városban egymáshoz közel, lehetőség szerint egy városrészben belül található meg.

Környezetbarát közlekedési módok és eszközök fejlesztése

A kibocsátás-csökkentésre a legegyszerűbb mód az autós közlekedés kiváltása olyan közlekedési módokkal, melyek nem jelentenek semmilyen környezeti terhet, így kiemelten fontos a kerékpáros- és gyalogosbarát városi köztér-, illetve közúthálózat kialakítása. Az FKP-ban 2016-ig a kerékpárút hálózat kiépítettségének 50%-os, 2020-ig a kerékpárral megtett utazások részarányának 10%-os növekedése a cél, melynek jó eszköze lehet a közösségi kerékpáros közlekedési rendszer létrehozása.

Az autós forgalom kiváltására a közösségi közlekedési hálózat jobb elérhetősége biztosít megfelelő lehetőséget, a modal-split arányának növekedésével a közlekedésből származó légszennyezés jelentősen csökkenhet.

A közösségi közlekedés fejlesztésével párhuzamosan az alacsony károsanyag-kibocsátással rendelkező járművek bevezetése is szükséges (biogáz, biodízel, elektromos, illetve hibrid meghajtású, vagy hidrogén üzemanyag-cellás járművek üzembe helyezése).

Fontos azonban, hogy a bioüzemanyag előállítása fenntartható forrásból származzon, ehhez leginkább a városi szennyvíz- és hulladékkezelés során lefejtett biogáz a legmegfelelőbb. Az elektromos üzemű járművek ellátásához az elektromos energia előállítása szintén fenntartható módon, lehetőség szerint minél nagyobb arányban megújuló energiaforrások alkalmazásával történjen.

eszközrendszer

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

ZÖLD- ÉS EGYÉB BIOLÓGIAILAG AKTÍV FELÜLETEK MEGŐRZÉSE, NÖVELÉSE

- ▶ Zöldtetők, homlokzati zöldfelületek, többszintes növényállományok, vízfelületek létesítésének ösztönzése;
- ▶ Az erdőtelepítések, fasorok telepítésének támogatása;
- ▶ Barnamezős területek átmeneti hasznosítása zöldfelületként (a távlati területfelhasználás megvalósulásáig).
- ▶ Az új lakóterületeknél a zöldterületek létesítésének ösztönzése,
- ▶ Közösségi részvétel erősítése a zöldterületi fejlesztéseknél;
- ▶ Közösségi kertek támogatása;
- ▶ Környezeti nevelés a köztulajdonosi szemlélet és felelősség érdekében;
- ▶ Parkórszolgálat kialakítása, bővítése;
- ▶ Akadálymentesség javítása a közterületeken;

TERMÉSZETI – TÁJKÉPI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE

- ▶ Ökológikus gazdálkodás támogatása;
- ▶ Kisvízfolyások revitalizációja (Rákos-patak, Szilas-patak, Hosszúréti-patak);

ZAJ- ÉS LÉGSZENNYEZÉS CSÖKKENTÉSE

- ▶ Környezetbarát technológiák, illetve rendszerek támogatása;
- ▶ Környezeti nevelés, lakossági szemléletformálás, környezetbarát közlekedési módok népszerűsítésére.
- ▶ A passzív akusztikai védelem támogatása;

KORSZERŰ HULLADÉKGAZDÁLKODÁS ÉS TALAJVÉDELEM

- ▶ Környezeti nevelés, lakossági szemléletformálás a környezettudatos fogyasztói viselkedés érdekében.
- ▶ Hulladékgazdálkodás rendszerének fejlesztése;
- ▶ Hulladék-újrahasznosítási ágazat támogatása;
- ▶ Nemzetközi tapasztalatcsere a legjobb gyakorlat megvalósítása érdekében;
- ▶ Kármentesítési programok;

KORSZERŰ VÍZGAZDÁLKODÁS

- ▶ Ütemezett vízhálózati rekonstrukciók;
- ▶ Gépészeti felújítás, valamint kapacitásbővítés a szükséges nyomáshozzáadásban,
- ▶ Csatornázatlan területek felzárkóztatása;
- ▶ Dél-Budai fögyűjtő megépítése;
- ▶ Egyesített rendszerű csatornák dunai kitorkollásának megszüntetése.
- ▶ A kritikus állapotú árvízvédelmi védvonalak felújítása;

ENERGIAHATÉKONYSÁG ÉS KLÍMAVÉDELEM

- ▶ Meglévő épületállomány komplex felújítása, energiahatékonysági programok támogatása;
- ▶ Új, energia-hatékony épületek építésének támogatása;
- ▶ Zöldtetők, zöldhomlokzatok létesítésének támogatása;
- ▶ Meglévő hulladékégető mű kapacitásának bővítése;
- ▶ Új hulladékégető mű létesítése;
- ▶ A városi energiafelhasználás minél nagyobb részarányának, megújuló energiaforrásokból történő fedezésére vonatkozó támogatás (geotermikus energia, nap- és szélenergia, biomassza, biogáz, termálfürdők szürkevízeinek hasznosítása, szennyvizek hője)
- ▶ Új beépítések esetén alacsony hőmérsékletű fűtési rendszerek kiépítésének támogatása;
- ▶ Városi távhőrendszerek integrációja, régi vezetékszakaszok felújítása, hőveszteség csökkentése, intenzív beépítésű területek bevonása a távhőszolgáltatásba;
- ▶ Megújuló energiaforrások használatának integrálása a meglévő erőművekben, fűtőművekben, megújuló energiák részarányának növelésével;
- ▶ Erőművek trigenerációs fejlesztésének támogatása;
- ▶ Környezetbarát üzemanyagok (biogáz, hidrogén, elektromos) töltőhálózatának kiépítése;
- ▶ Intelligens villamosenergia-hálózat kiépítése (smart-grid / smart metering);
- ▶ Barnamezős területek ipari célú fejlesztése, infrastruktúrafejlesztési támogatások, telephelyfejlesztési pályázatok.

A cél megvalósításának területspecifikus eszközei, beavatkozások:

A BEAVATKOZÁS
TERÜLETEI

BELSŐ ZÓNA

- ▶ Tetőkertek, zöldtetők létesítésének támogatása
- ▶ Gyalogos elsőbbségű közterek és sétálóutca hálózatának további fejlesztése;
- ▶ Pályakorszerűsítés, pályaatépítés (közúti és vasúti);
- ▶ Az épületek passzív akusztikai védelmének támogatása;

ÁTMENETI ZÓNA

- ▶ Bányák, hulladéklerakók rekultivációja, egykori ipari területek újrahasznosítása;
- ▶ Talajszennyezett területek kármentesítés, korábbi hulladéklerakók és bányaudvarok rekultivációja.
- ▶ Barnamezős területek átmeneti, ideiglenes hasznosítása;

- ▶ Új városi parkok létesítése (potenciális területek: Testvér-hegy, Tábor-hegy, Észak-Csepel, a kőbányai Gergely utcai rekultivált hulladéklerakó);
- ▶ Védő zóldsávok létesítése;
- ▶ Zöldtetők létesítésének támogatása a nagy kiterjedésű lapos tetőkön;
- ▶ Tehermentesítő útvonalak kiépítése (pl. Körvasúti körút);

ELŐVÁROSI ZÓNA

- ▶ Kisebb közparkok, játszóterek telepítése az ellátatlan lakóterületek mellett;
- ▶ Rekreációs célú erdőterületek telepítése, fejlesztése;
- ▶ Barnamezős területek rehabilitációja.
- ▶ Kisvízfolyások rehabilitációja, vízpartok ökológiai funkciójának fejlesztése;
- ▶ Mezővédő erdősávok telepítése különösen a kiváló termőhelyi adottsági területeken.
- ▶ Tehermentesítő útvonalak megépítése;
- ▶ P+R rendszer kiépítése;
- ▶ Zajárnyékoló létesítmények, az utak megfelelő keresztmetszeti kialakítása;

DUNA MENTI ZÓNA

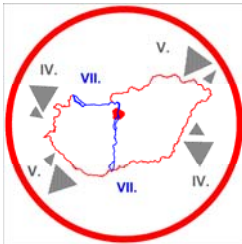
- ▶ A Duna-part revitalizációja, a Duna-parti zöldterületek és egyéb rekreációs területek (pl. vízisport-telepek) fejlesztése;
- ▶ A Ráckevei–Soroksári-Duna-ág vízgazdálkodásának, vízminőségének javítása;
- ▶ Rakpartok forgalomkorlátozása (vagy alagút létesítése) a Duna-part belvárosi szakaszán;
- ▶ Talajszennyezett területek kármentesítés, korábbi hulladéklerakók és bányaudvarok rekultivációja;

HEGYVIDÉKI ZÓNA

- ▶ Parkerdei létesítmények mennyiségi és minőségi fejlesztése.

7. BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE ◀

A társadalmi, gazdasági, technológiai fejlődés eredményeképpen Európában az urbánus épített környezet vált a meghatározóvá. Budapest az Európai Unió egyik jelentős városaként, tudatos fejlesztéspolitikája folytán gazdasági-szellemi központ szerepét tölthet be a Duna Régióban és a Kárpát-medencében. A külső és belső közlekedési kapcsolatokat ennek megfelelően kell biztosítani. A város mindennapi életéhez, feladatai ellátásához, színvonalas működéséhez nélkülözhetetlen a komplex, a város összetett szerepkörének megfelelő többszintű közlekedési rendszer, amely egyidejűleg megfelel a nemzetközi, az országos, a térségi és a nagyvárosi szerepből fakadó, egymástól eltérő mobilitási igényeknek.

Az egységesülő Európa a kontinens közepén elterülő Magyarország közlekedésre is jelentős hatást gyakorol, a nemzetközi és országos szintű közlekedési rendszerek közötti „határvonal” egyre inkább eltűnik, helyét a várostérségek, régiók közötti utazási - szállítási kapcsolatrendszer veszi át. Ezt figyelembe véve, a külső, távolsági kapcsolatok fejlesztésének célja a TEN-T hálózatok, európai közlekedési folyosók és a főváros közötti kapcsolatok multimodális kiépítésével a nemzetközi és az országos elérhetőség javítása, továbbá a transzkontinentális utazási, szállítási módok integrációjával Budapest európai csomóponti szerepkörének (HUB) kiteljesítése. A nemzetközi forgalom tekintetében a repülés a személyszállítás kiemelkedő jelentőségű eleme, míg a hajózás csak az áruszállításban vehető figyelembe.

A nemzetközi forgalomban betöltött szerepén túlmenően, az ország egyes részei és a főváros közötti kapcsolatok szempontjából is a közúthálózat és a vasúthálózat a domináns. A közúthálózat (a gyorsforgalmi úthálózat) és a vasúthálózat fejlesztésének tovább kell javítania Budapest elérhetőségét, de ugyanakkor biztosítaniuk kell a jelenleg főváros centrikus kapcsolati rendszer oldását is.

Az egységesülő Európát felépítő régiók egyikeként Budapest és Pest megye között mind szorosabb együttműködés alakul ki. A létrejövő belső, helyi kapcsolatoknak a részeként a városi-városkörnyéki közlekedés integrációja, valamint az intermodális szolgáltatások intézményi- és infrastrukturális feltételeinek megteremtése is egyre fontosabb cél.

A régió szempontjából az elővárosi kötőpályás hálózat súlypontba helyezése és a ráhordó rendszerek fejlesztése meghatározó jelentőségű.

A főváros önkormányzatának hatáskörébe tartozó helyi közlekedési rendszer jelen állapotában nem versenyképes a hasonló jelentőségű nagyvárosokéval, mivel fejlesztésének és fenntartásának finanszírozása is megoldatlan. A város mennyiségi szempontból meghatározó jelentőségű belső közlekedése – a műszaki infrastruktúra és annak felhasználásával nyújtott szolgáltatások együttese – akkor lehet hosszú távon is eredményes, ha az a fenntarthatóság szempontjainak megfelelően fejleszthető, és gazdaságosan üzemeltethető.

A fenntartható fejlődés szempontjából fontos, hogy a helyváltoztatás iránti igények a terület-város szerkezetének tervszerű alakításával fajlagosan csökkenjenek, és az utazási szokások tudatos befolyásolásával tolódjanak el a környezetet kímélő közlekedési módok felé, intelligens mobilitást eredményezve. Kiemelt hangsúlyt kell fektetni a városi közösségi közlekedésre, valamint a gyalogos és a kerékpáros közlekedésre.

7.1 NEMTETKÖZI ÉS ORSZÁGOS KÖZLEKEDÉSI KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSE

A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése

A gyorsforgalmi úthálózat teljessé válásához az országos fejlesztési tervek további sugár irányú vonalak megépítését tartalmazzák, ezek az elemek a főváros nemzetközi és országos kapcsolatrendszerét kedvező módon egyaránt szélesíteni fogják.

A már meglévő sugár irányú autópályák főváros közeli bevezető szakaszainak forgalmi viszonyait javítani szükséges, tekintettel a terhelésükre és jelentőségükre.

A főváros közigazgatási határának közelében körbefutó gyorsforgalmi gyűrű (M0) biztosítja egyrészt a Budapest célú forgalom számára a gyorsforgalmi és a városi úthálózat közötti kedvező kapcsolatokat, másrészt a tranzit forgalom számára a főváros elkerülését. A gyűrű északi részének befejezése és a hiányzó nyugati szektor kiépítése mielőbb szükséges.

A hagyományos vasúti közlekedés fejlesztése és a nagysebességű vasúti kapcsolatok kialakítása

A hagyományos rendszerű vasúti közlekedés hálózatának fővárost is érintő, új elemekkel történő bővítésére nem kerül sor, nem szerepel az országos fejlesztési tervekben. A vasúti pályák sebességének, a biztosított szolgáltatás minőségének javítása érdekében megkezdett rekonstrukciós munkák folytatása viszont létfontosságú a vasúti közlekedés jövőjét illetően. Fővárosi érdek a Budapest elkerülését biztosító harántoló vasúti kapcsolat építése, a tranzit áruszállítás terhei alól a városon belüli vasúti pályák mentesítésére (V0 vasúti kapcsolat). A nagysebességű vasúti közlekedés az országhatár és városhatár között új, önálló vonalakon, Budapesten belül pedig jórészt a meglévő hagyományos pályákon történik majd.

A nagysebességű vasúti közlekedés meghatározó magyarországi csomópontja – természetes módon – az 1,7 milliós lakos számú Budapest, melynek megállója a településszerkezet, valamint az országos közlekedési rendszer adottságai alapján a Kelenföldi pályaudvar és – térszint alatti vezetéssel – a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér lesznek.

A nemzetközi repülőtér szerepének erősítése

A repülés Budapest nemzetközi közlekedésben elfoglalt helyzetét jelentős mértékben meghatározza, mivel közvetlen interkontinentális kapcsolatokat is biztosít, és a kontinentális kapcsolatrendszeren belül a leggyorsabb eljutást nyújtja. A légi közlekedés – hasonlóan az elmúlt évtizedekhez – várhatóan dinamikusan növekvő közlekedési ág marad a jövőben is. A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér teljesítő képessége a hosszú távon jelentkező forgalmi igényeknek megfelel.

A városhatár térségében a repülőtér és a tervezett nagysebességű vasúti közlekedés együttesen a magyarországi közlekedési rendszer egyik országos intermodális csomópontját eredményezi majd.

A repülőterek közötti légi forgalomhoz minden esetben szervesen hozzá tartozik a repülőtér és a vonzáskörzetét jelentő települések közötti földi közlekedési kapcsolatrendszer. Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér színvonalas, és meghatározó jelentőségű budapesti kapcsolatainak kialakításához szükséges a repülőtér és a belváros közötti – a térségi, illetve országos közlekedéssel összehangolt – kötőpályás közösségi közlekedési kapcsolat megteremtése és a meglévő közúti kapcsolat fejlesztése.

Kikötőfejlesztés a nemzetközi személyforgalom és áruszállítás terén

Budapest nemzetközi és országos közlekedési kapcsolatai közül a vízi közlekedés rendelkezik a legkisebb jelentőséggel a hajózás sebességi és a vízi út hálózati korlátai folytán. A Duna nyújtotta, jelenleg alul értékelt kapcsolatokat ennek ellenére fejleszteni kell a személyforgalom és az áruszállítás terén egyaránt.

A belvárosi nemzetközi hajókikötő (mint fő kikötő) a személyforgalom terén jelenleg nem nyújt színvonalas szolgáltatásokat, új helyszínen való fejlesztése szükséges, összekötve az üzemi funkciók teljesebb megoldásával.

A hajóval történő áruszállítás részarányának növelése indokolt, annak ellenére, hogy a hajózásra alkalmas időszakok (jégzajlás, alacsony vízszint) korlátozottak. A meglévő teherkikötő (Csepeli Szabadkikötő) mellett – megfelelő piaci igények esetén – a városhatár közelében új kikötőt lehet kialakítani (DILK).

7.2 TÉRSÉGI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

Az elővárosi vasúti közlekedés integrált szemléletű fejlesztése

A térségi közlekedés fenntarthatóságának és minőségjavításának kiemelten fontos feltétele az elővárosi vasúti közlekedés színvonalának, vonzerejének növelése. Ez a vasúti pályák, állomások, technikai berendezések és a járműpark korszerűsítését igényli, kapacitásának – egyes esetekben vágánybővítéssel járó – növelését, megbízhatóságának és szolgáltatásainak lényeges javítását teszi szükségessé. Az üzemvitelben általánossá kell tenni az ütemes közlekedést, minél több vonalon a nappali terhelt időszakokban 15–20 perces járatsűrűséget biztosítva. A vasúti közlekedés a ráhordó és elhordó rendszerekkel integrált együttest kell, hogy alkosson, beleértve ebbe az intézményi integrációt (tarifa közösség, üzemviteli reform) is. Az elővárosi közlekedési rendszerbe integrálva – vasúti közlekedés mellett – a Duna tengely mentén kapacitív elővárosi vonal kialakítását eredményezné a három jelenlegi HÉV vonal összekötése, és regionális gyorsvasúttá fejlesztése, mely a belvárosban metróként funkcionálhat.

A településközi és ráhordó autóbusz szolgáltatások fejlesztése

A közúthálózat adottságait – különösen ott, ahol kötőtpályás kapcsolat nem áll rendelkezésre – ki kell használni az autóbusz közlekedés működtetésére. A vasúti és autóbusz közlekedés mai versenyhelyzete helyett az együttműködés megteremtése a feladat, ennek keretében a párhuzamosságokat lehetőség szerinti meg kell szüntetni, az autóbusz közlekedés ráhordó szerepének és harántoló kapcsolatainak erősítésével területileg összhangba kell hozni az elővárosi vasúti közlekedéssel.

A közlekedési eszközváltás feltételrendszerének biztosítása a várostérség településein

A várostérség településein – a fővárosba irányuló személygépjármű közlekedés alternatívájaként – tovább kell folytatni a megkezdett fejlesztéseket az eszközváltás lehetőségét biztosító P+R és B+R parkolók terén. A parkolási létesítményeket elsősorban a kötőtpályás hálózatokhoz kapcsolódva célszerű létrehozni, törekedve a térségi településekből a fővárosba irányuló forgalom mind nagyobb részének megállítására.

Az eszközváltási lehetőségek mennyiségi fejlesztése önmagában nem biztosít átfogó megoldást, az csak a közösségi közlekedés integrációjával (intézményi, szabályozási háttér, egységes jegy-, tarifa- és információs rendszer, menetrendi harmonizáció megteremtése) és a kapcsolati pontok (pályaudvarok, állomások) városi terekbe, szolgáltatásokba integrálásával lehetséges.

A településközi kerékpározás feltételeinek megteremtése

Budapest és a várostérség települései közötti forgalom esetében a városhatár közeli települések generálják a legnagyobb utazási igényt. A többi közlekedési ággal 5–8 km távolságig versenyképes kerékpáros közlekedésnek érdemi szerepet lehet és kell biztosítani a városhatár menti közlekedésben.

Az utazási láncban nagy a jelentősége a kötőtpályás eszközökre való kerékpáros ráhordásnak, ezért indokolt megteremteni ennek feltételeit.

Településközi hajóforgalom beindítása

A főváros, és a várostérség Duna menti települései között a személyhajózás csak kiegészítő jelleggel, a fővárosban belüli vízi közlekedéssel integráltan vehető figyelembe, a kellő műszaki feltételek (korszerű hajópark, kikötői infrastruktúra) biztosítása esetén.

A térségi áruszállításban jelentkező rövid szállítási távolságok következtében a vízi szállítás az átrakási kényszer és a térszerkezeti adottságok miatt nem releváns.

7.3 A FŐVÁROSI KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

Kínálati jellegű közösségi közlekedés megteremtése és működtetése

A főváros lakos számából és településszerkezeti adottságaiból, továbbá komplex (nemzetközi, országos, térségi és nagyvárosi) szerepköréből fakadó mobilitási igények az országban egyedülálló közösségi közlekedési rendszer kialakítását és üzemeltetését teszik szükségessé, mely arányos Budapest népességi és gazdasági jelentőségével.

A közösségi közlekedés vonzerejének, versenyképességének növelése – mint szolgáltatás – alapvetően a jelenleg nyújtott színvonal javítását igényli már rövid távon is (városi és várostérségi közlekedés integrálása, igényeket folyamatosan meghaladó férőhelykínálat és megfelelő utas tájékoztatás, megbízhatóság és menetrendszerűség, komfortos megállók és esztétikus járművek) a fenntartható közlekedésfejlődés egyik zálogaként.

A közösségi közlekedés területi hiányainak megszüntetése

A budapesti közösségi közlekedési rendszer európai összehasonlításban is kedvező hálózati lefedettségű. Az egyéni személygépjármű közlekedéssel szembeni vonzó közlekedési lehetőség biztosításához az ellátással nem rendelkező, de már beépített területekre is ki kell terjeszteni a

hálózati kapcsolatokat, az újonnan beépülő területek esetében pedig azt feltételként kell meghatározni.

**A városi kötőtpályás hálózatok
kiemelt fejlesztése**

A kötőtpályás közlekedés független a közúti forgalom zavaró hatásaitól, kisebb légszennyezést eredményez, és az intenzívebb, gazdaságosabb területfelhasználás irányába mutat. A közösségi közlekedésen belül ezért kiemelten kezelendők, előnyben részesítendőek a városi kötőtpályás hálózatok (metró, regionális gyorsvasút, közúti-vasút), törekedve az interoperabilitás elvének érvényesítésére. (lásd: 5.1 Városszerkezet-területhasználat)

**Városi (és elővárosi) vasúti
közlekedés fejlesztése**

Budapest és a várostérség közötti elővárosi vasúti közlekedési rendszer figyelembevételével – döntően a meglévő és a kiterjedt fővárosi vasúti hálózaton – meg kell teremteni a városon belüli vasúti közlekedést is, a hagyományos városi közösségi közlekedés integráns részeként. A városon belüli vasúti közlekedés létjogosultsága elsősorban a városhatár menti kerületek és a belváros, valamint az egymástól távol fekvő kerületek között jelentkezik.

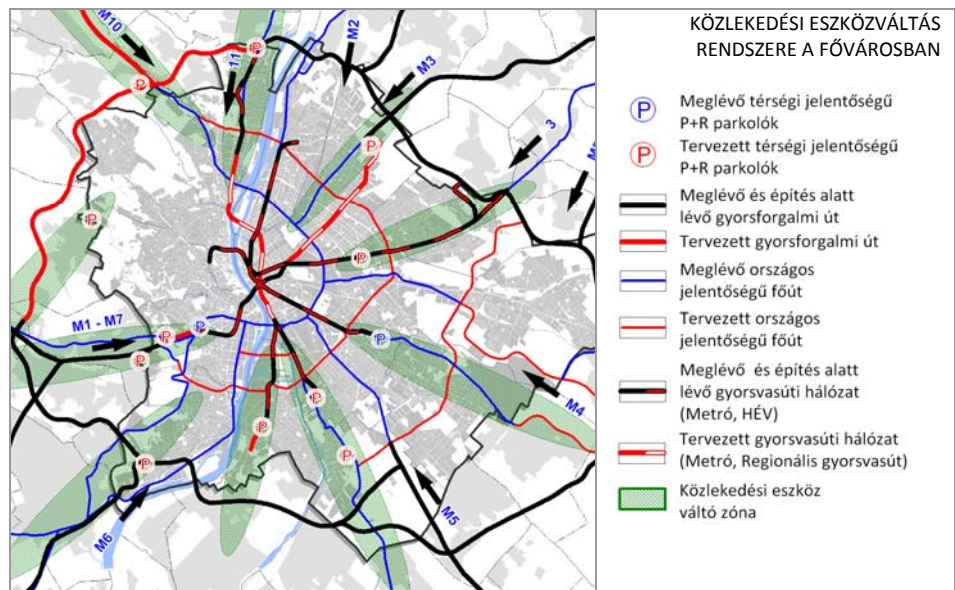
Városi hajózás fejlesztése

A főváros területén belül a Duna egy észak-déli irányú közlekedési folyosót képez. A környezetbarát vízi közlekedést a hagyományos városi közösségi közlekedés integráns részévé kell tenni annak ellenére, hogy az utazási igények tekintetében lényegesen kisebb súlyt képvisel, mint a többi üzemeltetési ágazat.

A városon belüli áruszállításban a hajózás érdemi szerepet nem tölthet be a rövid szállítási távolságok és az átrakási kényszer miatt.

**A közlekedési eszközváltás
feltétel rendszerének biztosítása a
fővárosban**

Budapest közigazgatási területének nagyságából, extenzív területhasználatából következően a főváros külső területein keletkező (valamint térségi szerepéből adódóan a városhatáron átlépő) jelentős nagyságú, személygépjármű forgalom csökkentésére szükséges létrehozni a közlekedési eszközváltást (átszállást) biztosító pontok hálózatát – P+R parkolók és a kerékpáros közlekedés számára a B+R tárolók rendszerét – a közösségi, azon belül elsősorban a nagykapacitású kötőtpályás hálózatokhoz kapcsolódva.

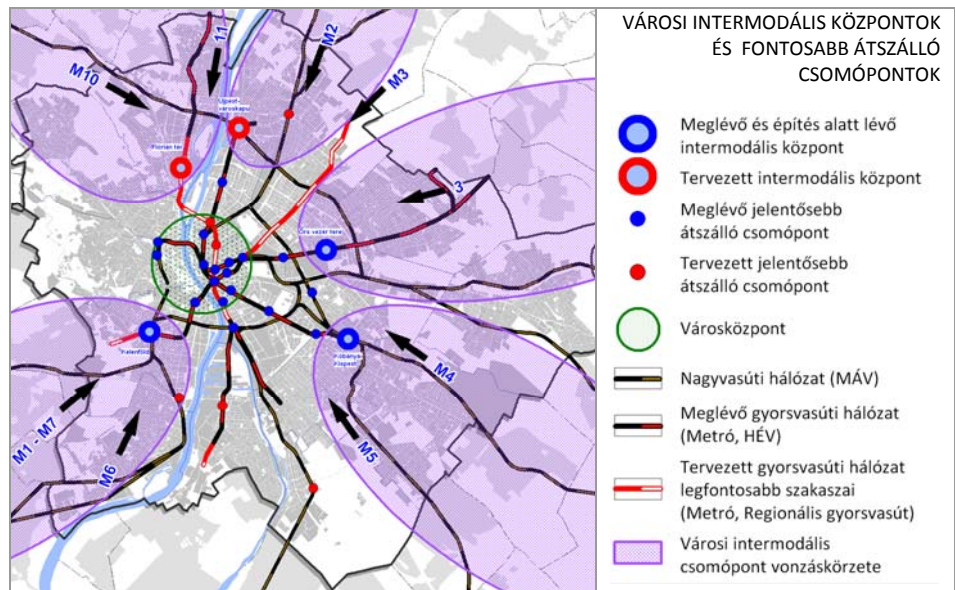
A P+R parkolók 4000 férőhelyet el sem érő jelenlegi kapacitását a főváros lakos számának és a régió belüli kapcsolatrendszernek a figyelembevételével több 10.000 férőhelyre kell növelni. A várostérség településein keletkező személygépjármű forgalmat, már lehetőség szerint a városhatár előtt meg kell állítani, biztosítva az eszközváltás lehetőségét.

**A központrendszer elemeinek,
valamint a városi intermodális és
az átszálló csomópontok kiemelt
fejlesztése**

A fenntartható fejlődést elősegíti, ha a megfelelő területhasználat következtében (kompakt városszerkezet, vegyes területhasználat) a gépjármű használatot jelentő városi utazási igények fajlagosan alacsonyak maradnak. Az utazások minél nagyobb része gyalogosan vagy kerékpárral lebonyolítható, és a gépjárművel történő utazások hossza is rövidül.

Budapesten belül jelentősen átalakíthatja az utazási igényeket a városközpontot tehermentesítő, területileg hierarchizált központrendszer létrehozása (jobb területfelhasználás következtében kevesebb és rövidebb utazás), továbbá a közösségi közlekedéssel nehezebben (gazdaságtalanul) kiszolgálható területek beépítésének erőteljes korlátozása, és a forgalomvonzó

létesítményeknek a meghatározó (kötőpályás) közösségi közlekedési vonalak mellé történő szisztematikus telepítése.

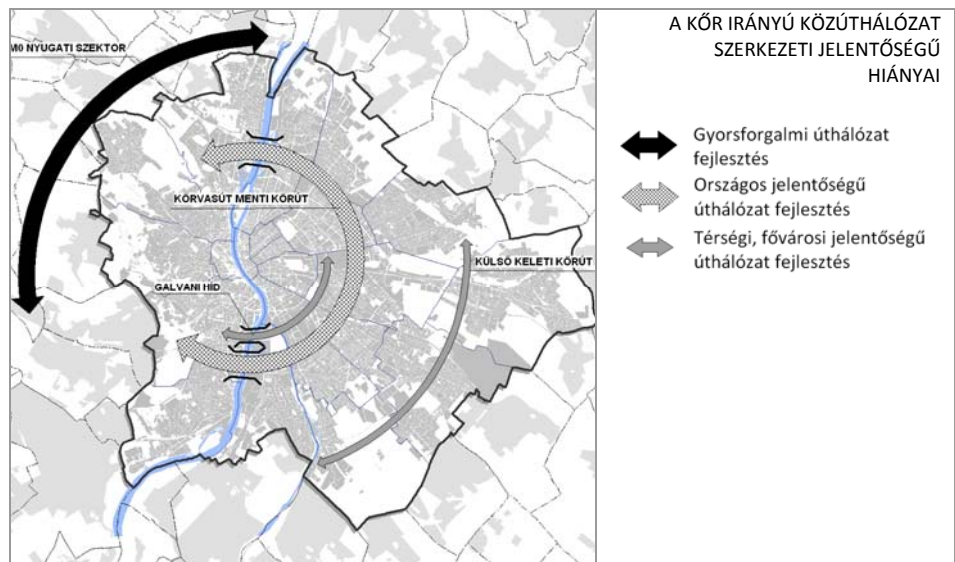

Az eltérő adottságú területek között szükséges a különféle közösségi közlekedési eszközök és módok közötti együttműködés megteremtése az átszálló-, és az intermodális csomópontok (központok) megfelelő kiépítésével. (lásd: 5.1 Városszerkezet-területhasználat, 5.3 Differenciált központrendszer)

7.4 A FŐVÁROSI EGYÉNI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

Hálózati hiányok megszüntetése, új dunai átkelők létesítése

A Duna-hidak elégtelen száma, és területileg egyenlőtlen eloszlása nemcsak a közlekedésben okoz anomáliákat, hanem korlátozza a város megfelelő működését is. A településszerkezet figyelembevételével új dunai átkelési lehetőségeket kell építeni a főváros északi és déli térségeiben.

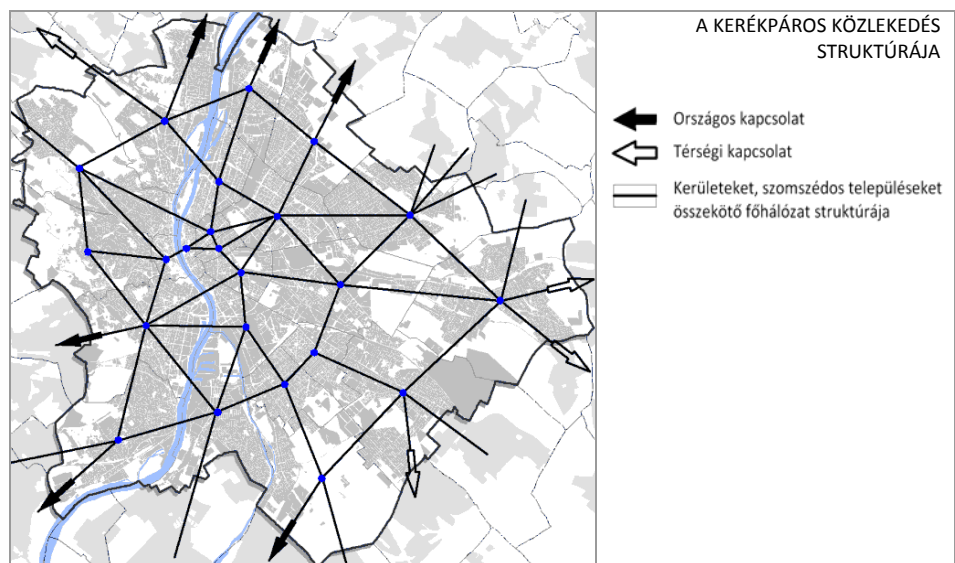
A közúti hálózat ésszerű működésének, a városközpont területének forgalmi túlterhelés alóli mentesítésének, és a településszerkezet kiegyensúlyozásának érdekében a hiányzó, harántoló irányú szerkezeti elemeket is meg kell valósítani.

Budapest és a fővárost körülvevő térség települései között meglévő, egyes sugárirányú kapcsolatok fővárosi szakaszainak fejlesztése (kerületrészeket elkerülő útszakaszok létesítése, keresztmetszetek átalakítása) szükséges. (lásd: 5.1 Városszerkezet-területhasználat)

Közterületek újra felosztása A korábbi évtizedekben a közlekedési célú közterületek domináns eleme általában az egyéni személygépjármű közlekedés volt. Egy élhetőbb város kialakítására törekedve a keresztmetszeti kialakítás tekintetében a „közúti területek újra felosztása” szükséges – a város egyes zónáiban más és más mértékben – a felszíni közösségi közlekedés, a gyalogos közlekedés és a kerékpáros közlekedés javára, de a személygépjármű közlekedés lehetőségének megtartásával.

Gyalogos közlekedés kiemelt fejlesztése A városi életminőség értékét csökkentő környezeti ártalmak (a zaj és a légszennyezettség) miatt jelentős a társadalmi igény – különösen az érzékeny és értékes városrészekben – a gépjármű közlekedés korlátozására, a gyalogos közlekedés lehetőségeinek fejlesztésére. A gyalogos közlekedésre szolgáló felületek egyben a társadalom közösségi tereiként is funkcionálnak. (lásd: 5.4. Dunával együtt élő város)

Kerékpározás fejlesztése Budapest teljes területét lefedő, a domborzati és beépítési adottságok alapján területileg differenciált sűrűséggel rendelkező kerékpáros közlekedési rendszert kell kialakítani. A kerületek közötti utazásokat lehetővé tevő elemeknek szervesen össze kell kapcsolódnia a szomszédos települések kerékpáros hálózataival. Ezek, az országos és a térségi kapcsolatok biztosítására szolgáló elemekkel együttesen alkotják a főhálózatot. (lásd: 5.4. Dunával együtt élő város)

A közúti hálózat nagyobb részének kerékpáros-barát átalakítása mellett a megfelelő járműtárolás biztosítása is szükséges a kerékpározásnak, ennek a költségtakarékos, környezetbarát közlekedési módnak a további térnyeréséhez. Budapesten reális elképzelés az országos átlagban meghatározott 10 %-os közlekedési részarány elérése.

Egyéni személygépjármű közlekedés fejlesztése, forgalomcsillapítás Budapest közúthálózatát a területfelhasználásból adódó valós forgalmi igények ellátására, az elmúlt évtizedek elmaradt közlekedésfejlesztései következtében számos kisebb főúthálózati- és gyűjtőút hálózati elemmel kell kiegészíteni.

Az összefüggő lakóterületeken a közúti forgalom sebességének csökkentésére, a gyalogos és kerékpáros forgalom biztonságának fokozására folytatni kell a lakó-pihenő övezetek és 30-as övezetek kijelölését, a közúthálózat elemeinek ennek megfelelő átépítését.

A főváros külső kerületeiben jelentős logisztikai-, raktározási-, és áruforgalmi központok alakultak ki, melyek nagymértékben hozzájárulnak a főváros ellátásához, és gazdaságának részét képezik. Ezen létesítmények, és általában a gazdasági területek elérhetőségét meg kell tartani, közlekedési kapcsolataikon javítani szükséges.

Parkolási problémák kezelése A személygépjármű ellátottság növekedése az európai társadalmak esetében az életszínvonal emelkedésével párhuzamosan emelkedő tendenciát mutat. A főváros átépítésre, vagy újonnan beépítésre kerülő térségeiben, továbbá a rehabilitációval érintett területeken a parkolás szabályozását a hosszú távú gépjármű ellátottsági igényekre figyelemmel, előrelátóan kell meghatározni.

Az épített környezet szempontjából a főváros legnagyobb értékét jelentő, történeti beépítéssel rendelkező területein a lakófunkció megtartása egyszerre igényli a gyalogos felületek parkolás alóli visszanyerését a közösségi használat céljára, valamint a járműtárolás biztonságos és rendezett utólagos megoldását utcafelületen kívüli férőhelyek építésével (parkolóházak és mélygarázsok létesítése).

eszközrendszer

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

- ▶ A közösségi közlekedés szolgáltatási színvonalának növelése, vonzó használati feltételek kialakítása;
- ▶ A közösségi közlekedési hálózat területi sűrítése, kiterjesztése az ellátatlan területekre;
- ▶ A gyorsvasúti hálózat bővítése;
- ▶ A közúti-vasúti (villamos) hálózat bővítése;
- ▶ Az átszálló kapcsolatok színvonalas kiépítése;
- ▶ Községi közlekedés intézményi integrációja;
- ▶ Községi közlekedési járművek beszerzése;
- ▶ A főváros és a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér között kötöttpályás közösségi közlekedési kapcsolat létrehozása;
- ▶ Nagysebességű vasúti közlekedés megteremtése (Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és Kelenföldi megállók);
- ▶ A városi, elővárosi vasúti közlekedés fejlesztése.

KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS

- ▶ A közúthálózat szerkezeti jelentőségű hiányainak megszüntetése (Duna-hidak, körút szakaszok építése);
- ▶ A kerületi jelentőségű főúthálózat bővítése (új közúti elemek, különszintű vasúti keresztezések);
- ▶ Felszíni közösségi közlekedés előnyben részesítése a közúti hálózaton;
- ▶ A főváros és Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közötti közúti kapcsolat fejlesztése.

PARKOLÁS

- ▶ Parkolás szabályozás;
- ▶ Parkolás gazdálkodás;
- ▶ P+R parkolók építése.

KERÉKPÁROS KÖZLEKEDÉS

- ▶ Összefüggő kerékpáros hálózat kialakítása, meglévő közterületek kerékpáros barát átalakítása;
- ▶ B+R tárolók építése.

GYALOGOS KÖZLEKEDÉS

- ▶ Területek gyalogos átjárhatóságának könnyítése;
- ▶ Gyalogos felületek mennyiségi és minőségi fejlesztése.

A cél megvalósításának területspecifikus eszközei:

A BEAVATKOZÁS TERÜLETI EGYSÉGEI

BELSŐ ZÓNA

- ▶ A belváros térségében a behajtás korlátozása (személyforgalmi behajtási díj bevezetése).

ÁTMENETI ZÓNA

- ▶ A térségi forgalmat bonyolító autóbusz pályaudvarok városi kapcsolatrendszerének javítása;
- ▶ A városi intermodális csomópontok megkezdett fejlesztésének folytatása.

ELŐVÁROSI ZÓNA

- ▶ A gyorsforgalmi úthálózat hiányzó elemeinek megvalósítása.

DUNA MENTI ZÓNA

- ▶ A nemzetközi hajóállomás áthelyezése, üzemi funkciók biztosítása;
- ▶ A személyhajózás fejlesztése;
- ▶ A folyami áruszállítás fejlesztése (csepeli Szabadkikötő közúti és vasúti kapcsolatainak javítása, DILK kialakítása piaci igény esetén).

8. BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM ◀

Az ország más részeihez viszonyítva Budapesten kiélezettebb a fejlesztési kérdésekben az alku pozíció, ezért referencia térről beszélhetünk, ahol folyamatosan próbára van téve a hazai és a nemzetközi elvárásnak való megfelelés, az ismeretek és tapasztalatok átadása. Azzal, hogy Budapest a szabadáramlási tér része lett, nemzetközi áru, tőke, szolgáltatás és munkaerő áramlás helyszínévé vált. Ismeretes, hogy a gazdasági változások a társadalommal kölcsönhatásban állnak, így a koncepció igazi kérdése az, hogy a beavatkozásokra a lakosság miként reagál, mennyiben és miben lesz partner.

A korábbi időszak folyamatai az itt élő lakosságnak olyan összetételét alakították ki, amely eltér az ország többi részétől abban, hogy lakossága öregebb és gyorsan öregszi, több a nyugdíjas, képzetlenebb, jobb életminőséggel és igényekkel, népességi súlyánál fogva magasabb jövedelemmel és fogyasztással rendelkezik, több a tanuló, a képzetlenebb szakember és az egyszemélyes háztartás is. Budapest és környéke a belső és nemzetközi migráció esetében elsődleges célpont. A nemzetközi migráció most még első sorban a határon túli magyarok áttelepedésére korlátozódik, és ez a közös kulturális gyökerek miatt kevesebb feszültséget okoz. De a jövőben arra kell felkészülni, hogy a nemzetköziesedés ezen formája is változik. Megnöhet a más országokból, kontinensekről érkezők aránya, ami szükségessé teszi a társadalom befogadó attitűdjének erősítését, a szolgáltatások és a munkahelyek diszkrimináció mentessé tételét.

A korábbiaktól eltérően, piac gazdasági körülmények között, az alkalmas humán erőforrás a haladás kulcselemévé vált. Ez azt jelenti, hogy a korábbi évtizedekben a képességeknek, készségeknek nem volt felhasználási értéke, ezért az egyéni szellemi és fizikai befektetés is alacsonyabb volt, mint a mai piacgazdasági időszakban. A humán ellátó, fejlesztő és karbantartó rendszerek, mint az egészségügy, az oktatás a piaci viszonyok között gazdálkodói krízisbe kerültek, ami tovább növeli az egyéni felelősségvállalás jelentőségét, az egyéni és a közösségi érdekegyeztetés szükségességét, a térbeli mobilitási hajlandóság erősítését, közösségi segítő hálózatok kialakításának szükségességét.

A Budapesten elérhető sokszínű szolgáltatást nemcsak a városlakók, de a napi ingázók, a látogatók is használják, sőt egyes országos szintű szolgáltatások csak itt érhetőek el. A város megtartó erejét, vonzerejét és presztízsét növeli, ha az általa nyújtott szolgáltatások közül, minden használó elérí és igénybe veheti azt, amelyre szüksége van.

Budapest sajátos hagyományai és gazdag kulturális élete miatt is vonzó város, egyedi karakterét a kulturális sokszínűség erősíti. Az itt nagy számban koncentrálódó kulturális intézmények meghatározzák a városlakók életminőségét, identitástudatát és helyhez kötöttségét, valamint a főváros nemzetközi vonzerejét, versenyképességét is. Budapest elsősorban kultúrájának továbbfejlesztése révén tarthatja meg vonzását és erősítheti regionális központ szerepét.

A város által nyújtott szolgáltatások közül nem mindegyiket képes minden társadalmi és demográfiai csoport kihasználni. A fizikai, műszaki, illetve társadalmi problémák területi koncentrációja felerősíti a társadalmi egyenlőtlenséget, rontja a felzárkózás, a kitörés esélyeit. Az utóbbi években erőfeszítések történtek bizonyos krízisterületek kezelésére, ám a társadalmi és fizikai leromlás folyamatait megállító és visszafordító programokról nem beszélhetünk.

A városlakók számára a lakóhelyválasztás, a lakóhely vonzerejének fontos tényezője, hogy az elérhető intézmények, szolgáltatások köre élethelyzetükhöz adekvát legyen. Az intézmények, szolgáltatások minőségét és az igénybevétel körülményeit a térbeli elhelyezkedés gyakran jelentősen meghatározza.

A városlakók identitását, lakóhelyükhöz való kötöttségét erősíti, ha belátható időn belül itt tartják megvalósíthatónak az általuk elérni kívánt célt. A fővárosi önkormányzat ezt elő tudja segíteni tudatos, a generációkat, a különböző élethelyzetben lévőköt és a köztük való együttműködést támogató szakpolitikával.

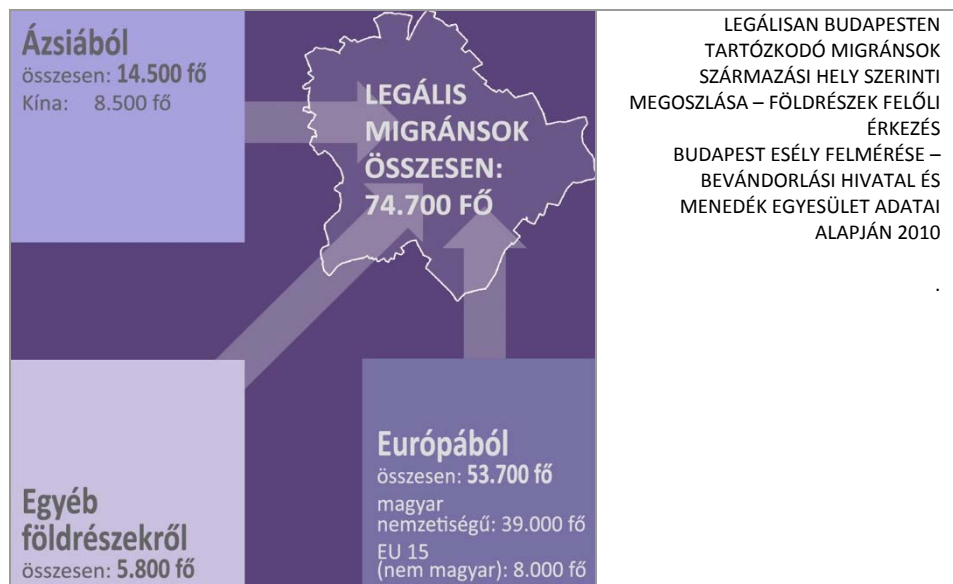
8.1. BEFOGADÓ ÉS TÁMOGATÓ TÁRSADALOM

A migrációs folyamatok támogatása

A főváros népesség-csökkenése megállt – Budapest és agglomerációjának együttes népessége növekszik – ám a budapesti lakosságszám szinten tartását, esetleges növekedését az itt élők reprodukciója már nem tudja biztosítani. A gyermekszám és a gyermekvállalási hajlandóság utóbbi évtizedben tapasztalt jelentős csökkenése miatt a népességszám pozitív irányú változását csak a migráció segítheti elő. A migráció forrása egyrészt a belső vándorlás, másrészt a külföldiek letelepedése lehet.

A migrációs folyamatok támogatásához egyik oldalon a befogadó környezet erősítése szükséges, rövid és középtávon a befogadó gazdasági- és jogi környezet kialakításával és szabályozásával. Másik oldalon elengedhetetlen az integráció segítése a kultúrák találkozását, keveredését lehetővé tevő szemléletformáló programokkal, a lakosság, a civil és egyházi szervezetek bevonásával.

A migráció hatása nemcsak a népességszám szinten tartásában nyilvánul meg, hanem további előnyei is lehetnek. Mivel az ide érkezők az aktív, és ezen belül is a fiatalabb korosztályhoz tartoznak egyrészt javul a város demográfiai összetétele, másrészt a bevándorlók gazdasági potenciált is jelentenek, amennyiben befektetőként, fogyasztóként jelennek meg a hazai piacon (pl a szolgáltatások és a lakáspiac területén is). Ezért Budapest számára fontos feladat, hogy természeti-társadalmi-gazdasági adottságaival vonzást gyakoroljon más országok tőke, munkaerő, áru és szolgáltatás kínálatára és azokat külső erőforrásként felhasználja, integrálja.

Fellépés a társadalmi diszkriminációval szemben

A főváros csak úgy válhat befogadóvá, ha megteremti azokat a feltételeket, melyek az ország más térségeiből vagy más országokból betelepülők, a nem város lakó városhasználók (tanulók, dolgozók, szolgáltatási rendszert használók, látogatók) befogadását és egyenlő esélyű városhasználatát segíti elő. Ennek alapja a társadalmi kisebbségek emberi méltóságának és emberi jogainak tiszteletben tartása, a többségtől eltérő kultúra tisztelete, a társadalmi kisebbségekkel szembeni gyűlölködés bármely formájának és megnyilvánulásának határozott elutasítása. Az integráció érdekében tehát törekedni kell a társadalmi kisebbségi csoportokat a munkahelyeken érő, vagy egy-egy városi szolgáltatás elérését, használatát akadályozó diszkrimináció felszámolására. Ezen belül feladat az akadálymentes, felhasználóbarát helyi szolgáltatások kialakítása, az akadályokkal küzdő városhasználók egyenlő esélyű városhasználati lehetőségének megteremtése.

A helyi közösségek erősítése, együttműködés támogatása

A szomszédsgái, lakossági együttműködések alkalmasak a diszkrimináció és a társadalmi hátrányok csökkentésére, a szociális problémák helyi szintű kezelésére, az egészséges életmóddal, környezetvédelemmel kapcsolatos szemléletformálásra, kulturális együttműködések háttérének megteremtésére. Az ilyen együttműködések a közös munka során csökkentik az

előítéleteket, elősegítik a generációk közötti párbeszédet és együttműködést, oszlatják a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos tévhiteket, ezzel segítik az integrációt.

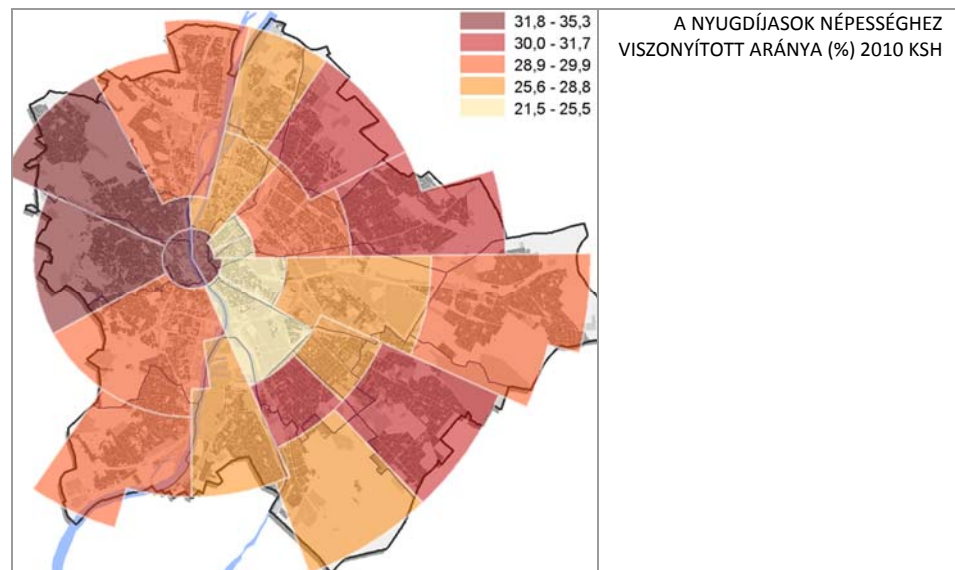
Az elvándorlás mérséklése

A népességszám stabilizálásához kapcsolódó lépés az aktív korúak és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése az itt maradáshoz elősegítő környezet megteremtésével. Ehhez olyan pozitív jövőképet kell vázolni, melynek része kell, hogy legyen többek között a szakmai előrehaladás és a képességeknek megfelelő foglalkoztatás lehetőségének elérhetősége, élhető és gyermeknevelésre alkalmas fizikai és szolgáltatási környezet, a különböző életszakaszoknak megfelelő lakáskínálat és összetétel.

8.2. AZ ÉLETFORMÁK ÉS A TÁRSADALMI GAZDASÁGI KÖRNYEZET VÁLTOZÁSAINAK ÖSSZEHANGOLÁSA

Az öngondoskodás erősítése

A demográfiai folyamatokra az egyéni, családi döntéseken túl a törvényi, kormányzati döntések és szabályozások is hatnak. Az utóbbi időszakban az állami gondoskodás visszahúzódóban van, az emberek „kítetttsége” és az egymásrautaltság nőtt. Mivel a központi, állami fenntartású ellátórendszerek egyre leterheltebbek, a rájuk fordítható központi források egyre szűkösebbek, az egyénnek fel kell ismernie az öngondoskodás szükségességét. Az öngondoskodás egyrészt az oktatásban való részvételre (olyan képzettség megszerzése, mely biztosítani tudja az egyén és családja boldogulását), másrészt a munka és munkahely megtartására (új ismeretek szerzése, alkalmazkodóképesség fenntartása), harmadrészt a saját egészségének megőrzésére (sportolás, a szellemi és fizikai rekreáció családon belül) vonatkozik elsősorban. Az öngondoskodásban és a megelőzésben segítség a közösségi, lakókörnyezeti kapcsolatok erősítése és tartalmi bővítése, a civil szervezetek ilyen irányú tevékenységének támogatása, hiszen ezekkel a terhek egy része lekerül az állami rendszerekről.

Az aktív életkor meghosszabbítása

A várható élettartam meghosszabbodása és a gyermekvállalási hajlandóság csökkenése miatt bekövetkező előregeedés a következő évtizedek kihívásai között szerepel, melyre egyrészt állami másrészt egyéni szinten is választ kell találni. Törekedni kell az aktív életkor meghosszabbítására. Az egyénnek fel kell készülnie az idős korban is aktív, kereső életre. Így tudja a saját maga számára a méltányos életkörülményeket fenntartani és biztosítani. A társadalomnak és a gazdaságnak is reagálnia kell a változó életkori összetételre, ez a nyugdíjkorhatár emelésével párhuzamosan azt is jelenti, hogy a munkaerőpiacnak is változnia kell az idősek alkalmazása terén. Kiemelt feladat az idősek tudásának, tapasztalatának társadalmi, közösségi hasznosítása is, mely a generációk közötti párbeszédre és együttműködésre épül, melyek néha nem anyagi, hanem mentális szerepet töltenek be, megelőzik a bezárkózást.

A transzferálhatóság

A jelenkori gazdasági környezet egyrészt új, rugalmas és gyorsan alkalmazkodni képes szemléletű munkavállalókat igényel. Másrészt a keresletnek és a munkaerő kínálatnak a

rugalmas térbeli egyeztetése felé törekvő gyakorlatra van szükség. A vállalati telephelyek és a helyi munkaerő kínálat diszharmoniója gyakran igényli a rövid idejű és távolságú migrációt, melyhez befogadó környezetet kell teremteni. A magasan képzett helyi munkaerő a nemzetközi cégek idevonzásának záloga, mely egyszerre jelent a városnak bevételt, a helyi lakosoknak munkahelyet. A nemzetközi cégekkel ideérkező nemzetközi munkaerő új, aktív, adófizető lakosságot, fizetőképes keresletet jelent.

A mobilitási hajlandóság erősítése

A gazdaság térbeli újratermelődése (megszűnő és új vállalkozások születése), a tevékenységek gyors reorganizációja, valamint az a tapasztalat, hogy a lakhatásra fordított kiadások jövedelemhez viszonyított aránya nem csökken, arra készítik az embert, hogy ott és olyan körülmények között lakjon, ami élethelyzetének megfelelő. Ezt a családi formációk és az elérhető munkahely határozza meg. A családi formációk átalakulása, a generációs áthatás gyengülése a korábbi összetartó erőket gyengíti. Növekszik az önálló lakhatás iránti igény az önálló pályakezdő fiatalok és az egyedülálló idősök számarányának növekedésével. Az életszakaszoknak és családi formációknak megfelelő lakáshasználat (méret, elhelyezkedés, építészeti kialakítás) egyben költséghatékony is. A munkavállalás térbeli mobilitást tesz szükségessé, mely az egyén részéről az ingázásra, illetve a lakóhely változtatásra való hajlandóságot követeli meg.

8.3. A HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK OPTIMALIZÁLÁSA

Az oktatás színvonalának és hatékonyságának növelése

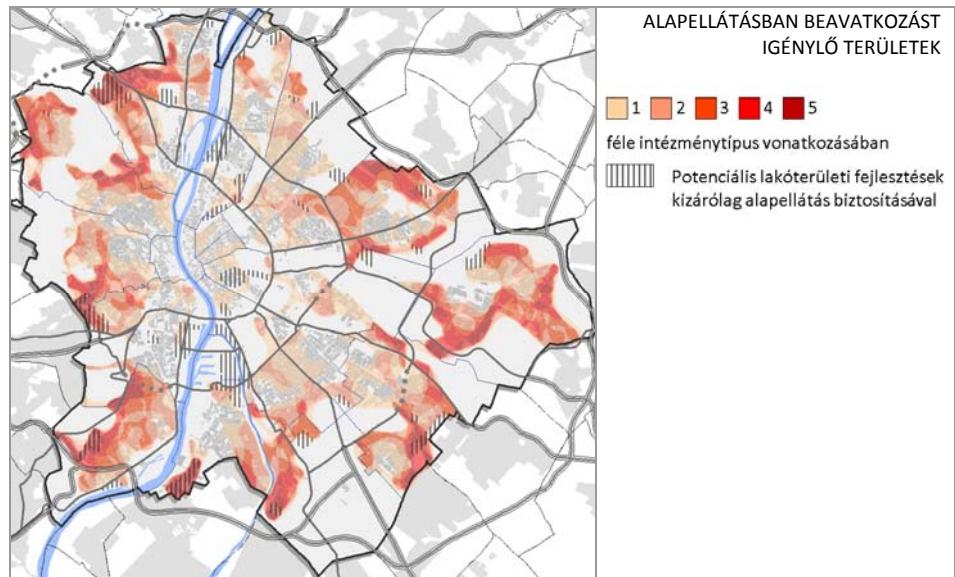
Az oktatásban a magas színvonalú, hatékony és a gazdaságot is szolgáló képzési rendszer működtetése kiemelt feladat, meghatározó tényező a felnövekvő generációk tudásszintjének, foglalkoztatottságának és társadalmi szerepvállalásának megalapozásában, és a társadalmi problémák megelőzésében, kezelésében is döntő szerepe van.

A közoktatás alapfokú intézményeinek (óvodák és általános iskolák) mennyisége és eloszlása a fővárosban jelenleg megfelelő, törekedni kell arra, hogy az intézményhálózat, sűrűsége, kapacitása minden városrészben, mindenkor kövesse a lakosság életszakasz-változását, és az ebből következő szükségleteket. Az alap- és középfokú oktatás jövőbeli fenntartásában tekintettel kell lenni a demográfiai folyamatokra, amellyel, hogy az intézményhálózat jelenlegi területi kiegyenlítettségét meg kell őrizni. A közoktatásban az esélyegyenlőségnek kell érvényesülnie, a szegregáció csökkentése mellett.

A főváros felsőfokú oktatási intézményhálózata országos, illetve nemzetközi szinten vesz részt a képzésben és kutatásban. Erősíteni kell a nemzetközi részvételt a versenyképesség fenntartására. Ma már nemcsak felsőfokú szinten jelentkezik az élethosszig tartó tanulás követelménye, ezért az oktatási intézményhálózat teljes spektrumának fel kell készülnie az ezzel kapcsolatos feladatokra is.

Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés

A fővárosnak a lakosság helyi és országos szintű egészségügyi kiszolgálását ezután is el kell látnia és ezen túlmenően továbbra is vállalnia kell az egyes speciális ellátások tekintetében az országos központ szerepét. Az egészségügyi alap- és járóbeteg szakellátórendszer területi elérhetősége jelenleg megfelelő. Kiemelt feladat ennek fenntartása, és a lakosság térbeni és demográfiai összetételében bekövetkező változások térbeni és kapacitásbeli lekötése. E mellett a szakellátórendszer minőségi fejlesztése is szükséges.

Mind a járó-, mind a fekvőbeteg-ellátásban kiemelt feladat, hogy minden lakos – kortól és egészségi állapottól függetlenül – egyforma esélyekkel érje el a számára szükséges ellátást. Mivel előregedő társadalomban élünk, az idősök számának és arányának növekedése egyre nagyobb terheket ró az egészségügyi ellátórendszerre, melyet a szűkülő források is nehezítenek, kitörési pontként kell tekinteni a prevencióra az egészségmegőrzésre, mely szemléletbeli változást is jelent. Ösztönözni kell az egészségmegőrzést és ehhez a civil szervezetek és az egyházak segítségét is igénybe kell venni.

Sportoló lakosság arányának növelése

A társadalombiztosítási rendszer és az egészségügyi ellátó hálózat terhei a tömegsport és az egészséges életmód szemléletének terjedésével jelentősen csökkenthetők. A tömegsport és annak egész életen át tartó gyakorlása tehát hosszú távon jó befektetés a társadalom számára. Ehhez azonban megfelelő kínálatra és infrastrukturális háttérre van szükség. Javítani kell a város tömegsport kínálatát a létesítmények korszerűsítésével, a sportolásra alkalmas terek, illetve a kiemelt rekreációs területek számának növelésével. Ilyenek például a szabadterei sportolási helyszínek (pl. futókörök, grundok, szabadterei fitnessparkok, csónakházak, valamint extrém sport helyszínek), illetve a fedett sportlétesítmények (pl. uszodák). A tömegsport mellett a versenysport fejlesztése is a fiatalok aktív bevonására, motivációjának erősítésére szolgálhat.

Gyógy- és termálvizekben rejlő egészségmegőrzés kihasználása

Az egészségmegőrzés terén a sport mellett a gyógy- és termálvizek is jelentős szereppel bírnak. A nemzetközi trendekkel összevetve még mindig van kihasználatlan potenciál ezen a területen. Az egyes fürdők felújítása és korszerűsítése mellett a szolgáltatási kínálat bővítésével, komplex fürdőnegyed létrehozásával az ide látogatók száma növelhető.

A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése

A szociális ellátórendszer bizonyos típusai esetében területi-eloszlási és kapacitásproblémák mutatkoznak. E mellett a szektorban minőségi fejlesztés szükséges, a társadalmi problémák halmozódásának és koncentrálódásának megelőzése érdekében a preventív szemléletű ellátások erősítésével.

Az előregedő társadalomban szükséges a szociális ellátórendszeren belül az idősokkal foglalkozó területek átértékelése, megerősítése. E mellett nem szabad elfeledkezni a családvédelem intézményrendszerének és az önálló életvitelt minél tovább lehetővé tévő támogató intézményhálózatnak további fejlesztéséről. A hatékony működés egyik záloga a szolgáltató rendszer különböző szektorai és elemei közötti kommunikáció és együttműködés erősítése, akár közös képzési, továbbképzési elemek, illetve közös kapacitástervezés kialakítása.

A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára, és az együttműködés ösztönzése

A szolgáltatásokat elérhetővé és megfelelővé kell tenni a speciális igényű emberek számára is. Ezért szükséges az oktatásban, a szociális és egészségügyi szolgáltatásokban a teljes körű, fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés. E mellett a szolgáltatásokat és a szolgáltatásokban dolgozókat képessé kell tenni a különböző életrészekben, élethelyzetekben lévő, különböző társadalmi és kulturális háttérből érkezők sokféle igényeinek felismerésére és az azokra való adekvát megoldások megtalálására.

A fejlesztések megvalósításához széleskörű együttműködésre van szükség, ezért hálózat kialakítása szükséges a főváros és a kerületek között, a szakellátó intézmények, a civil és egyházi szervezetek és a forprofit szektor munkáltatóinak bevonásával.

A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése

A városirányítás partnerként tud szerepet vállalni abban, hogy a lakosság reális biztonságérzete erősödjön, a rendőrséggel szembeni bizalomhiány csökkenjen.

A bizalomhiány leküzdésében alapvetően rendőrségi feladat a szociális, illetve mentálhigiénés szakemberek bevonása az áldozatokkal való foglalkozásba, illetve az utcán érzékelhető, nemcsak bűnüldözési funkciójú, hanem a városban való eligazodást is segítő rendőri jelenlét. A biztonságérzet erősítésében és a bűnmegelőzésben a város- és területfejlesztésnek is kifejezett feladatai vannak a tervezés és a fizikai környezet biztonságos, a bűnelkövetés lehetőségeit csökkentő kialakításának érvényre juttatásával. Kiemelt figyelemmel kell kapcsolódni a szociális elemekkel is kiegészülő városrehabilitációs programokhoz, melyek olyan területeken zajlanak, ahol a bűncselekmények száma az átlagosnál magasabb.

A BEAVATKOZÁS TERÜLETI EGYSÉGEI

A gyermekek alapfokú ellátásában beavatkozást igénylő területek a város külső kerületeiben találhatóak.

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

- ▶ a munkaerő térbeli mobilitását elősegítő támogatások;
- ▶ a diszkrimináció, illetve a gyűlöletkeltés szankcionálása,;
- ▶ együttműködés kiépítése, illetve erősítése az egyházi- és civil szervezetekkel, azok bevonása a tervezési és a megvalósítási szakaszba;
- ▶ szomszédsági kapcsolatok és az öngondoskodás erősítése, háttér megteremtése a helyi támogató csoportok működéséhez;
- ▶ tömegsportolásra alkalmas területek kialakítása;
- ▶ a fürdők korszerűsítésének folytatása;
- ▶ a prevenció széleskörű szakmai feltételeinek megteremtése (pl. szűrőállomások hálózata);
- ▶ a változások rugalmas követéséhez monitoring bevezetése az oktatás, a szakképzés, az egészségügy, a munkaerő-piaci igények és a városbiztonság területén.

9. RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA ◀

A lakhatás körülményei hatással vannak mindennapi életünkre, pihenésünkre, munkánkra és a családi életre. Meghatározóak az egyének társadalmi mobilitása, sőt a generációk közötti társadalmi mobilitás, így a társadalmi egyenlőtlenségek alakulása szempontjából is. A város/városrégió lakás kínálata meghatározó a népességmegtartó képesség, a térbeli-társadalmi szerkezet alakulása, az ezzel is összefüggő társadalmi integráció, valamint a vonzerő, versenyképesség, gazdasági teljesítmény szempontjából is. A lakosság változó szociodemográfiai összetétele – egyebek mellett a lakosság előregedése, gazdasági helyzetének változása, a háztartás-szerkezet változásai, a főváros nemzetközi migrációban betöltött szerepének alakulása és kapcsolata agglomerációjával – kihívásokat jelent a fővárosi lakásrendszer számára. Mindezen hatások miatt a városban lakók, és az ideköltözők számára alapvető fontosságú, hogy milyen lakáslehetőséget találnak, milyen a lakás kínálat. A XXI. század teremtette újfajta mobilitási lehetőségekre lényegesen rugalmasabb lakásstruktúra létrehozásával kell válaszolni, melyben annak összetétele, a lakásméret, a piaci és nem piaci lakásbérleti szegmens egymáshoz viszonyuló aránya, továbbá a városon belüli térbeli eloszlás egyaránt fontos. A várható lakásigényt befolyásolja a meglévő lakásstruktúra és a várható demográfiai változások hatása, a nemzetközi és belföldi migráció jövőbeli alakulása, valamint befolyásolja a gazdaság helyzetének változása is, ezért a jövőbeli területi fejlesztések tervezésénél ezeket a szempontokat súlyuknak megfelelő mértékben figyelembe kell venni.

Magyarországon és ezen belül a fővárosban és várostérségében a lakásszektoron demográfiai nyomás nincsen, a lakásállomány alapvetően nem mennyiségi, hanem strukturális és minőségi problémákkal küzd. A jelenlegi lakásszám vélhetően elég lenne a népesség stagnálása esetén, különösen akkor, ha az üres vagy nem lakás céljára szolgáló lakások is bekerülnének a lakáspiacra. A nemzetközi trendek eközben azt mutatják, hogy még azokban az országokban is, ahol lakástülkínálat van, szükség van új lakásokra, az előregedett állomány pótlására és a változó igények kielégítésére. A fejlesztésekre tehát szükség lesz, de ezen belül főleg a meglévő strukturális problémákra kell a hangsúlyt helyezni. A főváros lakásállományának egy része ugyanis kedvezőtlen méretbeli és energiahatékonysági összetétellel rendelkezik. A háztartások jelentős része számára okoz nehézségeket a lakhatási költségek megfizetése. Ez a probléma a lakosság jövedelmi helyzete mellett összefügg egy hatékony lakásfenntartási támogatási rendszer hiányával, és szerepet játszik benne a lakásállomány rossz energiahatékonysága, minőségi problémái is. Ezzel is szoros összefüggésben a fővárosban jelentős a köztéri hajléktalanság, valamint magas a lakhatásukban veszélyeztetettek száma.

A területi problémák, kihívások közé tartozik továbbá a kiegyensúlyozatlan, a korábbi és közelmúltbeli lakóterületi fejlesztések eredményeképpen intézményekkel, szolgáltatásokkal rosszul ellátott lakóterületek kérdése.

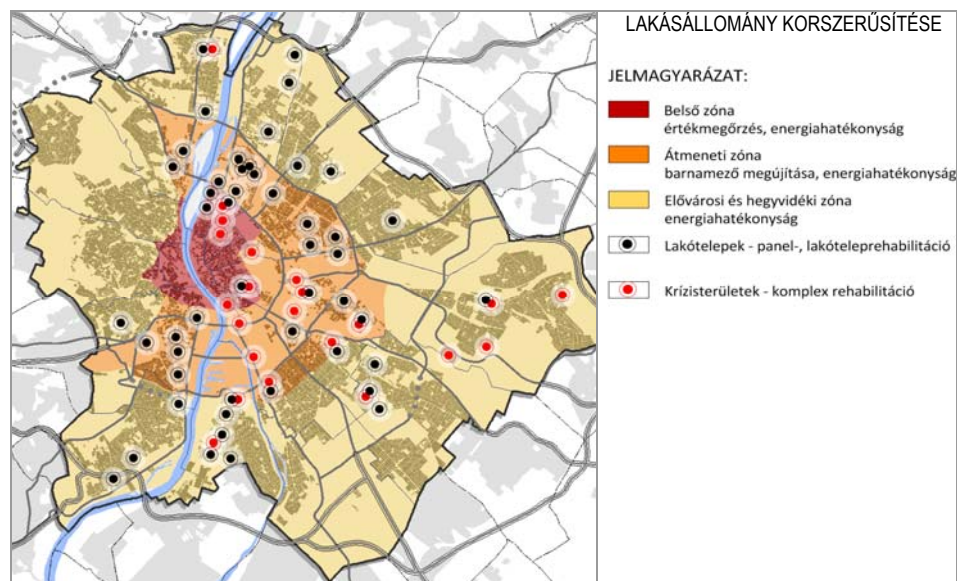
Vannak olyan területek, ahol a rossz lakásállomány és az alacsony státuszú népesség koncentrációja krízisterületek kialakulásához vezetett, melyeknek kezelése hosszú távon már nem halogatható. A belső városrészek XIX. század fordulóján épült – a privatizációval magántulajdonba került – lakásállománynak felújítására a következő évtizedekben sor kellene kerüljön, ám a bent lakók jelentős részének erre nincs anyagi háttere. Hasonló probléma a paneles lakótelepi területek lakásállományának felújítása is, bár ezen a területen az utóbbi időben az EU-s források felhasználásának lehetősége már előrelépést hozott.

A rossz műszaki és fizikai állapotú lakások és lakóterületek rehabilitációja és átalakítása azonban csak akkor lesz sikeres, ha az itt élők számukra megfizethető és fenntartható lakáskonstrukciókat találnak maguknak. Az önkormányzati bérlakásállomány összetétele azonban kedvezőtlen, minőségi és elhelyezkedési problémák is jellemzik. A szabályozás és menedzsment széttagozottság, hiányzik a hatékony bérlakás-menedzsment. A magánlakásbérlet rendezetlen viszonyai miatt a rendszer minden érintett felet kiszolgáltatott helyzetbe hoz, ezt tetézik a társasházak működésének nehézségei. A lakásszektor problémái sok ponton a központi szabályozással összefüggő kérdéseket vetnek fel. Szükséges a lakhatási konstrukciók átalakítása, ezen belül a bérlakások számának növelése és a magán és önkormányzati bérlakás szektor helyzetének átgondolása, országos szintű szabályozás alkotása, melyben a fővárosnak kezdeményező szerepet kell vállalnia.

9.1 A LAKÁSÁLLOMÁNY OPTIMALIZÁLÁSA

A meglévő lakásállomány társadalmi igényeknek megfelelő korszerűsítése

A fővárosi lakásállomány egy része nem felel meg a XXI. század elvárásainak. Az elmúlt évtizedekben az elmaradó felújítások eredményeképpen főleg a lakótelepi és a történelmi belváros területén a lakások fizikai és műszaki paraméterei egyre rosszabbá váltak. Míg a belvárosi területen a leromlott, öreg épületállomány jelent problémát, a lakótelepek szerkezeti és energetikai problémáit kell megoldani. Az ezeken a területeken kialakuló krízisterületek speciális, illetve komplex rehabilitációra szorulnak: mivel itt a fizikai, műszaki problémák, illetve társadalmi problémák területi koncentrációja áll fenn, ezért a terület jellegéből, állapotából kiinduló beavatkozások szükségesek. E mellett a kiegyensúlyozatlan korábbi és közelmúltbeli lakóterületi fejlesztések eredményeképpen intézményekkel, szolgáltatásokkal (esetenként infrastrukturálisan is) rosszul ellátott lakóterületek alakultak ki a főváros több pontján. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a főváros lakóterületeinek nagy része rendkívül lazán beépített (50 fő/ha alatt), ami városüzemeltetési gondokhoz vezet. Kihívást jelentenek azok a lakott területek, amelyek nem a város által kijelölt területeken találhatóak, nem rendelkeznek megfelelő infrastruktúrával, és spontán módon terjeszkednek.

A megfizethetőség javítása

A magyarországi háztartások jelentős része számára okoz nehézséget a lakhatás költségeinek megfizetése. A megfizethetőségi problémák fokozottan érintik az alacsony jövedelmű háztartásokat, nemcsak alacsonyabb jövedelmükkel összefüggésben, hanem azért is, mert ezek a háztartások gyakran eleve rossz energiahatékonyságú lakásokban (panel lakótelepek, rosszul szigetelt családi házak) élnek. E mellett a fiatal, pályakezdő, vagy a fővárosba munkavállalási céllal érkező háztartások esetében is gyakran fordul elő, hogy lehetőségeiknél drágább lakásban laknak, vagy éppen ezek miatt a tényezők miatt nem találnak maguknak megfelelő lakhatási konstrukciót.

A bérlakásszektor országos szintű újragondolása

A lakáspolitikával foglalkozó kutatók álláspontja szerint Magyarországon a bérlakásállomány, ezen belül a szociális bérlakás-állomány jelentősen elmarad az igényektől, miközben az olcsó bérű bérlakások iránti igény a következő években valószínűleg növekedni fog. A szakértők egyetértenek abban, hogy a demográfiai változások következtében beálló lakásigények mellett az átlagosnál alacsonyabb státusú, és korlátozott fizetőképességű csoportok számára kialakítandó (szociális) bérlakás-szegmens speciális feltételeinek, körülményeinek kialakítása az egyik legfontosabb feladat.

Becslések szerint országos szinten a szociális bérlakás-szektor megduplázására lenne szükség az igények kielégítésére. A fővárosban jelentkező igényekről nem állnak rendelkezésre adatok, az országos adatot alapul véve a fővárosban legalább ugyanilyen mértékű bővítésre van szükség. A fővárosi önkormányzat tulajdonában lévő lakásállomány egytizede üresen áll, ezek durván fele az állapota miatt nem adható bérbé. A másik oldalon a magán bérlakásszektor jogi helyzete rendezetlen. Nincs adat a magánúton (piacon) bérbé adott lakások számáról és összetételéről. A szektor fejlesztése során a szociális helyzet alapján bérbévehető lakások körének bővítése mellett más élethelyzetekben elérhető, például pályakezdő fiatalok számára lehetőséget biztosító,

munkavállalási célú migrációt lehetővé tevő lakásbérleti konstrukciók kialakítására is szükség van, az ezzel kapcsolatos igények mértékéről nem állnak rendelkezésre megbízható adatok.

A belső zóna XIX. század végi épületállománya jelentős potenciállal bír. A nemzetközi trendekre alapozva a jövőben azon lakóterületek közé tartozhat, amely presztízse és népességmegtartó ereje nőni fog. Ennek eléréséhez azonban az épületállomány megőrzésére és korszerűsítésére kell helyezni a hangsúlyt.

Az átmeneti a zónában néhány olyan lakótelep is található, melyre ki kell terjeszteni a panelprogramot. Ezek azok a területek, ahol az új lakóterületi fejlesztések egy-egy mikrotérség társadalmi státuszát befolyásolni képesek.

Az elővárosi zónában biztosítani kell azt, hogy a fejlesztésre ki nem jelölt területek a jövőben se váljanak új fejlesztési területekké. Egyrészt azért mert a lakásigények kielégítésére az eddig kijelölt területek jelentős területi tartalékul szolgálnak. Másrészt azért, mert ez hozzájárul a kompakt város céljának eléréséhez.

9.2. A TÉRBENI-TÁRSADALMI SZERKEZET KIEGYENSÚLYOZÁSA

A kiegyensúlyozott térbeni-társadalmi szerkezetet elősegítő lakóterületi fejlesztések

A nemzetközi trendek azt mutatják, hogy még azokban az országokban is, ahol lakástülkínálat van, szükség van új lakásokra az állomány megújítására, az igényeknek megfelelő összetétel kialakítására. A gazdasági fejlődés mértéke és az aktuális gazdasági helyzet jelentős mértékben befolyásolja azt, hogy a különböző társadalmi csoportok mely típusú (méretű és minőségű) lakásokat tartanak megfelelő lakóhelynek. A fővárosban az elmúlt egy évtizedben felépült lakások száma meghaladta a keresletet, és a gazdasági környezet sem kedvez a tömeges lakásvásárlásnak, ezért, valamint a fenntarthatóság szempontjait és a várható demográfiai folyamatokat figyelembe véve a közeljövőben nem a nagyarányú építésre, hanem inkább a meglévő lakásállomány fejlesztésére kell kerülni a hangsúlyt.

A meglévő lakóterületekre vonatkozóan, és az új fejlesztések esetében is kiegyensúlyozott térbeli-társadalmi szerkezet kialakítása szükséges, melynek célja, hogy általánosan javuljon a területen élők hozzáférési lehetősége az intézményekhez, és a szolgáltatásokhoz.

Komplex programok a társadalmi-gazdasági problémákkal sújtott területek rehabilitációjára

A problematikus környékek viszonylag szétszórtnan helyezkednek el, területileg egységes kezelésük nem lehetséges. A krízisterületek a pesti oldalon és főleg a belső kerületekben koncentrálnak. A lakhatási és más társadalmi problémák területi koncentrációjának oldására az érintett területek azonosítása, a folyamatok nyomon követése, a helyi adottságokra reflektáló és azokra építő, differenciált, szükség esetén komplex, kiszámítható, a problémák kezeléséhez szükséges időtávban gondolkodó programok lebonyolítása szükséges. Ezek a folyamatok a kiegyensúlyozott térbeli-társadalmi szerkezet kialakítása irányában hatnak, és eredményként általánosan javul a területen élők intézményi és szolgáltatási ellátottsága.

A krízisterületek városszerkezeti elhelyezkedését monitorozni szükséges, és a felülvizsgálat alapján kell tervet készíteni és döntést hozni a rehabilitáció irányairól és mikéntjéről. Ha a krízisterület térszerkezeti, fizikai, társadalmi adottságai ezt indokolják, a lakosság helyben tartása mellett válik lehetővé életminőségük emelése, társadalmi-gazdasági hátrányaik csökkentése. Ezt egészíti ki az eredmények fenntartását és a további fejlesztést lehetővé tévő helyi támogató csoportok kialakítása. Amennyiben a lakosság mobilizálására kerül sor, a programok támogassák az érintettek életminőségének emelését, társadalmi-gazdasági hátrányaik csökkentését, hassanak a szegregált környezetbe kerülés ellen. Emellett biztosítsák az új lakókörnyezetben élők felkészítését, segítsék és monitorozzák az odaköltözőknek az új környezetbe történő társadalmi integrációját. E közben arra is figyelmet kell fordítani, hogy ezek a folyamatok ne a „szegénység exportját” hozzák létre.

A BEVATKOZÁS TERÜLETI
EGYSÉGEI

A *belső zóna* XIX. század végi épületállománnyal rendelkező lakóterületei egyes helyeken túlságosan sűrűek. Bár a sűrűség sok esetben a gazdaságos fenntarthatóság feltétele, a túlzott sűrűség miatt keletkező konfliktusok az életminőséget rontják. Az itt élő népesség heterogén összetételű. A zónának vannak olyan területei, amelyek krízisterületnek számítanak, vagy ahhoz közeli állapotban vannak. Más részei a dzsentrifikáció és studentifikáció szinterei, a régi belvárosi környezet megújulásának területei

Az *átmenti zóna* felhagyott ipari területeinek környezetében gyakran fordulnak elő olyan krízis-, vagy krízis közeli területek, melyek helyzetének rendezése a következő időszak feladata kell legyen. Ebben a zónában néhány olyan lakótelep is található, melyre ki kell terjeszteni a panelprogramot. Ezek azok a területek, ahol az új lakóterületi fejlesztések egy-egy mikrotérség társadalmi státuszát befolyásolni képesek. A fejlesztéseket elsődlegesen a barnamezős területeken már kijelölt részekre, másodlagosan pedig az alulhasznosított, de infrastruktúrával jól ellátott területekre kell tervezni.

Az *elővárosi zónába* tartozik a lakótelepek jelentős része, melyek helyzetének javítása a következő évtized feladata.

Az elővárosi zóna központokban hiányos, melyhez párosul, és felesleges utazásokat eredményez a területek funkcionálisan nem megfelelő vegyessége. Korrigálni szükséges a megépült új lakóterületekhez létesült alulbecsült kapacitású intézmények, munkalehetőségek körét.

A *Duna menti zóna* egyes szakaszain a mögöttes zónának (belső, átmeneti, elővárosi) megfelelő területspecifikus eszközök szükségesek.

A *hegyvidéki zóna* központokban hiányos, melyhez párosul, és felesleges utazásokat eredményez a területek funkcionálisan nem megfelelő vegyessége. Itt is Kkorrigálni szükséges a megépült új lakóterületekhez létesült alulbecsült kapacitású intézmények, munkalehetőségek körét.

eszközrendszer

A cél megvalósításának főbb, általános eszközei, beavatkozások:

- ▶ országos szintű szabályozás újragondolásának kezdeményezése a bérlakás szektorra, illetve a megfizethetőség javítását célzó támogatási rendszerre vonatkozóan;
- ▶ a bérlakás-szektor fejlesztése, a meglévő lakásállomány bérlakás-szektorba vonásával és külső források felhasználásával;
- ▶ menedzsment-modell bevezetése a meglévő lakásállománynak a bérlakások, ezen belül támogatott bérlakások körébe történő bevonásának lehetővé tételére;
- ▶ az energiaszegénység csökkentését célzó komplex program kidolgozása és megvalósítása (pénzügyi támogatás, fizikai beavatkozások, szemléletformálás);
- ▶ a társadalmi igényeknek megfelelő felújítások támogatása, különös tekintettel az energiahatékonyság növelését célzó felújításokra;
- ▶ vegyes tulajdonú, a köz- és a magántőkét egyesítő projektársaságok létrehozása a krízisterületek és egyéb érintett területek rehabilitációja céljából;
- ▶ együttműködés kiépítése / erősítése az egyházi és civil szervezetekkel, szomszédsági háló erősítése.

IV. A TERÜLETFELHASZNÁLÁS ALAPELVEIT LEFEKTETŐ KONCEPCIÓ

Budapest esetében a tervezett területfelhasználásnak összhangban kell lennie a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvényben foglaltakkal. A törvény 2011-ben felülvizsgálatra került és módosult.

Budapest eddig kizárólag a főváros területére vonatkozó területfejlesztési koncepcióval még nem rendelkezett, ezért elfogadása után szükséges lehet azon megoldandó problémák feltárása, ahol a hatályos területrendezési terv előírásai és a területfelhasználás tervezett alakítására vonatkozó irányelvek nincsenek összhangban. A felmerülő esetleges konfliktusokat a már készülő országos területrendezési tervi módosítása során is figyelembe kell venni.

Az OFTK tervezete meghatározza azokat a területhasználati elveket, amelyek Budapest számára is követendők. Az elvek összhangban vannak Budapest készülő, egyeztetési folyamatban lévő új városfejlesztési koncepciójával (VFK) is. Budapest különleges státusza miatt a főváros új készülő településszerkezeti tervére mindkét koncepciónak teljesen azonos elveket kell, hogy tartalmazzon, mivel Budapest területi típusú tervezése a település területére korlátozódik.

A főváros szempontjából az OFTK alábbi irányelvei a meghatározóak:

*„A terület-felhasználás tervezésének és tudatos változtatásának legfőbb követelménye a takarékos és átgondolt területhasználat. A kihasználatlan beépített területek, **barnamezők jobb kihasználásával** hosszú távon a nemzetgazdaság számára fontos erőforrásokat lehet megvédeni, biztosítva ezzel a gazdasági növekedés feltételeit, miközben csökkent értékű területek értéke is növelhető. A barnamezős beruházások támogatása tehát nemzetgazdaságilag is hatékony.*

*A takarékos helyhasználatot érvényesíteni kell a településfejlesztésben is. A **városok szétterülésének elkerülése**, a tagolt és **kompakt városszerkezet** kialakítása a város és várostérsége összehangolt tervezése során is valódi térségi szintű térszervezési feladat.*

*Napjainkban különösen fontossá vált a **víz-, energiaellátás, az infokommunikációs csatornák és a közlekedési hálózatok biztonságos és színvonalas elérhetősége** minden térség, minden település számára... A környezeti infrastruktúra (hulladékgazdálkodási rendszerek, szennyvízkezelés) térszervezésében is meghatározó az ellátás- és környezetbiztonság, emellett a fejlesztések gazdasági, foglalkoztatási hatásait is érdemes a tervezéskor figyelembe venni.*

*A **természeti értékek és erőforrások, valamint a kulturális örökség, tájkép védelme** szintén kiemelkedő feladata a területrendezésnek, amit a területfejlesztés is támogat a saját eszközeivel. A védelem mellett azonban egyre inkább a fenntarthatóság tágabb szempontjait is figyelembe kell venni, például a klímaváltozás kapcsán. A megőrzést szolgáló intézkedések rendszere mellett a kedvezőtlen változások megelőzésében is fontos szerepet kaphat a területrendezés, a korábban már említett, beruházásokat, fejlesztéseket befolyásoló szerepével. Ebben még szorosabb együttműködésre van szükség az ágazati fejlesztéspolitikákkal, hiszen a védett területek, értékek önmagukban nem elegendők a fenntartható környezeti állapotok megőrzéséhez, az ország teljes területén tekintettel kell lenni az **anyag- és energiatakarékosságra, a biodiverzitás védelmére, a kibocsátások csökkentésére, a klímaváltozás megelőzésére.***

*A gazdaságfejlesztés, az ellátásbiztonság javítása, a kistelepülések népességmegtartó erejének fejlesztése, a szállítási igények csökkentése, tágabb értelemben a gazdasági-társadalmi-környezeti fenntarthatóság megőrzése vagy visszaállítása érdekében a **helyi gazdaság fejlesztése, a helyben meglévő értékek felismerése**, tudatos és fenntartható kiaknázása a fejlesztéspolitika egyik kiemelkedő területi célja.”*

A térfelhasználási elvek részletes listája (az OFTK tervezet szerint):**1. A tisztább, természetesebb környezet, egészséges társadalom érdekében:**

- Zöldmezős fejlesztések helyett barnamezős fejlesztések.
- A fejlesztések hely kiválasztásánál prioritást kell élveznie, a termőterület, illetve kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételét nem érintő, környezetét nem terhelő helyszínek.
- Fejlesztés csak abban az esetben helyezhető el termő, illetve kulturális értéket képviselő lakóterület igénybevételével, ha nincs más alternatívája.
- A természetes erdőtársulások nem vagy csak nagyon korlátozott léptékben képesek megújulásra, területük igénybevétele a fejlesztések során nem pótolható, áthelyezhető.

2. A környezettudatos, helyi identitású, esélyegyenlőséget biztosító társadalom érdekében az értékek, közérdekű létesítmények, rendezvények elérhetősége:

- A fejlesztések során a természetes folyó és állóvizek partjainak, erdőterületek, hegycsúcsok, szigetek, a fényszennyezéstől mentes éjszakai égbolt, kilátópontok, védett természeti és kulturális értékek nyilvános elérésének, megközelítésének, megszemlélésének lehetőségét csak a jogszabályokkal összhangban szabad korlátozni, ha a terület értékeinek megóvása azt feltétlenül megköveteli (kivéve pl. fokozottan védett természeti területek). Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek korábban elzárt területek hozzáférését teszik lehetővé.
  - Korlátozásnak minősül, ha a fejlesztések következtében a nem motorizált közlekedéssel a színhelyek megközelítése jelentősen leromlik, a szükséges idő növekedik.
  - Korlátozásnak minősül, ha a fogyatékkal élők hozzáférési lehetőségei nem javulnak a fejlesztések során.
- A fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjárműmozgást, mely egyébként is szigorú kontroll alatt tartandó. Az ilyen jellegű szabadidős tevékenységek csak korlátozott kiterjedésű és kijelölt területeket érinthetnek, a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken nem végezhetők.
- A fejlesztések megvalósítása során nem támogatható az igényekhez igazodó tömegközlekedési eszközökkel nem látogatható új létesítmények, rendezvények megvalósítása.
- Nem támogatható olyan fejlesztés, mely a társadalom fogyatékkal élő csoportjainak a létrejövő új létesítmények, rendezvények látogathatóságát nem teszik lehetővé, illetve a meglévő attrakciók hozzáférését nem javítják.

3. A társadalmi-gazdasági folyamatok szervezésének lappangó, környezeti és kulturális értékeket degradáló hatásainak megelőzése érdekében értékmezőzés térszervezéssel:

- A fejlesztések nem darabolhatnak fel egységes ökológiai rendszereket és kultúrtájakat, társadalmi csoportok településterületét (pl. nemzeti kisebbség).
- A fejlesztések nem csökkenthetik az érintett területek nemzeti kisebbségeinek lakónépességén belüli arányát (kivéve az etnikai szegregáció-oldó kezdeményezések).
- A közigazgatási átszervezésre irányuló fejlesztések nem csökkenthetik az érintett területek nemzeti, etnikai kisebbségeinek arányát a lakónépességén belül.

4. A fejlesztések megvalósítása nem növelheti a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájak, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területek állandó lakónépességét, a területen áthaladó tranzit forgalom mennyiségét:

- Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik.
- A fejlesztések megvalósítása nem eredményezhet ugrásszerű, és a helyi lakónépességet sokszorososan meghaladó üdülónépesség megjelenését a természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező területeken.
- A fejlesztések megvalósítása nem akadályozhatja a határon túli magyarság, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek anyaországgal, illetve határon túli nemzettesttel való kapcsolatának fenntartását vagy azok kibontakozását. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ezt erősítik.

- A fejlesztések (kivéve a kombinált közlekedésre irányuló fejlesztések) megvalósítása nem növelheti többszörösére a lakott területeken, természeti és környezeti szempontból érzékeny tájakon, kiemelt táji értékekkel (természeti és kulturális) rendelkező térségekben a koncentrált parkolási igényeket. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek ez utóbbit csökkentik.

5. A tisztább környezet, a hatékonyabb gazdaság, a felelősségteljesebb társadalom érdekében közelebb kell hozni a társadalmat helyi környezetéhez:

- A biomassza, mint megújuló energiaforrás használata csak kisléptékű autonóm energiagazdálkodási rendszerekben támogatható. Ez az energiaforrás csak akkor tekinthető megújulónak, ha felhasználása a népességhez közel történik, átlátható és nyomon követhető az újratermelése és a felelősség teljes fenntartható használata.
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a területtel rendelkező magántulajdon gondozása iránti felelősség tudatosítását.
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a szűkebb helyi környezet értékeinek megismerését és tudatosítását (mi hogyan és miért valósult meg).
- A mező- és erdőgazdálkodásban a természetközeli gazdálkodási gyakorlatot, mint fenntartható gazdálkodási módszereket kell támogatni és azt a lakosság számára megismerhetővé tenni.

6. A tisztább környezet, az egészséges és a kulturális és szociális szükségleteire több időt fordító társadalom érdekében az utazási idő csökkentése és hasznosítása:

- A fejlesztések megvalósítása nem hathat a térségek lakkosságának rendszeres közlekedési idejének és távjának növelése irányában (beleértve a nem motorizált, pl. gyalogos és kerékpáros közlekedést is). A fejlesztések így nem növelhetik a nap városi munka- és lakóhely közötti ingázás idejét, távolságát (kivéve új munkahelyek létesítése).
- A munkahelyteremtő fejlesztések helykiválasztásában prioritásként meg kell jelennie, a minél rövidebb munkába járási időnek is.
- A fejlesztéseknek nem szabad akadályozni a településen belüli nem motorizált (gyalogos, kerékpáros) ingázás lehetőségét. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatíváknak, melyek az akadályok felszámolását segítik.
- A közlekedési fejlesztéseknek segítenie kell, hogy a népesség (különösen agglomerációs és vidéki) helyben ki nem elégíthető szükségletei időben és távolságban rövidülő utazási kényszerrel tehesse meg, melynek fejlesztésén belül:
  - elsődleges prioritással bír a nem motorizált (gyalogos és kerékpáros) közlekedés, illetve a központi funkcióknak az ilyen formában elérhető távolságon belüli kialakítása,
  - másodlagos prioritással bír a tömegközlekedés fejlesztése (valódi, az igényekhez igazodó szolgáltatásként),
  - harmadlagos prioritást jelent a kombinált (parkolj és utazz) rendszerek fejlesztése
  - csak utolsó sorban jelenhet meg az egyéni motorizált közúti közlekedési lehetőségek fejlesztése.
- A motorizált tömegközlekedés-fejlesztésen belül kiemelt prioritással bír:
  - a gyalogos-kerékpárosközlekedés vasúttal (városon kötőtpályás, elektromos és gázüzemű is) vagy vízi közlekedéssel (másodsorban busszal) kombinált rendszerei (állomások megközelíthetősége: járható út, közvilágítás, kiszolgáló helyiségek, kerékpártárolás, kerékpárszállítás),
  - a vasúti (városon kötőtpályás, elektromos, ill. gázüzemű is) és vízi közlekedésfejlesztés, valamint a vasút-busz, hajó-busz kombinált közlekedés.
- A fejlesztések nem csökkenthetik az utazással töltött idő kulturális és szociális célú kihasználásának lehetőségeit. Prioritást kell, hogy élvezzenek azok a fejlesztési alternatívák, melyek növelik ezeket a lehetőségeket.

7. A hatékonyabb gazdaság, biztonságosabb, tisztább környezet érdekében az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági károsításának csökkentése:

- Az országon áthaladó tranzit áruszállítás szervezésére irányuló fejlesztés csak a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használatára irányulhat.

- Az ország területét cél vagy kiinduló állomásnak tekintő áruszállítás szervezésére irányuló fejlesztésben prioritást kell, hogy élvezzen a vízi, a vasúti és a kombinált közlekedési formák használata.
- A regionális és nemzetközi közúti közlekedési folyosók kiépítésekor minden esetben prioritást kell élveznie a tervezett elkerülő szakaszok kiépítésének.

Fenti elveknek Budapest teljes mértékben meg kíván felelni, mivel jelen koncepció célrendszerét is ezek az elvek hatják át.

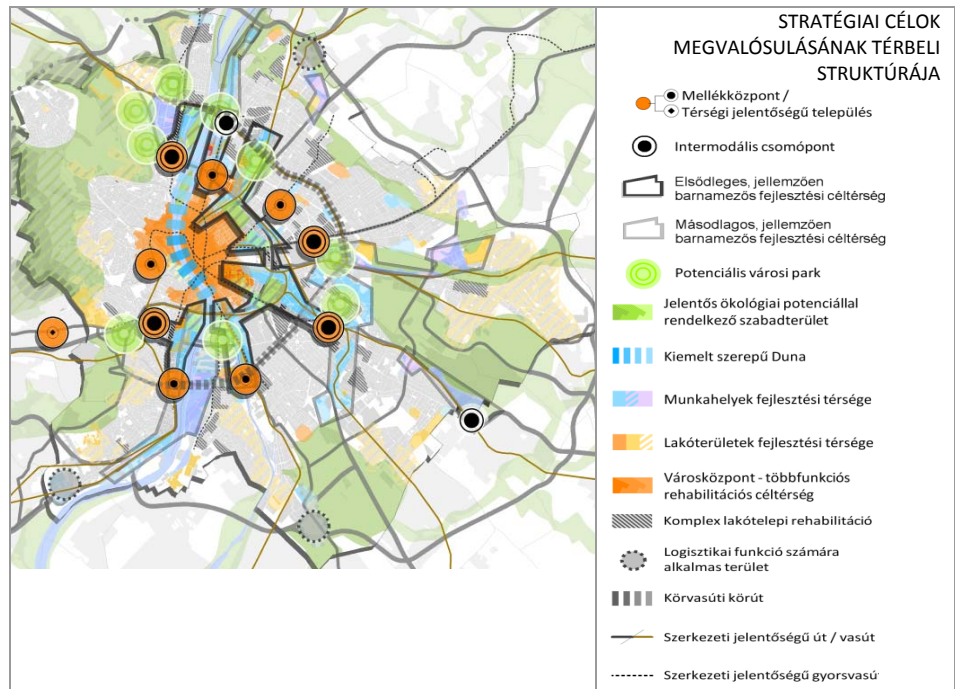
Budapest városszerkezetének és térbeli rendjének átalakulása hosszú folyamat, a koncepció időtávlatában a térbeli fejlesztések egyes területeken teljesülni tudnak, másutt csak megkezdődik tervezésük. A koncepcióban meghatározott célok alapján a kiegyensúlyozott térbeli rend megteremtése érdekében **a területfelhasználás alapelvei** az alábbiak:

- ▶ a klíma javulása, a rekreációs területek bővülése érdekében a zöldterületek, erdők arányának növekedése;
- ▶ a szabadterületek rovására történő, korábban meghatározott zöldmezős fejlesztések területi nagysága nem nő;
- ▶ a földterületekkel takarékosan gazdálkodó szemlélettel a város indokolatlanul nem terjeszkedik;
- ▶ az új beépítések során a vegyes használat preferált, a lakóterületek esetében a megfelelő alapellátás mindenütt biztosítandó;
- ▶ a területi egyensúly a környezetnek megfelelő, területileg differenciált sűrűséggel válik biztosíthatóvá;
- ▶ a jelentős kiterjedésű, használaton kívüli barnamezős területek – a „zöldmezős” fejlesztésekhez képest történő – preferálása;
- ▶ a Duna part mentén a partszakaszok és a városi háttérterületek kapcsolata biztosításra kerül, a part jelentős hosszban a főváros gyalogos- és kerékpáros rendszerének részévé, egyben rekreációs területévé válik;
- ▶ differenciált központrendszer kialakítása, ami a közösségi közlekedéssel való ellátottságnak megfelelően működő városszerkezetet eredményez;
- ▶ a városközpont Duna és a városi főutak mentén terjeszkedik, a mellékközpontok rendszerének kijelölése révén a belső zóna tehermentesül;
- ▶ a kötöttpályás közlekedési elemek mentén a jelentős nagyságrendű fejlesztési területek kijelölése;
- ▶ a gazdasági szerepkörhöz szükséges sokrétű területi kínálat érdekében differenciált munkahelyi területek kijelölése;
- ▶ turisztikai fogadóképesség infrastrukturális feltételeinek biztosítása;
- ▶ a lakáskínálat rugalmas követésére alkalmas területbiztosítás.

A koncepció a város két fő térségének átalakulását preferálja:

- a Duna menti zónára és
- az átmeneti zónára fókuszál.

Ezeken a területeken a meghatározott elvek és célok szerint jelölhető ki nyolc sugárirányú tengely mentén, tíz kiemelt - jellemzően barnamezős - céltérség, elsősorban a meglévő és a tervezett kötöttpályás közösségi közlekedési elemek hatósugarában.

Fontos eleme a kialakuló térbeli rendszernek a Körvasút menti körút helybiztosítása és ütemezett kialakítása, ami az egyes céltérségek között megfelelő kapcsolatot tud majd biztosítani a Hungária gyűrű párjaként. Ez a két haránt irányú elem fűzi fel a városközpontból kiinduló, kijelölt, jellemzően sugárirányú új fejlesztési területeket. A színvonalas közlekedést a sugárirányú fejlesztési tengelyek közösségi közlekedése nagymértékben elősegíti, mivel mindegyik tengely rendelkezik, illetve rendelkezni fog nagy kapacitással, a város általános forgalmi zavaraira kevésbé érzékeny kötőpályás közlekedési elemmel is (metró vonal, HÉV vonalából létrejövő regionális gyorsvasút, városi-elővárosi közlekedéssel rendelkező vasútvonal, villamos vonal). Az elsődleges céltérségekhez kapcsolódnak olyan barnamezős térségek is, melyek az átmeneti zónából az elővárosi zónába is kinyúlóan a munkahelyi területek fejlesztésére alkalmasak, és amelyek – másodlagos barnamezős céltérségként – ellensúlyozni tudják a várostérség túlbujánzó gazdasági területi kínálatát, egyben növelni képesek a zóna foglalkoztatottságát.

A céltérségek a kompaktság érdekében vegyes használatot feltételeznek, amelyben megférnek a környezetbarát technológiák, a K+F+I fejlesztések, az irodai munkahelyek, a lakások és azok kiszolgáló intézményei is. A céltérségek belső szerkezeti kialakításakor zöldterületi fejlesztés is szerepet kell, hogy kapjon. A város peremén egyes gazdasági területeket logisztikai funkció céljára kell igénybe venni, mivel azok lételeme a külső közlekedési kapcsolatrendszer.

A kialakuló struktúra kiemelt tengelye a Duna, melynek part menti részei az átmeneti zónában egybeesnek az elsődleges fejlesztési céltérségekkel. Ezek lesznek a város legfontosabb célterületei, itt egyszerre teljesül a barna mezőkkel szembeni elvárás és a Duna menti kulturális és turisztikai fejlesztések differenciált megjelenése. Jelentős közösségi intézmények tudnak itt kialakulni, ezzel a térség Budapest legfrekvenciáltabb területévé válik, városképformáló hatással párosulva. A Duna menti fejlesztésekkel a főváros látványosan tud kapcsolódni – a XXI. századi elvárásoknak megfelelő építészeti minőséget teremtve – az országokat összekötő folyami rendszerhez, a hajózás lehetőségeit is kihasználva, új kikötő helyekkel is erősítve Budapest nemzetközi városhálózatban betöltött szerepét.

Budapest kedvezőbb klimatikus hatásainak elérését – túl egyes területek természetvédelmi jelentőségén – a településszerkezet szempontjából kiemelt szabadterek megtartása is szolgálja, így a budai erdők és az elővárosi zónába behatoló zöld ékek, a kisvízfolyások menti zóldsávok, amelyek mind a zöldfelületi rendszer elemeit képezik. Ezek egészülhetnek ki olyan jelentős zöldterületi fejlesztésekkel, amelyek a nagyobb városi parkokat az elsődleges fejlesztési céltérség közelébe telepítik. Ennek indoka a területek kínálta lehetőség, célja pedig, hogy az átmeneti zóna térsége zöldfelületekkel megfelelően tagolttá váljon, segítve a belső zóna

klimájának kedvezőbbé tételét, mivel a történeti városszerkezeti értékek megőrzése miatt zöldfelület növelés a belső zónában csak korlátozottan teljesíthető.

V. A CÉLRENDSZER KOHERENCIA VIZSGÁLATA

BELSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT

A HELYZETÉRTÉKELÉS;

A JÖVŐKÉP, A FEJLESZTÉSI ELVEK ÉS AZ ÁTFOGÓ CÉLOK KAPCSOLATA

A helyzetelemzés eredményeként a lehetséges fejlesztési irányok kerültek bemutatásra, ezeken alapultak a lehetséges cselekvési területek. Az elemzési és értékelő fázisra alapozva került kijelölésre a koncepció célrendszere.

A helyzetelemzés alapján megfogalmazott fejlesztési irányok öt témakör (a térségi pozíció, a társadalom, a gazdaság, a környezet és az infrastruktúra) keretein belül adtak iránymutatást a kívánt állapot eléréséhez, az alábbiak szerint:

Térségi pozíció

► *Földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználása, érvényesítése*

A helyzetelemzés során is nagy figyelem irányult a földrajzi, geopolitikai helyzetből adódó előnyök vizsgálatára, a lehetőségek feltárására. Erre alapozva Budapest egyik átfogó célja, hogy a térségi pozíció kihasználásával vonzó találkozóhelyé formálja a várost, egyben a Közép-Európa, illetve az Európai Unió dél-keleti térségének központjává.

► *Együttműködés, partnerség elvén az európai városhálózat erős tagja lehet*

Felismerve, hogy Budapest és várostérsége csak együtt lehet sikeres az európai városok növekvő versenyében, a tervezési folyamat során a helyzetértékelés munkafázisban fejlesztési irányként szereplő témakör specifikus céllá formálódott.

Az együttműködés kulcsa az összehangoltság, ennek alapja pedig az ezt szolgáló jogi, intézményi feltételek kialakítása. Közös érdek e nagyvárosi tér munkamegosztáson alapuló, erős kohéziós egységgé formálása.

► *Összmagyarság identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként*

A helyzetfeltárás során megállapításra került Budapest különleges integráló szerepe a magyarság életében, nemcsak a Kárpát-medencében, de világszerte. A javaslat kiter Magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődésének mérföldköveihez köthető emlékpontok (emlékművek, helyszínek stb.) vonzerejére és gazdasági hasznuk fontosságára.

► *Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése*

A várostérség intenzív kölcsönhatásainak terében az intézményesített együttműködés jelenleg még alacsony hatásfokú, a fejlesztések nem összehangoltak, ezért nem eredményeznek harmonikus térbeli és társadalmi-gazdasági fejlődést, ami kedvezőtlenül befolyásolja a térség egésze versenyképességét is.

► *Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel*

Budapest fejlesztési szempontból különböző fejlesztési pályák színtere: megjelennek a kormányzati ágazati elképzelések, a fővárosi önkormányzat és a 23 önálló kerület fejlesztései a piaci szereplők szándékaival együtt. Jelenleg nem megfelelően összehangoltak a kormányzati, fővárosi és kerületi, továbbá az agglomerációs, illetve a tágabb gazdasági térség szereplőinek tervei és céljai. Budapestnek összehangolt hatékony tervezésre, partnerségre, konvergens hatású önkormányzati gazdálkodási rendszerre, összehangolt beruházásokra van szüksége.

Társadalom

► *Népesség megtartása vonzó életkörülmények biztosításával*

A népesség megtartása a jó életkörülmények és a megfelelő lakásállomány kialakításával lehetséges. A befogadó, aktív és támogató társadalom témájú célkitűzés arra mutat rá, hogy a méltányos életkörülmények, a megfelelő életminőség, a jólét biztosítását kifejező célkitűzés nemcsak a jelenre, hanem a jövő nemzedékére is vonatkozik.

► *Esélyegyenlőség megerősítése*

Az esélyegyenlőség biztosítása a koncepció egyik fejlesztési alapelve, áthatja mind az átfogó, mind a specifikus célkitűzéseket. A társadalommal kapcsolatos átfogó cél kulcsszavai a harmónia és az esélyegyenlőség.

► *Társadalmi együttműködés, participáció*

Szemléletváltás szükséges a társadalmi együttműködés területén is. A város az emberért van, tehát széleskörű társadalmi részvétel szükséges a várospolitikai döntések meghozatala során. Az aktív társadalom ennek a célnak a záloga.

► *Rugalmas és korszerű lakásstruktúra kialakítása a mobilitás előmozdításának érdekében*

Az igényekhez igazodó, rugalmas lakásstruktúra a társadalmi célkitűzés egyik fontos eleme. A városban lakók, az ideköltözők számára alapvető fontosságú, hogy milyen lakáslehetőséget találnak, milyen a lakáskínálat. Korunk mobilitására lényegesen rugalmasabb lakásstruktúra létrehozásával kell válaszolni, melyben annak összetétele, a lakásméretek, a piaci és nem piaci szegmens, továbbá a városban belüli térbeli eloszlás egyaránt meghatározó.

Gazdaság ► *Kezdeményező város- és térségfejlesztés*

A Fővárosi Önkormányzat követő magatartásra kényszerült az elmúlt két évtizedben, a kezdeményező, irányító szerep ellátása helyett. A hatékony és kiegyensúlyozott – fenntartható – városfejlesztés megvalósításának szükséges feltétele, hogy a város kezébe vegye a kezdeményezést. Az érdekek és érdekeltek bevonásával koordinált, eredményes, a szinergiákat kiaknázó, egyszerre forráskímélő és forrásfeltáró együttműködésre van szükség.

► *Tudás- és kétségálapú gazdaságfejlesztés*

Budapest kitörési pontjaira építve a tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság specifikus cél tárja fel a kétségálapú gazdaságfejlesztésben rejlő lehetőségeket. Budapest gazdaságfejlesztésének célja a stabil, erős, oktatásra épülő helyi gazdaság megalapozása, amely a meglévő munkahelyeket képes megtartani és új munkahelyeket létrehozni.

► *Zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése*

A tudás-intenzív gazdaság és különösen a K+F+I területe szorosan kapcsolódik a „zöld gazdaság” ágazataihoz. Cél, hogy az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások használata hatékonyságra, innovációra készítse a gazdasági szereplőket, fokozatosan átrendezve ezzel a gazdasági szerkezetet. Az innovációnak köszönhetően már elérhető a víz- és energiatakarékos, a hulladékszegény, illetve -mentes technológiák.

► *Turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása*

Budapest, mint Magyarország legjelentősebb turisztikai desztinációja, kiemelkedő turisztikai adottságokkal rendelkezik. A budapesti turizmus közvetlen és közvetett hatásai révén a budapesti gazdaság egyik húzóterülete, így fejlesztése kiemelt prioritást kell, hogy élvezzen az elkövetkező évtizedekben.

Környezet ► *Egyedi városkarakter megőrzése, értékvédelem és értékteremtés révén*

Budapest világhírű, rendkívül értékes épített öröksége meghatározó jelentőségű a város kulturális értékei között. A műemlékek már önmagukban is felkeltik a látogatók érdeklődését, vonzzák a turistákat.

► *A város és a Duna együttélésének megteremtése*

A Duna alapvetően meghatározza a város szerkezetét, belső kapcsolatait, azok fejleszthetőségét és a vízpart közelében fekvő területek használatát. A koncepció a város két fő térségének átalakulását preferálja, egyik a Duna menti zóna.

A Duna legyen egész Budapesté! Természetközeli partjai váljanak a természetjáró, barnamezős partjai pedig a tágabban értelmezett rekreáció közösségi tereivé, a kultúra, a szórakozás speciális budapesti lehetőségek színterévé, vagy – ahol az elfogadható – álljon a vízkapcsolatot igénylő gazdasági élet szolgálatába. A világörökségi területek minőségének javítása, a parthasználat kiterjesztése és humanizálása, valamint az értékmegőrzés elsőrendű feladatok.

► *Kiegyensúlyozott városi térszerkezet - differenciált központrendszer kialakítása*

A kiegyensúlyozott térszerkezet azt jelenti, hogy egyes területek indokolatlan használati túlterhelése oldódik, a keletkező közlekedési igény a városi térben nagyjából kiegyenlítetté és kiszámíthatóvá válik. Mindezt a funkcionális összhang megteremtésével, a sűrűség differenciált alakításával és az egyes területek közötti kapcsolatok megteremtésével, illetve fejlesztésével javasolt elérni a hatékony városszerkezet kialakítása – kompakt város célkitűzésben foglaltak mentén.

Jelen koncepció egy új, differenciált, hierarchikus központrendszert javasol kialakítani, melyen belül megkülönböztethetők a városszerkezetet meghatározó központok és a városszerkezeti jelentőséggel nem rendelkező, helyi szintű központok.

► *Kompakt, szabadterületekkel megfelelően tagolt város*

Budapest nagy kiterjedésű, alacsony intenzitású területei egyre nagyobb mértékben nehezítik a város gazdaságos kiszolgálását, távlati fenntarthatóságát.

Mivel a népesség alacsony sűrűsége csökkenti a környezet fenntarthatóságát, növeli a közpénzekből fenntartott közlekedési, közműüzemeltetési és fenntartási költségeit – miközben fajlagosan több természeti erőforrást, több területet vesz igénybe hatékonyabb társainál –, ezért új fejlesztések esetén hatékonyabb intenzitásra kell törekedni, természetesen lakóterületek esetén az élıhetőség figyelembevételével.

A kompakt településszerkezet magában hordozza a szabadterületekkel tagolt városszerkezet szükségességét. A megfelelő átszellőzési viszonyok, az ökológiai kapcsolatok biztosítása, a hősziget-hatás mérséklése érdekében megőrzendők a városszerkezet tagoló, a városba ékszerűen benyúló szabadterületek, a zöldsávok, zöldterületek és erdők, valamint a vízfolyások és mezőgazdasági területek.

► *Területhasználat és közlekedés integrált fejlesztése*

A hatékony városszerkezet kialakítása – kompakt város specifikus cél kiemelten felhívja a figyelmet a területhasználat és a közlekedés integrált fejlesztésének szükségességére. A mainál vegyesebb területhasználat következtében egyfelől a motorizált mobilitási igények jelentősen csökkenthetők, másfelől a kialakuló, irányait tekintve kiegyenlítettebb utasáramlás a közlekedési rendszer elemeit (a jelenlegi helyzetre jellemző aszimmetria hiányában) kisebb mértékben terheli, alacsonyabb kapacitást igényel, és gazdaságosabb üzemeltetést eredményez.

► *A város további terjeszkedésének megakadályozása, barnamezős területek hasznosítása*

Budapest térbeli fejlesztésében a fenntarthatóság szempontrendszerét kell követni. Ez azt jelenti, hogy területtakarékos, a meglévő konszolidált területhasználathoz és a rendelkezésre álló infrastruktúrához igazodó, kiegyensúlyozott, vegyes használatot eredményező fejlesztésekre kell törekedni. A város fenntartható fejlesztési pályára állításának és kompaktságának megtartására elengedhetetlen feltétel a barnamezős területek átstrukturálása és újrahásznosítása.

Az extenzív városfejlesztés, a zöldmezős beruházások helyett a barnamezős területek rehabilitációjával megőrizhetők a városi szabad területek, kedvezőbb klimatikus feltételeket teremtve.

► *A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása*

Budapest gazdasági versenyképességének növelése érdekében a gazdasági funkciók széles skálájához illeszkedő, megfelelően irányított területi kínálatot és infrastruktúrát kell biztosítani.

A racionális, kompakt város ismérveit figyelembevevő területhasználat a gazdasági tevékenységek térbeli szerkezetére is kihat, és a gazdasági szereplők hatékony működésének feltétele (pl. helyi gazdaság, helyi piacok erősödése).

► *Alkalmazkodás a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaihoz*

Az élıhetőség hosszú távú fenntartása érdekében kiemelkedő feladat a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaihoz való alkalmazkodás. A célok közt megjelenő energiahatékonyság és klímavédelem, mint a hősziget-hatás enyhítése, energia-hatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása, az üvegházhatású gázok csökkentése, megújuló energiaforrások alkalmazása, környezetbarát közlekedési módok és eszközök fejlesztése ezt az alkalmazkodást célozza.

► *A környezeti erőforrások védelme, hatékonyabb felhasználása*

A környezeti erőforrások védelme és hatékonyabb felhasználása szorosan összefügg a várható életminőséggel. Ennek érdekében nagy fontossággal bír a természeti értékek megőrzése, tájképi elemek védelme, az ökológiai kapcsolatok biztosítása, a környezeti elemek védelme (úgy mint talaj- és termőföldvédelem vízvédelem), de a potenciális szennyezőforrások felszámolása, a keletkező hulladék mennyiségének csökkentése, az újrahásznosítás arányának növelése szintén hozzájárul a környezeti erőforrások védelméhez, a környezeti egyensúly visszaállításához.

► *Az egészséges környezeti feltételek megteremtése*

Az élıhetőség szempontjából kiemelten fontos az egészséges környezet megteremtése, amely a környezeti terhelések mérséklése és a környezeti feltételek javítása révén érhető el. Az elegendő mennyiségű és minőségű rekreációs célú zöldfelület és egyéb biológiai zöldfelületek megléte, valamint a környezeti elemek megfelelő állapota (pl. zajterhelés és légszennyezés csökkentése) a fenti elhatározás megvalósulásának irányába hatnak. Ennek megfelelően a stratégiai céljaink közt szerepel a kibocsátások és az érintettség csökkentése, köztisztaság javítása, a biológiailag aktív felületek növelése, új zöldterületek létesítése, és a meglévő zöldterületek rehabilitációja.

Infrastruktúra ► *Kapcsolati hiányok megszüntetése*

A közlekedési rendszer kapcsolati hiányai (országos, térségi, vagy városon belüli) nem csak magában a közlekedésben okoznak anomáliákat, hanem korlátozzák a város, vagy annak egyes részeinek megfelelő szintű, funkcionális működését.

A város nemzetközi szerepének erősítésére (Budapest az ország gazdasági súlypontja) az országos közlekedési hálózat területileg érintett elemeit meg kell valósítani, fejlesztésüket folytatni szükséges (gyorsforgalmi úthálózat, vasúthálózat).

A településszerkezet kiegyensúlyozásának érdekében a városon belüli közlekedésben hiányzó, elsősorban harántoló irányú szerkezeti elemeket meg kell valósítani, hogy azokon a közösségi közlekedés, az egyéni személygépjármű és a kerékpáros közlekedés jelentette forgalmi kapcsolatok létrejöhessenek

► *A városi közforgalmú közlekedés súlyának növelése*

Budapesten a közlekedési igények a város lakos számából és a területi kiterjedéséből következően nagyrészt gépjárművel kell, hogy lebonyolódjanak a mai társadalmi-gazdasági környezetben. Az élıhető város és a fenntartható fejlődés szempontjából fontos a gépjármű közlekedéssel megtett utazásoknak a megoszlása a közösségi közlekedés és az egyéni személygépjármű közlekedés között (modal-split arány). A kötöttségeket jelentő, sok esetben kényelmetlenebb utazási formát jelentő közösségi közlekedés lényegesen hely- és infrastruktúra takarékosabb, és emellett környezet kímélőbb a városi térben, mint az egyéni személygépjármű közlekedés.

► *A kiaknázatlan környezetbarát közlekedési lehetőségek hasznosítása*

A fenntartható fejlődés szempontjából fontos, hogy a helyváltoztatás iránti igények a város szerkezetének tervszerű alakításával (kompakt településszerkezet, vegyes területhasználat, differenciált központrendszer) fajlagosan csökkenjenek, és az utazási szokások tudatos befolyásolásával toldódnak el a környezetet kímélő közlekedési módok, a közösségi közlekedés, a kerékpáros közlekedés és a gyalogos közlekedés felé.

► *Mindenki számára elérhető jó minőségű ivóvíz biztosítása*

A főváros vízbázisa a Duna mellé telepített parti szűrésű kutakra épül, melyek felszín közeli helyzetük miatt sérülékenyek, így védelmük kiemelt fontosságú. Az előregedő hálózat és a több mint 100 éves vezetékek nem csak üzembiztonsági kockázatot, hanem a lerakódások miatt, rosszabb vízminőséget is eredményezhetnek. Az ütemezett rekonstrukciók és hálózatbővítések által a hozzáférhetőség és a vízminőség is jobbá válik.

► *Szennyvizek teljes mértékben történő megtisztítása*

Mára már a főváros korszerű és hatékony tisztítási technológiával felszerelt szennyvíztisztítókkal rendelkezik, melyek kapacitása tekintetében is hosszú távon kellő tartalékkal rendelkeznek.

A befogadói oldal bővítését követően a csatornázatlan területek felzárkóztatása és a szennyvíztárolók megszüntetése a cél, így a keletkező szennyvizek ellenőrzött módon és a megfelelő minőségben kerülnek majd az élővízes befogadóba.

► *Energiaigény jelentős mérséklése*

A jelenlegi energiafelhasználás mérséklésével mindamellett, hogy az előállítási oldal terhelése csökken, az energiahálózatok működése is optimálissá tehető. Az épületek energetikai (épületgépészeti és szigetelési) korszerűsítésével jelentős megtakarítások érhetőek el.

A megújuló energiák hasznosításával pedig a már meglévő hálózatok közül bizonyos elemek akár meg is szűnhetnének, csökkentve ezáltal az energiatovábbítási veszteségeket, és a hálózatoktól való függést.

► *Megújuló energiaforrások nagyobb mértékű alkalmazása*

A klímavédelem és az energiahatékonyság egyik alappillére a megújuló energiaforrások alkalmazása. A fosszilis energiahordozók helyett a nem légszennyező, karbon-szegény megújuló energiaforrások (nap, víz, szél és földenergia) használata az üvegházhatású gázok csökkentése révén közvetve az életminőség javításához járulnak hozzá.

► *Vízfolyások revitalizációja*

A természeti értékek megőrzése, ökológiai kapcsolatok javítása, valamint a zöld szabadterekkel tagolt, strukturált városszerkezet szempontjából kiemelkedő jelentőségű a vízfolyások revitalizációja. A vízparti revitalizált térségek a lakossági rekreáció színterei, így az életminőség javulását eredményezik.

Stratégiai cél/SWOT	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK	LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ TERÜLET-, VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS		<ul style="list-style-type: none"> Szétaprózott, többszintű önkormányzati rendszer, és ebből fakadó kompetencia problémák. 	<ul style="list-style-type: none"> Európai Unió csatlakozás óta európai városokkal való együttműködés. Kárpát-medencében: határokon átnyúló hatás 	<ul style="list-style-type: none"> Budapest és várostérségének együttműködési hiánya. Budapest, mint egy 23 kerületet összefogó település, közigazgatási szakadék mélyül. A kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolásának sikertelensége. Budapest és agglomerációja között fennálló egyensúlytalanság humán infrastruktúra ellátottságban.
2. TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG	<ul style="list-style-type: none"> Európai léptékben is jelentős gazdasági erő Kiemelkedő gazdaságföldrajzi elhelyezkedés, geopolitikai pozíció. „Hídfo” a délkelet-európai térség kereskedelmi piacaira. Budapest és agglomerációja európai léptékben is jelentős, meghatározó metropolisz térség. Meghatározó a globális gazdasági szereplők headquartereinek jelenléte. Jelentős tőkebefektetések, nyitott, exportorientált regionális üzleti kultúra. Nagyarányú felsőfokú szakképzettség, ezzel összefüggésben erősödő K+F kapacitás. A gazdasági versenyképességet meghatározó alapadottságok jelenléte. Termelési alpinfrastruktúra és gyártási tapasztalat megléte. Nagy kiterjedésű, jó városi pozíciójú fejleszthető területek, ezen belül funkcióváltásra alkalmas ipari zóna és értékes Duna-menti területek megléte. Nyitott, exportorientált regionális üzleti kultúra Felsőoktatási központ. 	<ul style="list-style-type: none"> A területi-gazdasági fejlődés szereplőinek bevonásával zajló egységes irányítási modell hiánya. Az adók és járulékok országosan magas szintje és a vállalkozásokat sújtó adminisztratív terhek európai szintű versenyhátrányt eredményeznek. Kiskereskedelem túlzott centralizálása. Közlekedési infrastruktúra szerkezeti hiányosságai és rossz állapota. Termelési infrastruktúra hiánya. Barnamezős övezetek tulajdonosi problémái. A fejlesztés folyamatát gátló nehézkes rendeletalkotási és építhetőségi rendszer. A Budapest régió mindeztáig az alacsony hozzáadott értékű és nem kutatás-intenzív szektorokban emelkedik ki a térségi versenyben. Általános forráshiány. 	<ul style="list-style-type: none"> Európai Unió csatlakozás óta európai városokkal való együttműködés. Kárpát-medencében: határokon átnyúló hatás. Innovációs, technológiai, kutatás-fejlesztési, tudástranszfer előtérbe kerülése. Unió források elérhetősége. Értékalapú, egységes vagyongazdálkodási szemlélet megerősödése. Integrált városfejlesztés részét képező helyi gazdaságfejlesztési modellek. Turisztikai potenciál. Egységes fővárosi adópolitika. Térségi gazdasági együttműködések (főváros és agglomerációs települések). Közlekedési-logisztikai szerepkör növekedése. 	<ul style="list-style-type: none"> Az ország nemzetközi megítélése és makrogazdasági nehézségei beszűkíthetik a főváros mozgásterét. Az EU strukturális alapok és kohéziós alap felhasználásának szabályváltozása következtében beszűkülő külső források komplex, nagyberuházások, és más gazdasági programok elmaradását eredményezhetik. Budapest gazdálkodásában a belső megosztottság (a főváros és a kerületek viszonyában) a városgazdálkodás stagnálásához, széteséséhez vezethet. A hitelválság okán az ingatlanbefektetői kedv tartós megtorpanása. A regionális versenyképességi versenyben romló pozíció. A kereslet visszaesésével, a piacok beszűkülésével a termelő kapacitások további romlása.
3. PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEHANGOLT FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN	<ul style="list-style-type: none"> Közép-Európa második legnagyobb és legjelentősebb városa. Duna menti fekvés. 	<ul style="list-style-type: none"> Nincs megfelelő együttműködés az agglomerációval és a tágabb várostérséggel Az egységes város folyamatos gyengülése 	<ul style="list-style-type: none"> Európai Unió csatlakozás óta európai városokkal való együttműködés. Kárpát-medencében: határokon átnyúló hatás. 	<ul style="list-style-type: none"> Budapest és agglomerációja között fennálló egyensúlytalanság humán infrastruktúra ellátottságban.

<p>4. NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Európai léptékben is jelentős gazdasági erő ▪ Kedvező földrajzi fekvés: Nyugat-Európa és a Közel-Kelet összeköttetése, és Kelet-Európa és az Adria közötti tengely metszésében való elhelyezkedés. ▪ Duna menti fekvés. ▪ Közép-Európa második legnagyobb és legjelentősebb városa. ▪ Nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú kulturális és tudományos élet. ▪ Magyarország fővárosaként kiemelkedő államigazgatási, illetve közigazgatási szerep. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest a városok növekvő versenyében több területen veszített kedvező pozícióból 		
<p>5. HATÉKONY VÁROSSZERKEZET KIALAKÍTÁSA - KOMPAKT VÁROS</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sokszínű, differenciált területhasználat. ▪ Térbeli szempontból kiegyensúlyozott intézményrendszer. ▪ Jelentős belső tartalékterület, amely alkalmas a szükséges városias funkciók elhelyezésére. ▪ Kiemelkedő adottságok: fürdőváros. ▪ Felsőoktatási központ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére. ▪ A Duna adottságainak nem megfelelő kiaknázása. ▪ Túlterhelt főközpont, nem megfelelően differenciált központrendszer. ▪ A város ¾-e igen alacsony intenzitással beépített, nehezen fenntartható szerkezet. ▪ Területhasználatból származó szomszédsági konfliktusok. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja. ▪ Az európai kultúra értékeinek fokozódó megbecsülése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ További zöldmezős beruházások ösztönzése. ▪ Forráshiány miatt az értékek pusztulása.
<p>6. A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A város földtani kincsekben bővelkedik: kiváló termál és gyógyvizet létesítmények megléte. ▪ A város kiemelkedő értékeit képezi földrajzi fekvése, a településképi látványértékek és a mindezeket feltáró kilátópontok. ▪ A budai erdőterületek, mint komplex élőhelyek és táji léptékű látványelemek jelentős értéket képviselnek. ▪ Nagyvárosi parkjaink egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó. ▪ Egyedi táji és természeti adottságok, történelmi és építészeti örökség, világörökségi területek. ▪ A közműhálózatok kiterjedtsége (a távhő kivételével) közel 100%-os. ▪ A közműellátottsági színvonal megfelelő. ▪ A megújuló energiafelhasználás terén 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A belső városrészekben jelentős mértékű a hőszigetelhetőség, a zöldfelületi intenzitás csökkenő tendenciát mutat az elmúlt időszakban. ▪ Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól. A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket is mutatnak. ▪ A barnamezős területek, felhagyott hulladéklerakók kármentesítése és rehabilitációja (rekultivációja) helyett jellemzően zöldmezős fejlesztések valósultak meg. ▪ A főváros energiaellátása szénhidrogén alapú, a megújuló energiaforrásból előállított energia a fővárosra vonatkoztatva alacsony mértékű. ▪ A város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az EU következő támogatási ciklusában előnyben részesíti az energiahatékonyságot és a megújuló energiák felhasználását célzó beruházásokat. ▪ A hulladék újrahasznosítási arányának növelését az EU kiemelten támogatja. ▪ Környezettudatosság erősödése. ▪ Egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye. ▪ A Duna Stratégiával előtérbe kerül a Duna menti területek komplex fejlesztése. ▪ Alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja. ▪ Az európai kultúra értékeinek fokozódó megbecsülése. ▪ Duna közlekedési szerepének kihasználatlansága. ▪ Alternatív energiák térnyerése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A klímaváltozás hatására növekszik a városi hőszigetelhetőség, valamint a szélsőséges időjárási események gyakorisága. ▪ Zöldfelületek védelme kevésbé biztosítható. ▪ További zöldmezős beruházások ösztönzése. ▪ Forráshiány miatt az értékek pusztulása. ▪ Az árvízszintek szabályozásának hiánya. ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére. ▪ Támogatás és megfelelő jogi környezet nélkül a megújuló energia hasznosításának megvalósítása ellehetetlenül.

	<p>nagy fejlesztési potenciál áll rendelkezésre</p> <ul style="list-style-type: none"> A víz- és energiahálózatok jelentős tartalékkapacitásokkal rendelkeznek. Az árvízmentesített területek aránya közel 100%-os. Termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása. Kedvező geotermikus grádiens. 	<p>a növekvő közúti forgalom erősödő zajszenyezést produkál.</p> <ul style="list-style-type: none"> Az újrahasznosított hulladék aránya elmarad a Nemzeti Környezetvédelmi Programban megcélzott újrahasznosítási aránytól. Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére. 	<ul style="list-style-type: none"> A lakosság érdekelt vált az energia- és vízfelhasználás csökkentésében. Elérhető és megfizethető korszerű technológiák megjelenése, elterjedése. 	
<p>7. BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE</p>	<ul style="list-style-type: none"> Az európai közlekedési folyosók rendszerének egyik metszéspontja. Országos és térségi közlekedés közúti és vasúti csomópontja. Kiterjedt városi közösségi közlekedési hálózat magas használati részaránnyal. Kedvező földrajzi fekvés: Nyugat-Európa és a Közel-Kelet összeköttetése, és Kelet-Európa és az Adria közötti tengely metszésében való elhelyezkedés. Duna menti fekvés. 	<ul style="list-style-type: none"> Az országos és térségi közlekedési kapcsolatok forgalmilag túlterheltek. A városi közlekedési infrastruktúra műszaki állapota, és a nyújtott szolgáltatások színvonala folyamatosan romlik. A közlekedés- és közmű fejlesztéseket nehezítik a közterületek rendezetlen tulajdonviszonyai. 	<ul style="list-style-type: none"> Az EU közlekedési jövőképének önálló ágazata a városi közlekedés. Az ún. funkcionális várostérség településeinek közlekedési együttműködése. Szemléletváltás a lakosság közlekedési szokásai terén. 	<ul style="list-style-type: none"> A közlekedés üzemeltetését biztosító, kiszámítható országos támogatási rendszer hiánya. Növekvő motorizációs szint és mobilizációs igények.
<p>8. BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM</p>	<ul style="list-style-type: none"> Magasan kvalifikált munkaerő. Foglalkoztatottság magasabb, mint az országos átlag. Magasabb jövedelemmel rendelkezik a lakosság, mint az országos átlag. Magyar kulturális intézmények nagy számban koncentrálnak Budapesten, jelentős hagyományok. 	<ul style="list-style-type: none"> Helyi, civil kezdeményezések alacsony száma. Foglalkoztatottak aktív korúakhoz mért aránya elmarad az EU átlagától. Az előregedés új fázisa: nő az időskorúak aránya 	<ul style="list-style-type: none"> A generációk közötti kapcsolat értéké, fontossá válik. Egészségtudatosabb életforma terjedése. Nemzetközi vándormozgalom célterülete. 	<ul style="list-style-type: none"> Természetes fogyás. A fiatal képzett munkaerőt más országok hiányszakmái elvonnák. Nem létesül elegendő megfelelő színvonalú munkahely. Egyre későbbre tolódik a gyermekvállalás. Egyszemélyes háztartások számának további növekedése. Globális válság okozta munkanélküliség növekedése. Intoleráns társadalom. Egyszemélyes háztartások számának további növekedése.
<p>9. RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA</p>		<ul style="list-style-type: none"> Bérlakásszektor hiánya Lakás-mobilitás alacsony szintű. 	<ul style="list-style-type: none"> Nemzetközi vándormozgalom célterülete. 	

STRATÉGIAI CÉLOK KÖZÖTTI ÖSSZHANG

A stratégiai célok egymáshoz kapcsolódásának vizsgálata megmutatja a kitűzött célrendszer belső összhangját. Az egyes célok kisebb-nagyobb intenzitással kapcsolódnak egymáshoz, egyes esetekben azonban a kapcsolódás valójában nem releváns. A stratégiai célok ellentmondást nem tartalmaznak, egymással ütköző cél nincs a célrendszerben.

Stratégiai cél/ Stratégiai cél	1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ TERÜLET-, VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS	2. TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG	3. PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEhangolt FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN	4. NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL	5. HATÉKONY VÁROSSZERKEZET KIALAKÍTÁSA - KOMPAKT VÁROS	6. A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE	7. BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE	8. BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM	9. RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA
1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐTERÜLET-, VÁROS- ÉS TÉRSÉGFEJLESZTÉS		✓	✓	✓	✓	✓	✓	○	✓
2. TUDÁSALAPÚ, VERSENYKÉPES, INNOVATÍV ÉS „ZÖLD” GAZDASÁG	✓		✓	✓	✓	✓	✓	○	○
3. PARTNERSÉG – A JÖVŐ KÖZÖS TERVEZÉSE, ÖSSZEhangolt FEJLESZTÉSEK BUDAPESTEN ÉS A VÁROSTÉRSÉGBEN	✓	✓		✓	✓	✓	✓	○	○
4. NEMZETKÖZI SZEREPKÖR ERŐSÍTÉSE A TÉRSÉGI POZÍCIÓ KIHASZNÁLÁSÁVAL	✓	✓	✓		○	○	✓	✓	○
5. HATÉKONY VÁROSSZERKEZET KIALAKÍTÁSA - KOMPAKT VÁROS	✓	✓	✓	○		✓	✓	○	✓
6. A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE	✓	✓	✓	○	✓		✓	✓	○
7. BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE	✓	✓	✓	✓	✓	✓		○	○
8. BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM	○	○	○	✓	○	✓	○		✓
9. RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA	✓	○	○	○	✓	○	○	✓	

jelmagyarázat:

szoros, erős kapcsolódás a stratégiai célok között

kevésbé szoros, de van kapcsolódás a stratégiai célok között

nem releváns a célok közötti kapcsolat vizsgálata

értelmezhetetlen a kapcsolódás vizsgálata

KÜLSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT*

* A koherenciavizsgálat során elengedhetetlen az idézetek használata, melyek a kapcsolódási pontokat bizonyítják. A szövegek közti „dőlt betűs”, időzjelben lévő szakaszok a koherenciavizsgálat tárgyát képező dokumentumból származnak.

KAPCSOLAT AZ EURÓPA 2020 STRATÉGIÁVAL

Budapest területfejlesztési koncepciója kapcsolódik az EU kohéziós politikájának 2014-2020 közötti időszakra meghatározott tematikus célkitűzéseire. Az Európa 2020 stratégiai célterületei

- a foglalkoztatás,
- a K+F+I,
- az éghajlatváltozás/energia,
- az oktatás és
- a szegénység/társadalmi kirekesztés.

Az Európai Unió a FENNTARTHATÓ, az INTELLIGENS és az INKLUZÍV NÖVEKEDÉS érdekében fentiekkel kapcsolatban az alábbi tematikus célterületeket határozza meg, melyeket a BTFK célrendszere - Budapest sajátosságaira tekintettel - is figyelembe vesz:

1. a kutatás, technológiafejlesztés és innováció erősítése;

Budapest területfejlesztési koncepciója a technológiai innováció és tudástranszfer keretein belül célul tűzi ki a szükséges kapcsolatháló létrehozását, és működtetését az önkormányzat, a gazdaság szereplői, valamint a képző- és kutatóhelyek között. A piaci folyamatok biztosítják a gazdaság „helyszíneit”, ezért a cél a szereplők közötti információáramlás, a technológiai innováció „üzletké válásához” szükséges K+F+I műhelyek, vállalkozások, valamint finanszírozók egymásra találásának könnyítése, továbbá a KKV szektor integrációjának elősegítése.

2. az információs, kommunikációs technológiák hozzáféréseinek elősegítése, minőségi javítása;

Budapesten fontos cél a kutatás, fejlesztés és innováció potenciálnövelése. A gazdaságfejlesztés kiemelt iránya a kutató és fejlesztő munka növelése. A gazdasági tevékenységek szerkezetének – a hatékony és versenyképes működés érdekében – olyan irányba kell eltolódnia, ami magasabb hozzáadott értéket, új eljárásokat alkalmaz.

3. a KKV-k, az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése és a vízkultúrák támogatása

Budapest esetében nem releváns.

4. az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való átállás támogatása minden szektorban;

Az energiahatékonyságot és a klímavédelmet segíti elő az üvegházhatást fokozó gázok kibocsátásának csökkentése. A fosszilis energiahordozók helyett a nem légszennyező, karbon-szegény megújuló energiaforrások (nap, víz, szél és földenergia) használata, kis károsanyag-kibocsátású gépjármű-technológiák előtérbe helyezése fontos célként jelenik meg a koncepcióban.

5. a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a kockázat-megelőzés és -kezelés ösztönzése;

A környezeti erőforrások fenntartható használata a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban jelentős szerepet játszik. Az európai célkitűzésekkel összhangban a koncepció kiemelt hangsúlyt fektet a megújuló energiaforrások ösztönzésére, hiszen Budapesten még elhanyagolhatóan alacsony ezen energiaforrások részaránya. A város külső (jellemzően fosszilis) energiafelhasználását enyhíteni tudják a megújuló energiaforrások, melyek alkalmazására a felhasználás helyén, a városi épületek energiaellátásában is lehetőség van.

6. a környezetvédelem és erőforrás-hatékonyság ösztönzése;

Az energiahatékonyság fejlesztése, a megújuló energiák ösztönzése az Európai Unió 2014-2020 közötti tervezési időszakra szóló fejlesztési célkitűzéseivel összhangban áthatja Budapest területfejlesztési koncepcióját. Mivel az ország legjelentősebb energia-felhasználója Budapest, ezért a 2020-ra vállalt kötelezettségek teljesítése is a főváros energiagazdálkodását érinti legjobban. Budapesten az épületek felelősek az energiafogyasztás és kibocsátott CO₂ jelentős

részéért, így itt kiemelten fontos az épületek energiahatékonyágát javító beruházások ösztönzése, de a koncepció energiahatékonyági célokat fogalmaz meg más területeken is, mint például a közlekedésben (modal-split arány javítása, környezetbarát közlekedési lehetőségek preferálása) vagy az energiahálózatok fejlesztésénél (távfűtés korszerűsítése).

7. a fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása;

Budapesten fontos cél, hogy a város szerkezetének tervszerű alakításával fajlagosan csökkenjenek az utazási igények. A közlekedési szokások tudatos befolyásolásával a környezetszennyező, gépjárművel megtett utazások száma toldjon el a kedvezőbb terhelést jelentő közösségi közlekedés javára. A környezetet kímélő közlekedési módok – kerékpáros közlekedés, gyalogos közlekedés – kiemelten kerüljenek preferálásra (rövid utak városa).

A csapadékvizek visszatartásával és hasznosításával, valamint a megújuló energiaforrások nagyobb mérvű alkalmazásával a meglévő koros, és fogyasztási igényeket lekövető hálózatok terhelése mérsékelhető.

8. a foglalkoztatás növelése és a munkaerő-piaci mobilitás támogatása;

A foglalkoztatás témakörét a gazdasági és a társadalmi vonatkozású célkitűzések is tartalmazzák, hogy a ma jelen lévő problémák kiküszöbölésére és a foglalkoztatás növelése érdekében Budapesten a fiatalok megtartása és a szakképzett lakosság elvándorlásának megakadályozása érdekében cél a munkaerő szakmai előrehaladásának és a képességeknek megfelelő foglalkoztatás lehetőségének biztosítása. A munkaerőpiacot érdekeltté tenni kell abban, hogy lehetőséget adjon a pályakezdőknek is.

A fővárosban a munkaerőpiac nagyobb rugalmasságának elérése szükséges abban az értelemben is, hogy a munkavégzés ne idő-, hanem feladatorientált legyen. Számos atipikus munkavégzési forma elterjedése szükséges az európai trendeknek megfelelően, mely a részmunkaidős, a távmunkában végezhető, az egyes napokon történő munkavégzéssel járó projekt megbízásokat jelenti. A fenti lehetőségek arra készítetik a foglalkoztatottakat, hogy maguk is vállalják a folyamatos képzést és ismeretük megújulását, innovációját.

9. a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem;

A koncepció egyik átfogó célja a javuló életminőség, harmonikus együttélés biztosítása. A befogadó társadalom a népességszám fenntartását, egyben az aktív és pozitív befogadás elősegítését is jelenti.

10. oktatási beruházások, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás elősegítése;

Budapest az ország legjelentősebb oktatási központja, melyre a koncepció nagy hangsúlyt fektet. Az oktatásban fontos cél a magas színvonalú, hatékony és a gazdaságot is szolgáló képzési rendszer működtetése, ami meghatározó tényező a felnövekvő generációk tudásszintjének, foglalkoztatottságának és társadalmi szerepvállalásának megalapozásában, és a társadalmi problémák megelőzésében, kezelésében is döntő szerepe van. Ma már nemcsak felsőfokú szinten jelentkezik az élethosszig tartó tanulás követelménye, ezért az oktatási intézményhálózat teljes spektrumának fel kell erre készülnie.

11. az intézményi kapacitás és hatékony közigazgatás megteremtése.

Budapest kétszintű közigazgatási rendszerében nem működnek megfelelően a létező koordinációs platformok, hiányzik a szinergiákat felmutató közép- és hosszú távú fejlesztések előnyben részesítése. Az együttműködés kialakulását nehezítik a fejlesztéseket megalapozó tervezés összehangolását befolyásoló jogszabályok.

Meg kell találni a közös célt, mely Budapest - mint erős, egységes főváros - fellépésével a környező gazdasági versenyterben kedvezőbb gazdaságfejlesztést és ebből fakadó általános fejlődést eredményez a fejlesztéssel területileg érintett kerületi önkormányzat számára is. Ennek eszköze a jól működő partnerségi viszonyok kialakítása.

KAPCSOLAT A FORMÁLÓDÓ OFTK-VAL

Jelen dokumentum magasabb rendű területi tervek figyelembe vételével készült, különösképpen a „Nemzeti fejlesztés 2020” című dokumentumban foglaltakra, melynek része a formálódó Országos Területfejlesztési Konceptió.

A dokumentum középtávon fókuszált üzeneteket ad Magyarországon a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés számára, megalapozva a 2014-2020-as fejlesztési időszakot. A területfejlesztési fejezet a megyei önkormányzatok és Budapest által jelzett megyei, illetve fővárosi fejlesztési elképzeléseket figyelembe véve, azokat összehangolva adja meg a területfejlesztési célokat.

A nemzeti fejlesztés átfogó céljaihoz való kapcsolódás

A „Nemzeti Fejlesztés 2020” dokumentumban meghatározott célrendszerhez kapcsolódnak Budapest átfogó célkitűzései, annak figyelembe vétele mellett, hogy a főváros egyedüli, speciális helyzetben van Magyarországon belül. Így Budapest pozíciójának erősítése, mint átfogó cél, az **Európai városhálózaton belül** (is) kell, hogy történjen.

Az értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés nemzetünk céljaként „a meglévő értékeket megőrző, azokra építő, fenntartható gazdasági fejlődés és növekedés, a kiszámítható, érték-, tudás- és munkaalapú, hozzáadott értéket növelő és közhasznokat eredményező, valamint az erőforrások takarékos és hatékony használatára épülő gazdasági fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkózás, a foglalkoztatás jelentős bővítése..”

Budapest esetében a gazdaságra vonatkozó – azonos fejlesztési irányokon alapuló - átfogó cél a **fenntartható, érték- és tudásalapú gazdaság**.

A népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom országos célként: „a népességszám növelése, a gyermekek születésének ösztönzése. További cél a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban és értékekben való gyarapodásának elősegítése, a közép- és az alsó- középosztály, valamint a közösségek és családok megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás..”

A főváros esetében a **javuló életminőség, harmonikus együttélés** átfogó céljában megfogalmazottak tudják elősegíteni a nemzeti célként meghatározottakat.

A természeti erőforrásaink fenntartható használatáért, értékeink megőrzéséért a „hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásainkkal való fenntartható gazdálkodás megteremtését, az erőforrások megőrzését a jövő generációk számára, mind mennyiségben, mind minőségben” biztosítani kell. „Az élelmiszer- és energiabiztonság, a környezetbiztonság, valamint a klímabiztonság, az egészséges ivóvíz ellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzéséhez, az egészséges élet környezeti feltételeinek biztosításához, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítéséhez” Budapest **egészséges, harmonikus, sokszínű városi környezetet** kialakítva tud az országos szintű cél megvalósításához nagymértékben hozzájárulni.

	OFTK	koherencia	BTFK
JÖVŐKÉP	Közép-Európa gazdasági és szellemi központja		Budapest a Kelet-Közép-Európai térség gazdasági vezető ereje, innovációs és kulturális központja, élenjáró a tudás- és kreatív gazdaság fejlesztésében és a fenntartható gazdasági modell megvalósításában
	biztonságos megélhetés		Budapest megfelelő lakáskörülményeket, a lakosság képzettségének megfelelő munkahelyeket, szociális biztonságot és közbiztonságot nyújtó város
	az erőforrások fenntartható használata		Budapest a páratlan természeti és épített környezetét féltve vigyázó, környezettudatos város
	versenyképes gazdaság		Budapest biztosítja az innováció kereteit, ahol a kreativitás, a tudás és a kutatás a színvonalas nevelés, oktatás, képzés révén kimagasló eredményeket ér el
	gyarapodó népesség		A koncepció alapkiindulása a népesség megtartása
	megerősödött közösségek	0	a jövőkép nem tér ki rá külön, de a célok között megfogalmazódik
	javuló életminőség		Budapest sokszínű, egyedi karakterű főváros, amely magas életminőséget és esélyegyenlőséget biztosít lakóinak
	javuló környezeti állapot		Budapest élhető város, amely biztosítja az egészséges környezetet

	OFTK	koherencia	BTFK
HORIZONTÁLIS CÉLOK	Befogadás – társadalmi felzárkózás, esélyegyenlőség megteremtése		Az ESÉLYEGYENLŐSÉG mindenki számára biztosítani kívánja a város és környezete használatát, a gazdaság által nyújtott lehetőségeket, a társadalmi igények kielégítését biztosító humán szolgáltatásokat.
	Fenntartható fejlődés – fenntartható növekedés		A FENNTARTHATÓSÁG olyan fejlődési folyamatot jelent, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét arra, hogy saját szükségleteiket kielégítsék. Az erőforrások optimálisabb használata kell, hogy meghatározó legyen, szakítva a korábbi pazarló felfogású szemlélettel.
	Értékmegőrzés és intelligens növekedés		A horizontális célként szereplő ÉLHETŐSÉG csak az értékmegőrzés és az intelligens növekedés révén érhető el.

	OFTK	koherencia	BTFK
ÁTFOGÓ CÉLOK	Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés		Érték- és tudásalapú gazdaság
	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom		Javuló életminőség, harmonikus együttélés
	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése		Harmonikus, sokszínű városi környezet
	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet		Budapest sajátos helyzete miatt területi értelemben vett térszerkezetről nem lehet beszélni, ezért Budapest a térségi pozíciójára alapozza azt az átfogó célkitűzést, hogy az európai város-hálózat erős tagja legyen.

	OFTK	koherencia	BTFK
SPECIFIKUS CÉLOK	Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság		Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság, kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés
	Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)		Befogadó, támogató, aktív társadalom (gyógy- és termálvizekben rejlő lehetőségek kihasználása, sport és rekreáció), tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság (turizmus)
	Öngondoskodó, élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás	0	Nem releváns
	Kreatív és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I		Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Közösségi megújulás, érték tudatos és szolidáris társadalom, roma integráció		Befogadó, támogató, aktív társadalom
	Biztonság, korszerű és hatékony nemzeti közszolgáltatások, jó állam		Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés

Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata, környezetbiztonság		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése
Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont		Nemzetközi szerepkör erősítése a térségi pozíció kihasználásával
Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek		Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés, tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
Vidéki térségek értékalapú felemelése	0	<i>Nem releváns</i>
Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén		Befogadó, támogató, aktív társadalom
Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei		Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése

KAPCSOLAT A NÖVEKEDÉSI TERVEL, AZ ÚJ SZÉCHÉNYI TERVHEZ ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁHOZ

A formálódó OFTK illeszkedik a kiemelt nemzeti és nemzetgazdasági stratégiai tervdokumentumokhoz, így a nemzetgazdasági megújulást biztosító Magyar Növekedési Tervhez, az uniós fejlesztéspolitikai forrásokat koordináló, a munkahelyteremtésre koncentráló Új Széchenyi Tervhez, valamint a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiához is.

Budapest területfejlesztési koncepciója szoros összhangban áll az országos koncepcióval (lásd. *Kapcsolat a formálódó OFTK-val*) így ezen, további dokumentumokkal való koherencia vizsgálata csak egyes (fontos) kapcsolódási pontokat tartalmaz.

Kapcsolat a Növekedési tervvel (2011. decemberi konzultációs anyagával)

A Magyar Növekedési Terv *Globális és növekedési zónák* fejezetben az Európai növekedési zónák és térbeli együttműködések lehetséges szereplőjeként leírja Budapestet:

- Budapest, mint a közép-európai földrajzi és gazdasági övezet tagja,
- Budapest a legfejlettebb európai gazdasági központokat integráló két összefüggő sáv része
- az Amszterdamtól Münchenig futó nagy dinamikus sáv Bécs felé elágazik, Pozsony – Győr- Budapest vonalon újra elágazik Krakkó, valamint Temesvár irányába.
- a Berlin – Prága – Bécs – Budapest vonalú dinamikus, táguló övezet része.
- A Varsó – Krakkó – Kassa – Pozsony – Bécs – Budapest vonalon

Magyarország a Közép-európai HUB tagjaként a gazdasági csomópont szerep erősítésével is a gazdaságfejlesztés hangsúlyosabb pontjává váljon.

A *Növekedés területi dimenziói* című fejezetben leírtak alapján megállapítható, hogy a városok körül kialakuló, gazdasági centrum szereppel bíró, együttműködő funkcionális várostérségek hasonlóan fontos szerepet kapnak, mint jelen, fővárosra vonatkozó dokumentumban. Budapest a gazdasági településhierarchia élén áll Győr, Székesfehérvár és Szombathely társaságában. A K+F-nek és az innovációnak kiemelt szerepet kell játszania a gazdasági növekedés beindításában.

A városok és ellátási körzetük nehezen kezelhetők szeparált entitásként, a városok és funkcionális térségük összetartozó rendszert képeznek. Magyarországon a legnagyobb „erővel és területtel” rendelkező térség Budapestté. A Növekedési dokumentum nemzetközi jelentőségű metropolisz térségnek nevezi. Jelen dokumentum ugyan nem ezt a kifejezést használja, de tartalmi szempontból ugyanazt mondja. Tartalmi szempontból az ebben a dokumentumban használt ún. funkcionális várostérség megfelel a „nemzetközi jelentőségű metropolisz térségnek”.

Kapcsolat az Új Széchenyi tervvel

Az új Széchenyi terv hét területre vonatkozó programtervből áll. Az egyes programok az egészségipar, a zöldgazdaság-fejlesztés, az otthonteremtés, a vállalkozásfejlesztés, a közlekedésfejlesztés, a tudomány-innováció, valamint a foglalkoztatás területét fedik le, mely témakörökkel Budapest területfejlesztési koncepciójának stratégiai célkitűzései szoros összhangot képeznek.

	ÚJ SZÉCHÉNYI TERV	koherencia	BTFK
PROGRAMOK	Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program	✓	Befogadó, támogató, aktív társadalom
	Zöldgazdaság-fejlesztési Program	✓	A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése
	Otthonteremtési Program	✓	Rugalmas és korszerű lakásstruktúra
	Vállalkozásfejlesztési Program	✓	Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Közlekedésfejlesztési Program	✓	Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése
	Tudomány – Innováció Program	✓	Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Foglalkoztatási Program	✓	Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság Befogadó, támogató, aktív társadalom

Kapcsolat a Nemzeti Fenntartható stratégiával A Nemzeti Fenntartható stratégia fő célkitűzése a hazai társadalmi – gazdasági – környezeti folyamatok összességének, azaz országunk fejlődésének közép-, illetve hosszú távon fenntartható pályára való áttérését, figyelembe véve a hazai adottságokat és a tágabb folyamatokat, feltételeket. A főváros célkitűzései között fontos szerepet kap a fenntarthatóság szemlélete, a horizontális célkitűzés áthatja a jövőképet és a célokat egyaránt.

	NFFS	koherencia	BTFK
SPECIFIKUS CÉLOK	A fenntarthatóságot veszélyeztető társadalmi folyamatok kezelése, fenntartható folyamatok erősítése		Befogadó, támogató, aktív társadalom
	A népesedési problémák kezelése		Befogadó, támogató, aktív társadalom
	Egészségmegőrzés és az egészséges életmód kialakítása		Befogadó, támogató, aktív társadalom (A humán szolgáltatások optimalizálása)
	Társadalmi kohézió és a foglalkoztatottság javítása		Befogadó, támogató, aktív társadalom Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Környezet eltartó képességének megőrzése		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése
	Természeti értékek védelme		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése (Természeti értékek)
	Az éghajlatváltozás veszélyét erősítő tevékenységek visszaszorítása és felkészülés az éghajlatváltozásra		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése (Energiahatékonyság és klímavédelem)
	Fenntartható vízgazdálkodás kialakítása		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése (Vízgazdálkodás)
	A gazdaság fejlesztése a fenntartható fejlődés következményei szerint		Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése Hatékony városszerkezet kialakítása – kompakt város
	A versenyképesség fenntartható erősítése		Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások		Tudásalapú, versenyképes, innovatív és „zöld” gazdaság
	Az energiagazdálkodás átalakítása		A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek megőrzése (Energiahatékonyság és klímavédelem)
	Fenntartható mobilitás és térszerkezet kialakítása		Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése Hatékony városszerkezet kialakítása – kompakt város
	Gazdasági szabályozás	0	Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés

Kapcsolat a Nemzeti Vidékstratégiával A Nemzeti Vidékstratégia (tárgyából kifolyólag) kevesebb ponton érintkezik Budapest Területfejlesztési Koncepciójával, viszont a vidékfejlesztés jövőképében fontos szerepet játszó, és a horizontális célok között megjelenő „város-vidék kapcsolatok” összhangban van jelen dokumentum célrendszerével. A város és vidéke egymásrataltságnak tudatosítása, harmonikus egyenlőségen, kölcsönösségen alapuló kapcsolatának helyreállítása, térségi együttműködések fontos célt képeznek, mely át kell, hogy szője az elkövetkező fejlesztéseket.

VI. A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Budapesten speciális helyzete miatt a területfejlesztés és a településfejlesztés a megyékhez képest szorosabban függ össze, mivel az érintett közigazgatási terület teljesen azonos. Az eszköz- és intézményrendszer sem tud különválni, kivételt képeznek a főváros területén túlmutató, partnerségi együttműködést feltételező intézmények.

Jelen koncepció kidolgozása és egyeztetése időszakában - a Kormány által meghatározott irányelvek figyelembevételével - zajlik az országos- és a megyei szintű hosszú távú fejlesztési dokumentumok kidolgozása és egyeztetése is. Ezen dokumentumok elfogadása után kerül majd sor Magyarország és az Európai Unió megállapodására a fejlesztési célok megvalósítását szolgáló fejlesztési források biztosításáról, a koncepciók alapján a későbbiekben kidolgozásra kerülő fejlesztési programok támogatásáról és finanszírozásáról. Az azzal kapcsolatos intézményrendszer is ezek ismeretében határozható meg véglegesen.

A koncepció a város minden lakójának érdekeit szolgálja, ezért a koncepcióban és az erre épülő későbbi programokban érdekelt és végrehajtásában közreműködő szereplők (felelősök) összehangolt cselekvését igényli. A koncepcióra épülő programokban meg kell határozni a tervezett intézkedések végrehajtásáért felelős intézményeket, felelősöket.

Előzetes javaslat szerint az alábbi szervezetek lehetnek alkalmasak a feladatok ellátására:

1. A Fővárosi Önkormányzat esetében a megfelelő forrásfelhasználás szempontjából ki kell emelni a Projektmenedzsment Főosztályt, melynek szakmai felügyeletét a Városfejlesztési Főpolgármester-helyettesi Iroda látja el.

A Projektmenedzsment Főosztály szervezete három egységből áll: a Pályázatkezelési Osztályból, a Projektmegvalósítási Osztályból és a Brüsszeli Képviselőből.

- Pályázatkezelési Osztály a szakmai főosztályokkal együttműködve előkészíti a Fővárosi Önkormányzat európai uniós források felhasználásával megvalósítani kívánt projektjeire benyújtandó pályázatokat.
  - A Projektmegvalósítási Osztály a támogatási szerződések megkötése után, a szakmai főosztályokkal együttműködve ellátja a projektek végrehajtásával összefüggő feladatokat, előkészíti az európai uniós támogatásból megvalósuló projektek támogatási szerződésmódosításaira vonatkozó közgyűlési előterjesztéseket.
  - A Brüsszeli Képviselő ellátja a Főváros képviselőt Brüsszelben az uniós intézmények felé, előkészíti a Főváros európai uniós szakpolitikákat érintő állásfoglalásait.
2. Mivel Budapest csak térségi partnereivel együtt lehet sikeres, a szükséges együttműködési fórumokat létre kell hozni.
  3. A Budapesten belül megvalósítandó célok érdekében ágazat szerinti intézmények működtetése is javasolt. Ez pl. különösen fontos lehet a környezeti (természeti) erőforrások védelmével kapcsolatban, mert a legtöbb környezetvédelmi probléma összetett és szerteágazó jellege miatt, a lakosság, a gazdasági szervezetek több érdekcsoportját érinti és a megoldásukhoz is általában különböző típusú eszközök keverékét kell alkalmazni. Javasolt a döntéselőkészítést megelőző tanácsadó, illetve a tervezett intézkedéseket véleményező testületeket is felállítani (mint például a Főváros Környezeti Programjában is szereplő Fővárosi Zöld Tanács létrehozása). Az ilyen jellegű szervezeteknek különösen nagy szerepe lehet abban, hogy az elsődlegesen nem környezetvédelmi intézkedésekben is azonosítani tudja a környezeti szempontokat, környezeti követelményeket tudjon beépíteni az intézkedésekbe, ezekre javaslatokat tudjon tenni.

VII. A TERVEZÉSI FOLYAMAT, A TÁRSADALMASÍTÁS ÉS LEGITIMÁCIÓ LEÍRÁSA

A partnerségi terv a szereplők bevonására, konzultációjára épülő érdemi kommunikációt megtervező, ütemező műfaj, mely a döntési folyamat egészét végigkíséri. A partnerséghez szükséges a szereplők közös feladatmegoldási szándékának szem előtt tartása, valamint a komplex gondolkodás, a másik fél, mint „partner” szempontjainak figyelembe vétele.

A VFK tervezésének megkezdése néhány hónappal megelőzte a BTFK készítését. A szűkös határidő és a két terv területi, valamint a bevonható szereplők azonossága miatt a két koncepció helyzetelemzési fázisának partnerségi rendszere is azonos volt. Így a Budapest Új Városfejlesztési Koncepciója mentén folyó érdemi kommunikáció került beépítésre a területfejlesztési koncepció helyzetelemzési munkarészébe.

A területfejlesztési koncepció helyzetelemzését a Fővárosi Közgyűlés 2012. november 28-án a 2617/2012. érdemi határozattal elfogadta, úgy döntött, hogy a Budapest területfejlesztési koncepciójának helyzetelemzése megfelel a további tervezés alapjául.

A javaslati munkarész előtt elvált a két terv (VFK és BTFK) társadalmisítási és legitimizációs folyamata, mert a területfejlesztési koncepcióval kapcsolatban a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet írja elő a lefolytatás menetrendjét, míg a VFK-hoz nem tartozik hasonló előírás.

A VFK javaslata (*Budapest 2030 – hosszú távú városfejlesztési koncepció* címmel) időközben elkészült, 2013. április 24.-én a Fővárosi Közgyűlés a koncepciót elfogadta. A hozzá kapcsolódó széleskörű egyeztetés során elhangzott érdemi észrevételek figyelembevétele mentén készült jelen területfejlesztési dokumentum is.

A területfejlesztési koncepció partnerségének **célcsoportjai**:

- a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. számú mellékletében felsorolt véleményezésre jogosult szervek:
  - az Országos Területfejlesztési Tanács,
  - a miniszterek,
  - az országos önkormányzati érdekszövetségek,
  - az érintett térségi fejlesztési tanácsok,
  - az érintett megyei jogú városok önkormányzata (Budapest Főváros Önkormányzata és kerületi önkormányzatok),
- a szomszédos települések,
- vállalkozások és egyéb gazdasági szervezetek,
- társadalmi szervezetek, érdekképviselők,
- a főváros lakossága,
- egyéb kulturális, tudományos szervek.

A társadalmi egyeztetés a következő két csoportra bontható, a tervezési folyamatnak megfelelően:

1. helyzetfeltárás, helyzetértékelés,
2. koncepcióalkotás, célrendszer kidolgozása.

A helyzetfeltáró- és értékelő szakaszban a -VFK készítését megelőzően- részletes adat- és információgyűjtésre, valamint előzetes egyeztetések megtartására került sor, amelyek folyamán beérkezett vélemények kerültek e munkarészben felhasználásra.

- Kapcsolatfelvétel az érintett partnerekkel (Budapest kerületeinek felkérése az együttműködésre, minisztériumok felkérése az együttműködésre, fővárosi főosztályok felkérése az együttműködésre és folyamatos egyeztetés);

- Előzetes véleménykérés (VFK eljárásában – az Étv. 9. § (2) bekezdés alapján);
- Szakmai és véleményező fókuszcsoporthoz felállítás;
- Fórumok és műhelymunkák szervezése (Helyzetértékelő fókuszcsoporthoz számára tematikus fórumok szervezése);
- Részvétel szakmai fórumokon – a munkafolyamat ismertetése;
- Lakossági reprezentatív kérdőív elkészítése és annak eredményeinek feldolgozása.

A **konceptióalkotás, a javaslattevő folyamat** jelenleg zajlik. A helyzetelemzésre és értékelésre alapozott koncepció tartalmának érdemi egyeztetése még nem kezdődött meg, a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően várhatóan 2013. májusban kerül kiküldésre az érintettek részére a dokumentum.

A terv egyeztetését a területi terv kidolgozásáért felelős szerv (Budapest Főváros Önkormányzata) végzi.

A várható egyeztetési folyamat a következő:

- A területfejlesztési koncepció dokumentációja véleményezésre megküldésre kerül az egyeztetésben résztvevők részére, valamint társadalmi egyeztetés céljából közzéteszik a TelR-ben. (várhatóan 2013. május)
- A területfejlesztési koncepció esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.
- A véleményezési eljárás során felmerült tartalmi kérdések beépítésre, egyeztetésre kerülnek, tervezői válaszokkal a dokumentáció részét képezik a továbbiakban.
- Fórumok és műhelybeszélgetések szervezése (Fókuszcsoporthoz számára szervezett kooperatív műhelytalálkozók, szakmai rendezvényeken az elkészült koncepció bemutatása).
- Széleskörű társadalmi és szakmai tájékoztatás.
- Az észrevételek egyeztetése után a kiegészített dokumentáció megküldése a Nemzetgazdasági Minisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály részére. A miniszteri véleményezésre egy hónap áll rendelkezésre a Tftv. 13. § (4) bekezdése alapján.
- Szükség esetén egyeztetési tárgyalás tartása.
- A Fővárosi Közgyűlés várhatóan 2013. szeptemberében rendelettel fogadja el a koncepciót.
- Budapest Főváros Önkormányzata által megküldött, rendelettel elfogadott területfejlesztési koncepciót közzéteszik a Kormány honlapján, valamint a TelR-ben. A főváros honlapján teszi közzé Budapest Főváros Önkormányzata a területfejlesztési koncepciót, valamint megküldi a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszternek.

A **konceptióalkotás folyamatába** tervezett **bevont szereplők** a következők:

ÉRDEK KÉPVISELETEK	Nagycsaládok Országos Egyesülete Nagycsaládok Országos Szövetsége Menhely Alapítvány Hajléktalan Gondozási Központ Magyar Szálloda Szövetség Magyar Autóklub	Magyar Kerékpáros Klub Magyar Logisztikai Egyesület Magyar Kajak-kenu Szövetség Magyar Hajózási Országos Szövetség (MAHOSZ) Ingatlanfejlesztői Kerekasztal Egyesület
TÁRSADALMI SZERVEZETEK	Levegő Munkacsoport Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) Magyar Építészeti Múzeum Energiaklub Társzem SZIKE Ökotárs Alapítvány HÖÖK Civitas Egyesület Hallgató Önkormányzatok Országos Szövetsége Magyar Urbanisztikai Társaság Tematikus utcák Szövetsége Egyesület Budapesti Városvédő Egyesület	Urbanista.blog.hu bloggere Magyar Urbanisztikai Tudásközpont Nonprofit Kft. Budapesti Építész Kamara ICOMOS Új Irány Csoport ELTE Egyetemi Kollégium Magyar Építész Kamara Magyar Építőművészek Szövetsége Urbanista blog Építészfórum Infotér Egyesület Környezetvédelem és e-epites.hu Magyar Urbanisztikai Társaság
VÁLLALKOZÁSOK ÉS EGYÉB SZERVEZETEK	Duna-Expressz Konzorcium ÉrtékTérkép Kft. Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság Budapest Business Region Angyalföldi Ingatlanfejlesztő Kft.	Óbuda-Újjak Zrt. Pro Urbe Kft. SMA SK PLAN Kft. Studio Metropolitana Nonprofit Kft. Szimplacity Kft.

	<p>Artifex Kiadó Kft. Bánáti+Hartvig Építész Iroda Kft. CUBODESIGN Kft. Fábri Design Kft. FŐMTERV Mérnöki Tervező Zrt. Heti Válasz Futureal Graphisoft Park Gyetvai Fivérek Zrt. hg.hu Hungexpo Zrt. Index.hu Kandinsky Kft. Kolba és Társai Építészstúdió Kft. Középülettervező Zrt. Mérték Építész Stúdió Mű-Hely Tervező és Tanácsadó Zrt. Művészetek Palotája Népszabadság</p>	<p>T2.a Építész Iroda Talentis Group TIBA Architect Studio TriGranit Fejlesztési Zrt. Vikár és Lukács Építészstúdió Kft Vítenge Kft. Wing Wing Zrt. Xellum Kft. ZHJ Architecture Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt. Várgondnokság Nonprofit Kft. Villa Budapest Urban Land Institute Magyar Nemzet Magazin Magyar Logisztikai, Készletezési és Beszerzési Társaság MTI</p>
ÉRINTETT TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATI SZERVEK	<p>Főpolgármesteri Hivatal Főosztályai és Budapest Főváros Önkormányzata Fővárosi Kerületek Önkormányzatai</p>	<p>Pest megyei települések: Budakeszi, Fót, Gödöllő, Kistarcsa, Pécel, Vecsés, Üröm, Gyal, Dunaharaszti, Szigetszentmiklós, Tököl, Érd, Törökbálint, Budaörs, Biatorbágy, Budakeszi, Zsámbék, Pilisvörösvár, Piliscsaba, Budakalász, Pomáz, Szentendre, Budakalász...</p>
ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK	<p>Belügyminisztérium Budapest Főváros Kormányhivatal Nemzetgazdasági Minisztérium Nemzeti Fejlesztési Minisztérium</p>	<p>Nemzeti Fejlesztési Ügynökség Budapesti Közlekedési Központ - BKK Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Pro Regio Ügynökség</p>
EGYÉB KULTURÁLIS, TUDOMÁNYOS SZERVEK	<p>Szépművészeti Múzeum Budapesti Corvinus Egyetem Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem</p>	

Az OFTK jóváhagyásának várható időpontja 2013. június 30.

Budapest Területfejlesztési koncepciója – a többi megye koncepciójával egyetemben – nem kerülhet elfogadásra az OFTK jóváhagyása előtt.

A BTFK jóváhagyásának tervezett időpontja: 2013. szeptember.

A helyzetelemzés során lehetett a folyamatban résztvevők értékelésére támaszkodni. Kiemelt fontosságú, hogy a jövőkép és a célrendszer meghatározásában a partnerek véleményei figyelembevételre kerüljenek, konszenzuson alapuló koncepció készítése és elfogadása a cél.

Helyzetfeltáró- és értékelő fázis

IDŐZÍTÉS	BEVONÁS ESZKÖZE	CÉLCSOPORT (PARTNER)	A BEVONÁS CÉLJA
2012. július 17.	„Teret a térnek és a megyéknek 2014–20” Espon műhelybeszélgetés és Megyei Tervezési Találkozó	Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal	tájékoztatás, egyeztetés
2012. július 19.	Szakértői megbeszélés a területi tervezési munka megkezdése és az ehhez kapcsolódó keretmegállapodás megkötése	NFM, Pest megyei Önkormányzat, Pro Régió Ügynökség, FPH	a területfejlesztési koncepció indításának szakmai, minőségbiztosítási hátterének egyeztetése
2012. szeptember 4.	Megyei Területfejlesztési Koncepció készítéséhez TEIR képzés	VÁTI Nonprofit Kft.	a készülő megyei koncepciók térinformatikai oktatása az egységesség érdekében
2012. november 12.	Szakmai konferencia,	Pest Megye Önkormányzat szakértői munkacsoportja a a –és a megye társadalmi-gazdasági és civil képviselői	kapcsolódó szakmák képviselőinek véleményének megismerése, társadalmiasítás
2012. október 17.	„Szociális városrehabilitáció – lehetőségek, irányelvek, jó gyakorlatok” c. szakmai műhelyvita	Belügyminisztérium az Európai Városi Tudáshálózat magyar nemzeti fókuszpontja	a szociális városrehabilitáció fontossága
2012. október	írásban megküldött területfejlesztési koncepció helyzetelemzésének	Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal	állásfoglalás kérése, minőségbiztosítás
2012. november 26.	Tervezői egyeztetetés	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Fejlesztési Koordinációs Főosztálya; FPH	egyeztetés az állásfoglalással kapcsolatban, szakmai hozzászólások pontosítása
2012. november	írásban megküldött területfejlesztési koncepció helyzetelemzésének véleményezése	Pro Regio	állásfoglalás kérése, minőségbiztosítás

Javaslattevő és jóváhagyási fázis

IDŐZÍTÉS	BEVONÁS ESZKÖZE	CÉLCSOPORT (PARTNER)	A BEVONÁS CÉLJA
2012. december 13.	Megyei Fórum Találkozó II.	NTH	a további tervezés menetének egyeztetése
2013. január 15.	személyes egyeztetés	Pro Regio képviselőjével	útmutatóval kapcsolatos, a tervezés folyamán felmerült kérdések tisztázása
2013. február 08.	előzetes dokumentum megküldése írásban és személyes egyeztetés	Pest megye területfejlesztési koncepciójának tervezői, valamint a Pest Megye Önkormányzatának képviselői	a tervezés összehangolása, célrendszerek egyeztetése, szakmai megalapozottság
2013. február 14.	írásban megküldött előzetes célrendszer szakmai véleményezése	Pro Regio	a célrendszer szakmai véleményezése
2013. április	írásban megküldött előzetes célrendszer véleményezése	NTH	állásfoglalás kérése, minőségbiztosítás
<i>tervezet:</i>			
2013. május	írásban megküldött anyag (teljes dokumentáció) szakmai véleményezése	218/2009. (X.6.) Korm. rendeletben felsorolt érintettek	szakmai véleményezés
2013. május	írásban megküldött teljes dokumentáció szakmai véleményezése	NTH	állásfoglalás kérése, minőség biztosítás
2013. május	Területfejlesztési koncepció tervezet társadalmi közzététele (TEIR-ben és a főváros honlapján)	lakosság	Budapest területfejlesztési koncepciójának nyilvános közzététele
2013. május/június	I. fórumok, egyeztetések	társadalmi szervezetek, érdekképviselők, egyéb kulturális, tudományos szervek	véleményezés
2013. május/június	II. fórumok, egyeztetések –	vállalkozások és egyéb szervezetek	véleményezés
2013. május/június	III. fórumok, egyeztetések	főépítészek	véleményezés
2013. június	írásban megküldött anyag (vélemények minősítése, átvétele utáni teljes dokumentáció) szakmai véleményezése	NGM TFT	miniszteri véleményezés
<i>döntés utáni tájékoztatás</i>			
2013. szeptember	vélemények minősítése, átvétele után elfogadás (Föv. Kgy.) és közzététel a főváros honlapján	lakosság	jóváhagyott Koncepció közzététele és megállapításainak képviselete
2013. szeptember	dokumentáció megküldése Területfejlesztési koncepció közzététele (TEIR-ben és a főváros honlapján)	a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter	tájékoztatás

VIII. FOGALOMTÁR

HATÉKONY VÁROSSZERKEZET – KOMPAKT VÁROS	
VÁROSKÖZPONT - FŐKÖZPONT	a város belső, legfrekvenciáltabb, legfunkciógazdagabb, kiváló elérhetőséggel rendelkező területe, mely nemzetközi, országos, agglomerációs, és városon belüli vonzeróval is bír és alapvetően a minőségi funkcióknak és szolgáltatásoknak nyújt teret.
VÁROSKÖZPONT KIEMELT NAGYKÖRÜTI HELYSZÍNE	a jelenlegi városközpont peremén lévő, a városközponttól elvárható kiemelt funkciókkal rendelkező találkozóhely, tér, tájékozdási pont, mely kiváló elérhetősége révén egyszerre szolgálja a városközpontot, és a teljes várost, és amely a városközpont térbeli fejlődésének kiinduló pontjaként jelentkezik.
MELLÉKKÖZPONT	kiváló szerkezeti pozíciójú, a fontosabb városi funkciókat általában magába foglaló, akár több kerület, nagyobb városrész és az egyes agglomerációs szektorok kiszolgálásában is meghatározó, a városközpontot tehermentesítő terület, mely kötőpályás kapcsolatai révén jelentős átszállópontként is szolgál.
KIEMELT JELENTŐSÉGŰ HELYI KÖZPONT	jellemzően saját, vagy több szomszédos kerületet, agglomerációs települést is részben ellátó kiemelt helyszín, mely a helyi közszolgáltatásban, alapellátásban meghatározó, általában rendelkezik kötőpályás kapcsolattal, így vonzáskörzetéből könnyen elérhető.
JELENTŐS HELYI KÖZPONT	több összetartozó lakóterület alapellátását kiszolgáló, de nagyobb területi jelentőséggel általában nem, vagy csak részben rendelkező hely, melyek közlekedési kapcsolatai révén vonzáskörzetében az átszállási pontok alsó szintjét szolgálja.
LOKÁLIS KÖZPONT	összetartozó lakóterület (lakótelep, szomszédos egység) alapvető ellátását szolgáló terület, mely a vonzáskörzetében lévő lakóterületekről gyalogosan, vagy néhány buszmegállónyi távolságból elérhető.
KERESKEDELMI KÖZPONTOK	jelentős kereskedelmi létesítmény (hipermarket, bevásárlóközpont), melyhez egyéb városi funkció jellemzően nem társul, főként csak busszal, vagy azzal is nehezen érhető el, ezért elsődlegesen a gépjárművel való megközelítésre alapozott.
TEMATIKUS TERÜLETEK	a városban olyan speciális presztízsfunctiót (kultúra, szabadidő, kutatás, oktatás) betöltő helyszín, mely összvárosi, térségi, vagy akár nemzetközi szinten is jelentős, ezért nagy vonzeróval bír.
TÉRSÉGI JELENTŐSÉGŰ KÖZPONT	az agglomerációban meghatározó, funkciójában térségi szerepet vállaló városi rangú település (Szentendre, Vác, Gödöllő, Érd, Budaörs).
KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TELEPÜLÉS	jellemzően nagyobb, szektorálisan is meghatározó település, mely funkcionálisan több más települést is kiszolgál.
SZOMSZÉDSÁGI EGYSÉG	olyan egybefüggő lakóterület, melyet erős elválasztó hatású szerkezeti elemek határolnak el a többi szomszédos egységtől (pl. vasút, patak, gyorsforgalmi út stb.), ezért kevés kapcsolódási ponttal rendelkezik, mely az együttműködő képességét megegyezíti, kiszolgálása többlettal jár.
A KÖRNYEZETI ERŐFORRÁSOK VÉDELME ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA, A TERMÉSZETI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE	
BIOLÓGIAILAG AKTÍV FELÜLETEK	a növényzettel borított felület, azaz a zöldfelület, illetve a szabad vízfelület, amelyek fizikai és fiziológiai folyamatokkal szabályozottan hatnak a környezetre.
ZÖLDFELÜLET INTENZITÁS ÉRTÉK	a zöldfelület intenzitás érték adott területre eső összes zöldfelület (növényzettel fedett felület) területi kiterjedését és borítottsági minőségét kifejező mutatószám százalékban megadva.
BEÉPÍTETT ENERGIA	egy épület megépítéséhez szükséges építőanyagok nyersanyagainak kitermeléséhez, feldolgozásához, előállításához, az építőanyag helyszínre szállításához és beépítéséhez szükséges összes energia mennyisége.
KOGENERÁCIÓS ERŐMŰ	olyan erőmű, melyben a fűtési célú hőenergia előállítása az elektromos energiatermeléssel kapcsolatban történik
VÁROSI HŐSZIGET	a városi mikroklímában megfigyelhető magasabb felszíni és levegőhőmérséklet a környező, területekhez képest
BUDAPEST KOMPLEX SZEREPKÖRÉNEK MEGFELELŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER MEGTEREMTÉSE	
MODAL-SPLIT ARÁNY	a gépjárművel megtett utazások számán belül, a közösségi közlekedéssel megtett utazások és a személygépjárművel megtett utazások aránya.
INTERMODÁLIS KÖZPONT	a főváros átmeneti zónájának területén elhelyezkedő, a városközpont tehermentesítésében jelentős szerepet játszó olyan városi intermodális csomópont, mely egyben a város központrendszerének is fontos eleme. A közösségi közlekedési kapcsolatrendszer tekintetében a városközpont irányában metró vagy regionális gyorsvasúti, a várostérséggel vasúti vagy regionális gyorsvasúti (HÉV) kapcsolattal, továbbá a környező városrészek (vagy kisebb területek) kapcsolatának biztosítására haránt irányú villamos és/vagy jelentős autóbussz elérési lehetőségekkel rendelkezik. A központ ugyanakkor megfelelő főúthálózati kapcsolatokkal is bír.
BEFOGADÓ, TÁMOGATÓ, AKTÍV TÁRSADALOM	
KÖZSZOLGÁLTATÁS	a főváros területén működő vagy fővárosi fenntartásban lévő minden oktatási, egészségügyi, szociális, kulturális vagy sport szolgáltatás, illetve a lakosság által igénybe vett önkormányzati ügyintézési terület és -felület.
SPECIÁLIS IGÉNYŰ EMBEREK	valamely társadalmi kisebbség tagjai, akik koruknál, egészségi állapotuknál, körülményeiknél fogva támogatás nélkül nem érik el, vagy nem tudják igénybe venni a szolgáltatásokat (fizikai és/vagy infokommunikációs akadálymentesítést igénylők), továbbá valamely olyan társadalmi kisebbség tagjai, akik valamilyen kulturális vagy vallási előírás miatt csak speciális körülmények között tudnak egy-egy szolgáltatást igénybe venni, illetve mindazon egyéb személyek, akiknek a közszolgáltatásban nyújthatókon túlmenően, egyéb igényeik vannak.
ATIPIKUS MUNKAVÉGZÉSI FORMA	rész munkaidő, távmunka, projektorientált munkavégzés.
CSR TEVÉKENYSÉG	(az angol corporate social responsibility alapján CSR) a társadalmilag felelős tevékenységek vállalatok, szervezetek esetén. Társadalmi felelősségvállalás, vállalati felelősségvállalás, továbbá minden olyan rendszerezett vállalati tevékenység, amely a cégek társadalommal kapcsolatos felelősségvállalását tükrözi, illetve ennek kifejezését, tudatosítását, kommunikálását szolgálja.

GENERÁCIÓK KÖZÖTTI TÁRSADALMI MOBILITÁS	(intergenerációs mobilitás) során a gyerek a szülők pozíciójához képest magasabb/alacsonyabb társadalmi pozícióba jut.
KOMPETENCIA ALAPÚ MEGFELELTETÉS	A képességstruktúra elemei: <ul style="list-style-type: none"> • <i>alapkészségek:</i> írás, olvasás, számtani műveletek elvégzése, megértés, beszéd; • <i>gondolkodási képességek:</i> kreatív gondolkodás, döntéshozatal, problémamegoldás, előrelátás, hatékony tanulás, érvelés; • <i>személyes minőségek:</i> felelősség, önértékelés, együttműködés, tisztesség, őszinteség.
MIGRÁCIÓ	a térbeli mobilitás mindkét formája, mely a határokon belüli, ún. településközi, és a határokon átvélő nemzetközi migrációra egyaránt vonatkozik. A nemzetközi migráció útján érkezők jelentik a letelepedő bevándorlókat, akik végleges, több éves szándékkal élnek itt, és azok, akik érkezési szándékuknak megfelelően (munkavégzés, tanulás, befektetés, család, egészség) több hónapot, évet élnek itt.
MOBILITÁSI HAJLANDÓSÁG	költözés, vándorlás, azaz az állandónak tekintett lakóhely térbeli megváltoztatása.
RUGALMAS TÉRBELI EGYEZTETÉS	a munkavállalói kereslet és a munkaadói kereslet térbeli egyeztetése pl. ingázás, vagy átmeneti lakhatási megoldás támogatásával. A munkák térbeli szervezése telephelyek vagy fiókok szintjén. Pl.: távmunka, virtuális munkavégzés, call centerek, E-kereskedelem, E-tanulás, E-önkormányzat.
SILVER ECONOMY	„ezüst gazdaság”, mely a nyugdíjas életkorúak megváltozott fogyasztási szokásaira, ezzel összefüggésben a módosult szolgáltatási és lakhatási igényeire alapul. Mindez kihat a kereskedelemre, köztük a turizmusra, átmeneti egyéni vagy intézményes elhelyezésre, és természetesen az egészségügyre, a rekreációra. Annak érdekében, hogy az EU irányelvnek megfelelően az aktívan megélt évek száma minél több legyen, az „ezüst gazdaságban” olyan vonatkozásokat is működtetnek, mint a szenioratanulás, mellyel elősegítik az idősebb generációk bekapcsolódását az információs társadalom szolgáltatásaiba (pl. PC írástudatlanság felszámolása).
„SLOW DOWN” VÁROSFEJLESZTÉSI SZEMLELET	kiegészítője a városok fő áramlási vonalainak, ahol a tömegközlekedés, a nagytávolságú átvélő mozgások vannak: lassítást jelent minden leírt értelemben.
SZOMSZÉDSÁGI EGYÜTTMŰKÖDÉS	a helyi kezdeményezésnek az a fajtája, amely a szűkebb lakókörnyezetben, a lakosság kezdeményezésére indul egy helyi szükséglet kielégítésére vagy probléma megoldására. Kiegészülhet civil és egyházi szervezetek, önkormányzat és a forprofit szféra helyben jelen lévő tagjainak támogatásával. Alkalmas az állampolgári öngondoskodás és felelősség felkeltésére és támogatására.
TÁRSADALMILAG FELELŐS TEVÉKENYSÉGEK	az egyén, a kisközösségek, a gazdasági szervezetek illetve az intézmények tevékenysége, amellyel általános, mindenkit érintő problémákra reagálnak. Az érintett problémákör megjelenhet a környezetvédelem vagy a gazdaság területén, de társadalmi területen is. Tipikus társadalmi területű problémakör a társadalmi kisebbségek integrációjának kérdése, ezen belül pl. a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása, segítése, a szegénység kezelése stb. Társadalmilag felelős minden olyan intézkedés, akció, szolgáltatás vagy beruházás, amely a fenti típusú problémák megoldását tudatos, szervezett módon előre viszi.
TÁRSADALMI KISEBBSÉGEK	azok a csoportok, amelyek valamely jellemzőjük, tulajdonságuk révén a társadalomban számbeli kisebbségben vannak, vagy emberi jogi hátrányt szenvednek. A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Ebtv.) védett tulajdonságú csoportokként említi őket.
TÁRSADALMI MOBILITÁS	szórási az egyén vagy a család társadalmi helyzete megváltozik. A változás lehet felfelé és lefelé irányuló is.
TRANSZFERÁLHATÓSÁG	a globális gazdaság, az üzleti élet terjedésének alapja az emberi erőforrás, a termelés egységes és hatékony terjedése. Ehhez a végzettségek elismerése, ekvivalenciája szükséges, a tapasztalatok átadása, hogy ugyanúgy készüljön minőségileg és hatékonyságban bármilyen, mint ahogy az az anyavállalatnál elindult. Így lehet a márka nevet globalizálni, a feldolgozóipari átrendeződésben az alacsony hozzáadott értékű munkákat a fejlődő világ olcsó munkaerőjének beépítésével megvalósítani, illetve a fejlett világban az export értékű, magas hozzáadott értékű, újdonosságokat és új késztermékeket gyártani.
RUGALMAS ÉS KORSZERŰ LAKÁSSTRUKTÚRA KIALAKÍTÁSA	
KOMPLEX PROGRAM	olyan program, mely fizikai beavatkozásokat, és a társadalmi problémák kezelését célzó (szoft) beavatkozásokat egyaránt tartalmaz.
KÜLÖNBÖZŐ HÁZTARTÁSOK	azok a különböző élethelyzetben lévő háztartások, akik egy lakásban élnek és együtt gazdálkodnak. Ide tartoznak a kor, összetétel, életciklus és anyagi dimenzió szerint eltérő helyzetben lévő háztartások (pl. a gyermek nélküli fiatal pár, a gyermekét egyedül nevelő szülő, a több gyermekes család, vagy az egyedülálló idős lakó, stb.). Ezeknek a háztartásoknak éppen helyzetükből adódóan vannak más igényeik a lakókörnyezet és a közvetlen környezetben igénybe vehető szolgáltatások terén.